Pali Text Society.

THE

MAHA-BODHI-VAMSA.

EDITED BY

S. ARTHUR STRONG.

LONDON:

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

To

ERNEST RENAN

THESE PAGES ARE DEDICATED

IN TOKEN OF

THE DEEPEST GRATITUDE AND AFFECTION.

PREFACE.

THE MSS. upon which this edition is based are—

S_r, on paper, in the Sinhalese character, in possession of the Pāli Text Society;

S₂, on palm-leaves, in the same character and in the same possession. At the end of this MS. is the following colophon:—

iminā puññakammena yāva buddho bhavām' aham Mahosadho va ñāṇena Jotiseṭṭhīva bhoginā

Vessantaro va dānena hotu mayhām bhavābhave ekassatidharo nekasahassānam pi ganthato ganthasatasahassam pi sutamattena dhāraye atthavyanjanato cāpi sahassanayato pi ca vasā sīhassa pakkhita yathā kancanapātiyā silālekhe va me niccam sutam sabbam na nāsaye sabbe sattā sukhappattā averā ca anāmayā dīghāyukā annam annam piyā pappontu nibbutim siddhim.

and a short note in Sinhalese to the effect that the MS. was completed on the 28th April, 1887.

B, on palm-leaves, in the Burmese character, from the Royal Library at Mandalay, now in the Library of the India Office. At the end of this MS. is the following colophon:—

Mantalācalam nissāya yo māpeti mahāpuram Indālayam hasantam va Jambūdīpassa sīkharam dhamman carā tato ranīā vamsānam vamsamuttamā rājarājābhimahitā jinacakkābhijotanā sūrinā yena laddhabbam Dhammakyosū ti lanjanam kavisīhena saddoghamahāvipinacārinā pamutthenānulekhānam vilekhādelamissako yo Bodhivamsābhimāno gandho so tena sādhunā yassa mūlam tathā katvā mahussāhena sodhito tenānelakāyavaco so 'hambomi bhave bhave ti.

I have also employed, though I have not collated word for word, S₃, on palm-leaves, in the Sinhalese character, in the Library of the British Museum (Or. 4139). This MS. ends with the words—

Mahābodhivamse niṭṭhito. Siddhir astu. Sivam astu. Subham astu.

It has been impossible to trace a genealogical connection between the MSS. The most that can be said is that the Sinhalese copies seem to point to the existence of two good MSS., while the Burmese copy may represent a third. have followed in the main the tradition of S₁. B and S₂ -are often in agreement when they differ from S_r ; but, on the other hand, their mutual differences are sufficiently numerous and important to exclude the hypothesis of their derivation from a common original. S₃ has occasionally furnished useful corrections, and it is allied to S2 more closely than to S₁. This last is the most carelessly written, and endlessly confuses n and n, n and t, u and \tilde{u} , i and $\bar{\imath}$. Blunders of this sort have not been registered; but in all other cases I have been careful not to leave anything unrecorded that might possibly bear upon the problem of the mutual relations of the MSS.; and this must be my excuse for having cumbered the pages with what may seem to many a needlessly full apparatus criticus. The general relation of the Burmese to the Sinhalese type has thus been sufficiently illustrated; but it may here be observed that mere than half of the differences noted in

the Preface to the Sumangala Vilāsinī (pp. xiii.-xvi.) are constant throughout the MSS. of the Bodhivamsa.

When more than two-thirds of the present text were already in the hands of the printer, I received a copy of Mr. Pedinnóruwe Sobhita's edition, printed in the Sinhalese character (at the Lakrivikirana Press, 1890). The editor has accomplished his task with great care and accuracy; but as he appears only to have employed MSS. of the type of S_I, the book must be regarded not as a critical edition so much as a correct representation of one of the three versions, to which, as we have seen, our

manuscript material seems to point.

The author has treated his subject with the freedom and the prolixity usual to Buddhist composers; and most of the events in the early history of Buddhism pass before us under the shadow of the Bo-tree. The round of incarnations through which Gotama passed before his final birth; his victorious struggle with Mara; his preaching and its results; the planting of the Bo-tree, and the establishment of the Bodhipūjā; the passing of Gotama into Nibbāna; the rise of heresy; the three great councils; the despatchof Mahinda and the rest on their respective missions; the arrival of Mahinda in Lanka, and the first triumphs of the new faith; and, finally, the arrival and establishment in Lanka of the Bo-tree itself. The author has borrowed largely from the sources, as well as from the actual text, of The Mahavamsa; but there is abundant evidence that he employed other material as well. For instance, with regard to the attainment of arahat-ship by the beloved disciple, the Mahavamsa says simply that this occurred "by a supreme effort" on his part-katvāna viriyam samam; while our text reproduces almost word for word the touching and beautiful story told by Buddhagosa in his Preface to the Samartapāsādikā. On the occasion of the first planting of the Bo-tree and the institution of the Bodhipūjā, Buddha relates the Kālingabodhijātaka; but the text of the story is widely different from that published by Fausböll, and contains, among other peculiarities, a long

description of the miraculous splendour and power of the dibbacakka and the seven jewels of the cakkavatti. Further, the chapters relating to the three councils, and the rehearsal of the law, are closely parallel, not only to Buddhagosa's account in the Introduction to the Sumangalavilāsinī, but also to that in the Saddhammasangaha; while the latter text presents yet another point of agreement with the Bodhivamsa in describing Mahinda's adventures after his arrival in Lankā in almost the same words as the Samantapāsādikā.

With regard to the authorship of the Bodhivamsa, the book itself tells us nothing. We learn only that the Pāli text is å translation of a Sinhalese original. The Gandhavamsa is not more explicit. It mentions the Bodhivamsa, it is true, but in a group of five works assigned

vaguely to unnamed authors, thus:-

Dīpavamso Bodhivamso Cullavamso Mahāvamso Patisambhidāmaggatthakathāya gaṇḍhi ceti ime panca gaṇḍhā ācariyehi visum visum katā (p. 61).

It is clear, however, from the general arrangement of the Gandhavamsa that the authors in question must be included among the Sinhalese ācariyas enumerated on pp. 66, 67. Among these we find Upatissa, whose appearance is difficult to account for on the plan of the book, in that no work has previously been assigned to him. However, according to the Sāsanavamsadīpa, 1262—

Upatissamahāthero Māgadhāya niruttiyā Bodhiyamsam akā dhīro dhīrehi abhiyamiyam—

Upatissa was the author of the Bodhivamsa; and that this is the acknowledged tradition is clear from Mr. Sobhita's Preface, which, as it treats the question of authorship and date in some detail, I shall here transcribe, as follows:—

Mahābodhivamso nāmāyam pasatthaMāgadhikagantho abhisambodhikathādibārasakathāsankalito — sakalavimala-

sāmaññaguṇagaṇābharaṇapatimaṇditena suvisuddhasugatasāsanabhāradhārinā Dāṭhānāgamahātherenajjhesitena satā vipulavisuddhasīlādiguṇaratanaratanākarāyamānena samantasatthapārāvārapāragatena tepiṭakābharaṇabhūtena Upatissattheravarena viracito.

So 'yam neva tassa patibhāya vā lokiyetīhānugatāya kathāya vā pabandhito — atha kho "jinasāsanābharaṇabhūteḥi pubbācariyakesarīhi Lankāvāsīnam atthāya Sīhalabhāsāya thapitam "Mahābodhivamsam sakaladesavāsīnam subodham kurumānena tassa Bhagavato "desanāvacanamālānukūlāya" nissesasattānam mūlabhāsābhūtāya Māgadhābhidhānāya bhāsāya parivattentena viracito — ke pana te pubbācariyasīhā yehāyam vamso Sīhalabhāsāya thapito—tatiyasangītikārakena Moggaliputtatissābhidhānena catupaṭisambhidena tevijjena mahākhīṇāsavattherena imasmim Lankādīpe Dasabalasāsanajotanattham pahitā Mahāmahindādayo khīṇāsavattherā—tehi katham dhārito sangītiparampārāyāgatavācanāmaggagahaṇena aṭṭhakathā viya dhārito—tasmā Sugatāgamakathā yevāyam na bāhirā ti veditabbā garukātabbā dhāretabbā ca.

Ayañ ca Māgadhikaracanā ācariyaBuddhaghosattherassa. Sīhalatthakathāparivattanasadisā—so'vam Upatissatthero vuddhajanam anugacchanto Buddhaghosācariyādayo anugato — ayan hi racanā Samantapāsādikādiatthakathākālassa accāsannakāle katā viya khāyati—imasmin pana Mahābodhivamse Buddhassa Bhagavato tipitakapariyāpannā dhammā nayamukhavasenāgatā—tasmā pūjanīyena Garulācariyena imassa parikathānukūle pade gahetvā uttānikarontena vibhajantena Dhammappadīpikā nāmena sogate pasadentena maharaho gantho kato — apara pi imassa ganthipadatthadīpanī tam samakāle katā vattati aparabhāge vimalamunindadhammabyākaraṣādiparipūtasīlādinekagunaganābhāranavibhūsitena paññāsāgarena Sarogāmamūlemahātherenāvani Mahābodhivaniso Māgadhikāya bhāsāya akovidānani sukhaggahanadhāranatthāya punar api sabhāsāya parivattito — tato pi aparabhāge ito sātirekavassasatato pubbe SiriVīraparakkamanarindasīharañño kale pindapatikasaranankarasangharajena budha-

Sugataputte-Bodhisattacaritena janasikhāmanibhūtena padānupadikavyākhyānayena Madhuratthappakāsinini nāma vannanani karontena sakabhāsāya parivattito - etehi ganthehi anugantvā katehi bahudhā imassa ganthassa Sihalānam atthāvahatā sammā vinnāyati — ayain Māgadhikaganthesu alabbhanīyehi hi gantho aññesu dīghasamāsapadehi sameto hoti — tathā pi añnesam viya saralopasandhibāhullan ācariyānam racanāsu Upatissācariyena agarukatam viya dissati.

Ayam atimadhuragambhīraMāgadhikaracanā iti Lānkadīpikehi ācariyeki garukato tath' eva uddesādisu upayutto vattati pi tesu tesu janapadesu tāsu tāsu ācariyaparamparāsu patilikhantehi lekhakehi likhitesu potthakesu katthaci visadisapāthavasena c' eva anucitapāthayojanena ca imassa visadisatā pi viruddhapāṭhatā pi dissanti — tasmā tāni parisodhetvā pāthakānam dātukāmena Gālupuravāsinā Jayatilakagunaratanābhidhānena vinicchayādhikārimantinā ajjhesitena mayā vijjodayaparivenādhipatissa SiriSumangalābhidhānassa padhānasanghanāyakattheravarassa anteväsikasissabhütena Sobhitäbhidhänena bhikkhunā tassācariyassa c' eva Batuvantudāve Devarakkhitābhidhānassa sudhīsassa ca upadese thatvā tesarii sāhayyena samsodhetvā muddāpanatthāya dinno 'yam gantho.

Evam esä suddhi parissamena katā pi yattha katthaci pamādabbhamādivasena jātā ye keci byañjanadosā atirittā pi bhaveyyum samsodhentu te anukampan upādāya

panditā ti.

ye 'nussaranti Sugatani satatani visuddhani te muttim enti bhayato vividhā ca dukkhā, lābhāya tassa suguņassa nisinnakāle rukkho mahopakaraņo py abhipūjanīyo.

These details, if true, would enable us to fix approximately the date of the Bodhivamsa, for, as we learn from the Gandhavamsa, p. 68—

Dīghanikāyassa atthakathāgandho Dātthanāmena sanghattherena āyācītena Buddhaghosācariyena kato"it was a certain Dāttha (evidently identical with Dāthānāga), who urged Buddhaghosa to compose the attakathā to the Dīghanikāya." If, then, Buddhaghosa and Upatissa were both stimulated to literary effort by the same person, we may assume them to have been contemporaries, or nearly so; and shall therefore, in any case, not be far wrong if, bearing in mind that Upatissa is reported to have followed Buddhaghosa, we place the composition of the Bodhivainsa towards the end of the period traditionally assigned to the latter—that is, within the last quarter of the fourth century A.D.

My thanks for various help received during the progress of the work are due to Dr. Rost, of the India Office; to Dr. Rieu, of the British Museum; to Dr. Richard Morris; to Professor Cowell; and, last, but not least, to Professor Rhys Davids, at whose suggestion the work was originally undertaken, and whose interest and sympathy have ever been ready to further its progress.

S. ARTHUR STRONG.

London, February, 1891.

CORRIGENDA.

P. 65, l. 7 for -pūritām read -pūritam

P. 65, l. 25 for niṭṭhapetvā read niṭṭhāpetvā

P. 66, l. 5 for viya read viya

P. 67, II. 15 and 23 for arāṇam, arāṇam read arānam, aranam

P. 67, 1. 26 read vaggu ca rajaniyo

P. 68, note 9 for phand㺠etc. read B phandãº; ? read odhāpayaº

P. 69, 1. 10 read na hi

P. 69, l. 20 for -keneva read ken' eva

P. 70, 1. 23 for -patimanditena read -patimanditena

P. 125, l. 10 for mahāmucalindaº read mahāmucalaº

P. 125, note 9 for $S_{1,2}$ etc. read B mahāmucalinda°

P. 125, note 10 dele read mahamba°

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMASAMBUDDHASSA.

Mahābodhivamsa.

Yassa mūle nisinno va sabbārivijayam akā Patto sabbaññutani Satthā vande tani bodhipādapani. Janitani yam paṇāmena iti bodhimahīruhe Puññani tassānubhāvena bhetvā z sabbe upaddave, Dassayissam Mahābodhivanisani bhāsāya Satthuno Pubbe Sīhalabhāsāya thitani vuddhajanānugo z ti.

Tam pana jinasasanabharanabhūtehi pubbācariyakesarīhi Lankāvāsīnam atthāya Sīhalabhāsāya thapitam Mahābodhivanisam aham idāni avasesa³desavāsīnam subodham tharonto, sabbajantūnam mūlabhāsāya Māgadhā5bhidhānāya Dasabalassa desanāvacanamālānukūlāya vācāya racayanto api nāma sādhujanam paritoseyyam, evan ca sati,

Ken' aṭṭhena mahābodhi, kassa sambandhinī ca sā? Kim sādhinī abhitthutā, kena kattha ppatiṭṭhitā ti?

Ete pañca mahāpañhā vissajjeyyā bhavanti hi. Tattha "ken' aṭṭhena mahābodhīti?" Bodhi vuccati catusu maggesu ñāṇaṇi, taṇi bodhiṅi Bhagavā ettha patto ti rukkho pi bodhi tveva nāmaṇi labhīti 6, tasmā mahato Buddhassa Bhagavato bodhīti vā mahatī ca sā bodhi ceti vā mahitā Brahmāmarāsuranarindanāgindehīti vā mahābodhīti evaṇi vacanattho daṭṭhabbo.7

¹ S₂ hetvā

² B buddha-

³ S_{1,2} asesa-

⁴ B subodhim

⁵ S¹ B Magadhā-

⁶ B labhati

⁷ B veditable

موتدال الماميم

"Kassa sambandhinīti?" Yo dayāsītalamānaso paimāvā so eko mahāpuriso, ito 'tītānani kappasatasahassādhikānam catunnam asankheyyanam matthake lokiyalokuttarasampadākara¹buddhapaccekabuddhaaggasāvaka²mahāsāvakacakkavattinarasabhadharavaraJambudipe amaraganasadisajanākinnatāya Amaravatīti laddhābhidhānāya amaravatiyā rājadhāniyā 3 sakalalokapūjite Kamalāsanasūnukule paramasukhumamedho Sumedho nāma $^4\,\mathrm{sukumāro}\,\mathrm{kumāro}\,^5$ hutvā, vasantakantimadditavilāso vedasāgarapārago sakalakalācariyabhāvam upagato garucaraṇapāricariyāvasāne vivaṭadvārāni fatanakosasahassāni disvā, "Aho mama pitupitāmahādayo mahantani dhananicayani 6 katvā paralokam gacchantā etesam māsakam pi n'evādāya gamimsūti," samvegam upayāto, "Mayā pan' imam dhanasāram gahetvā gantum yuttan ti," nagare bherin carapetva, turiyanādagandhena upagatam narabhamaraganam ratanamakarandappavāhena sattāham santappetvā, dānatuhinanipātenāpi akataparikkhayam ratanakamalasandam disvā, sabbassa sajanaparijanassa rudato 7 dahanaparigatā, viya kuñjaro vanagahanā gehā nikkhamitvā, ketakāsokatilakacampakādinekavikacakusumanikaraparimalatarusandamanditam migaturanga8nāgavyagghādiaparimitaeatuppadakadambakānucaritam kuraracakora9mayūrabhinkāradisakuntānantakūjitam devadānavasiddhavijjādharādinānābhūtasatatanisevitam 10 marakatarajatakanakaphalikadivividhasikhari¹¹satasamujjalain nekanākanāyakanikāyakāminīkucakalasalulitavanasarasahassupasobhitam himadharanudhasisirasīkarāsāranijjharasatasahassararābharanabhūtam manīyam anekavidharatanākarani surakinnaranāgarangamandalam Himavantam ajihogahetva, kappapadapapallavapātalapādatalo 12 kamalakomalakaro manosilūpankapin-

¹ B-sampadādhāra- ² B omits buddhasāvakamahāsāvaka-

³ B rājathāniyā 4 B Sumedho nāma nāmena

⁵ B omits kumāro 6 B -sanniccayam

⁷ B durato 8 S, -turaga- 9 B -cańkura-

 $^{^{10}}$ S₁.-satanisevitam; S₂-sannisevitam 11 S₂-sikhara-

¹² B -pallavapādatalakamala-

galena sarīralāvannena limpento viva, vanagāhanam vikacanayanamsujalena kumudakuvalayakamalasarasahassasanchāditain saradasamayasobhain dassento viya, vanabhūmim nivāsabhūmim olokento vanagajamadajalasekasamvaddhitavikasitapupphasurabhipādapam assamapadam disvā, pavālavannacchadanam rajatajjutisetabhittim indanīlamanikiranaviracitam iva rammabhūmin suphassitavātapānadvāram 2 kosiyadattiyam vannasālinim 3 pannasālam pavisitvā, sātakayugam omuncitvā, bandhujīvakakusumadaladāmasannibhan rattavākacīram 4 nivāsetvā, anojapupphadāmanibbisesam suvannavannam vākacīram 5 paridahitvā, punnāgapupphasantharasadisam 6 ajinadīpicammam ekamsam katvā, jatāmandalam bandhitvā, tivankam khārikājam amse katvā, komalangulidalanikarena rattuppaleneva karatalena kattaradandam gahetvā, nalinavonivimānaramanīvāva pannasālāya Brahmalīlāva nikkhamitvā, mudusiniddhamatta⁷samatalasetavippakinnapulinam mahācankamam abhiruyha,8 caranakamalamālāya pulinajalatalam alaikaronto katipayavāre cai kamityā,attano vilāsam oloķetvā,amatarasadhārāparamparābhisittagatto viva sañjātapītipāmojjo tam vikkhambhetvā: "Manoratho me matthakam patto, sobhati vata me pabbajjā, chinnam me gihibandhanam, sosāpito kāmapanko, sankhipitan sansāravattan, nipphāditan nekkhamman, karissāmi samaņadhammani, labh<u>issā</u>mi samanaphalan ti.<u>"</u> Jātussāho khārikājam otāretvā, cankamanakotiyam muggavannasilāpatte nisīditvā, vanadevatānam mananayanāni vilumpanto divasabhāgam vītināmetvā, arunataradhāmadhārini 9 ramsimālini kamalinīkāmuke 10 attham upayāte caramānasiddhavanitānūpuraravānusārini mandamandam Mandākinīhamse va samupagacchati sasini gaganatalam pannasālam¹¹ pavisitvā, niddārajanīkarakiraņena mukulita¹²-

s site

B limpante

² B suphusita-

³ B -pālinim

⁴ S₂ -cīvaram; B rattavaravāka-

⁵ S₂ -cīvaram

B -santhāra B arunataratapadhārini

a- 8 B -āruyha 10 B kamalinisāmike

rı B pannasālāyan

¹² B makulita-

4

he paration

and 1 cal 915

nettapānkajo sarīradaratham vinodetvā, paccūse niddāpagamasahassaramsinā vikasitanayanambujo sakavanāgahamagamanam paccavekkhamāno: "Aham panā suvamāvalayanūpurādisanghaṭṭanaddhanisahiṭamadhurahasitakathiṭagehajanaramaṇīyam uļāravibhavabhāsuram suravarabhavanākāramahāgāram¹ tiṇalavam iva pariceajitvā tapovanam paviṭṭho' smi, idha pana me paṇṇasālāya² vāso dutiyo gharāvāso viya hoti handāham dumamūle yeva vaseyyan ti." Paṇṇasālam pajahitvā, rukkhamūlam³ upagantvā dhaññavikatim pahāya, pavattaphalabhojano sayanam pahāya, ṭhānagamanāsane h'eva rattindivam samharanto kasiṇaparikammam katvā, aṭṭhasamāpatti-ṭphalasukhena abhiññāyo sattāhabbhantare yeva nibbattetvā, madhupaṭalam paviṭṭhabhamaro viya madhurarasena 5 samāpatti-sukheneva yāpento vītināmeti.

Tadā mohandhakārābhidūro ⁶ Dhammadīpankaro Dīpankaro nāma sakalalokasankaro ⁷ anuttaro sammāsambuddho pubbabhāge yeva anappakappakoṭisatasahassesu pāramiyo pūretvā, Rammavatīnagare Sudevarājakule Sumedhādeviyā ⁸ kucchiyam paṭisandhini ⁹ gahetvā, ghanarajito puṇṇacando viya mātukucchito nikkhamitvā, sihanādani naditvā, hamsakoncamayūrābhidhānesu tīsu pāsādesu nāṭakitthisatasahassena ¹⁰ paricariyamāno dasavassasahassāni agāramajjhe vasitvā, Padumābhidhānāya aggamahesiyā kucchito Usabhakkhandhābhidhāne putte jāte jarājiṇṇavyādhimatapabbajite ¹¹ disvā, alankatahatthikkhandhavaragato caturāsītisahassakarivarārohakena rājalokena ¹² mahatā ca balakāyena parivuto mahābhinikkhamanam nikkhamma pabbajitvā, anupabbajitāya purisakoṭiyā parivuto dasamāse mahā¹³padhānacariyam caritvā, aññatarapuravāsīhi ¹⁴ din-

r B -bhavanākāram mamāgāram 2 B paṇṇasālāyam

³ S₂ dun:amūlam eva; B rukkhamūle

⁴ S^I S² samāpatti abhiññāyo 5 S^I S² madhurasena

⁶ B mohandhakāravinudo

⁷ B sakalalokapamukhankaro ⁸ B Sumedhānāma

⁹ S2 pațisandhiyam $\,\,^{10}$ B -sahasschi $\,^{11}$ B -pabbajitam

¹² S₂.rājalohakena; B rājakulena 13 S¹ S² omit maltā-

¹⁴ S1 -puravāsiyābhi; S2 -puravasiyā

nam dibbojakapakkhittam pāyāsam paribhuñjitvā, sālavane divāvihāram katvā, Sunandājīvakopanītakusamutthiyo gahetvä, pipphali¹rukkhamüle abhisambujjhitvä, Sunandäräme Dhammacakkam pavattetvā: Sumangalo Tisso ti dvīhi aggasāvakehi saddhine niccakālam catuhi khīnāsavasatasahassehi parivuto Sāgatena yatinā upatthiyamāno Nandāya 2 Sunandāyāti dvīhi aggasāvikāhi adhigatasāsano 3 anupubbena cārikan caramāno Rammanagaram patvā, kilesaggisantattain sabbajanamanasain Dhammakathamatarasadhārāya sītibhāvam 4 janento Sudassanamahāvihāre viharati.

Tasmini kāle tapodhano Sumedhatāpaso 5 udite bhuvanasekhare udayācalacūļāmaņibhūte aruņataruņaramsipurassare virocane uttara6Himavantam gantukāmo abhiññāpādakam 7 catutthajjhānam samāpajjitvā, dissamānena kāyena suvannahamso viya anilapatham ullanghitvā, nīlambare thirataravijjullīlāya gacchanto Rammavatīnagara- vāsino ⁸ mahādānam sajjetvā, Tusitapuram ⁹ viya nagaram alankaritvä Dīpankaradasabalassa āgamanamaggam devindassa Sudassanamahāvīthim avahasantam 10 iva alaikarontam disvā: "Kin nu kho kāranan ti?" cintento, cakkavattinarapatisavanapāsaparigalitaratanakundalam iva gaganatalato otaritvā, Bhagavato gamanamaggam 11 mangalapataheneva pūrayantā 12 dasadisam sareņa bhadantā 13 hatthatutthā 14: "Kass' imam paramaruciradassanīyam 15 maggam alankarothāti?" puechitvā: "Dīpankaramunivarassāti," sutvā, pītiparipuņņakāyo: "Aho me 16 idhāgamanam svāgamanam, aparimitakappakotisatasahasse 17 pi

² S₂ Nandā Sunandā

4 B sītabhāvain

¹ B pippali-

³ B samadhigatao

⁵ Si Sumedho

⁶ B uttaratamapantham 7 S. abhiññapādakam jhānam B abhiñāpādakajjhānam

⁸ S_{1,2} Rammanagaravāsīhi 9 B devapuram iva

¹⁰ SI vahantam: S2 apahasantam iya

¹¹ S2 omits maggain 12 MSS. pūrayanto 13 B pharanto

¹⁴ B hatthatuttho

¹⁵ S. paramaruciradassanam

¹⁶ B S, mama

¹⁷ SI -sahassehi

क्षित्रपूरि श्रीवर्षे अटनस्त्र स्टब्स्

dullabhuppattisattuttamassa dassanain vacanasavanañ ca lacchāmīti," cintetvā, "imehi asadisayasalābhehi saddhim maggain sodhetvā, mayhain saggāpavaggamaggain sodhessātmīti."2 Ekam okāsam yācitvā, nikunjagambhīram sisiranīrapūritam kandārantaram labhitvā: "Sace' ham iddhiyā 3 vikasitapärijäta⁵kakusumäni suranandananandane 4 uragapure vividharāgaratanāni vā āharitvā, kandaran
6taram alankareyyam so hi me kāyapāricariyā viya na parito7sanam karissatīti." Navanalinadalakomalena karatalayugalena panisum āharitvāna,8 tasmim pakkhipanto 9 Dīpankaralokanātham sunivactham supārutam santindriyam santamanasam lakkhanānuvyanjanappabhāsampannam chabbannabuddharamsiyo vissajjentam ariyaganaparivutam alankatamaggapatipannam devamanussehi 10 püjiyamanam disva, paramapītipasādarīpunnahadayo: "Vatume mera anitthite yeva sugato anuppatto; ajja 13 maya imassa suphullakamalalocanassa jīvitapariecāgam kātum vattati; ayam pakatinimmalo kalale anakkamitvä saha sävakehi kanakaphala- * kasetum viya mama pitthim maddamāno gacchatu; tam tassa me bhavissati dīgharattam hitāya sukhāyāti." Vikacanayanakuvalayayanakutühalākulālikulanibbisese kutilakese mocetvā, jatājinavākacīvarāni 4 kaņhakaddame pattharitvā, bahuvidhasarāgasankilesa¹⁵makaraganālavassa anekamukhopagatasakalavipuladukkhasaliloghapunnassa anantapārassa samsārasāgarassa samuttaranāya sakalabhuvanamandalassa setubhūto 16 setubhūtassa Dipankaradasabalassāpi avakujjo hutvā, sampannābhinīhāro kalalapitthe nipajji.

Nipanno pana so mahāpuriso vibuddhapundarīkalocanāni

S_r sādhessāmīti
 B inserts ca
 S² mahiddhiyā
 B -nandanandane

⁵ S¹ pārijāta-; S² parijāta-; B pārichattakaku^o

⁶ S_r kandaram 7 S_{r,2} paritosam 8 B āharitvā

⁹ B pakkhipento ¹⁰ B devagana⁰

¹¹ S₁ -āpuṇṇa- ; B -paripuṇṇa- 12 S_{1,2} omit me

 $^{^{13}}$ $\mathrm{S_{2}}$ atasvājja 14 B cīrāni 15 $\mathrm{S_{1,2}}$ -sarabhasakilesa-

¹⁶ S₁ omits setubhūto; S₂ omits setubhūtassa

ummīletvā, olokento tassa vijitakusumāyudhasaigāmassa buddhasirin disvā, paññākaññāya codito: "Yan nūnāham anekādīnavan sainsāram pahāya, paramasukham nibbānam gaņheyyan ti?" cintetvā, tato karuņātaruņiyā āyācitahadayo evam paṇītāmatapaṭivælho atimadhuravarabhojanam labhitvā, ghanataratimiragabbham pavisitvā, paribhuñjanasadiso, "Mādise sati mati¹sutidhitisamādhisampanne vīrapurise ekākini sainsārajalanidhinimuggasattakāyam pahāya nibbānathalam² abhirūļhe ko hi nāma añño bhavābhavesu viparivattamānassa asaraṇibhūtassa lokassa 3 patiṭṭham kātum samattho bhavissati; sabbaññutam pana patvā sadevakam lokam sainsārakantārā tāretvā⁴ nibbānanagaram pavesissāmīti," sāvakañāṇābhimukhamānasam sabbaññutanñāṇābhimukham akāsi.

Dīpankaranarāsabho pi āgantvā tassa karunā5sāgarassa ussīsake thatvā, kanakapāsāde manisīhapañjaram ugghātento viya pañcavannapasādasampannāni locanāni ummīletva olokento tam tattha tatha nipannam disva, viditadhippāyo, tassa anāgatam jātipariyantam anāgatasañnānena oloketvā, thitako 'va parisamajjhe mattakaravīkarudamañjughosam nicchāretvā: "Passatha bho 6 tumhe bhikkhave. imam mahānubhāvam uggatapan tāpasan kalalapitthe nipannan ti?" vatvā. "Evam bhante ti," vutte: "Ayam hi 7 buddhabhāvāyābhinīhāram 8 katvā nipanno, samijjhissati imassa patthanā, anāgate kappasatasahassādhikānam catunnam asankheyyanam matthake sakalalokadhatusu viddhamsitatamo Gotamo nāma Buddho bhavissati. mim pan' assa attabhāve Kapilapuram nāma nagaram nivāso 9 bhavissati, Mahāmāyā nāma devī mātā, Suddhodano nāma rājā pitā, Upatisso ca Kolito ca nāma dve aggasāvikā, Ānando nām' upatthāko, Khemā Uppalavaņņā nāma dve aggasāvikā bhavissanti. Ayam pana paripakke 10

r B. -matimuti-

³ B assa lokassa

⁵ B karunāsahagatassa

⁷ S₂ omits hi

⁹ S₂ nivāso nāma; B nivāsam

² S nibbānaphalam

⁴ B santāretvā

⁶ B no tumbe

⁸ S. -bhāvābhinī°

[ு] S_r parikkhe

nāņe i mahābhinikkhamanam nikkhamitvā mahāpadhānam padahitvā nigrodhamūle pāyāsam paṭiggahetvā Noranjarāya tīre paribhunjitvā assatthassa mūle abhisambujihissatīti "vyākaritvā, aṭṭhahi kusumamuṭṭhīhi tam karuṇāmayam pūjetvā, atuhi khīṇāsavasatasahassehi saddhim padakkhinam katvā pakkāmi.

Brahmāmarāsuranaroragādayo 4 mahāpurisam kusumambarābharaṇasekharādīhi pūjetvā vanditvā padakkhiṇam katvā, Dīpankarajinavareṇa saddhim surammam 5

Rammapuram pavisimsu.6

Tadā samadhigatābhinīhāro Buddhankuro nipannatthanato vutthāya, puppharāsimatthake 7 pācīmalekadhātum olokento pallankam ābhujitvā, nisinno sakaladasasahassacakkavāladevatāhi pubbanimittani disvā, sādhukārani dadantīhi ussāham janavantīhi samāgantvā abhitthavivamāno Dasabalassa vacanam sutvā atirekataram sanjātussāho Buddhakārakadhamme vicinanto dasasu disāsu adisvā attasantānam olokento sabbabodhisattehi asevitanisevitam" pathamam danaparamim disva attanam oyadanto: "Sumedhapandita tvani ito patthäya nikkujjitasalilakumbham viya niravasesam katvā pītivikasitamukho karuņāpurassaram danam dadanto danaparamim püreyyasiti." Daļham manasi patitthāpetvā vajiragirim iva mārutena Mārasatenāpi⁸ avikampanīyam katvā adhitthāya: "Na ettaken'eva sakkā sammāsambodhim 9 pāpuņitun ti," āvajjanto 10 dutiyam sīlapāramim disvā: "Tam pi cāmarī viya vālapālikā sīlapāramim supūreyyāsīti," 11 adhitthāya. Tato tatiyam nekkhammapāramini 12 disvā: "Anavarataaratibahula-13 bandhanāgāre viya sabbabhave anabhiramitvā nekkhammābhimukho 14 hohīti," adhitthāya. Tato catuttham pañ-

4 B Brahmasūranāgādayo pi

¹ S₂ ñāņo,

³ В pūjitvā

² B attha-

⁵ B surammaRammanagaram

⁶ B pāvisimsu

⁷ B -rāsīmattake 9 B S₂ omit sammā-

⁸ B arisattenāpi ¹⁰ S₁ S₂ āvajjento

II B omits su-

¹² B nikkhamapä

¹³ B -hahala-

¹⁴ B nikkhamãº

ñāpāramini disvā: "Pindagavesako viya sapadānacāriko bhikkhu uttamamajjhimadhame medhavino upasankamitva kusalākusalādipatipadam pucchanto paññāpāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato pancamam viriyapāramim disvā: "Thānagamanāsanasayānesu r samānadalhaviriyo viya sīho migarājā sadā sammappavattasammappadhāno viriyo 2 hutvā viriyapāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato chattham khantipāramim disvā: "Suciasucinikkhepakkhamā medinī viya hitāhitasattadassitasammānāvamānakkhamo 3 hutvā khantipāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato sattaman saccapāramin disvā: "Himagimhādisabbasamayesu osadhi viya vīthim anatikkamantī 4 matthake asanisatanipāte pi 5 mušāvādam akaronto saccapāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. atthamam adhitthānapāramini disvā: "Sabbadisābhāgopagatehi 6 pi vätehi acalasuppatitthitapabbato viya attädhitthänehi niccalo hutvä adhitthänapäramim püreyyäsiti," adhitthāya. Tato navamam mettāpāramini disvā: "Kalyanapapajanassa samautusampadayakam udakam viya sakalahitähitasattanam samam mettāpavattako hutvā mettāpāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Uttarim pi upadhārento dasamam upekkhāpāramim disvā: "Yathā tav" ekam aigain gandhena koci ālimpeyya ekam aigain vāsiyā koci taccheyya tesu vippahīnānunayapatigho sukhe dukkhe majjhatto hutvā upekkhāpāramim pūreyyāsīti."7 Püretvā ca 8 bodhitale nisīditvā dasasahassilokadhātum 9 unnādetvā: "Buddho bhavissāmīti." 10 Dalham 11 hadaye nidhāya evam anekopamopetam 12 katvā dasapāramiyo sabhāvasarasatox3vicinitvānax4: "Ito uddham tiyaddhagato: añño Buddhakārakadhammo nāma in'atthīti," sannitthā-

¹ B samayesu ² B omits viriyo ³ B -sandassita-

⁴ B vithim anokkamanti osadhī viya mattake

⁵ S_r -pātenāpi ⁶ B -bhāge pahaṭehi pi

⁷ S₁ S₂ pūreyyāsi 8 B va 9 B dasasata-

B S₂ bhavissatīti
 B hadayena daļham
 B anekopamopamitam
 B sabhāvarasato

¹⁴ Sa cinitvā ito; B vicinitvā ito

nam katvā: "Angapariccāgo pāramī bāhiravatthupariccāgo upapāramī jīvitapariccāgo paramatthapāramīti," sallakkhetvā Sinerumatthakam gahetvā, mahāsāgaram ālolento viya anulomapatilomādinayavasena pāramiyo sammasitvā, mattadantiakkantatalakatāpam² viya udakāvanipariyantam pathavim kampetvā, kulālacakkam viya dasasahassim³ paribbhamāpetvā, uṭṭhāy' āsanā surāsuramakutamanisilās4anadalalalitatapanajotakam 5 assamapadam

agamāsi.

Tato so mahāpuriso sakalalokālokekadīpāyamānassa Dīpańkarassa bhagavato aparabhage ekam asańkheyyam atikkamitvā ekasmini kappe uppannassa Kondaññassa sammāsambudhassa santike Vijitāvī nāma eakkavattī hutvā laddhavyākaraņo—tato aparabhāge ekam asankheyyam atikkamitvā ekasmim⁶ yeva kappe uppannānam Mangalo Sumano Revato Sobhito ti laddhanāmānani catunnani sammāsambuddhānam santike Suruci nāma brāhmaņo Atulo nāma Nāgarājā Atidevo nāma brāhmaņo Sujāto nāma brāhmaņo hutvā laddhavyākaraņo—tato aparabhāge ekam asaikheyyam atikkamitvā ekasmin 7 yeva kappe uppannānam Anomadassī Padumo Nārado ti laddhanāmānain tinnain sammāsambuddhanain santike Mahesakkho yakkhasenāpati Sīho migarājā Cinnavasī tāpaso hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ekam asankheyyam atikkamitvä ito kappasatasahassänam matthake ekasmiii ⁸ kappe uppannassa Padumuttarasammāsambuddhassa santike 9 Jatiko nāma ratthiko hutvā laddhavyākarano-tato aparabhāge ito timsakappasataresahassānam matthake ekasmim yeva kappe uppannānam Sumedho Sujāto ti laddhanāmānam dvinnam sammāsambuddhānam santike Uttaro nāma māṇavo cakkavattirājā hutvā laddhavyāka-

¹ B katvā bāhīravatthupariceāgo pāramī nāma aiigapariceāgo upapāramī jīvita^o ² B S₁ akkantanala-

з B dasasahassilokadhātum 4 В -silāpaṭṭа-

⁵ S_{1,2} -dullalitapādapankajo sakam ⁶ B ekamhi

⁷ B ekamhi ⁸ B ekamhi

⁹ B Jatiļo nāma dattiko hutvā 10 S₂ B omit -sata-

rano—tato aparabhage ito atthakappasatadhikassa kappasahassassa matthake ekasmin yeva kappe uppannanam Piyadassī Atthadassī Dhammadassī ti laddhanāmānain tinnam sammāsambuddhānam santike Kassapo nāma mānavo Susīmo nāma tāpaso Sakko devarājā hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ito catunavutikappamatthake ekasmini kappe uppannassa Siddhatthasammāsambuddhassa santike Sumaigalo nāma brāhmano hutvā laddhavyākaraņo—tato aparabhāge ito dvānavutikappamatthake uppannānam Tisso Phusso ti laddhanāmānam dvinnam sammāsambuddhānam santike Sujāto nāma mahiddhiko khattiyatāpaso Vijitāvī nāma khattiyo hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ito ekanavutikappe uppannassa Vipassissa i sammāsambuddhassa santike Atulo nāma Nāgarājā hutvā laddhavvākarano—tato aparabhāge ito ekatimsakappe uppannānam Sikhī Vessabhū ti laddhanāmānam dvinnam sammāsambuddhānam santike Arindamo nāma rājā Sudassano nāma rājā hutvā laddhavyākaraņo—imasmim pana bhaddakappe uppannānam Kakusandho Konagamano Kassapo ti laddhanamanam tinnam sammāsambuddhānam santike Khemo nāma rājā Pabbato nāma rājā ti Jotipālo 2 nāma mānavo hutvā laddhavyākaraņo, atthādasa abhabbatthānāni apāpuņitvā, Sasajātakam Sankhapalajatakam Cūlasutasomajātakam 3 Mugapakkhajātakam Sattubhattajātakam Mahāsuta4soma-Māhāsankhapālajātakam Khantivādasjātakam Mahājanakajātakam Ekarājajātakam Lomahamsajātakan ti, evamādīsu jātikotisatasahassesu angam dhanam jīvitam pariccajanto danaparami danaupaparami danaparamatthapāramī, sīlapāramī sīlaupapāramī sīlaparamatthapārami, nekkhammapāramī 6 nekkhammaupapāramī nek-

¹ B Vipassī sammā°

² S_r Pālo nāma

³ B Sattuhastajātakam Mahājanakajātakam Khantivādajātakam Mahāsutasomajātakam Mugapakkhajātakam Ekarājajātakam Lomahamsajātakan ti 4 S₂ omits Mahāsuta°

⁵ S. Khantivādio

⁶ B nikkhamao in 3 places

khammaparamatthapāramī, paññāparamī paññānpapāramī viriyapāramī viriyaupapāramī paññāparamatthapāramī, viriyaparamatthapāramī, khantipāramī khantiupapāramī saccaupapāramī saccapāramī khantiparamatthapāramī, saccaparamatthapāramī, adhitthānapāramī adhitthānaupapārami adhitthānaparamatthapāramī, mettāpāramī mettāupapāramī mettāparamatthapāramī, upekkhāpāramī upekkhāupapāramī upekkhāparamatthapāramīti, imā samatimsapāramiyo pūretvā; lokatthacariyā, ñāṇatthacariyā, buddhicariyā ti, imā tisso cariyāyo püretvā; angapariccāgo jīvitapariceāgo varadhanapariceāgo sutabhariyāpariceāgo ${}^{\tau}$ ti ime pi²pañcamahāpariccāge pariccajitvā, Vessantarattabhāve yeva thatva sattakkhattum vasudhatalacalanapurassaram 3 mahādānam datvā saddhācalāyam patitthite + patinnābije paññālavālake 5 karuņājalasekasamvaddhite mettākkhandhasamrūļhe cariyāsākhāvisāle mahāpariceāgapallave pāramīkusumasamphulle bodhisambhārakappataruvare sabbaññutañāṇāmataphalam gaṇhāpetukāmo tato cavitvā Tusitapure nibbatti.

Tatthāmitāmaravara vadhūvidhūyamānacāru zeāmaramarīcisa neavadhavalīkatatusitabhavano so mahāpuriso yāvatāyukam thatvā dasasahassilokadhātuvāsīhi Brahmāmaranikarehi ekato samnipatitvā Tusitabhavanam upagantvā, "Samayo, mahāpurisa, buddhattāyāti?" namassamānehi yācito kāladīpadesakulajananīāyūni olokento, "Kālo Buddhabhāvāyāti," natvā sabbaBuddhuppādādhāravara Jambudīpe Kajangala Salilavatī Setakannika Thūn Usīraddhajābhidhānānam nigamanadīgāma pabbatānam majihe Majjhadese majjhadesālankārabhūte atimahatā

¹ B puttapariccago bhariyapariccago ti

² B omits pi 3 B -purataram 4 B sampatithite

⁵ S_1 paññālavālaye; S_2 pañĥāṇavālavalaye; B pañĥābāladalavalaye

⁶ B omits -vara- 7 S2 omits -caru-

⁸ B ekato' va 9 B mārisa buddhatthāyāti

¹⁰ B -desakulajanettiāyūni pi

¹¹ S_{1,2} -nigamagāma- 12 B omits majjhadese

tuhinagirisikharamālānukāriņā sudhādhavalena i pākāramandalena parivute vikasitakusumaphalapallavalankatava bahuvidhatarugananicitāya uyyānaparamparāya vibhūsite Kelāsasikharisikharāņukāriņā pāsādasatena atimanohare madamuditahanisasārasamekhalākalāpāya nīlavanarājivitataruhataruvigalitakusumābharanasamalankarājitāya 2 tasucivimalasalilavāhiniyā Rohiņiyā gangāya sināti³vicaritabahuvidhanaranārigajaturanga4rathasambādhe bādhe rājamagge murajaravagambhīragajjitasalilasīkarāsāradhārāghāresu ⁵ ābaddhasikhandamālānam ⁶ mattamoramandalānam tāndavena indacāpakalāpāvipphuritajaladharadiyasayamane bhayanakalahamsakulakolahale mattakantāmaņivalayakalaravaramaņīye pabuddhasabbaloke vipulavatthuKapilavatthunagare divasakarasūnuManuvamse Roja Vararoja Kalyāna Varaka-Mahāsammatābhisammate lyānaUposathaMahāuposatha7Mandhātu8Mahāmandhātu-Caras Upacaraparamparagate Sagaras agara Bharatha Bhagifathapathe 10 Mahāsudassananidassane Makha¹¹devaputta nattusantāne NimiKusaparipālite RaghuAja¹²Dasaratha-Rāmābhirāme 13 Okkākappabhave sakalakulatārakānam tārāpatibhūte dhotasankhapakkhittakhīrasalilanimmale Sākiyakule anekabhümipālamolilalitacaraņayugalam dhitimativiriyādiguņagaņādhivāsam 14 vimalasīlālankārasatatasamalankatam ākaram iva guņānam nivāsam iva siriyā

 $_{2}$ S $_{2}$ nīlavanavirāji
rājitāya ; B $_{2}$ rājira
ūjitāya

т В sutadhavalena

 $_3$ $\rm S_{r}$ snāti- ; $\rm S_{2}$ sanāthikate ; B
 sanātikate viravadhānabahuvidha-

⁴ S_r -turaga- 5 MSS -gharesu

⁶ B -sikhandamandalanam

⁷ S_{1,2} omit Mahāuposatha 8 S_{1,2} omit Mandhātu

⁹ B VaraUpavara-

¹⁰ B SārasāgæraBharataBhagīratha-

¹¹ S_{1,2} Makhā-; B Maghadevaputtanatta-

¹² B RaghuAjjuna- ¹³ S₂ Rāmābhirāmarāme

¹⁴ B āyatanam iva siriyā samūham iva sādhūnam Suddhodanamahārājānam

sādhūnam Suddhodanarājānam paticea samūham iva paramanimmalasīlālaikārasatatasamalaikatāvā pubbajinavaraparicariyo2pacitapunnatisayabhajanikatasantanavisesāya accharānibbisesarūpasobhāya Säkiyakulagaganacandalekhāya sakalalokamanohārāya Mahāmāyādeviyā 3 kucchiyam saradarajanikaranikarāvadātavaravāranavilāsam supinena4 sandassetvā 5 avijahitasatisampajañño Tusitapurato cavitvā vividhesu pātihāriyasahassesu pavattamānesu patisandhim aggahesi.

vihitavividhanarasurārakkho rattapaduma-Athāvam kannikāsīnasuvannarūpako viya pallankam ābhujitvā,6 mātugabbhe nisinno vippasannamaniratanavutarattakambalasuttam 7 iva mātuyā paññāyanto dasamāsāvasāne pupphaphalapallavālankatasiniddhasvividharucirataruvaranicite bhamamanabhamaramadhukaropakuñjite vividhakusumagandhādhi¹⁰vāsitasukhapavane janamananayanavilumpinīLumbinīvane 17 vikasita12maigalasālamüle vicittavatthālankāravibhūsitāya sakasurabhitanulatānugata amattamadhukarakadambakāya dakkhinakarāvalambitasuphullasālasākhāya pācīnābhimukhaṭṭhitāya Māyārājiniyā kucchito adhomukham apatamāno ratanapallankāvatara 14mānamahādhammakathiko viya kamalagabbhakaņņikāya sayitvā sayam abhimatasamayasamagatasuvanna 15 bhamaro viya ca pasāritakaracaraņo Kāsikavatthavethitajātirangamaniratanam iva parisuddhasarīro hutvā cando viya jaladharamālāya nikkhamitvā kamalāsanānimisamānusehi 16 kanakajālājinadukūlehi yathāyogam paṭiggahīto.17 Ekappahären 'eva dasasahassilokadhätüsu kampamänäsu andhakāranirantaresu lokantaresu pi uļāravipulobhāsesu

¹ B ākaram iva guņānam ² S₂ -paricayo-

³ B Makāmāyāya 4 $S_{1,2}$ sujitena ⁵ S. dassetvā 7 B omits -kambala-

⁶ S, ābhuñjitvā

⁸ B -siniddhi-9 B S. kujite 10 S, -gandhādi-11 B Lumpinī

¹² B suvikasita-13 B -tarulatā- 14 B -patamāna-

¹⁵ B -suvannavanna-16 S₂ kamalāsanāsāmisamānu

¹⁷ B pariggahito

pharantesu sakaladasadisāsu vippasannāsu rajanīkarasuriyatārāganesu atirekataram virocantesu i nabhobhūmigata²ratanesu pajjalantesu sugandhamudusītala³mārutesu vāyantesu catuddīpagata-jaladharamālāsu vassamānāsu vegavatīšsalilavāhinīsu asandamānāsu santaka6llolajalanidhīsu madhurasalilakalilesu videsayātāsu 7 nāvāsu sadesain sīgham āgachantīsu kākolūkesu saha carantesu sonaharinesu saha kīlantesu andhesu navanattarasopetasalilapaigulanaccam 8 passamānesu badhiresu sattasaropetam sakāmarāgam 9 mūgagītikam sunamānesu 10 sakalanibbutāpāyadahananarakamandalesu madhurajalakamalasandamanditesu petesu II dibbojānilam uggirantesu sakunīsu gaganatala¹²gamanam pahāya avanitalam ācarantesu ¹³ sattesu vigatabhayarogasisiraparilāhesu chinnāsu sakalasankhalikāsu tibhuvanabhavana¹⁴dvārakavātesu sayam yeva vivatesu asesajantūsu 15 piyam vadantesu turagesu 16 madhurahesāravam karontesu kunjaresu atigajjantesu kešarīsu abhinadantesu avāditaturiyesu sakasakaninnādam madhuraravam muñcantesu aghattitasarīrābharanesu viravantesu devatāsu dibbasaigītaii 17 kurumānāsu suphullesu 18 tarulatāgumbesu jalathalasilātalāni 19 bhinditvā uparūpari sattasattā hutvā vicittapañcavannapadumesu nikadhomukhakamalesu padumavitānesu pakhamantesu vanapathe vitatesu 20 samantato dibbapupphesu vassamānesu ākāse dibbaturiyesu vajjamānesu sakalokahadayānandakārīsu patiṭṭhitapādatalehi dhaññataram 21 dharanītalam akāsi.

¹ B virocentesu

² B narabhūmigata^o

³ B sītamāo

⁴ S₁ -āgata-5 B vegagatīsu

⁶ B nānāsantaka

⁷ B videsagatāsu

⁹ B sakāmarāgapurāgītikam ⁸ B navanātakara-10 B inserts mūgesu byattikatham kathentesu

¹² B omits -tala-13 S_{1.2} ācarantīsu 11 S. pesatesur

¹⁴ S₂ -bhuvanagamana-; B tibhavana-

¹⁵ B avasesajantūsu

¹⁶ B turangesu

¹⁷ S_{1,2} -sangītim

¹⁸ S2 omits su-

¹⁹ B jalasilāmahītalāni 20 S2 citesu 21 B dhannam

Tenāha:

Atidhaññā vata dharaṇī t dharaṇīdhara dhīrā vīra varapañña

Yā te alattha varacakkavicittapādatala samphassan ti.

Tato so saradakālanimmalacandamandalo viya jananayanacetorasāyano sukatasatasuvihitabahuvidhalakkhaņā-3 nuvyañjanapatimanditadeho pasādāvanatānekasatasahassa-Brahmasurāsuroragakinnaranaramolimālālankatacarana pasādavimhayāpunnabuddhi⁴vibudha5manujasayugalo tābhigīyamānathutivacano saradarajanīkarasahassaraihsipahāsa6kantitejo kulisasahassadullabhasārabhāvo natalanîbbikāro salilanidhigambhīro sampattasakalapāramitāmahannavapāro kāruññam iya dehabaddho abhinīhārātisayaparipākalābhikusalasambhārabharitasantānaviseso āvāso va guņānam nivāso va Dhammasārīrassa divasakaro va mohandhakāravidhamanassa cakkhur iva sabbalokassa pavāho va 7 karunārasassa santaranasetu viya 3 sanisāras ndhussa adharo karunajalassa sagaro santosamatassa upadesako siddhimaggassa o nābhi paññācakkassa utthanavainso Dhammaddhajassa 10 pharasu taihalatagahanassa plavo 11 lobhaannavassa mahamanto kodhabhujangamussa dāvānalo 12 rāgapallavassa pabhavo puñhasaheayassa puratthimadisam olokento, tattha ekanganani unekacakkavalakotisatasahassāni disvā, evam dasadisam 3 anuvilokento attanā samam adhikam ekapuggalam pi adisvā, uttarābhimukho Brahmunā setacchattam dhāriyamāno 14 Suyāmavibudhādhipena vālavijaniyā vījiyamāno tena tena devarājena ratanakhacitamangalakhaggam 15 kanakapadukum dibbamayam unhīsam gahetvā parivārito, tadahu jāto pi soļa-

¹ B -dhara vīra varapaīina ye te älattavaracakkacittapādatalam samphassantīti 2 S, -thala-

³ MSS.-anubyañjana-

⁶ MSS. -rainsāpahāsa-

⁸ S_{1,2} omit viya

¹⁰ B Dhammarājassa

³ S₂ dasadisāyam

¹⁵ S, -khaggā

⁴ S. -budha-5 B vibuddha-

^{7,} S2 omits va 9 B suddhimaggassa

¹¹ S₁₁₂ valabhānalo 12 B analo 14 B dhārayamāno

savassiko viya, naggo pi Kāsikavatthanivattho viya, analankato ropi, cakkavattialankārena alankato viya, bhūmiyā gacchanto pi ākāsena gacchanto viya sakalalokassa paññā-yanto,² sattapadavītihārena³ gantvā vijambhamāno,⁴ kamalakosaparimalamanoharena 5 sahajātāmodena 6 sakalabhuvanatalam parivāsento, navanīr7ahāragambhīra-jaladharadhaninibhāsadhīram³ giram nicchāretvā: "Aggo'ham asmi lokassāti," sabbajinavaracārittam 9 uttamasīhanādam akāsi.

Tadanantaran jalanidhighosagambhīradundubhirodhanipurassarenari mangalapaṭahapaṭuravasamīrassitenara anekajanasahassakalakalabahalena ussavakolāhalena tibhuvanamī āpūrayanto,caraṇapātaraṇitanūpurasahassamukharitadasadisena i sarabhasagaticalitalolabhāralatāsamapphoṭitakucathalena i sarabhasaukhhepacalitamaṇivalayāvalīvācālitabhujalatena i vīṇāveṇumurajakamsatālalayānugatena madhuragī i tagīyamānena nacī cakīļāpasutena Māyādevīparijanenānuyāto, calitamaṇikuṇḍalāhatakapolatalena bhamamānasavanuppalena aḍḍhavigalitavilolasekharena niddayāhatam oudingam addapaṭahakāhalasankharavajanitagamanena pavattanaccena rājalokenānugato, gāyamānena vagamānena nāṭakagaṇenānugamamāno, sasāmantam sāntepuram i sarājaparisam sabālavuddham

S₁ alaikato ² B paññāyamāno ³ S₁ -vīthihāre
 S₁ vijambhamānam; S₂ vijambhamāna B -parimaṇḍalasugandhamanoharena
 B S₂ -jānanāmodena ⁷ B navanīrapadara B rapagārajā
 B rapagārajā

⁸ B -varagīram

™ B -dudrubhi-

¹² B -samvaddhitena

9 B -cāritam

¹¹ B -puratarena ¹³ B tibhayanam

¹⁴ B caranapātuddharaṇaraṇitanupūra-

rs B arasangaticalitalolahāralatāsamuppotthitakucapalena parigamaukkhepacalitamanivalayārāvaranitabhujalatena 17 S_r -bhujatalena 17 S_r -gītim

18 B -natta-

20 B niddayaniddayāhata-

²² B gāyo pavattamānena

24 S_{1,2} -santopuram

19 S₁-tthalena

21 B -mandalā-

23 B inserts tato

25 B rājaparijanam

sanāgabhujagāsanam i sasurāsuram samahīsāgaram MeruYugandharain lokain naccapento, navasudhavadatapamanimayamangalakalasayugalopasādasatanirantaram vividhanavapallavanivahanirantasobhitadvārappadesaii ranicitam 2 ulläsitapatäkasahassain yämävatthitavividhaanekaturagasahassasambādham 4 gajaghatāsaikatam 3 aparimitajanasamühasamuddasankulam rājamaggam 5 rājakulam sanarāmaralokenābhinīto antepuracaracāruvilāsinījanena 6 kurumānāvataraņakamangalo mangalappadīpo viya asesajanavandanīyo sahajabhūsano 7 viya mahāpurisalakkhanéhi upeto, vijjullatāhi viya viracitāvayavo pādatalakamalayugalena Kāļadevalaisisīsam ⁸ alaikaritvā,⁹ caranatalapadumarāgaratanaramsinā pitumakutamaņinikaram obhāsetvā candodayena jalanidhim iva kalakalamukharam mahantam ussavam patidinam pavaddhento, sukkapakk hābhivaddhamānacandamaņdalānukārena 10 dhanto, ii sattavassikakale sattaratanamayani sahassavanikam satatittham ratanavälukäkinnatiralekham 12 atimesuphullakumudakuvaladhurasītalāmalajalasampunnaii yam 13 dibbamayam pokkharanim ajjhogahetva, 14 mahata parivāreņa devakumāro viya udakakīļam kīļamāno, soļasaasesava¹⁵sumatīpatimakutapīthapati¹⁶tthitavassikakāle caraņo 环 sakalabhuvanamaņdale asadisābhisekam pāpuņi.

Tadā vijitamakaraketurūpo ¹⁸ pituniveditakumāro paramasukhumālo: "Na jānāti kiñci sippani: na dassāma ¹⁹ tassa dhītaro ti," vuttam rājanicayavacanam sutvā, nagare bherm carāpetvā, sannihitajan²⁰asamūhe puravaramajjhe

4 B -turanga-

 $[\]cdot \cdot S_2$ -bhujangāsanam

² B -nicitauļāraphita-

³ S₂ yāmāvattita-5 S_{1,2} omit rājamaggain

⁶ S,,2 antopuravaracăru-

⁷ S_{1,2}-sahajabhūsanehi

⁸ B Kāļadevīlaisi-

⁹ S₁-katvā 10 B -mandalākārena 11 S₁₁₂ vaddhento 12 S₂ vālikā- 13 S₄-kuvalamayam - 14 B gāhetvā

¹⁵ S₂ avasesavasu- 16 B -v

¹⁶ B -vasudhādhipati-

¹⁷ B -makutapitthapatitthitacaranatalo

¹⁸ B vijitasangāmagato keturūpo

¹⁹ S₁ dassāmi

²⁰ S. B -mahājana-

susajjitadibbasabhāsannibham 1 alankatamahāmandapain gantvā, mahārahapallaikavaragato nekanarapatisahassamajjhavattikulācalamajjhagato 2 viva kanakasikharianekaratanābharanappabhājālapaticchannāvayavo dhasahassasañchāditadasadiso 4 ∇a jaladharasamayadiamalamani5bhūmidissamānapati6bimbatāva sinehena mahiya hadayeneva dhariyamano uddhuyamanakanakadandacāmarakalāpo aparimitaparijano pi adutivo akkhanavedhādayo dhanuggahe pakkosāpetvā sahassatthāmam 7 sarāsanam āharāpetvā adho dhanukotivāmapādangulipitthe 8 thapetvā, kappāsikacāpaguņam viya jiyam āropetvā jiyam pothento asanisahassaghosabhimsanena jiyaravena sakalam tiyojanikam Kapilapuram kampamanam viya katvā avibhāvitatūnīra9mukhadhanugunagamanāgamanasarasandhānamokkhakaratalo 10 usuvegameghanādehi saratalappabhāvijjujālehi 11 gaganakuharaparipūritasaravājaladharadivasāyamānāni ¹²ridhārā¹³sahassehi dassitāhi usupadumasamujjalabāņakamalinīhi saradadivasāyamānāni 14 accuggatāhi sarasopānamālāhi saggamaggāyamānāni suvibhattavividhavicittehi 15 sarapāsādamandapehi sagganagarāyamānāni tibhuvanavimhāpanīyāni anekavidhasippāni dassetvā, caturangasamannāgatatimiraniyojanabahalakulisācalapāranihitasāsapadassanasakare matthavisuddhapasādacakkhuttāyojana¹⁶tthānatthitavālam vijjhitvā, ekavikkamakkantasakalabhuvanatalo 17 jiyāropaneneva ārādhitehi Sākiyanarādhipehi alankaritvā nītānam

¹ S_r -dibbasabhāya

² B -sahassamajjhagato viya cakkavattikulācalamajjhato viya ca ³ B Indāyudha-

⁴ B -sañcādita-; S₁,₂ -sañjādita- ⁵ S₁ acala-

⁶ B bhūmiyam padissa- 7 B sahassatthāmasarā-

⁸ B -kotiyam 9 S₇ -tunhīra-

B -sandhānākaddhanamāranamokkhakaratalo

¹¹ B sarappabhāvi- ¹² B omits -saravāri-

¹³ B inserts -sata- 14 B saradivas- 15 B suvihita-

¹⁶ S_r -cakkhuttāyo yojana-

¹⁷ B -sakalaSākyarājabhavanatalo

tamālanīlasukhumasurabhikesapāsānam paripuņņarajanīvikasitanīla²nīrajābhirāmalocakarasommavadanānani 1 nānam indacāpakutilanīlabhamukānain bandhujīvakadalakanakakundalamanditagandapāṭaladasanāvaraṇānam ³ kucakanakahamsasangamagatagaganasGanganiradhārāvirājitarucira6hārāṇani lomalatālavālakena7 maņiparigatavisālaghanajaghanatatākanakamekhalādāmena nam karikarasannibhoruyugalanam pade pade ranitamanipindā⁸lattakapallavita⁹pādapankajānam sunūpurānam rakinnaranārīgaņātigānam sangītena vijitadevanātakīnam cattālīsasahassarājasundarīnam majjhe velam viya sāgarassa madalekham 10 viya gajavarassa latam viya mahīruhassa kusumasampadam viya madhupavāsassa 11 candanavanarājim viya Malayācalassa bhūsābhūtam attano niddam 12 viya nayanagāhinim Bimbādevim aggamahesim katvā, avahasantesu 13 viya Sakkabhavanāni abhibhavantesu viya Brahmavimānāni sakalanaradevabhavanasirisancayesu 14 viya rammasubhanāmakesu 15 tīsu pāsādesu surayuvanīhi paricariyamāno devakumāro viya varayuvanīhi paricariyamāno devalokasirini viya rajjasirim anubhavanto kamena 16 yuddhim agamāsi.

Ath' ekadivasam sakalalokanayananandajanano sakehi sajanaparijanehi saddhim pāsādā otaritvā, ādarāvanamitamoli¹⁷sithilamanimakuṭapantīhi mahīpālacakkehi paṇāmayamāno ¹⁸ mahatā ca balakāyena parivuto rathavaram āruyha uyyānabhūmim gacchanto, nagaramahāvīthiyam

B -nikarahemavadanānam 2 B -nilapuppha-

³ S¹ -dasanavaṇānam ; B -dasanānam

⁴ B abhimanāpiyatimparukuca-

⁵ B sangamāgatagaņānam 6 B -rucita-7 B lomalatābālānam manekamaņi- 8 B piņdi-

⁹ B -plavita- 10 B bhaddalekham vijjadharassa latam

[💶] S, madhumāsassa; S, madhuvāsassa

¹² B niddanayanagāhiniin ¹³ S₂ apahasantesu

¹⁴ B -bhavanasirim samayesu

^{15.}S₂ B rammasuramma- 16 B anukkamena

¹⁷ S. omits -moli-

¹⁸ B manāpiyamāno

devanimmitam purisam jarāyantena viva pīletvā, gahitavobbanarasam z sankhadhavalakesakalāpadhārim valiparikinnagattam 2, sabalavivannadubbaladehayantam padumasaram iva himadūsitam divasakaram iva saduddinam cittasālam 3 iva sāravirahitam tarum iva dāvaggilanghitam jarājajjarasarīram bhamantam āgacchantam disvā, migo viva nigghātaghosacakita4hadayo samvegam upagamma dīghamūlham 5 abhinissayanto 6: "Nivattaya nivattaya ratham sārathi tvan ti," vatvā, tena nivattitaratho, "jarā jareti," nirantaram anuvitakkayanto sakabhayanam upagantyā, mānussikasampattitilakabhūtehi amaraganehi pi patthanīyasobhehi 7 kāmissarahatthasārarūpehi dhitimativiriyādigunaganavara8ratanaparipanthehi9 mānamadapamādādivividhadosasatasahassasahāyehi sādhujanamahimopaghātanigghātehi 10 bālajanasammohapadatthānehi lokass' eva Māravyādhasanthāpita¹¹pāsehi panītehi vividhehi kāmagunehi samappito na tam jarārūpam saritvā, puna pi kālantarena 12 uyyānam tath 'eva gacchanto nagaramahāvīthiyam yeva devanimmitam puthutaruddhumātodarakaracaranayugalam nissāya kampitadeham 13 vyādhiripuparipīlitam,14 "Amma, tāteti," nirantaram sa¹⁵gaggadam karunam uggirantam purisam olambiya sanikasanikam agacchantam disvā, samviggacitto ratham nivattāpetvā, sakabhavanam eva upagato dibbavisayam abhibhavantehi panītavividhavisayappakārehi apahatamānaso kilesaripuvijayassa dukkaratam lokassa pakāsento viya na tam vyādhirūpam saritvā,

¹ B gahitayobbanarasam

² B palitaparikinnagattasabalam iya ciram dubbaladehayantam himapadusitam ³ B jajjarasalam iya

⁴ B -ghosasankita-6 B abhinindayanto

⁵ S₁,₂ dīghamuṇham
7 B patthaniyayaşasobhehi

⁸ S2 -gunāgamanavara-

⁹ $S_{\mathtt{r}}$ -paripatthehi ; B -paripantehi

¹⁰ B sādhujanahitopaghāṭanighāṭehi

¹¹ B Mārabyādhisandhāpita- ¹² B kālantare ¹³ B pakampita- ¹⁴ B byādhiripumimparipili-

¹⁵ B pabhaggakarunam

puna pi puravīthiyam yeva devanimmitam matapurisam aparapurisehi catūhi vuyhamānam apaviddhakesehi rodanaparetehi bahūhi naranārīgaņehi parivutam disvā, sanjātasamvego sakabhavanam upagamma pubbakammasampāditehi visayehi pamādam upagato, puna pi tath' eva devanimmitam sunivatthasupārutacīvaram sāntindriyamānasam anugatam iva bhikkhusiriyā adiṭṭhapubbavesam bhikkhum āgacchantam disvā,sanjātapabbajjābhilāso kusumaphalapallavālankatavividha²taruvaropasobhitam³ samadamadhukaraganopakūjitam⁴ pavattanaccasikhisobhamānam uyyānam pāvisi.

Tadā Sākyakulakamalinīrājahamso viya vipphurantīhi dehappabhāhi sabālātapam 5 iva sadāvānalam iva vanam upadassento, vividhavanalatākusumarenudhūsaro 6 devaparisāya? saddhim Nandanavana8samajjho gāhakanāṭakanāyako viya nāṭakādīhi saddhim vanabhavanasukham anubhavanto pubbanham samharitva, sucivimalasalilapuritam kamalakumuduppalakuvalayadikusumabharanavibhusitam padumamadhupānamattahamsakāminīkatakolāhalam vimujjamāna9samadaSākiyavilāsinīkucakalasalulitani mangalapokkharanim ogāhetvā, Nandanasarasamogāhakapākasāsano viya sapariso jalam kīļitvā, vāsarāvasāne salamsam saram saha kāminīhi pajahitvā, tīre paramaruciradassane sakahadayasītale silātale nisīditvā, Vissakammasurakumārenālaikato nānāvirāgatanuvaravasananivāsano āmutta¹⁰muttaigada¹¹keyūro varaparama¹²surabhikusumamālāsamalaikatasiroruho ruciranavakanaka¹³makutakundalo catuhi garulajavavegamangalasitasindhavehi vuttam varakanakarajatamaniratanaracitasamosaritavividhasurabhikusumadāmam ratham abhiruyha, 14 rājasirinivāsa-

- 4 S. -kuñjitam
- ⁵ B sadā bālānalam
- ⁶ S₂ -dhuvasarīro
- 7 B vaddhaparisāya
- ⁸ B Nandavana-
- 9 S₂ vajjamānasa-; B majjamānasa-
- 10 S₂ āmuttamuttamba-
- 11 B -angara-
- ¹² B vagguparama-
- ¹³ B -kanakakoţţima-

14 B aruyha

^I S_I rodanaparehi

² B omits -vividha-

³ B -sobhitamada-

pundarīkena khīrasāgaraphenadhavalena thūlamuttākalāpajālakāvutena sitātapattena nivāritātapo uddhūyamānacārucāmarakalāpapavanānattitakanņapallavo yuvatīgativasāranitanūpurapārihāriyasarasanaravamukharena madhurasararanitayīnāravakolāhalena mangalagītena giyamānayasasantāno madajalamalinakapoladolāyamānamadhukara²kulāhi kunjaraghatāhi jaladharadivasāyamānāya ranita³madhurakanaka4ghantikāravamukharakanthehi mañjetthalohita 5 kkhandhakesaraghatāvālapallavehi vanagajarudhirapātalakesara6ghatāhi kesarīhi7 viya turangamehi bhāsualankāra8kāyābharanajutisamujjotena 9 surabhikusumavasanābharanabhūsitena palayajalanidhikallolasanghātena viya kalakalabahalena anekasata osahassa opattikajanena sobhitāya caturanginiyā senāya parivuto turangamayam 12 iva mahītalam kuñjaramayam iva disāvalayam ātapattamandalamayam iva antalikkham dhajamayam iva ambaratalam gajamadagandhamayam 13 iya samīranam bhūpālamayam iva pajārāsim 14 ābharanarasmimayam iva gaganam 15 kiritamayam iva ātapam cāmaramayam iva divasam jayasaddamayam iva tibhuvanam karonto, nānājutivisarasamujjalena vannena jananayanāni ākaddhanto 16. puññanubhavam samugghosento viya 17 atimanoharena 18 sirisobhaggena sāyanhasamaye anekavātapānavivaraniggata¹⁹yuvatībhūsanakiranasahassasankulam Kapilapuram pāvisi.

Tadā tibhuvana²⁰vilobhanīyo angappabhāppavāhena lā-

¹ B -pundarikavarakkīrasāgaraphenu-

² S2 -madhurasarena; B -madhuraharana-

³ B-rasitamadhura- 4 S₂ madhukarakanaka-

⁵ B -lohitapitthakehi sadasalatāvālapallavehi

⁶ B -pātapātalapādakesarasarehi

⁷ S₂ -kesarasaṭākesarīhi 8 B alankata-

⁹ S₁₁₂ -jutiyā 10 S₂ omits -sata- 11. B -sahassena

¹² S₂ turagamayam ¹³ S₂ -gandham iva

¹⁴ B pajam rasitābharaṇa- ¹⁵ B gaganatalam

¹⁶ S₂ ākaddhento ¹⁷ S₁ omits viya

¹⁸ S₂ B atimanoramena 19 B -viniggata-

²⁰ B tibhavana-

vannamayam ¹ iva nagaram ² ananamandalena candabimbamayam iya gaganatalam ābharanarasmiālokenā Indāyudhamayam iya atapain locanamayükhalekhasantanena niluppalamayam iva divasam dassento purassundarmam sābhilāsehi anilacalitakuvalayadaladāmadīghehi taralataratārasārehi ditthipātehi vilumpiyamāno viya Madanasaraparamparāgatānam 5 vanitānam ādāsamayāni viya salilamayāni viya phalikamayāni viya ca o hadayāni pavisanto viva ākārena tāsam āpiyamāno 7 viva locanaputehi āhuyamāno viya bhūsāravehi 8 anugamamāno viya hadavehi nibaddhamano9 viya abharanaratanarasmirajjuhi mahatā sirisamudayena 10 gacchanto Makaraddhajāvudhabhūto rāgāsavamattāya Kisāgotamī rajadhītarābhigītam 12 nibbutapadanihitagītam sutvā: "Ayam me sussavanam 13 sāvesīti," paramaratikaram hāram omuncitvā tassā pesetvā, sajaladharam iya kalagarudhumamandalehi saniharam iya yāmakuñjaraghatāsīkarehi sanisam iva tamālavīthikāandhakārehi rājadvārasamīpam upagantvā, sabālātapam iva ratanālokehi satārāganam iva muttākalāpehi savassasamayam iya dharagharehi 14 abbhahatamangalaturiyarayapüri--tam uparacitavikacakamalakusumappakaran lalitavanitapāda¹⁵rāgaikitamantepura¹⁶carajananūpurajjhaikāramanoharam pacalitabhūsanamaniravaramanīyapāsādam abhiruhitvā, uparacitasitavitāne āsattamuttāgune manippadīpappahatatimiranikare indudīdhitidhavalasacchādapate 17 Kelāsasilātalavisālasavanatale nipajji.

Tāvad eva tam 18 surayuvatīsadisarūpasobhāvarayuvatiyo madhuraravāni turiyāni 19 gahetvāna mahāpurisam sampa-

4 B -dissantehi nettatārātalehi ditthapātehi

¹ B parilāvaṇṇa- ² B nagaram karonto ³ B puma-

⁵ B Madanayanaparamparāyāgatānam ⁶ S₂ omits ca

⁷ B āsiyamāno 8 B guharavehi 9 S₂ nivadamāno 10 S₂ sirisamudave 11 S. Kisāgotamiyā

S₂ sirisamudaye
 -rājadhītarāyābhigītanibbuta B suvacanam

¹⁴ B dhārāghaṭāhi ¹⁵ B pādaṭalarūpakiṭam

¹⁶ S₁₂ antopura- 17 S₁ -pacchādapate

¹⁸ B^{*}nam ₂ B gahetvā

rivāretvā ramayantiyo anaccagītavāditāni payojayinsu.3

Tasini samaye Makaraddhajavijayaghosānukārinā bhusaninnādena saddhim pavattanaccam olokento navajaladharaghosagambhīram anugatavīnāvenuravaramanīyamudinganādam sunanto tatthābhiratirahitabhāvena muhuttam niddam okkamitvā pabujjhitvā, vikasitanayanayugalaviniggatappabhāpavāhena samubbhāsitavāsabhavano utthahitvā hamsadhavale sayanatale nisinno gandhatelāvasekadīpikā+lokena niddūpagatavikatapākaṭabībhacchasayanam sacetikam nātakī samūham disvā, surabhavanam avahasantam iva pajjalantam pāsādatalam āmakasusāņam iva nissirīkam passamāno bhuvanattayam palayānalasikhākalāpaparigatatinakutim 6 iva maññamāno tibhuvanadahanam nibbānāmatarasena nibbāpetukāmo acchannasavanam Channam āmantetvā: "Ranamatthakam Kanthakam nāma turangavaram āharāti," pesetvā,7 sutavaram datthukāmo ābaddhadhavala8kusumadāmakasatam pajjalitamangalappadīpam Bimbāya sirigabbham pavisitvā, apariccattagabbharāgam 9 kumāram udavaparipātalamandalam iva savitāram aparam sanjhālohitabimbam iva rajanīkaram upphullam iva ratanāravindarāsim 10 pavālakisalayadalehi viya bālātapacchedehi viya padumarāgarasmīhi viya viracitāvayavam suravanitākaraparibhatam II ivāmarakumārakam uttattakanakasannibhāya dehappabhāya pūrayantam iva vāsabhavanam vasīkaranamantam viya cittassa ākaddhanaanjanam viya nettassa sirisayanagatam attajam vigatanimesa¹²niccalapakhumena ¹³ ānandajalapatalapūritatārakena cakkhunā pivamāno viya oloketvā pi, parahitaratabhāvena Channopanītani hayaratanani 14 kanakapa-

¹ B parivāretvā ² B ramāpentiyo ³ B yojayimsu

⁴ B -dīpakā- 5 S_{1,2} nātikā- 6 B -tiņavajam

⁷ B āharattlam pesetvā 8 B avanaddhadhavala-

⁹ B -gabbhabhāgani 10 B rattāravindarāsim iva

 $^{^{\}mbox{\tiny 11}}$ B suravanitākāsaparibhaṭṭham ; S_1,2 -paribhaṭṭam

 S_{r} -nivesa- $S_{r,2}$ -padumena

¹⁴ S,,2 omit hayaratanan

ttalatāpatānena pade pade raņitaratanamālena thūlamuttāphalabahalena i täräganälaikatasañjhärägen's eva assälankāreņa samalankatam patanāvapatamajanitakhuraravehi jajjaritavasundharehi 3 khuraputehi samino murajavadapūjam viya kurumānam pūritabhuvanāmodaviravena 4 atimanoharena pitibharitena hesaravena 5 koncanadam 6 vegasaighātam iva dehavantam suriyodayam iva sakalabhuvanapujāraham asesalakkhanopapannam Kelasadhavalahayayararatanain 7 samaruyha, Channenanugato naganikkhamitvā, samāgatānekaloka 9 dhātuvāsipīyūsarā 8 pehi 10 gandhamalambarabharanadipadhupacandanacunnavutthīhi, pūjiyamāno, sakalagaganatalam mahāumeghavutthidhārāparipunnam viya dibbapupphavassena nirantaram kurumāno, dibbasangītinigghosena pathavīto yāvākanitthä palayajalanidhinädeneva ekaninnädam janayanto, tena rattisesena timsayojanikam maggam gantva, rajjattayam atikkamma abhisekāvatinnajanapadavadhükucacandanadhūlidhavalīkatataraigamālain nadini Anomam uttaritva, tīre sitaresukhumapulinatale thatva, udite tarunatarakapilapanalohite 13 timiranikaranidhanakare sahassakirane: "Channa tvam mama imāni ratanābharanāni imañ ca pārijātakamandāravamakarandabindusinduritāngar4mangalaturangamam ādāya Kapilapurani gacchāhīti," tam vissajjetvā sajalajaladharappabhābhāsurena 15 nisitavimalakhaggena supupphitakanikāratarusikharasamuggatabhamarāvalīlīlānukārinani sakesamakutani chinditya. ākāse 16 patiujihitvā,17 arahaddhajam paridahitvā, sāṭakayugam gaganatale ukkhipitvā, sayam eva pabbajitvā, Anupi-

³ B calitavasundharehi

12 S, sîta-

17 S_{1/2} -vijjhitvā

7 B hayaratanam āruyha

11 S, omits -megha-

10 B -Diyusādehi

8 B nagarato

т В -phullabaha-

B -sañjhānurāge S_{1,2} -bhuvanodaravivareņa
 S_{1,2} koñcamānam

⁵ B pasadaravena

⁹ S₂ samānekaloka-

¹³ B -kapilapanaullohite

¹⁵ B. sakalajaladharabbhāsurena

¹⁶ Bākāsane

¹⁴ S_{1,2} -sindhuritänga-

yam nāma ambavanam pavisitvā, tattha surabhikusumagandhāvabaddhahadayāhi bhamaramadhukarayuvatīhi samantato gumbagumbāyamāne i phalarasapamuditahadayāhi madhuravirutāhi 2 kokilavanitāhi upagīyamāne sattāham pabbajjāsukhena vītināmeti.

Atha sakalalokekapajjoto jaladharasamayo viya pasamitarajo 3 alankāro viya brahmacariyassa yobbano viya Dhammassa sañjhāgaņānurañjita4saradasamayarajanīkaro viya kāsāvavarasamvuto 5 ekako'pi 6 anekajanaparivuto viya sobhamāno tam vanavāsimigapakkhīnam nayanāmatapānam iva karonto, ekacarakakesarī viya narasīho mattamātaigavilāsagāmī samassāsento 7 viya pādatalehi ekadivasen 'eva timsayojanikam maggam gantvā, uttungatarangabhangabhiraman Gangan nadim uttaritvā, Vararājagaham 8 nāma atimanoramam 9 nagaram pavisitvā, tattha issariyamadamattajanam parihāsento 10 viya uddhatavesassa janassa 11 lajjam uppādayamāno viya vayakantisantīhi nāgarajanahadayāni attani bandhanto 12 rūpasiriyā sabbajananayanāni vilumpanto viya santindriyo santamānaso yugamattam pekkhamāno puravīthiyam 13 pindāya caritvā yāpanamattam bhattam gahetvā: "Ko" yani Sakko nu kho-Māra¹⁴Brahmanāgayakkhamanussānam aññataro nu kho ti?" sañjātakutūhalam nagaram Merumanthābhihatasāgaram iva ākulam katvā, nagarato nikkhamitvā, Pandavācalasamīpe vikacavanalatāsurabhikusumaparimale okāse nisīditvā, paccavekkhābalena missakabhattam amatam viya paribhuñjitvā, Bimbisāranarādhipenopagantvā nāma gottam pucchitvā: "Āgato me sahāyo Sākyavamsasikhāmanibhūto Siddhatthakumāro ti," pamu-

¹ S₂ gumagumāyane; S₁ gumagumāyamāne

 $^{^2}$ S_r madhukara- 3 B upasamita- 2

⁴ B ghananurañjita- 5 B -varapãvuto

⁶ S₂ eko'pi ² 7 B pamayāpento

⁸ B vararājagaham Rājagahan nāma

⁹ B atimanoharani 10 S_r parihāsanto; B paribhāsento

¹¹ B uddhatapavedhitajanassa ¹² MSS. baddhanto

[™] B suravithiyam

ditahadayena tena rajjena nimantiyamāno: "Na mam' attho, mahārāja, cakkavattivibhūtiyā pi; lokahitayāham padhānam anuyuñjitvā Buddho bhavissāmīti," Māgadharajjam patikkhipitvā, padhānabhūmim gacehanto Ālāratāpasena mahāyasena Uddakatāpasena nirāmisena gaņācariyaṭṭhāne ¹ yāciyamāno ² na tam pi adhivāsetvā kiļamānasamadaMagadhasundarīkesapāsāgarudhūmakusumasurabhisalilāya Nerañjarāya nadiyā tīre tuṭṭhahaṭṭhaparaputthaghutthe 3 visālasālavane mahāpadhānam anuyuñjitvā, pubbe Surindo viya surasundarīhi parivuto surabhavanasukham iva Kapilapurasukham suciram anubhavanto, kāmasukhālikānuyogena mokkhābhāvam pakāsento, idāni dinakaravatume ganthikaronto 4 viya medinimandalam parivattento viya ca kehici kātum asakkuņeyyam kotippattan dukkarakārikan karonto, attakilamathānuyogena nibbānābhāvani sandassetvā, majjhimāya paṭipadāya paṭipajjanto oļārikāhārapatisevanena sarīram santappetvā, Visākhapuņņamadivase udite udayagirisikharasikhāmaņibhūte kamalavanavikasanakare ⁵ asisirakirane mattahanisavilasagamī pāto' va gantvā, bhikkhācārakālam agamayamano ajapālanigrodhamüle päcinalokadhätum olokento sarirappubhähi sakalam tam rukkham suvannavannam katva ghanavivaragatadivasakaro viya virocamāno nisīdi.

Tato Uruvelāyam 6 Senāninigame Senānikuṭimbikassa dhītā Sujātā vayappattā tasmim rukkhe ekam patthanam katvā, paripuṇṇasankappā tasmim divase: "Ajja balikammam karissāmīti," pāto' va pāyāsam anāyāsam paramamadhuram sampaṭipādetvā, satasahassagghaṇakam suvaṇṇapātim alankaritvā, tattha madhupāyāsam pūretvā, aparāya kanakapātiyā pidahitvā sīsenādāya surabhikusumavasanābharaṇabhūsitā sunīla7bhamarakesehi sannihitabahalandhakārā bhāsa8mānatanusampadā ca 9 puṇḍarīkamukhī hariṇalocanā ca bālātapappabhādharā kumudahāsinī ca 9

S₁ -tthānena 2 S₂ yācitamanena 3 S_{1,2} -sutthe

⁴ B ganthikam karonto 5 S₁ -vikasitākāre

⁶ B Uruvelāya 7 S₂, B omit sunīla^o 8 S₁ pabhāsa-9 B omits sa ¹⁰ B omits -dharā

madhurahanisanādā samunnatapayodharā 1 ca 2 kamalakomalakarā puthusilānitambā 3 ca karabhoruvilambitagāminī ca.3 kuladevatā viya rajanīkarassa velā viya rāgasāgarassa 4 jotimālā viya navayobbanacandodayassa mahānadī viya ratirasāmatassa 5 puññakammapariņāmaparamparā viya lokassa vividhālaikāravasanakusumadāmānulepanopetalalitayuvatīparivutā paṭupaṭahaninnādānuppabandhena 6 pūrayantīva cakkavāļam kusumamayam iva gandhamayam iva dhūpamayam 7 iva ca karontī sakalam eva lokadhātum gacchantī nigrodhapādape 8 dūrato' va tam mahāsattam puñnasancayam iva rūpavantam nisinnam disvā, pītisomanassajātā: "Rukkhadevatā ti," maññamānā 9 saha dassanen' eva onatā gantvā, sīsato tam abhinavabhānubimbaronibham suvannapātim otāretvā, tassa rattakuvalayakomalapānitale thapetvā, mahītale sanni i hitalalāta¹²candasakalā: "Yathā me manoratho nipphanno evam vo pi nippajjatūti," atimanoharam giram udīriyitvā 13 pamodamānā gatā.

Lokanāyako pi suvannapātim gahetvā, taṭaruhatarupari-galitakusumarenupiūjaram Neranjarā¹⁴tīram gantvā, tattha suppatiṭṭhita¹⁵titthe khīrasāgaratarangapanḍare pulinatale tam pāyāsam ṭhapetvā, aparajalanidhim ¹⁶ avataranto ramsimālī viya salilavāhinim otaritvā, bhūminipatitam iva gaganatalam jalatalam Indadhanusahasseneva sārīrappabhābhi obhāsento ¹⁷ ogāhetvā, nadīvaravilāsinī¹⁸tarangakara-

^{*} S₂ samuppaṇṇatapayodharā

² B omits ca

³ Bomits ca . . . ca

⁴ B taritasāgarassa

⁵ B paratīrakāmassa

⁶ B patupadasādinnadānānupabandhena

⁷ B dhūmamayam

⁸ S_{1,2} -pādapam

⁹ B maññamānā pasādanayanānanavatā

¹⁰ B sannibham 11 S_{1,2} mahīsanni- 12 S₂, B -nalāṭa-

¹³ S, udīrayitvā 14 B omits Neranjarā-

¹⁵ S_{1,2} suppatițthābhihita-

¹⁶ B -nidhim iva taranto rasmimālī viya

¹⁷ S_r obhāsayanto

¹⁸ B nadīdhāravilāsini-

sa assaparimatta sarīro nahātvā, pubbajalanidhitatasamuggatatapano 2 viya uttaritvā, nadīrodhe nisinno pāyāsāsanam katvā, sotasi 3 patisotagāminim suvannapātim vissajjetvā, tatth'eva + surabhikusuma5samalankate nīlobhāse manorame sālavane divā vihāram katvā, divasāvasāne suvannasurabhigandhakusumesu vantato parigalitvā, cīvarassoparipatamānesu surāsurapūjitāsu indīvarāravindamandāravādikusumavutthidhārāsu nirantaram vassamānāsu surakinnarasundarīsu sādhukārani dadamānāsu surabhicandanacunnasamākulāsu kusumakunkumadhūpasugan dhīsu 6 vividhacārumahaddhajamālinīsu dasasahassīlokadhātūsu kampamānāsu lulita/kamalakumudavane makarandamadhubindusandohavahe kusumāmodatappi8tālijāle mandamandam 9 vahante gandhavahe devaganalankatamaggena mattebhakumbhanibbhedaya vijambhamano migarājā viva bodhiddumasamīpam gacchanto, Sotthiyadvijotopanītakusumamutthiyo 11 gahetvā, suparisuddhasiniddhasuvattaujukkhandham 12 ghanabaddhamorapinjara 13kalapamandalasaikāsaii niccakālaii nīlapattam antaranturā pavälankuradalasannibhalalamänarattapallavam mandanilacalitasākhāhi naccantam iva pītiyā sakalapathavīmanda--lam alankarontam dharanitalatilakabhutam 14 saliajatam jayabhūmijam vijayapādapam nijahadayam iva karunāsītalani sītalacchāyam assatthabodhim upagantvā, tikkhattum padakkhinam katva, pubbuttaradisabhage 15 thito sabbaBuddhehi avijahitatthane tinani caletva, tulikaggaparicchinnam iva jätam cuddasahattham tinasantharam disvä: "Tasmim viparivattamānāyam 16 pi mahāpathaviyam nipa-

¹ S₂, B -parimattha- ² S_{1,2} -samuggatapatango

³ B sotapatisota- 4 B tath'eva 5 B -kusumalankate

 $^{^{6}}$ $S_{1,2}$ -sugandhinīsu 7 S_{1} lalita-

⁸ B kusumāmodahasitāļijāle 9 B mandamandavāte

¹⁰ B Sotthiyanijo- ¹¹ B -kusamutthiyo

 $^{^{\}scriptscriptstyle{12}}$ S $_{\scriptscriptstyle{2}}$ -suvaddhaujukakhandhaghanabuddha- ; B -ujju-

¹³ B -piñcha- ¹⁴ S₂ -tikabhūtam

¹⁵ S2 B pubbuttarabhage

¹⁶ B parivattamānāya pi mahāpathaviyā

tantesu pi nigghātasatasahassesu r phalante pi pavanapathe ravassantesu pi khadirangāranikaresu sussantesu pi me manisalohitesu sammāsambodhim apatvā na 4 viriyam samharissāmīti," pallankam ābhujitvā bodhi5rukkhamūle puratthābhimukho 6 nisīdi.

Tadā 7 mahāpurisassa Dasasatanayano Vijayuttaram nāma vīsam⁸ratanasatāyāmam bhuvanavivaravyāpināda-

sankham 9 dhamayanto atthasi.

Tathā Pañcasikho gandhabbaputto 10 tigāvutāyatam 11 veļuvapaņduvīņam ādāya vādayanto, Suyāmadevarājā tigāvutāyatasaradasamayarajanīkarakaranīkāra12 sassirīkam dibbacāmaram gahetvā mandamandam vījayanto, Santussitadevarājā maņitālavanṭam gahetvā sukhānilaparamparāhi santappento, SahampatīMahābrahmā tiyojanavitthatam dutiyam iva puṇṇacandam setacchattam upari dhārayanto, Kāļo nāma 13 nāgarājā asītisahassanāṭikāparivuto thutivacanasahassāni gāyanto 14 aṭṭhāsi.

Dvattinisadevakumārikāyo dibbapupphasampunņavividharatanamañjūsā 15 gahetvā pūjayantiyo atthanisu.

Sakaladasasahassacakkavāladevatā chaņavesam¹ gahetvā samantā samussitadhajapaṭākākadalītoraṇakusumadāma-hatthā gahitapuṇṇaghaṭamadhukaṭacchumaṇidaṇḍadīpa-dhārikā aṭṭhamaṅgalaratanādāsapantiyo paṭhavīto yāva akaniṭṭhā nirantaram aṭṭhaṁsu.

Tasmim samaye sakalalokavasavattī Vasavattimāro: "Kumāro 'yam mama visayam atikkamitukāmo, kāmam Siddhattham asiddhattham karissāmīti," bāhusahassam māpetvā, jalamānānalamayāni vividhāyudhāni gahetvā, diyaddhayojanasatikam Girimekhalābhidhānam gajarājam ¹⁷

B omits -sāta- 2 B pavanasatthe

³ B khadirangārasīkaresu 4 S_{1,2} patvā

⁵ S_r omits bodhi- 6 S₂ -mukham 7 B tato

⁸ B vīsa- 🕠 9 B byāpitanādam

¹⁰ B gandhabbadevaputto 11 B tigāvutāyāmam

¹² B omits -karanīkara- 13 B omits nāma

¹⁴ B bhāsanto ¹⁵ B mañjūsāni .

¹⁶ $S_{1,2}$ -janavesam 17 B gajam

āruyha, bhīmabībhacchasāhasāyar virūpaappameyyāya sarabhamārasenāya 2 parivuto yojanasahassato 3 paṭṭhāya gajjamānapalayaghanaghatāsanghattasanjātacaņdāsanīsahas sasampātadārunena ghoranigghosena sakalalokam ekaninādam 4 katvā: "Siddhatthakumāram ganhatha hanatha vijjhatha pādesu gahetvā parasāgare s khipathāti," āņāpento yugantavätäyätapicutülam iva 6 saha dassanen 'eva surāsuragaņam palāpento samantato dhārādharaghaṭā 7 viya ajjhottharitvā, abhinavajaladhararava in 8 gambhīranādam bhimsanam candarambham samiranasaram a mapetva, tassa 10 kandappadappapanudino cīvarakaņņam pi cāletum asakkonto samvaṭṭavuṭṭhivegam mahāmegham vassāpetvā, tuhinalavappamāṇam pi jalabindum tass' Antakaketunipātino 11 samīpam pi netum asamattho pariyantaniggatasikhāsatavipphulingamālākulajālāvalīļham pasāņavassam paharaņavassam angāravassam kukkulavassam vālukāvassam kalalavassam vassāpetvā, tam sabbam mālāguļakusumadāmapupphavutthicandanacunnakusumarenudibbagandha--bhāvam upagatam disvā, lokantarikaghoram andhakāram māpetvā, avijjandhakārassāpi viddhamsakassa tassa sarīra-- rasminā dinakarasahassuggamanam iva 12 jātam ālo-🕆 kam - oloketvā, - kopoparattamukhamaņdalavijambhitabhākūṭibhiṁsanavesadhārī MeruMandāram 13 pi veļukalīram iva khandayantam atitikhinam dibbānubhāvopetam khuradhāram cakkāyudham 14 vissajjetvā, tam kusumacchattabhū-

7 B dharanīdharaghatā

B bhimain vibhacchain sahasāyavirūpani

³ B inserts -sata-² S₂ sarasamāra-

⁵ B parasagarain 4 S_{1,2} sakalolokaninnādani

⁶ S_{1,2} -piculam; B yugantavātapayāta-

⁸ B-jaladharagambhīranādabhinisanani; S₂ va gambhī-9 B samiranarayani ranādābhimsanam

ю В kandhabbārambhapanodino

¹¹ S_{1,2} tassa vasantaketu-

¹² B dinakarasahassass'uggamanam iya

¹³ MeruMandarasmini

¹⁴ B cakkāvudhaii

tam passitvā, Mārasenāya pi i vissajjitāni mahantāni Mārānubhāvopetāni dhūpāyantāni pajjalantāni pabbatakūtāni mālāguļabhāvam āpannāni disvā, sañjātasoko tam dubbāritayasavisaram 2 upasankamma: "Utthaha Siddhattha, pallaiko mam 'evāyam pāpuņātīti,' vatvā, tena ajeyyavikkamena: "Māra, imassa pallankassa hetubhūtassa kalyānakammassa katabhāve 3 tava ko sakkhīti?" vutte, "Sabbe ime sakkhino ti," Mārasenābhimukham hattham pasāretvā, palayajalanidhinigghosābhibhavanīyena tumulaghoraghosena 4: "Aham sakkhī aham sakkhīti," Mārasenāya sakkhibhāvam dāpetvā 5: "Ko te, Siddhattha, sakkhīti," vatvā, tena asamaparakkamena: "Mayham ettha 6 sacetanā sakkhino na santīti," rattajaladharagabbhato nikkhantakancanavijjum iva cīvaragabbhato dakkhinakarani nīharitvā, avaniabhimukham katvā, pāramībhūmiyam unnaditvā 7: "Idāni kasmā nissaddāsīti," vatvā, mahāpathaviyā anekaravasate mūncāpite Māro Vasavattī avasavattī hutvā, bhītatasito 8 saha 9 Māraparisāya gahitāvudhābharanavatthāni pahāya, abhimukhāya disāya 10 yāva cakkavāļācalam palāyi.

Iti Mārasenātulapalayapavano dharamāne yeva suriye Mārabalam viddhamsitvā, abhejjavīrajayavara¹¹mangalapallamkenisinno surāsurabhujagabhujagāsanādīhi jayaghosam¹² ghosamānehi pasādapāmujjaparavasehi ¹³ samāgantvā, gandhabbadibbakusumadāmādīhi ¹⁴ adhikataram pūjiyamāno sakaladasasahassīlokadhātum vaddhetvā, ¹⁵ vissatthamālāgulam viya ghanabaddhapupphakalāpam ¹⁶ viya susajjitakusumāsanam viya alamkatapatiy¹⁷attam pupphavitānam

¹ B pavissajjitāni

² B tassa dubbāritassa samīpam upasaikamma

³ S₂ katabhāve'va; S₁ katabhāvo

⁴ B kutühalataraghora- 5 B vadāpetvā 6 B ev'ettha

⁷ B unnamdatvā 8 S_x -sīto 9 B sahāmara-

¹⁰ B abhimukhimukhāya; S₁ abhimukhābhimukhāya

¹¹ B abhejjavijayapavara- ¹² B jayaghosamānehi

¹³ B pasādapāmujjamānasehi ¹⁴ S_{1,2} -kusumādīhi

¹⁵ S_r vattetvā ¹⁶ B ghanacandana- ¹⁷ B -yattam viya

viya i ca ekamālinin katvā, bahaladhūpaparimalani 2 gandhacuņņareņuparivāsitan sakasirisamujjalam 3 ēkacehaņam ekanimādan ca kāretvā, purimayāme pubbe nivutthan khandhasantānam anussaranto aparimitātītakālavattī 4 mohandhakāran viddhamsetvā, majjhimayāme cavamāno uppajjamānādayo 5 satte dibbena cakkhunā olokento anāgatāmitakālavattī 6 añīānatamojālam 7 padālētvā, pacehimayāme paceuppannakā 8 lavattī avijjātimiranikaran samugghātetum paticcasamuppādasāgare ñāṇaMerumantham otāretvā, ālolento viya vaṭṭavivaṭṭānulomapaṭilomādinayavasena osammasanto dasabalacatuvesārajjādiguṇaratanaparivāritam sabbaññutañāṇāmatam sampādetvā, savāsanāsave osamucchinditvā, kālattayavattīnam 2 sabbavaṭṭam² karatalāmalakam iva niravasesam disvā, paripuṇṇasaṅkappo pītivegena "anekajātisaṃsāran" ti udānam udānesi.

Evam assa Bhagavato sambandhini arahato sammasambuddhassa.

Iti vipuladayo yo lokanittharanattham Pavisiya bhavaduggam pärami pürayitvä, Hatasakalakileso pattasabbaññubhävo Parahitanirato 'yani tassa Buddhassa 14 bodhi.

Abhisambodhikathā.

"Kim sādhinīti?" attānam ¹⁵ patthetvā, aparimitakālam anantabodhisambhāre upacinitvā, āgatassa mahāpurisassa sammāsambodhim ¹⁶ sādhinī sesānam saggamokkha¹⁷sukhasādhinī.

τ	В	omits viya ca	² B b	ahaladhümaparimala-
3	В	ekasiri- 4 B -kā	lapavat	ti- 5 B papajjamānādayo
б	B	anāgatakālapavat	taii	7 B mohajālani
8	В	-kālapavattani		9 B [*] Merumantam
		-ādivasena	ıı.	B savāsanāsavari
		-vattitam	13	S _{1,2} sabbavatthum
14	В	Buddhabodhī		B patthanam pavattetvä

17 S₂ saggamokkhe

¹⁶ B sammāsambodhisādhinī

"Abhitthutā kenāti?" Buddhānubuddhadevindanarindanāgindehi abhitthutā.

"Kattha ppatiṭṭhitā ti?" Yam ṭhānam samvaṭṭakappe vinaṭṭhesu koṭisatasahassacakkavālesu paechā vināsam gacchati, vivaṭṭakappe sabbapaṭhamam saṇṭhahati, tasmim yeva kappe yato uggatam jalajapadumam Brahmaloke pabujjhitvā, vivaṭṭaṭṭhāyikappe jāyamānadasabalānam gaṇanavasena samaṇaparikkhāram deti. Tasmim yeva kappe pūritapāramītānam mahābodhisattānam aparimāṇaguṇagaṇādhigamena acalādhāram hoti. Yato² yāva bhavaggā bherikuharam iva susiravimānam Brahmunā pi na ³ langhanīyam nāgamānusaasuragaru4ladevaBrahmacakkavattipūjanīyam ca hoti, tasmim Magadhesu Uruve5lājanapade Neranjarāya tīre mahīvaravadhūhadayaṭṭhānīye va uttamatthāne patitthitā.

Tassā phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre patitthitā. Dakkhiṇamahāsākhā parinibbute Bhagavati Lankādīpe patitthitā.

Tāsu katham phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre patitthitā ti.

Athānekaguṇagaṇābharaṇa6vibhūsito Sugato suriyaras-misamphutṭham 7 iva padumam suvikasitacittasantāno 8 anantāni kappakoṭisatasahassāni imassa mahābodhipallankassa kāraṇā sandhāvi.9 "Ettha mayā nisinnena Mārārisenā viddhamsitā. Etth'eva me nisinnassa sankappā paripuṇṇā na tāva ito vuṭṭhahissāmīti," cintetvā,¹o anekakotisatasahassasankhātā samāpattiyo ¹¹ samāpajjanto sattāham vīṭināmetvā, tato vuṭṭhāya sabbaññutañāṇapaṭivedhe uppannasandehānam ekaccānam devatānam kankhāvidham-

[‡] B jāyamānānam

² B tato patthāya yāva

³ B nālanghaniyam

⁴ B -garuda-

⁵ S_2 Uruvelājanapada Nera
njarātīre mahīravavadhuhadayāni; S_1 Uruvelāya 6 B -bharaṇabhūsito

⁷ B -samphullam iva

⁸ S, suvikasitañ cittasantā

⁹ S. sandhāvim

¹⁰ S_{1,2} omit cintetvä

¹¹ B -satasahassasamāpattiyo

anattham i ākāsam abbhuggantvā, yamakapāṭihāriyam adassetvā. Tato oruyha mahābodhipallankato īsakam pācīnanissite uttaradisābhāge thatvā: "Imasmim vata me mahābodhimūle sabbaññutañāṇam paṭividdhan iti," aparimitasamayasamupacitapāramitā-phalādhigamanaṭṭhānam pallankam bodhirukkhañ ca pañcappabhāsamudayujjalena pētivikasitena animisena pēmabharanayana

yugalena 6 pūjento sattāham tattha atthāsi.

Tato rajanīkarasommagatto pañcanetto Satthā satta-7 ratanacankame cankamanto ratanaghare Dhamman vicinanto, ajapālamūle Māravilāsinīmukhakamalavanam vilāpento, mucalindamūle nāgarājassa manakumudavanam vibodhento, rājāyatanamūle phalasamāpattisukham anubhavanto satta sattāhāni vītināmetvā. Sakkenānītam 8 agadaharitakan nagalatadantakattham Anotattasalilan ca paribhuñjitvā, vānijadvayopanītam matthu9mādhupindikam mahārājūpanīte patte patiggahetvā, 10 bhojanāvasāne ajapālamulam 11 gantvā: "Adhigato kho myāyam Dhammo pathavīsandhārakaudakakkhandho viya gambhīro pabbatena paticchādetvā, thapito viya duddaso duddasattā yeva duranubodho nibbutasabbaparilāhattā 12 santo sādhurasabhojanam iva atittikaratthena panīto na takkena avacarita¹³bbattā atakkāvacaro sattadhā¹⁴ bhinnassa vālassa koti viva andhabālānam 15 avisayattā panditavedanīyo, mavā hi imam Dhammam pativijjhitum väyamantena ägatägatänam yācakānam alaikatapatiyattani sīsani kantitvā, galalohitani nīharitvā, suanjitāni 16 akkhīni uppātetvā, kulavamsappadīpakam 17 puttam manāpacārinim bhariyam dentena adin-

S_{1,2} sankhāvidhamanattham
 B₂ paṭihīram
 B₃ paṭivijjhin ti
 B₄ B₂ paramītābalādhi B₄ pañcappasādasamudayasamujjalena
 B₅ pañcappasādasamudayasamujjalena
 B₆ pemaharaṇanayanayugalena
 S_{1,2} omit satta S_{1,2} mattha S_{1,2} patigaṇhitvā
 S_{1,2} patigaṇhitvā
 S_{1,2} acarita S_{1,2} satadhā
 S_{1,2} anubālānam

S_{1,2} satadhā
 S_{1,2} anubālānam
 B suaficitāni
 S₂ kulavamsapadīpaputtam

nam dānam nāma n' atthi, sankhapālādīsu attabhāvesu jīvitapariccāgam tinalavam iva karontena¹ kamam pathavim ubbattam iva 2 maññamanena arakkhitam sīlam nāma n' atthi, cūlasutasomādīsu attabhāvesu manuññam vibhūtim pariccajantena khantivādippabhutīsu attabhāvesu chejjabhejjādīni pāpunantena apūritā kāci pāramitā 3 nāma n' atthi, tassa me vāsarasandhiyā 4 Mārabalam vidhamantassāpi pathavī na kampittha, pathamayame pubbe nivasam anussarantassapi majihimayame dibbacakkhum visodhentassāpi na kampittha, pacchimayāme pana paticcasamuppādam pativijjhantāss' eva me⁵ ākotitakamsathā-6 dasasahassīlokadhātum ayadandena lakam viya virāvasatam virāvasahassam 7 muncamānā vātāhate paduminīpanne udakabindu 8 viya pakampittha, iti mādisenāpi tikkhañānena kicchen' evāyam Dhammo patividdho, tam ime lokiyamahājanā kanjiyapunnalāpu viya takkabharitacātī viya vasātelapītapilotikā 9 viya anjanamakkliitahattho viya ca kilesabharitā 10 atisaikilitthā rāgarattā dosadutthā mohamūlhā avijjārāsinā ajjhotthautā te kin nāma pativijjhissanti? Ko attho desitenāti," sañjātanirussāhe. Mahābrahmunā "Nassati vata bho loko ti" ādinā navena mahantam saram nicchāretvā, dasasu lokadhātusahassesu dasahi Brahmasahassehi saddhim Bhagavato purato pātubhavityā, dakkhinajānumandalam 12 puthuviyain 13 nihacca, sirasi anjalim 14 bandhitvā: "Desetu Bhagavā Dhamman ti" ādinā nayena yācito buddhacakkhunā dasasahassīlokadhātum olokento, "Tattha ettakā apparajakkhā ettakā mahārajakkhā ti," disvā, puna pi te satte bhabbābhabbavasena vibhajitvā, abhabbapuggale pahāya bhabbapuggale yeva

¹ S. karontānam

² B sīlavitikkamapathavīubbattanam iva

³ B pāramī nāma 4 B avarasandhiyā 5 B omits me

⁶ S_2 -thālam • 7 B inserts virāvasatasahassam

 $^{^{8}}$ $\mathrm{S_{2}}$ udabindu 9 B -pūritapilotikā 10 $\mathrm{S_{2}}$ inserts viya

 S_1 ajjhottatā $S_{1,2}$ -pātumaņdalam

¹³ S₂ puthaviyam; B pathaviyam

⁴ B anjalim thapento vanditva

ñāṇeṇa pariggahetvā, "Brahmānam idāni pana sabbo i jano saddhābhājanam upanetu, pūressāmīti tesam sankappan ti" vacanāmataramsiyo vissajjesi.

Tato ajapālaudayaselasamutthito inavarasuriyo manivannagaganātale vividhabuddharasmiyo vissajjento Upakādayo paritosento kusumāmodamadamodamānamukharamadhukarasākhāpādapam mattamorakokilavirutam Isipatanam nāma migadāyam pavisitvā, kinnarakuravīkarutasadisena sarena pancavaggiye bhikkhū āmantetvā, nekabrahmāmarakotiparivuto Dhammacakkam pavattento desanāramsinā mohandhakāranikaram bhinditvā, sakalaloke Dhammālokam dassetvā, veneyyajanakamalavikāsam sakāsi.

Iti rājā viya mahānubhāvo migavanaranabhūmiyam paññāhatthena desanākhaggam gahetvā, veneyyasahāyajanaparipīļakakilesaripusīsāni chinditvā, saddhammajayabherim paharitvā, saddhammajayaketum ussāpetvā, saddhammajayathūpam⁶ patitthāpetvā, sakalalokam ekarajjam⁷ katvā, sabbalokekarājā hutvā, mahājanam bhavabandhanā mocetvā, attano 8 nibbānābhayapuram pavesetukāmo Uruvelāgāminam 9 maggam patipajjitvā, timsamatte bhaddavaggiyarājakumāre maggattayāmatarasam pāyetvā, pabbajiam datvā: "Caratha cārikam bhikkhave lokānukampāyāti," uyyojetvā, Uruvelam 10 gantvā, jaṭilānam antojaṭā ca bahijatā ca vijatetvā, arahattamaggam pāpetvā, tena mahānubhāvakhīnāsavasahassena parivuto tārāgaņaparivuto saradasamayarajanīkaro viya gantvā, tarunatarusatasamalankatapallavarāgāruņam anavaratapatita¹¹kusumareņurañjitam latāmandapatalagatasikhandimandalāraddhanaccam Latthivanam nāma uyyānam pavisitvā, rājānam sajanam dvādasanahutabrāhmanagahapatiparivutam Bimbisāram

¹ B sabbe janā saddhābhājanā upanetena pūressāmī tesam ² B -selavuṭṭhito ³ B -ramsiyo

⁴ B inserts gantvā

⁶ B saddhammajayathunam

⁸ S. attanena

¹⁰ B Uruvelāyam

⁵ B -kamalavanavi-

⁷ B sakalam ekarajjam

⁹ S₂ gāminim

¹¹ B anucaritapatita-

samīpam upagatam vasudhātalanihitalalāṭam paripācita-kusalamūlam Dhammakathāmatarasenābhisiūcitvā, aparādivase sakaladevadānavoragarājaparivuto Purindadena ca māṇavakarūpadhārinā madhurassarena gīyamānaguṇa²sobho jināsabho aparimitasamaya³samupacitakusalabalajanitānopamāya buddhalīļhāya Rājagahanagaram 4 upasankamitvā, rājabhavanam abhinīto raññā bhattena nimantito 5 bhojanāvasāne salilācalāvasānam mahītalam cālento Veļuvanārāmam paṭiggahetvā, kusumabhārāvanatataruvaranicite pavikasita6kamalakuvalayālankatajalāsaye mudusurabhisisirasukhapavane tasmim vane sīlakkhandhāvāram bandhitvā,samādhikuntam ussāpetvā,sabbañnutañāṇasaram parivattayamāno Dhammarājā yathārucitena vihāreṇa viharati.

Tadā rājā Suddhodano: "Putto me paramābhisambodhim patvā, pavattavaradhammacakko Rājagaham nissāya Veļuvane viharatīti," sutvā, Buddhabhūtam puttam daṭṭhukāmo, nava vāre yodhasahassazparivāren's evāmaccavare pesetva, tesu ekam pi apassanto Buddhavallabham sahajātam madhurabhāratim Kāludāyim nāma mahāmaccam—"Yena kena ci upāyena sutavararatanam anayanarasāyanam karohīti"—tath' eva pesesi.

So pi gantvā, Dasabaladhammadesanam sutvā, yodhasahassena saddhim arahattam patvā, sapariso pabbajitvā, Bhagavantam namassamāno vasantakālajanitādhikakisalayavilasitāni sunīladalavipulasākhāsahassāni sugandhivividhavieittakusumaduma¹osamūhāni madh'uramayūravirutāni madamuditavividhavihangabahuvidhanaditāni vanāni vimalābhinīlavipulasalilapūritāni upphullakallahārakumudakuvalayāni ¹¹ abhinadita¹²samuddakādambakadambakāni ni-

¹ B omits ca 2 B -guṇasamūho 3 B aparimitasamaye

⁴ B Rājagaham ⁵ S_{1,2} omit raññā bhaº niº

⁶ B -suvikasita 7 MSS -sahassasahassa-

⁸ B -parivāreņa 9 B puttavararatanam

¹⁰ S2 omits -duma-

¹¹ S_{1,2} -kalhāra-; B phullakallahārakumuduppalakuvalayāni ¹² B abhinaditapamada-

rantarajātadumakusumasamākiņņāni ketakīdhūlidhūsarakūla pulināni salilāsayasahassāni sugandhamanda sītalānilaparigatāni bhuvanavivarāņi veļuriyakancukāvaguņthitāni viya saddaladalaharitāni dharaņīmandalāni kulanagaragamana samayodāni dhammissarassāti gamanavaņņanam akāsi.

Tadā Brahmasurāsuroragamakuṭamaṇibhamaraparicumbitacaraṇa⁴kamalayugalo vīsatiyā khīṇāsavasahassehi parivuto rattakambalaparikkhitto viya jañgamo kanakagirivaro sarīrarasmīhi Indadhanuvijjutārāgaṇappabhāvisaravipphuritaviracītam iva vanantaram kurumāno Kapilābhidhānam rājadhānim 5 gantvā, vividhakusumadalarajālankatapulinatalābhirāme nigrodhārāme ñātimadamānamaddanam suranaranayanarasāyanam yamakapāṭihāriyam dassetvā, Sākiyehi Sākiyam Devindavanditam pādāravindam vandāpetvā, pokkharavassāvasāne Dhammavassam vassāpetvā 6, janamanāvanisamuggatam 7 kilesadhūlinikaram nāsetvā, puna divase samaṇagaṇaparivuto Kapilapuram 8 piṇḍāya pāvisi.

Tadā Bimbā devī nekasatayuvatīparivutā paramaramanīye pāsāde sīhapañjaram vivaritvā, marakatavātapānavivaraviniggata9mukhamandalā vikacakamalakosaputā ambaratalagataka¹omalinī viya olokentī mahāpurisam mahāvīthiyā virājamānam disvā, rajanīkarodayavibujjhamānakumudinī viya vikasitahadayā ānandajalalulitalocanā bhūsanamanikiraṇabhāsuram Rāhulakumāram āmantetvā: "Eso hi jañgamaratanaMerugirisiriyā Kapilapurajalanidhimajjhe¹¹ pajjalanto vividharasmimālākulasarīro sakalabhuvanavandanīyo vikasitadalasatamāloļakesarasahassajatilam makarandamadhusīkaravassitam nīlapītalohitāvadānam patipadam uggatam padumam akkamanto tāto tuyhan ti," dassetvā, jinavarapitaram upasankamma: "Deva, tava

¹ S₂ -kalala-

² B sugandhamudü-

³ B kulasangahagamana-

⁴ S₂ inserts nakha

⁵ B rājathānam

 $^{^6}$ S₂ vassetvā 7 B janamānasā-

⁸ S₂ omits piņdāya

⁹ S_r -niggata-

ю В -kamaļī viya

¹¹ S₂ -majjho

putto asmin i nagare amaravarasenāya viya paramaņuciradassanāya senāya parivuto sabbābharaṇabhūsito 2 devarājalīlāya vicaritvā, idāni imasmin yeva pure piṇḍāya caratīti" nivedesi.

Athāsesanarapatitilakabhūto munivarajanakarājā vegena gantvā kampamāno: "Na te, putta, vamso 3 na cara na cara Sakyapungavāti," vatvā: "Vamse te, sutavara, mahāsammatādīsu anekaKhattiyasatasahassesu ekarājū4sabhenāpi na bhikkhācaritapubbo ti," vutte, "Tav' eso 5 vamso mama vamso pana Buddhavamso ti," vutte pattam ādāya, puṇṇacandodayam iva mudukarasahassasamvaḍḍhitaratanālayam Suragajam iva avicehinna6mahādānasantānam rājanivesanam netvā, vīsatiyā vītarāgasahassehi saha Sugatam vipulavimalamadhurodanena santappetvā, calitacūļāmaṇimarīcimañjarīpiñjarañjalīhi rājamaṇḍalehi saddhim munirājam vanditvā, ekamantam nisīdi.

Bhagavato pi gihiparicārikā makaraketupatākā anekasa-, hassā Sākiyanāṭakīyo 7 raññānuññātā āgantvā, pitivisāla-locanā 8 pasādavantā cullajananiyā MahāpajāpatīGotamiyā saha tam namassamānā ekamantam nisīdimsu

Tadā nijarājakulakumudasaṇḍacandamaṇḍalo rūpakāyadassanavyāvaṭajananayanappasādajananasamatthāya sabbākāra¹oparipūrāya sabbañgapaccañgasiriyā antepuravāsijanam ¹¹ santappento suvaṇṇakinkiṇikam cālento viya madhurassarena Dhammam desetvā, uṭṭhāyāsanā: "Sace' ham ajja nāṭakīhi saha ¹² nāgatāya Bimbāvanitāya niketanam ¹³ nopagantvā gaccheyyam āsāparipālitam tassā thad-

¹ B tasmim ² B -vibhūsito

³ B mā cara mā cara Sākyapungava na vamso te sutavara mahā4 B ekarājā pi nar

⁵ S₂ tava so; B vatvā ayam tava vamso ⁶ B acchinna-

⁷ B Sākiyā nāṭakitthiyo 8 B -vikāsalocanā

⁹ B pasādāvantagattā cūļajanani Mahāpajāpati Gotamiyā

¹⁰ S₁ sabbālaikāra-

¹¹ S_{1,2} antopura-; B antepuravāsīnam janānam

¹² B sace samajjanātakīhi; omits saha ¹³ S₂ B niketam

dhahaqayam ¹ adhunā yeva phāleyyāti ²," tassānuggahāya taṭadvayagataravirajanīkaro ³ girivaro viya jaṅgamo aggasāvakayugena saddhim piturājam ādāya Bimbāya ⁴ bhavanam agamāsi.

Tadā sā devī bhuvanavijayā 5 analankatattā 6 abhinavadalitamanosilācuņņavaņņena angalāvaņņappabhāppavāhena amatarasanadīpūreņeva vāsa7bhavanam apūrayantī, assubindupāta8 alladukūlā vāmakaratalanihitamukhakamalā nisinnā Dasabalam disvā, sarabhasam uṭṭhāya 9 anilabalavilulita¹okañcanalatā viya ratanācalassa jinavarassa pādamūle nipatitvā pañcappabhāsamuda¹¹yasamujjalavisālanayanakusumehi assumadhubindu²ni vissajjentī, vikiņṇanīlakuṭiladhammillamoli³³madhupavāļī mudumadhuragirā bhamarānurāvā surattakomalakaratalapallavena tassa karikarapīvarāsu cāmīkaravijjutivisarajanghāsu ⁴ gahetvā, sokasinehānilavegavilulitā ¹5 bahuppakāram paridevitvā, dassanasavana¹6samphassena assāsam paṭilabhitvā, cakitahariṇī ¹7 viya tam nirantaram olokentī ekamantam aṭṭhāsī

Atha rājā: "Sutavara ¹⁸ ayam Yasodharā tava virahāturā bālātapam viya rattāravindakosesu alattakarasam caraṇa¹⁹talesu na limpantī, Kusumasarasarassa ²⁰ kalaham sakam maṇinūpuram pādapankajasamphassena nānuggaṇhantī, apagatamekhalā pamukhamajjhabhāgā kālāgarupankapattabhangam ²¹ payodharabhāre na lekhayantī, anuparacitarocana²²bindutilakam sālakam nalāṭa-²³

B paripālitam tam hadayam
 S₁ phāleyyāsīti
 B utudvayopagataravirajanikaro
 B Pimbā-

⁵ S₁ inserts bimbo 6 B analankatā 7 B pavāsa-

⁸ B assumadhubindunipāta-

⁹ B turitam samutthāya 10 S $_{x}$ -lulita-

¹¹ S₂ -samuda- ¹² B -bindū ¹³ B omits -moli-

 $^{^{14}~\}rm S_2$ pīvarā cāmikaradujjūtivissarā ; B karikaram iva paripūracāmikarajuti-

¹⁵ B -lulitā ¹⁶ S₂ omits -savana- ¹⁷ B calitahariņī

¹⁸ S₁ sutavaram 19 S₂ samvarana-

²⁰ B Kusumesasarassa 21 B -pangapayodharagāre

²² B anusaracittarocana- ²³ S, lalātarekham

lekham na dhārayantī, apanītahārasirodharābharanakannapūrādivasakaracandatārakāsamūhasunnargaganasannibhā ranaranakakhijjamāna³mānasā, sakalam Kapilapuram Sakyajanapadan ca sunnam iva mannamānā, kusumadhavalāhi vanalatāhi atālitā pi vedanāparipīļitā, mandamārutavidhūtehi kusumarajehi anālulita4locanā pi assujalam muñcamānā, hamsapakkhavātavitatehi upavanasarasīkarehi asittā pi allatanulatā hamsīva bhavanakamalinīkalloladolam anārūļhā pi pakampita⁵gattā, kusumadhūlidhūsarehi madhukarakulehi adatthāpi sañjātasantāsā tava vatam samādiyitvā, ekākinī cakkavākī 6 viya ca hutvā, katham paripālitajīvitā ahosīti?" Bhagavato nivedesi.

vimalakamalasiribharanayano 7 deviyā sutvā chandatinnā⁸padānadesanāsalilasekena virahadahanam 9 nibbāpetvā, ārāmam upayāto, aparasmim divase: "Sacāyam 10 Nandakumāro pancakalyānopetāya ghanataratimirasanghāte pi ii samantā dvādasahatthappadese ukkākārena vipphuritadehappabhāya dibbesu caturangasangītesu devanātakīnibbisesāya¹² Sākiyakulabhūsanāya¹³ janapadakalyāniyā sarīrasamphassam labheyya, tadā mādisena munivarasahassenāpi na tam uddharitum 14 sakkā ti." Vivāhato pubbe 15 yeva tam pabbājetvā, Rāhulakumāram pi mātarā pesitam kumārābharanabhūsitam antojale dissamānam vikasitakanakapadumassa patibimbam viya attanam anugacchantam: "Sukhā te samana cchāyā ti," piyavacanam uggirantam "Dāyajjam me, samana, dehīti," byāharantam ārāmam netvā, niruttaram Dhammaratanadāyajjam datvā, ariyaganaparivuto Kapilapurato nikkhamitvā, patutarakiraņamālī amsumālī viya virocamāno, tattha tattha paripā-

¹ S₁ -puñña- ² B -gaganatala- ³ S₂ -khijjamāna-

⁴ S₂ -aluliyita-; S₁ -alutthita- 5 B samkampita-⁶ S₂ cakkavākīni 7 B -siriharananayano

⁸ S₁,₂ candatinnarā-; B candakinnārāpadāna-

⁹ B vidahadahanam 10 .S. svāyam 11 B omits pi

¹² B devanātakitthi-13 B -bhūsāya

¹⁴ B uttaritum 15 B vivāhapubbe

citacittajantavo vibodhento i Rājagaham punar āgantvā, madhura madhukaravirutagītagīyamānasakusumapailavabhārabharita inānālatāvanitāvalambitatarupativarehi sa-

mupa+sobhitasītavane viharati.

Tadā Sudatto gahapati kenaci devakaranīyena Sāvatthito Rājagaham gantvā, Rājagahikena piyasahāyakena 5 bhaginīpatinā 6 gahapatinā: "Buddho loke uppanno ti," vutto7, sañjātapītisomanasso pabhātam maññamāno rattiyā nikkhamitvā, devatānubhāvena Sītavanam gantvā, Bhagavantam paccūse ajihokāse cankamantam dīparukkham viya pallavantam⁸ abbhamahikādhūmarajarāhupañcangavinimmuttam abhinavoditam paripunnam saradasamayacandamandalam viya ca 9 virocamānam nayanānandakaram disvā, tassa pādarajam 10 sirasā sampatiechitvā, ajarāmaram amalam 11 atulam 12 amatam santam abhayam asankhatam nipunam panitam gambhiram duddasam Dhammam sutvā, nayanasahassapatimanditam sattabhavālanghanīyam sotāpattiphalam patvā, sasaigham anagham amoghavādinam Dhammoghavāhinim Bhagavantam nimantetvā, nānāvidhakhajjakadisamalankatam vannagandharasasampannam sukhanidānam dānam 13 datvā: "Adhivāsetu me bhante Bhagayā Sāvatthiyam vassāvāsam saddhim bhikkhusanghenāti," yācitvā, "Suññāgāre14 kho gahapati tathāgatā abhiramantīti" vutte, 15 " Aññātam mayā 16 bhante ti" nikkhamitvā, paramaramanīyam Sākiyanagaram 17 gantvā: "Kattha nu kho Bhagavā vihareyyāti?" samantā anuvilokento Jetarājakumārassa yatijananiyyānam uyyānam chāyüdakasampannam paramaramanīyam yogānukulam bhumibhāgam disvā, kahāpanakotisanthārena kinitvā, tasmim

¹ B bodhim bodhento

² S₂ omits madhura-

³ B -gīyamānakusumagaņapallavahārahārita-

 $^{^4}$ S₂ samuda- 5 B sahāyena 6 B bhagīniyā patinā

⁸ B diparukkham iva pajjalantam

⁷ S, vutte 8 B dīparukkham i

⁹ B omits ca 10 MSS. pādarāgam

¹³ B omits dānam 14 B Buddhā suññāgāre

 $^{^{15}}$ S₂ vutto , 16 B mayani 17 B Sāvatthinagaram

vane jaladharaparicumbitasikharamālena Kelāsagirivareneva i sudhādhavalena pākāramaṇḍalena parigataVejayantam iva samujjalitanekabhūmikadvārakoṭṭhakam suracāpacārutoraṇaramaṇīyehi vividhavicittarucirapāsādehi mananayanāni vilumpantam Kelāsadhārādharasaradambudahimakarakaranikaradhavalasiniddhasuddhamudupulinatalābhirāmam mādhavimadhugandhikādīsu kusumasaṇḍa²maṇḍitalatāmaṇḍapesu sitasītalasilātalehi samupetam suphullakamalasamalaṅkatasisiramadhurasalilāsayavibhūsitam pajjalitagandhakuṭiyā sikhāppattam vihāram kārāpetvā kālam ārocesi.

Tadā surā suramunimanuja vandanī yo amaranara pati 3 parivuto Rājagahato nikkhamitvā, tārāganaparivutassa saradaparipunnarajanīkarassa sirisamudayasobham apahasanto 4 va virocamāno mahatā Dhammavassena catasso parisā santappento anupubbena Sāvatthim patvā, vimalavipuladhavalapulinatthatam nānāsurabhikusumappakārābhikinnām setarattanīlakamalāropitāhi marakatarajatakanaka5phalikādipunnakalasamālābhi uparacitavīthibhāgam mussitavividhavicittanekasahassadhajapatākani dhakāram 6 Amarapurasadisasobham nagaram pavisitvā, puravāsīhi pūjiyamāno devātāhi abhinandiyamāno 7 paramadassanīyāya sarīrappabhāya sakalanagaram suvannarasasekapinjaram viya kurumano nagarato nikkhamitva, surabhikhusumataruvaranirantaram kurangasārangāditarunaharinasañcāram 8 mattamorasatasampaghosam 9 alikulajhankāramukharasahakāram samadakokilākulakalālāpakolāhalam upphulla ** kusumama ijarīrenupi ijaram anekakusumaparimalavāhinam Jetavanam pavisitvā, tasmim anilā-

¹ B Kelāsagīrineva

² S₂ -saṇḍi-; S₁ -maṇḍitam; B -maṇḍalehi maṇḍitam

³ S_{1,2} omit^{*}-pati- 4 S₂ avhayanto; B avahaiisanto

⁵ B omits -kanaka- ⁶ B dhūmandhakārain

⁷ S₂ abhinandiyamānopamāno ⁸ B -sañcaritam

⁹ B-satasañghosań alikulacańkāramukharań sahakārasamadakokila- ¹⁰ B sapphulla-

vaņatasikhālatāvanitāhi r vandiyamāno viya anavaratamuttakusumehi pūjiyamāno viya ābaddhapallavañjalīhi ca² pādapehi upaṭṭhiyamāno viya nānāmaṭippabhāvisaravipphuritasviracitayara4ruciragandhakuṭisiriin sarīra5siriyābhimaddanto viharati.

Viharanto ca pana: "Ahañ c'amhi tinno mutto danto santo assattho parinibbuto, loko ca 6 atinno amutto adanto asanto anassattho aparinibbuto, pahomi caham lokam tāretum mocetum dametum sametum assāsetum parinibbāpetum, tassa natth' añño koci tāretā mocetā dametā sametā assāsetā parinibbāpetā aññatra mayā hi mahākarunāya coditahadayo 7 yatha nama uppalayane ya padumayane ya pundarīkavane vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakānuggatāni antonimuggaposiyāni,8 appekaccāni udake jātāni tatth' eva samvaddhāni9 samodakam 10 thitāni, appekaccāni udakā accuggamma titthanti anupalittāni udakena, evam¹¹ evam dasasahassilokadhātum Buddhacakkhusankhātena indriyaparopariyattinanena anavaranasayanusayananena ca olokento tattha ugghatitaññū vipacitaññū neyyo ti." ·Tayo veneyyapuggale caturangasamannagatatimiranikare jalamānānalakkhandho12 viya paññāyanto disvā, tesam āsayānusayacaritādhimuttiyo 13 oloketvā, yathā nisinno va yojanasate pi yojanasahasse pi nisinnassa puggalassa samīpavattī viya obhāsam pattharitvā, manonukūlain Dhammain desento, avijjandhakārain vidhametvā. 14 Dhammālokam dassento, tanhāsanghātam bhindanto tanhājālam chindanto tanhāsotam patinivattento 15 tanhāpipāsam pativinento tanhāpariļāham samento tanhāsantāpam nibbāpento kilesajatam vijatento rāgadosamohaggayo nibbāpento satte-

¹ B anifāvanatasikhāhi kiṇalatāhi

² B omits ca

S₂ -pupphurita B -loko panātinno
 B Sañcodita S_{1,2} -posinim

⁹ B omits samvaddhāni

то S_т samodakā

¹¹ B evam eva

¹² S_{1,2} -kkhandhe

¹³ B -caritavimuttiyo

¹⁴ B viddhamsento

¹⁵ S_r pativattento

sam sārasambādhā i nīharitvā, Dhammokāsam dassento, samsāravipathā ānetvā, ariyamaggapathe patitthāpento, samsārasāgarā uttāretvā2, nibbānathale3 patitthāpento, samsārakantārā tāretvā, nibbānakkhemabhūmini sampāpento, samsārabandhanā mocento, samsārapapātā samsārapalipā samsāraviduggā samsārapankā uddhārento4, vītināmeti. Yathā sīho migarājā lākhāparikammakatehi viya mukhaggavaladhipadapariyantehi samannagato matthakato patthāya lākhātulikāya⁵ katāhi viya pitthimajjhena gantvā, antarasatthimhi 6 dakkhināvattam hutvā, thitāhi tīhi 7 rājīhi sobhamāno khandhe satasahassagghanikakambalaparikkhepena viya kesarabhārena virājamāno atidhavalasankhacunnapindavannena avasesatthanena bhasamano gocaratthāya suvannaguhato vā rajataguhato 8 vā maniphalika9manosilāguhānam aññatarato vā nikkhamitvā, tesam yeva tale 10 thatvā, sarīralaggam rajam vidhūnanto asanisaddam karonto viva vijambhitvā, vijambhanabhūmiyam andhakāre paribbhamantam alātacakkam dassento viya aparāparam paribbhamitvā, 11 sīhanādam nadanto sakalavanagahananissitānam 12 sattānam santāsam janayitvā samantā tiyojanapadesam ekaninnādam karonto sabbattha visārado vigatalomahamso sīhanādam nadati, evam so ākinnavaralakkhano anuvvanjanapatimandito gandhakutisuvannaguhato nikkhamitvā, chabbannehi rasmīhi sakalagandhamandalamālam ratanatala¹³sannibham katvā, Dhammāsanavimala¹⁴manosilātalagato catuvesārajjena visārado ¹⁵ vijambhitvā, chaasādhāranañānakesarabhāram vidhūnitvā, brahmassarena gajjitvā, attha 16 parisāsu visārado vigatalo-

² B otaretvā 3 S, nibbāpathe ¹ S₂ sārabandhā 4 S₂ uddharanto; B uttaranto 5 B lākhātalikākatāhi

⁷ B omits tīhi ⁶ B antarapitthimhi

⁸ B rajatamaniphalika- 9 S₂ -phalaka- 10 S₂ thale
11 B parijapityā 12 S₂ inserts satānam

¹² S₂ inserts satānam 11 B parijapitvā

¹³ S₂ -thala-; Bratanaphalaka-

¹⁴ S2 omits -vimala-; B Dhammarasavimala-

¹⁵ B omits visārado

¹⁶ S_r atthasu

mahanso, "Sabbe sankhārā aniccā ti," dīghāyukānam devānam nāṇacitta santāsam janayanto tisahassimahāsahassilokadhātum pi sareṇa sāvento nānāvidhadesanāvilāsasampannam sīhanādam nadati.

Yathā ca piyamvado karavīkasakuno madhurarasam sahakāraphalam mukhatundakena paharitvā, paggharitarasam sāvitvā, pakkhena tālam² datvā, vikūjamāno 3 sakalavanagahananissitam sattakāyam mattam viva lalitam karonto manijussarena manivanisani dhamamano viya madhussarena 5 viravati; tato satabhāgena vā sahassabhāgena vā yassa saro madhurataro hoti, yathā ca6 rājā cakkavattī cakkaratanānubhāvena cakkavālagabbhe rajjasirim patvā, pattabbam eva pattam, "Kim me idani mahajanena 7 olokitenāti?" na appossukko hutvā, rajjasirim yeva 8 anubhoti, kālena kālam vinicchayatthāne nisīditvā, niggahetabbe nigganhāti,9 paggahetabbe pagganhāti, thānantaresu thapetabbe 10 thanantaresu thapeti, evam so mahabodhimande adhigatassa sabbaññutañānacakkaratanassānubhāvena anuppattaDhammarajjo, "Kim me idani lokena" olokitena? anuttaram phalasamāpattisukham anubhavissāmīti," appossukkatam anāpajjitvā, catuparisamajjhe paññattavara-Buddhāsane nisinno brahmassaram nicchāretvā, Dhammam desayamāno niggahetabbayutte kanhadhamne 12 puggale Sineruppapāte pakkhipanto viya apāyabhayasantajjanena niggahetvā, paggahetabbayutte kalyānadhamme puggale ukkhipitvā, bhavagge nisīdāpento viya pagganhitvā, thānantaresu thapetabbayuttake savake adhikataragunayasena thanantaresu thapeti.

Yathā ca puṇṇacando pabhāsampattiyā sobhamāno nabhomajjhe¹³ thito "mam' evopari cando ti" sabbasattānam khāyati, evam so yattha katthaci thitānam abhimukhe ¹⁴

 $^{^{\}mathtt{I}}$ B omits -citta- $^{\mathtt{2}}$ S $_{\mathtt{2}}$ kālam $^{\mathtt{3}}$ S $_{\mathtt{1,2}}$ omit vikūjamāno

⁴ So B; S₁ vattam; S₂ ettam 5 S₁ medhurassarena 6 S_{1,2} omit ca 7 B mahājane 8 B eva nu bhoti

⁹ B niggahetyā

¹⁰ B omits thapetable

B loke

¹² S₂ -dhammesu

¹³ B nabhamajjhe

¹⁴ S_{1,2} abhimukham

thito viya khāyati, tathā hi tassa purato thitā pi pacchato thitā pi cakkavālasatam cakkavālasahassam atikkamitvā thitā pi rasāthale thitā pi akanitthabhavane thitā pi: "Satthā mam yeva oloketi, mam eva Dhammam desetīti," 2 vadanti, so hi tam 3 tam olokento viva tena tena saddhim sallapanto 4 viva ca hoti.

Ye ca khattiyapanditā brāhmanagahapatisamanapanditā nipunakataparappavādā vālavedhirūpā vobhindantā viya 5 caranti, paññagatena ditthigatani, te pañham abhisankharityā 6 yam upasankamityā pucchanti gulhāni paticchannāni ca, tāni tāvad eva so 7 sunisitasatthena kumudanala⁸ kalāpam chindanto viya pannāsatthena chinditvā 9 dibbāgadena sappo viva sabbaparappavādino abhibhavati, te bhāsuravilambakesaraghatāsobhitakkhandhassa migarañño samīpe 10 jarasigālā 11 viva khāvanti.

Yo 12 ca iddhividhena nānāvidhavikubbanam dassento dibbasotena devamanussānam saddam sunanto cetopariyananena paresam solasavidham cittam jananto pubbenivasānussatinānena icchiticchitatthānam samanussaranto dibbacakkhunā icchiticchitam 13 rūpam passanto arahattañanena atipanitani lokuttaraphalasukhani anubhavanto viharati.

Yo ca karunābhagavatīcoditahadavo manidīparasmivihatatimira¹⁴gandhakutiyā vāsam vihāya saliladharapatalajanitabahalandhakārarattiyā himasamākulabalavānilalulitayakkhavyagghanāgasañcarita¹⁵visamatalain sakantakam gahanadesam adhivasati janam vinento.

Yo ca Suppārako 16 viya tanhānilavegena samsāramahan-

¹ S₂ tale; B dāhathale

² B desesīti

³ S₂ omits tain

⁴ B sallapento

⁵ B viya vadanti paññāgatena na nittham gatāni

⁶ B abhisankhāritvā yassa kassa ci santikam upa-

⁷ S. yo 8 B -nāla-

⁹ S. sañchinditvā

¹⁰ B omits samine

¹¹ S. rajasingālā viyanti 13 B yath' icchitain

¹² B so iddhi ¹⁴ B -vigatatimira-

¹⁵ B -nāgacarita-

¹⁶ B suppādako viya; B tanhānilavegasamsārannave

nave paridhāvitvā apāyavaļabhāmukham pavisantim pajānāvam desanāsaccakaranena nivattetvā saddhammaratanapūritam katvārna nibbānathalam sampāpeti.

Yo ca Mahosadho viya samsāraupakāripurāvaruddham jātijarāmaranaripugaņaparibbūlhain kāmakodharipukam-Kondañña Videhanara 2 patipamukhain makampamānam veneyyajanapati³samūham atthaigamaggaummaggato 4 ānetvā vipassanānāvāhi 5 tanhāGangāpavāhato uttāretvā samāpattivāhanam 6 āropetvā nibbānaMithilāyam patitthāpeti.

Yo ca 7 Sutasomo viya kilesaporisādavasagatam 8 tivattavatasākhābaddham veneyyajanarājarāsim desanāsinā patisandhibandhanam chindityā saddhamma rasayāgupānena 10 santappetvā anavaratam ariyabhūmisakarajje 11

patitthāpeti.

Yo ca Sarabhango viya veneyyasarājakam lokam samsāragharāvāsato nīharitvā ariyamaggavatumena 12 ānetvā tanhāGodāvarīpavāhato uttāretvā nirantaram nibbānaassāmapadam āneti.

Yo ca Kusarājā viya karunāpabhāvatiyā yācito anāvaranañānagajavaram 13 āruyha Buddhacakkhumahādvāram vivarityā paraparisasamarabhūmim 14 pavisityā pañhaparihāravacanena appothetvā desanāsīhanādena kilesaripusenam opātetvā veneyyajanaSāgale paripāleti.

Yo ca Mandhātā viya brahmassarena appothetvā sakalabhuvanamandale Dhammaratanavassani nirantarani vassāpetvā aladdhasaddhammadhanaduggatānam 15 asamasukham sampādeti.

pariyodhāvitvā apāyabalavāmukham patipajjantam tam ¹ BS₂ katvā 2 B omits -narapajā-

³ B S, omit -pati-4 B -maggaumangato '

⁵ S_σ-nānāvābhi 6 S_τ sampatti-7 S, inserts so 9 S_{1,2} dhamma-

⁸ B S_r -vasaigataii 10 S.,2 -yāgurasa-

¹¹ B -bhūmirajje yeva

¹² B ariyapatha-3 B gajaratanam

¹⁴ B saparisasamarabhūmipavīsitvā

¹⁵ B -saddhammaratana-

Yo ca jaladharo viya lokākāse utthahitvā byāmappabhābhāsurasuracāpam ¹ dassetvā Brahmaghosena ² gajjitvā dayāsītalam Dhammāmatavutthidhāram sakalabhuvanatale vassāpetvā kilesapariļāham nibbāpeti.

Yo ca kappataruvaro viya sīlamūlo samādhikhandho paññāsākho abhiñnāpuppho vimuttiphalo karuṇāsītalac-chāyo veneyyajanabhamarasakuṇagaṇāvicchinnasañcāro jātikantārapaṭipannam jarāmaraṇavyādhi³ghammapari-pīlitam samsārapathikajanasamūham 4 sabbakālam santappeti.

Yo ca 5 Dīpankaramahesino pasādena pāramitāsinā bhavanagahanam 6 padālento anukkamena bodhianganam patvā pubbajinānuyātam 7 vipassanāmaggam disvā, tena gantvā vimalasīlā8malaratanavālukānikaranicitam caranaomanitoranaramanīyam iddhipādakappapādapopetam brahmavihārakamalākarābhirāmam satipatthānaratanabhavanabhasuram indakunda odaladhavalakittiketusatasosamāpattipākāraparigatam kilesariputuhinadinakaram apanītabhavabhayam aviparināmam 11 asamasukham dasasahassa12cakkavāļaviñneyyam sakalalokadhātuyā aggam nibbānanagaram catubbidhamagga13dvārena pavisitvā, tattha tattha nihitadhammaratanarasiyo vavatthapetva, aggaphalasamāpattimahāpāsādam āruyha, ditthadhammasukham anubhavanto cakkavattī viya mahākarunāsīhapañjare thatvā, Buddhacakkhunayanāni ummīletvā sadevakam lokam olokento Kondaññamahākutimbikam disvā: "Ete atthārasakotipurise gahetvā mamāmatapure 14 vāsam karohīti," tam āmantetvā, "Na tāva sampunnam nagaran ti." natvā, aparāņi pancapanņāsakulāni aparāni tinisakulāni

¹ B byāmappabhāsuracāpam; S₂ -bhāsuracāpam

² B dhammaghosena ³ S₂ omits -vyādhi-

⁴ S_{1,2} samsarika- 5 B omits ca 6 S_{1,2} bhavavana-

⁷ S2 pabbajītā-; S1 -jinajanānu-

⁸ S₂ -silā- 9 B vijjācaraņa-

¹⁰ B sammappamānaindu-

¹¹ S₂ apariņāmam 12 S₁ -sahassī-

¹³ B catuvidhamagga- ¹⁴ B mama tvam pure

ekādasanahutakulān**i** aparam kulasahassam aparani aparāņi caturāsītikulasahassāni āmantetvā, tasmin vasāpento apūrayamānam nibbānapuram disvā, "Atimahantam mama nagaram ¹ iminā nayena kulāni āmantetvā na sakkā pana² pūretum," bherim pana sāvetvā, "Saddhammavaracakkavattino nagaram imāya ca 3 sampattiyā sampannam, ye tattha vasitukāmā te 4 yathāsukham āgacchantu 5 gatā ca imañ c'imañ ca parihāram labhissantīti," nagarassa vannanañ c'eva lokassa parihāralābhañ ca sadevake loke ghosāpento viya māsassa atthasu divasesu tattha tattha nisinnānam Dhammakathikānam saddhammabherim datvā, nibbānapuravannanañ ca tatrāgatānam anuttarasilālankārādi6parihāralābhañ ca ghosāpetvā, tan sutvā, tato tato nikkhamitvā, pabbajjam ādim katvā anulomapatipadam patipannānam aparimānānam kulaputtānam nibbānapurasamosaranam kārāpeti.

Kim bahunā bhāsitena? Yo ca sabbaññutāya sabba**7**sattānam atthānattham ⁸ jānāti, mahākāruṇikatāya anat-

tham parivajjetvā atthe niyojeti.

So 9 ñāṇakaruṇāmayo bhavasāgarapārago tilokarathasārathi titthiyamānaantako 10 duddantadamako Dhammāmatambuvassako 11 lokālokakaro jagadānandalocano tilokatilako guṇasekharo bhavavanagahanadāvānalo 12 Dhammalocano ñāṇasāgaro aparimā¹³ṇaguṇo Dhammarājā, "sattānam vividham hitam harati upaharati 14 upajaneti 15 uppādetīti" vaṇṇitena, iriyāpathavihāro dibbavihāro brahma-

^{*} S₂ atimahantam mama nagaram disvā atimahantam mama nagaram ; B me nagaram ² B omits pana

³ S₂ imāya ca bis 4 S₂ B omit te ⁵ B gacchantu

 $^{^{6}}$ B anuttaram sīlālakārādī 7 S $_{2}$ omits sabba-

⁸ S, atthanattha 9 B inserts ca

¹⁰ S_r titthiyamānamatthaantako

¹¹ B Dhammavassappavassako lokekālokakaro

¹² B bhuvanavanadāvānalo

^{13.} B appamāņa-

¹⁴ B hitaṁ deti upaharati ¹⁵ B upaneti uppādeti

vihāro ariyavihāro ti catubbidhena vihārena viharanto,* Jetavanavihāre kadāci veneyyajanāvabodhanāya cārikam caranto sāşanamahīruham 2 supupphitaphalitam katvā sakalaJambudīpam kāsāvapajjotam isivātappativātam karonto abhisambodhito sattame samvacchare Savatthinagaradvāre gandambarukkhamūle dvādasayojanike ratanamandape yojanappamāne pallaike nisīditvā, tiyojanike 3 dibbasetacchatte dhāriyamāne dvādasayojanavitthatāya parisāva attadānaparidīpanam 4 titthiyaparimaddanam yamakapātihāriyam dassento odātakasiņasamāpattim samāpajjitvā ulāram vipulam obhāsam sabbattha pattharitvā sabbaratanamayam pubbāparacakkavāļamukhavattinihitam ubhosu passesu suvannamayam majjhe manimayam paramaramanīyam mariyādābhūmim manimuttāvālukākinnam sahassaramsim iva sabbadasadisam obhāsentam 5 sabbaratanamayam 6 cankamam māpetvā abhinnāpādakam catutthajjhānam samāpajjitvā, tato utthāya 7 āvajjitvā adhitthanacittena 8 akasam abbhuggantva ratanacankame caikamanto uparimakāyato bhāsurataram janamanonukūlam locanābhirāmam paratāparahitam aggikkhandham hetthimakāyato vimalataram acchataram rucirataram samasītam 10 udākadhāram hetthimakāvato tādisam eva aggikkhandham uparimakāyato tādisam eva udakadhāram tathā puratthimakāyato pacchimakāyato dakkhinaakkhito vāmaakkhito dakkhinakannasotato vāmakannasotato dakklinanāsikāsotato vāmanāsikāsotato dakklinaamsakūtato vāmaamsakūtato dakkhinahatthato vāmahatthato dakkhinapassato vāmapassato dakkhinapādato vāmapādato angulangulīhi II angulantarikāhi ekekalomato ekekaloma-

¹ B so pana Jetavana° vasati ² S₂ sāsanam abhirūham

³ B tiyojanikam . . . -chattam dhārayamāno

⁴ S_1 -dīpakam 5 S_2 obhāsento 6 B S_2 ratanacankamam

 ⁷ B vutthāya.
 8 B adhitthena
 9 B vipulataram
 10 B samappitam

¹¹ B aṅgulaṅgulīhi aṅgulantarikāhi (*bis*) ekekalomato aggikkhandhaṅ lomakūpato udakadhāraṅ ; S₂ aṅgul² aṅgulan² aṅgulanakūpalomakūpato udaka²

makūpato aggikkhandham lomato lomakūpato udakadhāram pavattayamāno chabbannaBuddha¹rasmiyo vissajjento, Dhamman ca² desento, eko pi hutvā bahudhā hoti, bahudhā pi hutvā eko hoti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuddam tiropākāram tiropabbatam asajjamāno gacchati, seyyathā pi ākāse.

Pathaviyā pi ummujjānimmujjani karoti seyyathā pi udake, udake pi abhijjamāno gacchati seyyathā pi paṭha-

viyam.

Ākāse pi pallankena cankamati seyyathā pi pakkhisa-

kuno.

Ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāṇinā parimasati 3 parimajjati, yāva Brahmalokā pi kāyen' eva sampavatteti.4

Tadā kanakakalasato nikkhantā indanīlamaņirasadhārā

viya ummāpupphadāmavelā viya ca nīlarasmiyo.

Suvannarasadhārā viya kanikārakusumadāmavelā viya ca pītarasmiyo.

Pavāļarasadhārā viya bandhujīvakapupphadāmavelā viya

ca lohitarasmiyo.

Rajatarasadhārā viya ⁵ sumanakusumadāmavelā viya ca odātarasmiyo.

Mañjetthadāmavelā viya ca 6 mañjettharasmiyo.

Ummāpupphesu 7 ativiya nīlatthānam viya kaņikārakusumesu ativiya pītatthānam viya bandhujīvakakusumesu asadisarattatthānam viya 8 osadhitārakā 9 viya manjetthāsu atulyamanjetthavannatthānam viya 'pabhassararasmiyo ti'chabbannabuddharasmiyo puratthimakāyato nikkhamitvā jātabhūmim 10 attano satta 11 sattavāram anuparivattitvā 12 tālakkhandharathacakkasakatacakkakūtāgārādimattā hutvā puratthimāya disāya dhāvantā cakkavālagirim

¹ S₂ B omit -Buddha- ² B omits ca ³ B parāmasati

 ⁴ S_{1,2} samvatteti; B sampavattetīti - 5 S₂ omits viya
 6 S₂ B omits ca 7 B ummāra- 8 S₁ inserts ca

⁹ B osadhitārakā viya atisetaṭhānan viya mañjaṭṭhāsu atulamañjaṭṭhavannathānan 10 B attano jāṭi-

¹¹ S₂ sattasattasācāram 12 B parivattitvā

atikkamitvā apariyantāsu lokadhātūsu yāva sāsanantara-dhānā pavattanti.

Pacchimakāyato tath'eva nikkhantā rasmiyo pacchimāya disāya dhāvantā cakkavāļanagam ¹ atikkamitvā apariyantāsu lokadhātūsu tathā ² pavattanti.

Tathā dakkhiṇakāyato dakkhiṇāya disāya 3 vāmakāyato uttarāya 4 disāya pavattanti.

Hetthimakāyato nikkhantā chabbannaghanaBuddharasmiyo catunahutādhikadviyojanasatasahassabahalam mahāpathavim bhinditvā, tam 5 niddhantasuvannapindam 6 viya karontiyo aṭṭhanahutādhikacatuyojanasatasahassabahalam paṭhavīsandhārakam 7 udakam vinivijjhitvā, tam 8 suvannakalasehi āsiñcamānavilīgasuvannam viya dassentiyo channahutādhikanavayojanasatasahassabahalam salilasandhārakam anilapaṭhavim 10 pavisitvā, tam samussitasuvannakkhandham viya 11 sandassentiyo ajaṭākāsām pakkhanditvā yāva sāsanantaradhānā pavattanti.

Tath'eva uparimakāyato chabbaṇṇaghanaBuddharas-miyo nikkhamitvā Chaddantagajaghaṭā viya valāhakatu-raṅgamālā 12 viya Citrakūṭahaṁsarāsiyo viya suvaṇṇa-ghanā 33 viya ca anilapathe dhāvamānā cha kāmāvacara-bhave soļasa rūpabhave cattāro arūpabhave ca 14 atikka-mitvā ajaṭākāsam pakkhanditvā yāva sāsanantaradhānā

pavattanti.

Tiriyam pana anantāparimāṇalokadhātūsu nisākarasuriyatārāgaṇadevatāuyyānavimānakappapādapasarīrābhara ṇānam pabhārahitānam paricchedamattam eva paññāyittha dasasata¹⁵sahassilokadhātuyā ālokapharaṇasamat-

¹ S₁ -nabham; B cakkavāļagīrim

² B tath'eva ³ B inserts dhāvan‡ā

⁴ S_2 uttaradisāya ; B uttarāya disā dhāvantā tath'eva ca pa $^\circ$ • 5 B omits tam 6 S_2 -piṇḍim

⁷ B -sandhāram 8 B omits tam 9 B -vinilasuvaņņam

¹⁰ S₂ anilam pavisitvā; В -sandhārakānilam pavīsitvā

¹¹ S₂ omits viya 12 B valāhaturaiga-

¹³ S₁ suvannanāgā 14 S₂ omits ca 15 S₁ omits -sata-

tho Mahābrahmā suriyuggamane khajjotako viya jāto, sabban Buddharasmīhi yeva ajjhotthatam.

Tam divasam sabbadasadisā 2 nīlamaņisuvaņņapavāļarajatapaṭṭāvanaddhā viya Indadhanu³vijjusañjhāghanābhirañjitā viya ratanāveļaratanadāmaratanacuṇṇavippakinnā viya ca upasobhanti.

Tassa ca samadhigataya+makapāṭihīrañāṇassa 5 sarīraviniggatā dutiyā 6 dutiyā rasmiyo purimāya purimāya
yamakayamakā viya ekakkhaņe yeva pavattanti, dvinnañ ca
cittānam ekakkhaņe yeva pavatti nāma n'atthi, tassā 7
pana tassā rasmiyā āvajjanā parikammādhiṭṭhānāni visum
visum 8 yeva, nīlarasmiatthāya hi 9 Bhagavā nīlakasiņasamāpattim samāpajjati, pītarasmi¹oatthāya pītakasiṇam
lohitarasmi¹¹atthāya lohitakasiṇam odātarasmiatthāya
odātakasiṇam aggikhandhatthāya tejokasiṇam udakadhāratthāya āpokasiṇam samāpajjati. Tathā hi ¹² Buddhānam bhavangaparivāsassa lahukatāya pañcahākārehi
suciṇṇavasitāya ¹³ ca tā ekakkhaņe viya pavattanti.

Tadā dasasahassiyam ¹⁴ sabbe kāmāvacarādayo devagaņā pamuditahadayā sanjātapītisomanassā paridahitaparisuddhapandaravatthā kamalamukulasadisanjalim ¹⁵ sirasi katvā: "Aho jino lokahito aho lokānukampako aho kāruniko ¹⁶ ti," thutivacanam uggirantā, candanacunnamissitāni pancavannadibbapupphāni avakirantā celāni bhamayantā devanāṭakasangītiyo pavattentā pūjayanti.

Evam Dhammaratanamanjūso annesam ¹⁷ avacanavisayam yamakapāṭihāriyam karonto vīsati ¹⁸ pāṇakoṭiyo nibbānāmatarasam pāyesi.

B khajjopanako
 S₂ sabbā B tathā samadhigatassa
 B -pātihāriya-

⁶ S_r dutiyadutiyā; S₂ omits dutiyā-; B dutiyā dutiyā rasmipurimāya purimāya ⁷ S₂ tassa pana rasmiyā

⁸ S₂ omits visum ⁹ S₂ -rasmiyo ¹⁰ S₁ omits hi ¹¹ S₁ -rasmiyo ¹² S₂ pi ¹³ S₁ suvanna-¹⁴ B dasahassilokadhātuvam ¹⁵ B -makula-

¹⁴ B dasahassilokadhātuyam ¹⁵ B -makula-¹⁶ B mahākāruṇiko ¹⁷ S₂ B *omit* añnesam

¹⁸ S_{1,2} vīsatiyā

Tato atthasatthiyojanasahassadhikayojanasatasahassuggataratanaMerumatthake nekamaninikarakiranabhāsuravividhavīthiyanavimāne dasayojanasahassavitthatāyate dvārasahassapajjalite i tāvatinisadevanagare pañnāsayojanāyāmakkhandhasākhāvibhūsite vojanasatavitthatāyate tiyojanasatikasākhāvalayālankate yojanapannāsagāmikuyojanasatavahanasurabhikusumasumappabhābhāsure gandhaparimale sakalaphaliphulle pārijātakataruvaramūle pañcadasayojanubbedhe paññāsayojanavitthate satthiyojanāyate jayasumanadalālattakapatalapātale hamsapupphamuduke manonukulautudayake devindakusalaphalalasambhūte 2 pandukambalasilātale 3 khuddakapīthe 4 nisī. danto viya dasasahassilokadhātuto samāgatānam nimmita 5sukhumattabhāvānam pūritacakkavālagabbhānam 6 Brahmāsuraganānam majjhe suralokam obhāsento nisīditvā, Mātudevaputtam ārabbha sattappakaraṇam abhidhammain desento asīti devakotīnam 7 Dhammābhisamayam akāsi.

Tato desanāvasāne utthāy'āsanā Sakkāṇattena Vissa-kammadevaputtena ekato rajatamayam ekato suvaṇṇa-mayam majjhe maṇimayam katvā, Sinerugirimuddhanato yāva Sankassanagaradvāram tāva māpitāsu 8 dasadisam obhāsayantīsu tīsu sopānamālāsu Satthā 9 maṇimayaso-pānamatthake thatvā, lokavivaraṇapāṭihāriyam katvā, anekalokadhātuvāsīnam pañināyanto Avīcito yāva Bhavaggā sakalalokam mahājanassa nayanavisayam karonto, ākāse vicittarokammanimmitehi viya gahitavicittapūjāvatthūhi sakalacakkavāļagabbhapūritadevasanghehi parivārito, anekasahassadevanāṭakaparivāreṇa Pañcasikhābhidhānena gandhabbadevaputtena tigāvutāyatam veļuvapaṇḍuvīṇam sampannāsāya mucchanābhi mucchetvā,¹¹² bhuvanakuharam pūretvā vādiyantena, gīyamānathutivacano, Sakkena pattacīvaram gahetvā dasasahassaP urin-

¹ B dvādasa- ² B -phalabhūte ³ S¹ -thale

⁴ B khuddakapitthe

⁶ MSS. -gambhānam

⁸ S₂ mātāpitusu

¹⁰ S2 cittassa; S1 citta-

⁵ S., nimitta-

⁷ B pānakotīnam

⁹ B yattha manisopāna-

II S, B mucchitvā

dadaparivārena pūjiyamāno DhataratthaVirūlhaVirūpakkhaKuverābhidhānehi cattālīsasahassadevarājehi purato pasāritapādasātako · vīsatisahassacandasuriyadevaputtehi gahitavicittakanakarajataddhajo suvāmadevarājadasasavijiyamānasaradacandajjuti2pabhassaradibbahassehi cāmaranikaro santusitadevarājadasasahassehi maņimayatālavantamālābhi 3 sañcāriyamānamudusiniddhamandānilo vīsatisahassādhikāhi 4 tisatassahassadevakumārikāhi uppala6kalāpālaikatakanakarajatamanimayapunnakalasa mālā gahetvā gīyamānamadhuramangalavacano Mahādhāritasaradaparipunnacandamandalanibbi brahmunā sesasetacchatto chabbannābhi 7 Buddharasmīhi pajjalanto kappasatasahassādhikāni cattāri asankheyyāni pūritapāramīnam phalam lokassa dassento sakalalokam 8 mahājanassa navanavisavam karonto rajatakanakasopānāvataramānamahānubhāvadevabrahmagananikaraparivārena Saikassanagaradvāre 9 otaritvā, pītivikasitanayanāya chattimsayojanaparikkhepāya manussaparisāya gandhamālādīhi pūjetvā namassiyamāno 10 Dhammani desetvā timsapānakotiyo Dhammāmatarasam pāyesi.

Evam anekehi acchariyapāṭihāriyehi sattavinayani katvā catuvīsati asankheyyadevamanusse amatapānam pāyento abhisambodhito vīsati sanivaccharani samadhi-

gacchi.11

Tadā Dasabalasāsane bahussutānam satimantānam gatimantānam dhitimantānam Buddhupaṭṭhākānam bhikkhūnam aggo Dhammabhaṇḍāgāriko āyasmā Ānandattherogahapatinā Anāthapiṇḍikena: "Bhante ayam vihāro cārikam pakkante lokanāthe nippaecayo hoti, Sāvatthivāsinogandhamālāhatthā pūjanīyam 12 aññaṭṭhānam alabhitvā

¹ B pârivārito pasāritapāsādasāṭako

 $^{^2}$ S_1 -candarajjuti- 3 S_2 -mālāhi

⁴ B vīsatisahassādhikatisata- 5 S₂ omits tisata-6 S₇ upphala- 7 S₂ B chabbannāhi

⁸ B omits sakalao nao kao 9 B dvārena

¹⁰ B namassamāno; S₂ namassimāno 11 S_{1,2} -ganchi

¹² B pūjanīyathānam

gandhakutidvāre pātetvā gacchanti, tena uļārapāmojjā i na honti, sādhu bhante Bhagavato imam attham ārocetvā ekam pūjanīyatthānam jānāthāti," yācito, "Sādhu ti,"

gantvā Tathāgatam pucchi.

"Kati nu kho bhante cetiyanīti?" "Tīni Ānandāti." "Katamāni bhante tīnīti?" "Sārīrikam pāribhogikam uddesikan ti." "Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyam kātun ti?" "Ānanda sāririkam na sakkā kātum, tam hi Buddhānam parinibbutakāle yeva 2 hoti, uddesikam avatthukam 3 tam pana manamattakena hoti, Buddhehi paribhutto 4 bodhi tesu dharantesu pi 5 parinibbutesu pi cetiyam evāti." "Bhante tumhesu cārikam pakkantesu Jetavanavihāro appatisarano hoti, manussā pūjanīyatthānani na labhanti, mahābodhito bījam āharitvā Jetavanavihāradvāre 6 ropāpemi 7 bhante ti." "Sādhu Ānanda ropehi, evam sante Jetavane 8 mama nibaddhavaso viya Thero Kosala Narind Ānāthapindika Visābhavissatīti." khādīnam ārocetvā, Jetavanadvāre bodhiropanatthāne āvātam sodhāpetvā Mahāmoggallānattheram āha: "Bhante aham Jetavanadvāre bodhim ropessāmi, mahābodhito me bodhiphalam āharathāti." So, "Sādhūti," ākāsena bodhimandam 9 gantvā vantato parigalantam phalam ekam bhūmim appattam yeva cīvarena sampaticchitvā 10 āharitvā. adāsi.

Ānandatthero: "Ajja bodhim ropessāmīti," ¹¹ Kosalarājādīnam ārocesi. Tadā ¹² rājā sāyanhasamaye mahatā balakāyena ¹³ parivuto suvannakaṭāham gāhāpetvā, sabbālankārapatimandito punnakalasādāsakusumasamuggadhajakadalītoranadharālankatanārīganaparivuto mangalagītikāturiyanādehi dasadisam pūrayanto vihāram agamāsi. Sāvatthiyam AnāthapindikaVisākhādipancakoṭimattā ariy-

¹ B -pāmojjā honti ² B *omits* yeva

³ B avatthukam kappanamattakena

⁴ B inserts pana 5 $S_{1,2}$ omit pi 6 S_2 B Jetavanadvāre

⁷ S₂ ropemi ⁸ B Jetavanam me

⁹ B bodhimandalam 10 S, suppaticchityā

¹¹ B ropessāmāti 12 S2 B omit tadā 13 B balanikāyena

asāvakā dvikotimattā kalyānaputhujjanā gandhamālādayo ādāya sannipatinisu. Thero mahābodhiropanatthāne mahantam suvannakatāham thapetvā hetthā chiddam katvā gandhakalalassa ¹ pūrāpetvā : "Bodhiphalam ² idam rōpehi mahārājāti," ranno adāsi. So cintesi: "Hatthe no na sabbadā rajjam titthati,3 phalam idam may Ānātha+pindikena ropāpetum vattatīti." So tam phalam tassa karatale thapesi, atha Anāthapindiko gandhakalalam viyūhitvā tam 5 tattha pātesi. Tasmin tassa hatthato muttamatte sabbesam passantānam yeva 6 nangalasīsappamāno bodhikkhandho pannāsabatthubbedho utthahi. Catusu disāsu uddhañcāti pañcamahāsākhā pannāsahatthā va nikkha-Iti so tam khanam 7 yeva vanappati8jetthako hutvā haritapattarattaikuro pavālalatākulitamarakatasāgaro viva virocamāno atthāsi, atimahantam pātihāriyam ahosi.

Rājā atthasatamatte kanakarajatakalase 9 gandhodakapūre nīluppala 10 kalāpādipatimaņdite katvā, mahābodhim parikkhipitvā puņņakalasamālā thapāpesi. Sattaratanamayam vedikam kārāpetvā suvaņņamissitam 11 vālukam okiritvā pākāreņa parikkhipitvā 12 sattaratanamayam dvārakotthakam kārāpesi.

Evam thero mahāsakkāram kārāpetvā Tathāgatam upasankamitvā: "Bhante tumhehi mahābodhimūle samāpannasamāpattim mayā ropitabodhimūle mahājanahitāya samāpajjathāti," āha. "Ānanda kim kathesi? mayi 13 mahābodhimaṇḍe samāpannasamāpattim samāpajjitvā nisīdante añño padeso dhāretum na sakkotīti." "Bhante lokānukampāya 14 imassa bhūmippadesassa vahananiyā-

¹ B gåndhakalalam

² B bodhiphalabījam

³ B patitthāti; S2 titthanti

⁴ B phalam idam ayam Anātha- °5 B omits tam

⁶ B tesam passantānañ eva 7 B khane

⁸ S₂ vanaspati- ⁹ B -kalale ¹⁰ S₁ -upphala-

¹¹ S₂ -missikam; B suvannamissakavālukam

¹² S₂ pakkhipitvā 13 S_{1,2} omit mayi 14 B -kampakāya

mena i imasmiin bodhimūle samādhim paribhuñjathāti." ² Tam sutvā sabbasattahite rato tam ³ samāpattisukhena ekarattim paribhuñji. Thero Kosalarājādīnam kathetvā bodhimaham nāma atimanohara-pūjam kārāpesi, sā pi kho bodhi Ānandatthereṇa ropitattā "Ānandabodhīti" paññāyittha.

Ath' ekadivasam bhikkhū ito c' ito ca samosaritvā pārāpata⁵caraṇapāṭalarāge asisirakiraṇe atthagirisamīpam upagate ⁶ aparasāgarataṭa⁷samuggatapavāṭalatākalāpe viya sanjhārāge dissamāne⁸ ravipiyavirahe sokavṭdhurāya⁹ kamalinīkāminiyā ¹⁰ bhamarāvalīmaṇivalayam ¹¹ apaharitum iva kamalakaratale sankociyamāne Dhammasabhāyam sannipatitvā rattakambalasāṇim parikkhipantā viya Buddhāsanam parivāretvā nisinnā: "Āvuso ¹² āyasmā Ānando dharante yeva Satthari Tathāgate bodhim ropetvā ¹³ mahāpūjam akāsi, aho mahāguṇo thero ti," tassa guṇakatham samuṭṭhāpesum.

Atha surāsuracūļā¹⁴maņimarīcisañcayaparicumbitacarananakhamayūkho lokanāyako suvaņņasurabhisugandha¹⁵pupphūpahārasamalankatabhūmibhāgāya gandhakutiyam nisīditvā mahākaruņāsamāpatti¹⁶phalasamāpattiādayo anekavidhasamāpattiyo samāpajjanto, dibbāya sotadhātuyā Dhammasabhāyam tam kathāpavattim sutvā: "Ime bhikkhūĀnandena katam bodhipūjam ārabbha tassa guņakatham kathenti, etesañ ¹⁷ ca pubbe tena katam bodhipūjam na pākaṭam mayham eva pākaṭam mayi pana gate ete ¹⁸ attano katham nirantaram ārocessanti, tato tesam ahan tam aṭṭhuppattim katvā pubbabhave Ānandena katam ma-

¹ B balaniyāmena

² B bhuñjathā ti

³ S, repeats tam

⁴ S₂ atimanorama-

⁵ B pārāvata- 6 B uggate 7 B sāgarapaṭala-8 B dīyamāne 9 B sokavitudāya viya 10 S₂ -kāmaliyā

¹¹ S2 -valayapaharitum B -valayāpaharitamhīva

¹² B omits āvuso

¹³ B ropāpetyā

¹⁴ S. cūdā-

¹⁵ B -gandha-

¹⁶ S2 -sampatti-

¹⁷ B tesañ

¹⁸ S₂ etain

hābodhipūjam i vibhajanto tassa guņe pākate katvā Sinerum ukkhipanto 2 viya suvannakuntena 3° bham 4 paharanto viya can5dasahassasuriyasahassam utthāpento viya catukuddake 6 gehe dīpasahassam ujjālento viya ca pākatam katvā Kālingabodhijātakam desessāmi,7 sā me desanā parinibhutassāpi pañcavassasahassāni sattānam amatamahānibbānasampāpikā bhavissatīti," cintetvā Buddhāsanā utthāya 8 lākhārasena tintaabhinavasamphullarattakovilārakusumadāmavanņam surattadupattain ılhaya timandalam paticchadento nivasetva suvannapamangena pavālakalāpam9 parikkhipanto viya vijjullatāsassirīkakāyabandhanam bandhitvā rattakambalena gajakumbham pariyonaddhanto viya ratanasatubbedhe suvannagpavālajālam 10 khipamāno viya suvannacetive rattakambalakancukam 11 patimuncanto viya gacchantam punnacandam rattavalāhakena paticchādayamāno viva kañcanapabbatamatthakesu pakkalākhārasam parisiñcanto viya 12 Cittakūtapabbatamatthakani bandhujīvakakusumadaladāmehi parikkhipanto viya ca nigrodhaphalasamānavannam surattavarapamsukūlam pārupitvā, dvārantarehi c' eya vātapānantarehi ca 13 nikkhamitvā vidhāvantīhi vipphurantīhi Buddharasmīhi 14 sanisūcitanikkhamanto 15 kancanaguhato sīho viya gandhakutito nikkhamitvā asamena Buddhavesena aparimānena Buddhavilāsena 16 gantvā abhibhavantam iya rajabhavanavibhūtim apahasantam 17 iya devavimānasirim niketam iva siriyā ekanipātatittham iva devamanussanayanavihagānam 18 Dhammasabham pavisitvā alankataratanamandape supannattavaraBuddhasanam ab-

¹ B bodhipūjam

³ B -kutena ² B ukkhipento ·

⁴ Sanabham ⁵ B candasahassan sūriyasahassan ca

⁶ B catukuttake

⁷ S₂ dāssessāmi

⁸ B vutthāya

⁹ B pabbālakalāpam

¹⁰ B pabbālajālam

¹¹ B rattakambalam

¹² S, inserts ca

¹³ S2 omits ca

¹⁴ B Buddharasmīhi suviracito

¹⁵ S. -nikkhamāno

¹⁶ B vilāsena

¹⁷ B avahaso

¹⁸ B -villangānam

hiruyha Yugandharamatthake jalamāno suriyo viya chabbannaBuddharasmiyo vissajjento nisīdi.

Tā pana Buddharasmiyo āveļāveļā dasasahassacakkavāļe ekāyattā hutvā hetthā vātapathavim atikkamitvā upari bhavaggam atikkamitvā yāva sāsanantaradhānā nirantaram aparivantāsu lokadhātusu pavattamānā agamimsu.²

Tam divasam sabbā 3 dasadisā pasāritaratanavicittakancanapattā viya 4 rattasuvannarasanisincamānā viya ukkāsatanipātasamākulā viya nirantaravippakinnakanikārāpupphā viya vāyuvegapakkhittacīnaspitthacunnapunnā viya nānāvidharatanālankārujjalā viya ca upasobhimsu.

Tam pana Buddhasirim disvā anekasatasahassakhattiyabrāhmaṇā gahapatayo 6 ca yebhuyyena dasasahassacakkavāladevatā ca tāvad eva sannipatimsu.

Tañ ca pana vimalajjutim parivāretvā sakaparahita 7-samatthā samaṇagaṇā sabbe'va appicchā santuṭṭhā pavivittā asamsaṭṭhā codakā pāpagarahitā 8 āraddha9viriyā vattāro vacanakkhamā sīlasampannā samādhipaññā¹ovimuttiñāṇadassanasampannā vantadosā bhinnakilesā vijaṭītajaṭāchinnabandhanā uparimanabhe ṭhitam ¹¹ puṇṇacandam viya Bhagavantam yeva ¹² namassamānā nisīdimsu.

Tehi parivārito Bhagavā rattakambalaparikkhitto viya suvannakkhandho rattapadumavanasandamajjhagatā viya suvannanāvā pavāļa¹³vedikāparikkhitto viya suvannapāsādo, iti sabbajanamuddhago ¹⁴ sayam vītarāgo vītarāgehi ¹⁵ parivārito sayam vītadoso vītadosehi parivārito sayam vītamoho vītamohehi parivārito sayam ¹⁶ nittanho nittanhehi parivārito sayam nikkileso nikkilesehi parivārito sayam Buddho anubuddhehi parivārito pattaparivāritam

 $^{^{\}text{I}}$ S_{I,2} ekāvattā $^{\text{2}}$ S_I āgamimsu $^{\text{3}}$ B S_I sabba-

⁴ B -kañcanapaṭam iva 5 B vāyuvegakhittacina

 $^{^6}$ S₂ B -patiyo 7 B saparahita- 8 S₂ B pāpagarahino

⁹ B sāraddha- ¹⁰ S_r samādhisampannā

¹¹ B S₂ uparinabhe ¹² S₂ omits yeva ¹³ B pabbāļa-.

¹⁴ B sabbajanamusabho; S2 sabbajanamaddhagato

¹⁵ S2 inserts tehi

¹⁶ B sayam nikkileso . . . sayam nittanho

viya kesaram kesaraparivāritā viya kaņņikā aṭṭhanāgasahassaparivārito viya Chaddanto nāgarājā navutihamsasahassaparivārito viya Dhataraṭṭho hamsarājā senaṅgaparivārito viya cakkavattī marugaṇaparivārito viya Sakko devarājā Brahmagaṇaparivārito viya HāritaMahābrahmā tārāganaparivārito viya puṇṇacando virocati.

Byāmappabhā parikkhepavilāsinī c'assa dvattinisavaralakkhaṇamālā ganthitvā ṭhapitadvattinisacandamālā 4 viya dvattinisasuriyamālā viya paṭipāṭiyā ṭhitadvattinisacakkavattīnam dvaṭtinisadevarājānam dvattinisaMahābrahmānam siriyā sirim abhibhavanti.5

Evam ⁶ aparimitakālasancitapunnabalanibbattāya acinteyyāya anopamāya Buddhalīļhāya cando viya vippasannagaganatale Bhagavati daddallamāne ⁷ jātisumanācampakanavamālikārattuppalanīluppalavakulasinduvārapupphāni nīlapītalohitādivaņņāni sugandhagandha⁸cuṇṇāni cātuddīpikamahāmeghā vissaṭṭhaudakavuṭṭhiyo viya pavassinsu.

Pañcangikaturiyaghosāni Buddhadhammasanghaguņapaṭisanyuttāni thutighosāni ca dasadisā? pūrayimsu.

Devamanussanāgasupaņņayakkhādīnam akkhīni amatapānam viya labhimsu.

Tadā nimmalappabho nayanamsujālapuñňasalilehi mahājanam abhisiñcanto viya olokento suphullam o avikalakamalasandam viya nisinnam parisam disvā: "Ayam parisā ativiya sobhati ekabhikkhussāpi karacaranacalanamattam vā assāsapassāsasaddo vā natthi, sabbālankārapatimanditam mama samīpam upagatam sanātikam Khattiyaparisam Brāhmanaparisam Gahapatiparisam cātummahārājikaparisam tāvatimsaparisam yāmaparisam tusitaparisam nimmānaratiparisam paranimmitavasavattiparisam Brahmaparisam ekabhikkhu pi na oloketi, sabbe mam

¹ B cakkavattirājā 2 B -parivuto 3 B -parivuto

⁴ B -candamālāya dvattimsasūriyamālāya

S₁ inserts ca; S₂ abhibhavantīva
 B jajjalamāne
 S₂ omits -gandha-

⁹ B dasadisāsu 10 B suphullavimalakamala-

yeva olokayamānā nisīdanti, ete ca Buddhagāravena 1 sagāravā Buddhatejena tajjitā mayi āyukappam pi akathetvā nisinne pathamam katham samutthāpetvā na kathessanti aham eva pathamam kathessamīti: "-aparimitakappakotiyam nirantarapavattitavacīsucaritānubhāvena ² dibbagandhagandhitan nānāvidhagandhapūritān ratanakarandam vivaranto viva pāramitāsalilasambhūtam sabbaññutañāṇaravikiraṇavikasitam mudutanu³puthulajivhākanparamasamasuddhavivara4dantapantidvayakesaram suratta5dantāvaranadvayapattaparivāram 6 Dhammamadhubinduvāhinam sassirīkamukhapadumam vivaritvā, madhumadamuditalalitacaturaratikaramanoharair vīka⁷nādasadisam madhurassaram nicchāretvā. hetthā avīcim upari bhavaggam gāhāpetvā, sarena dasasahassilo 8kadhātum paticchādento: "Kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarā kathā vippakatā? Nāham tumhākam kathābhangatthāya āgato,9 aham pana sabbaññutāya katham vo nitthāpetvā matthakappattam katvā 10 dassāmīti āgato ti," sabbaññupavāranam pavāresi.

Tadā attamanā bhikkhū: "Ayam pana bhante Ānandena katam bodhipūjam ārabbha guṇakathā vippakatā na rājakathādikā " tiracchānakathā, atha Bhagavā anuppatto tam no " idāni nitthapetvā desethā" vadimsu.

Atha ekālokañāṇo ¹⁴: "Na bhikkhave idān'eva pubbe pi Ānando saparivāresu ¹⁵ catusu mahādīpesu manusse gahetvā, bahum gandhamālam āharāpetvā, mahābodhimaṇḍe bodhimaham kāresi ¹⁶ yevāti," uddesam dassetvā, tadacchariyasavanakutūhalākulita¹⁷hadayehi yatīhi abhiyācito sabbam ¹⁸

¹ B ete ca Buddhagāravā ² B inserts nibbattam

³ B mudutaru- 4 B -samaparisuddhāvirata-

 $^{^5}$ S2 sudatta- 6 S1 -parivāritam 7 S1 kuravīka-

⁸ B dasasahassim 9 B kathāya tatthamāgato

S₂ omits matthaka o katvā
 S₂ B -kathāditira S₂ omits no
 S_{1,2} dethā
 S_{1,2} -lokañāne

¹⁵ B saparivārena ¹⁶ S_{1,2} kārāpesi

¹⁷ B -ālulita- ¹⁸ B sabbam etam sapanābhilāsam

ekaggain savanābhilāsam parisain natvā,2 himagabbham padāletvā, puņņacandam nīharanto viya sāņim apanetvā, cittakammani dassento viya mahājambutaruvaramūle 3 gahetvā cālento vīva 4 gaganaGangam otārento viya pathavojam kaddhento viva vojaniyamadhugandam cakkayantena piletvā madhupānam pāyamāno viya ca pubbe Ānandattherena katam mahābodhipūjam vibhajanto atītam āhari.

Atīte Kālingaratthe Dantapuranagare Kālingo nāma rājā ahosi.

Tassa Mahākālingo Cullakālingo 5 ti dve puttā ahesum. Tesu Cullakālingassa putto Maddarājadhītuyā kucchiyam⁶ nibbatto Kalingakumaro nama adhitasabbagantho samadhigatasakalakalapo sabbajanamanoharaparamarupo Dantapure rājā hutvā yathāsukham rajjam anubhavanto 7 navayobbanalalitāni rajjasukhāni sammānayanto 8 püjayanto samanabrahmanaganam pari9palayanto pajam nandayanto bandhuvaggamittāmaccaparivuto vītināmeti.

Tassāsesaganthakalāpāvagāhagambhīrañāno vikasitapañño Kālingabhāradvājo nāma purohito mahāpurisalakkhanāni disvā, dasa cakkavattivattāni ācikkhi. So tam vattam pūretvā pannarasauposathadivase pāto 'va satasahassani vissajjetvā, mahādānam datvā, soļasahi gandhodakaghatehi sīsam nahāyitvā, katapātarāso suddham uttarāsaigam ekamsam katvā, upari pāsādassa sirisayane pallankam ābhujitvā nisinno attano dānādimayam puñīasamudayam āvaijanto 10 nisīdi.

Avam sabbacakkavattīnam dhammatā.

Tesam tam II āvajjantānam yeva vuttappakārapunnakammapaccayautusamutthanain nilamanisaighatasadisam pācīnasamuddajalatalam bhindamānam viya ākāsam alaikurumānam 12 viya sahassaramsi 13 nemikam 14 sanābhikam

- 1 S2 omits parisam
- ² B katvā
- 3 B -taruvaram

- 4 B omits viva ⁶ B kucchinibbatto
- 5 B Cūla- for Culla- passim
- 8 B sampādayanto
- 7 Sr anubhonto 9 B -brāhmanam pari-

- 10 S2 āvajjento
- ¹¹ B tesañ hi tam
- 12 B alankaramānam varachiddamandalakhacitam 13 MSS. -ramsa-
 - 14 S₁ -nebhikam

sabbākāraparipūram dibbacakkaratanam pātubhavati. Tam Kālingarañño pi tath' eva pāturahosi.

Yāya pana tam cakkaratanam nābhiyā sanābhikan ti' vuttam, sā indanīlamayā hoti, majjhe pan' assā rajatamayāya panāliyā suddhasiniddhadantapantiyā hasamānā viya virocati, majjhe chiddena viya candamandalena ubhosu bāhirantesu rajatapaṭṭena kataparikkhepā hoti, tesu pan' assa nābhipanāliparikkhepapaṭṭesu yuttatthāne paricchedalekhā suvibhattā 'va hutvā paññāyanti, ayam tāv' assa nābhiyā sabbākāraparipūritā.

Yehi pana tam arehi 'sahassāran ti 'vuttam, te sattaratanamayā suriyarasmiyo viya pabhāsampannā bhonti, tesam pi ghaṭakamaṇikaparicchedalekhādīni ⁸ suvibhattān' eva ⁹ paññāyanti, ayam assa arānam sabbākāraparipūritā.

Yāya pana tam nemiyā 'sanemikan ti' vuttam, sā bālasuriyarasmikalāpasirim apahasamānā ¹⁰ viya surattasuddhasiniddhapavālamayā ¹¹ hoti, sandhīsu pan' assā sanjhārāgasassirīkā ¹² rattajambunadapattā ¹³ vattaparicchedalekhā ca suvibhattā pannāyanti, ayam assa nemiyā sabbākāraparipūritā.

Nemimandalapitthiyam pan' assa dasannam dasannam arāṇam antare dhamanavamso viya antosusiro 14 chiddamandalikavicitto 15 vātavāhakapavāladando 16 hoti yassa vāteritassa sukusala 17 samannāgatassa 18 pañcangikaturiyassa viya saddo vaggucarajanīyo ca kamanīyo ca madanīyo 19 ca hoti, tassa kho pana pavāladandassa 20 upari setacchattam ubhosu passesu samosaritakusumadāma 21 dvepantiyo cā 22 ti

¹ S₁ yāyam

- ² S_I inserts yābhi
- з В -maṇimayā
- 4 B pana rajata-
- 5 S₂ inserts pi
- 6 S₂ pasannā 7 S_{1,2} assā
- ⁸ B ghāṭaka- ⁹ S₁ suvibhattā 'va
- ro B avhayamānā; B avahasamānā
- ¹¹ B -pabbāļamayā ¹² B sañjhānurāga-
- 13 B -jambonada- 14 S₁ inserts va 15 B -citto
- 16 B- bāhakapabbāļa-; S_{1,2} vātagāhim 17 S₂ sukula-
- 18 B -samannāhatassa 19 S2 damanīyo 20 B pabbāļa-
- ²¹ B -kusumadāmānam ²² S_{1,2} sattiyo; B S₂ omit cā-

evam samosaritakusumadāmapanti^{*}satadvayaparivārasetacchattasatadhārinā ² pavāļadaņdasatena ³ samupasobhitanemiparikkhepassa dvinnam pi nābhipanālīnam ante dve sīhamukhāni honti, yehi tālakkhandhappamāṇapuṇṇacandakiraṇakalāpasassirīkā taruṇaravisamānarattakambalabhaṇdukapariyantā ⁴ ākāsaGaṅgāgatisobham abhibhavamānā ⁵ viya dve muttākalāpā olambanti, ⁶ yehi cakkaratanena saddhim ākāse samparivattamānehi tīṇi cakkāni ekato parivattantāni viya khāyanti, ayam assa sabbaso sabbākāraparipūritā.

Tam, pan' etam evain sabbākāraparipūram 7 pakatiyā sāyamāsabhattam bhunjitvā attano attano gharadvāre pannattāsanesu nisīditvā pavattakathāsallāpesu manussesu vīthicatukkādīsu kīļamāne dārakajane nātiuccena nātinīcena vanasandamatthakāsannena ākāsappadesena palobhayamānamā 8 viya rukkhasākhaggāni dvādasayojanato paṭṭhāya sūyamānena madhurassarena sattānam sotāni odāpayamānam 9 yojanato paṭṭhāya nānāpabhāsamudayasamujjalena vannena nayanāni samākaddhantam 10 ranno cakkavattissa punnānubhāvam ugghosayantam viya rājadhānīabhimukham 12 āgacchati.

Atha tassa cakkaratanassa saddasavanen' eva: "Kuto nu kho kassa nu kho ayam saddo ti," āvajjitahadayānam puratthimadisam olokayamānānam tesam manussānam añnātaro añnātaram evam āha "Passatha 12 bho acchariyam punnacando pubbe eko uggacchati, ajja pana attadutiyo uggato, etam hi rājahamsamithunam 13 iva punnacandamithunam apubbapariyāyena 14 gaganatalam abhilanghatīti." Tam añno evam āha: "Kim kathesi samma? Kuhim nāma 15 tayā dve punnacandā ekato uggacchantā

¹ S₁ -satti- ² S₁ -dhāraṇa- ³ B -pabbāļa-⁵ B avahasamānā

⁴ B -genduka-6 S_r olambenti 7 S_r -paripūrita-; S₂ paripūrim

⁸ B salobhaya° 9 phandāpayamānam

To $S_{1,2}$ -kaddhentam TI B rajathani- 12 S_2 passa

¹³ S₂ rājagahamsamithuņam

¹⁴ MSS. apubbāpariyena ¹⁵ B kuhi nāma

dithapubbā? Nanu esa tapanīyarasa¹dhārāpiñjarakiraņo² divasakaro uggato ti?" Tam añño sitam katvā evam āha: "Kim ummatto³'si? Nanu idānim eva 4 divasakaro atthangato, so katham imam puṇṇacandam anubandhamāno uggacchissati? Addhā pan' etam anekaratanappabhāsamudayasamujjalam 5 kassāpi 6 puññavato vimānam bhavissatīti." Te sabbe pi apasādayantā 7 aññe evam āhamsu: "Kim bahum vilapatha? N'ev' esa 8 puṇṇacando, na suriyo, na devavimānam, nahi tesam evarūpā sarasampatti9 atthi, cakkaratanena pana etena bhavitabban ti." Evam pavattakathāsallāpass' 10 eva tassa janassa candamaṇḍalam pahāya tam cakkaratanam abhimukham hoti.

Tato tehi: "Kassa nu kho idam nibbattan ti," vutte, bhavissanti ¹¹ vattāro: ¹² "Kass' aññassa? Nanu ¹³ amhākam mahārājā pūritacakkavattivatto? Tass' etam nibbattan ti."

Atha so ca mahājano ye ¹⁴ ca aññe passanti sabbe cak-karatanam eva anugacchanti. Tam pi cakkaratanam rañño yeva atthāya attano āgatabhāvam ñāpetukāmam viya sattakkhattum pākāramatthakeneva nagaram anusandhāvitvā ¹⁵rañño antepuram ¹⁶padakkhiṇam katvā antepurassa ¹⁷ uttarasīhapañjarasadise thāne yathā gandhapupphādīhi sukhena sakkā hoti pūjetum. Evam akkhāhatam viya tiṭṭhati. Evam ṭhitassa pan' assa vātapānacchiddādīhi pavisitvā nānāvirāgaratanappabhāsamujjalam antopāsādam alaṅkurumānam ¹⁸ pabhāsamūham disvā dassanatthāya sañjātābhilāso rājā hoti. Parijano pi'ssa ¹⁹ piyavacanapābhatena āgantvā tam attham nivedeti.

	irasa-

² B -siñcanakiraņo

³ S₁ ummattako

⁴ B idān' eva

⁵ S_2 B -samudayujjalam

⁶ B ekassāpi

⁷ B apasārayantā

 $^{^8}$ S_2 vippalapanten' ev' esa ; $S_{\scriptscriptstyle \rm I}$ vipalavanten' ev' esa

⁹ B sirisampatti

 S_2 bhavanti $S_{1,2}$ cattāro

ro 🛂 B ayañ hi nanu

¹⁴ S₂ yo ca añño passati sabbo anugacchati

¹⁵ S2 anusamsāyitvā; B anusamyāyitvā

¹⁶ S₁, 2 antopuram

¹⁷ S_{1,2} antopurassa

¹⁸ B alaṅkaramānaṅ

¹⁹ B omits 'ssa

Atha rājā balavapīti*pāmojjaphuṭasarīro pallankam² mocetvā uṭṭhāy' āsanā sīhapañjara³samīpam gantvā, tam cakkaratanam disvā: "Sutam kho pana me tam—yassa rañño Khattiyassa muddhāvasittassa 4 tadah' uposathe panṇarase sīsam nahātassa uposathikassa upari 5 pāsādavaragatassa dibbam cakkaratanam pātubhavati sahassāram sanemikam sanābhikam sabbākāraparipūram, so hoti rājā cakkavattīti—assam nu kho aham rājā cakkavattīti" cintayati. Kālingarājassāpi sabbam 6 tam tath' eva ahosi.7

Sabbacakkavattīnam hi ⁸ ekamsam uttarāsangam karitvā, vāmena hatthena hatthisonda⁹sadisam panālisuvannabhinkāram ukkhipitvā, dakkhinena hatthena cakkaratanam udākena abbhukkiritvā: "Pavattatu bhavam cakkaratanam,

abhivijinātu 10 bhavam cakkaratanan ti."

Vacanasamanantaram eva vehāsam abbhuggantvā cakkaratanam pavattati, yassa pavatti samakālam eva so rājā cakkavattī nāma hoti, pavatte pana cakkaratane tam anuppabandhamāno II va rājā cakkavattiyānavaram āruyha vehāsam abbhuggacchati, ath' assa chattacāmarādihattho parijano c'eva antepurajano 12 ca tato nanappakarakancukakavacādisannāhavibhūsitena vividhābharanappabhāsamudsamussitadhajapatākapatimanditena avujialena attano balakāyena saddhim uparājasenāpatippabhutayo pi vehāsam abbhuggantvā rājānam eva parivāravanti, rājāyutparijanasangahattham nagaravīthīsu carapenti: "Tātā amhākam rañño cakkaratanam nibbattam attano attano vibhavānurūpena manditapasādhitā 13 sannipatathā ti." Mahājano pana pakatiyā cakkaratanasadden' eva sabbakiccāni pahāya gandhapupphādīni ādāya sannipatito va,14 so pi sabbo vehāsam abbhuggantvā rājānam eva parivāreti, yassa yassa hi raññā saddhim gantukāmatā

 $^{^{\}mathtt{I}}$ B -pāmujjaphutthasarīro $^{\mathtt{I}}$ S $_{\mathtt{I}}$ pallaikā

³ B -pañcara- 4 B muddhābhisittassa

⁵ S₂ omits upari . 6 S₂ omits sabbain 7 B hoti 8 S₁ pi 9 B -sadisapanālisuvannabhingāram

ro B abhijinātu r B anubandhamāno r Sr anto-

¹³ S_{1,2} -pasāditā; B -pasādhanā ¹⁴ B ca

uppajjati so so i ākāsagato va hoti, evam dvādasayojanāyāmavitthāraparisā hoti, tattha ekapuriso pi hi chinnabhinnasarīro vā kilitthavattho vā natthi, suciparivāro hi rājā, cakkavatti parisā nāma vijjādharaparisā viya ākāse gacchamānā indanīlamaņitale vippakiņņaratanasadisā hoti. Kālinganarindassāpi tath' eva ahosi.

Tam pana cakkaratanam rukkhagganam uparupari nātiuccena gaganappadesena pavattati, yathā rukkhānam pupphaphalapallavehi atthikā 4 tāni sukhena gahetum sakkonti, yathā ca bhūmiyam thitā: "Esa rājā esa uparājā esa senāpatīti," sallakkhetum sakkonti, thānādīsu ca iriyāpathesu yo yena icchati so tena gacchati, cittakammādisippasutā c' ettha attano attano kiccam karontā yeva gacchanti, yath'eva hi bhūmiyam tathā tesam 5 sabbakiccāni 6 ākāse ijjhanti. Evan cakkavattiparisan gahetvā cakkaratanam vāmapassena Sinerum mahāsamuddassa uparibhāgena sattayojanasahassappamānam Pubbavideham gacchati, tattha yojanubbedhena 8 dvādasavojanāva parikkhepato chattimsavojanāva parisāva sannivesakkhamo⁹ sulabhāhārūpakarano chāyudakasampanno sucisamatalo ramanīyo bhūmibhāgo tassa uparibhāgena 10 tam cakkaratanam akkhāhatam viya titthati. Atha 11 tena saññanena so mahajano otaritva yatharucim nahanabhojanādīni sabbakiccāni karonto vāsam kappeti. 12 Kālinganarādhipassāpi sabbam 13 tath'eva ahosi.

Evan vāsam upagate cakkavattimhi ye ¹⁴ tattha rājāno te "Paracakkam āgatam ti" sutvā ¹⁵ jinabalakāyam sannipātetvā yuddhasajjā honti. Cakkaratanassa hi uppattisamanantaram eva natthi so satto nāma yo paccatthikasannāya tam rājānam ārabbha āvudham ukkhipitum visahey¹⁶ya, ayam ānubhāvo cakkaratanassa.

¹ S₂ omits so so ² B omits hi ³ B rājā cakkavattī

⁴ B atthikānam 5 S₂ tath' etesam 6 B sabbāni

⁷ S_I omits tam 8 B yojanubbedhe

⁹ B sannisinnakkhamo 10 S2 uparibhāge

¹¹ S_r attha ¹² B kappesi ¹³ S_r inserts tam

¹⁴ B omits ye ¹⁵ B sutvā pi na bala- ¹⁶ S₂ inserts na

Cakkānubhāvena hi tassa rañño Ariasesā ¹ damatham upenti, Arindamani nāma narādhipassa Ten' eva tan vuccati tassa cakkan.

Tasmā sabbe pi rājāno attano attano rajjasirivibhavānurūpam pābhatam gahetvā, tam rājānam upagamma paṇatasirā 3 attano molimaniratanappabhāhi 4 nisekena 5 tassa pādapūjam karontā: "Ehi kho mahārāja svāgatan te mahārāja 6 sakan te mahārāja anusāsa mahārājāti," tassa kinkārapātissāvitam āpajjanti. Kālinga⁷narādhipassāpi tath' eva akamsu.

Evam vutte pana rājā acakkavattī: "Nāpi ettakam nāma me anuvassam balim upakappethāti," vadati, "nāpi bhogam 9 aññassa bhogam 10 acchinditvā aññassa deti." Attano pana Dhammarājabhāvassa anurūpāya paññāya upaparikkhitvā pemanīyena mañjunā pāṇātipātādīni sarena: "Passatha tātā pāṇātipāto nām' esa āsevito " bhāvito bahulīkato yānikato 12 nirayasamvattaniko hotīti," ādinā nayena Dhammain desetvā, "Pāṇo na hantabbo, adinnam nādātabbam, 13 kāmesu micchācārā 14 na caritabbā, musā na bhāsitabbā,15 majjam na pātabbam, yathā16 bhūtañ ca bhuñjathāti, ovādam deti. Kālingabhūbhujo 17 pi tath' eva akāsi.

"Kim pana sabbe pi rañño¹8 imam ovādaṁ gaṇhantīti?" Buddhassāpi tāva sabbe 'va na ganhanti, rañño kim pana ganhissanti 19 ? Tasmā ye panditā vibhāvino te 20 ganhanti, sabbe pan' ete anuyuttā bhavanti.

ı B		

² B attano once

³ S₁ panamita-

⁴ S₂ B -manippabhāhi

⁵ S₂ nivesaken' assa ; B seken' assa pādapūjam karonti 7 S₂ B -narapatissāpi 6 S₂ B *qmit* mah^o sak^o te

⁹ B omits bhoo 10 S2 omits bhogam 8 B nararājā

[🗜] B anāsevito abahulikato abhāvito

¹² B omits yānikato

¹³ S2 anādātabbam

¹⁴ S. B micchā-

¹⁶ S_{1,2} yathā bhuttañ ¹⁷ B Kālingabhūpo ¹⁸ S₁ rājāno ²⁹ B aññassa pana kim ganhissanti ²⁰ S₂ omits te

Atha nam cakkaratanam evam Pubbavidehavāsīnam ovāde dinne katapātarāse cakkavattibale 2 vehāsam abbhuggantvā puratthimasamuddam ajjhogāhati. Yathā yathā ca tam ajihogāhati tathā tathā agadagandham ghāyitvā sankhittaphano nāgarājā viya sankhittaumivipphāram hutvā ogacchamānam mahāsamuddasalilam yojanamattam ogantvā³ antosamudde veluriyabhitti viya titthati. Taikhanam 4 veva tassa rañño puññasirim datthukāmāni viya mahāsamuddatale vippakinnāni nānāratanāni tato tato āgantvā tam padesam pūravanti. Atha sā rājaparisā tam nānārātanaparipūram mahāsamuddatalam disvā yathārucim ucchangādīhi ādiyati 5 yathārucim ādinnaratanāya pana 6 parisāya tam cakkaratanam patinivattati.7 Patinivattamāne 8 ca tasmim parisā aggato hoti majjhe rājā ante cakkaratanam. Tam pi jalanidhijalam palobhiyamanam 9 iva cakkaratanasiriyā asahamānam 10 iva ca tena viyogam nemimandalapariyantam abhibhavantam II tiran tam eva upagacchati.

Evam rājā cakkavattī puratthimasamuddapariyantam Pubbavideham abhivijinitvā 12 dakkhinasamuddapariyantam Jambudīpam vijetukāmo cakkaratanadesitena maggena dakkhinadisābhimukho gacchati. Kālinganarāsabho pi tath' eva āgamāsi.

Evam pavattamānassa pana tassa pavattividhānam ¹³ senā sanniveso paṭirājāgamanam tesam anusāsanappadānam ¹⁴ dakkhiṇasamuddam ¹⁵ajjhogāhanam samuddasalilassa ogacchanam ratanādānan ti. Sabbam purimanayen eva veditabbam. Vijinitvā pana tam dasasahassayojanap

¹ B omits nam

² S_r-balena ca karatanavehā-; B cakkavattibalena

³ B gantvā 4 S₁ tankhane 5 S₁ ādiyanti

⁶ S₂ omits pana 7 B patinivatti 8 B pativattamāne

⁹ S₁ palobhaya10 S₂ asayha11 S₂ abbibayantasi B abbibayantasi na timom ay

¹¹ S₂ abhihanantam ; B abhiharantam na tīram eva

¹² B vijinitvā ¹³ S₂ pavatta-; B pavattanavimānam

¹⁴ B anusāsanipaṭipādanam

¹⁵ B ajjhogāhanam salilassa

pamāṇam Jambudīpam dakkhiṇasamuddato pi paccuttaritvā sattayojanasahassappamāṇam Aparagoyānam vijetum pubbe vuttanayen' eva gantvā tam pi samuddapariyantam tath' 2 eva abhivijinitvā pacchimasamuddato pi uttaritvā aṭṭhayojanasahassappamāṇam Uttarakurum vijetum tath' eva gantvā tam pi samuddapariyantam tath' eva abhivijiya uttarasamuddato pi paccuttarati. Ettāvatā raññā cakkavattinā cāturantāya paṭhaviyā ādhipaccam adhigatam 4 hoti.

So⁵ evam vijitavijayo attano rajjasirisampattidassanatham sapariso uddham gaganatalam abhilanghitvā suvikasitapadnmuppalapundarīkavanavicitte cattāro jātassare viya pañcasataparittādidīpaparivāre ⁶ cattāro mahādīpe oloketvā, cakkaratanādesiten' eva ⁷ maggena yathānukkamam attano rājadhānim paceāgacchati. Atha nam cakkaratanam antopuradvāram ⁸ sobhayamānam viya hutvā tiṭṭhati. Evam patiṭṭhite pana tasmim cakkaratanena ⁹ rājante pure ukkāhi vā dīpikāhi ¹⁰ vā kiñci karaṇīyam na hoti. Cakkaratanobhāso yeva ¹¹ rattiandhakāram ¹² vidhamati. Ye pana andhakāratthikā honti tesam andhakāram eva hoti. ¹³ Kālinganaravarassāpi sabbam etam tath' eva ahosi.

Evam pātubhūtacakkaratanassa pana cakkavattino amaccā pakatimangalahatthiṭṭhānam samam sucibhūmibhāgam kāretvā, haricandanādīhi surabhigandhehi upalimpāpetvā heṭṭhā vicittavaṇṇaz₄surabhikusumasamoz₅kiṇṇam upari suvaṇṇatārakānam antarantarā samosaritamanuññakusumadāmapatimaṇḍitavitānam devavimānam viya abhisankharitvā: "Evarūpassa nāma devahatthiratanassa āgamanam cintethāti," vadanti. So pubbe vuttanayen' eva ma-

^I S₂ -dhānain

² B tath' eva mahim vijinitvā

³ B paccuttari

⁴ B abhigatam

⁵ B eso

 $^{^{6}~\}mathrm{S}_{r}~\mathrm{B}$ pañcasatapañcasataparittādī
paparivāre

⁷ B cakkadesiten' eva

⁸ B antepura-

⁹ B cakkaratane 10 B padīpikāhi

тт S_r -obhāsen' eva

¹² B rattiyam

¹³ B omits hoti

¹⁴ B hetthā pi vicittavannam

¹⁵ S₁ -samā-

hādānam datvā sīlāni ca samādāya tam puñīasampattim āvajjanto nisīdati.¹ Ath' assa puñīānubhāvacodito ² Chaddantakulā vā Uposathakulā vā tam sakkāravisesam anubhavitukāmo taruṇaravimaṇḍalābhi³rattacaraṇagīvāmukhapatimaṇḍitavisuddhasetasarīro santappatiṭṭhito⁴susamhita⁵aṅgapaccaṅgasanniveso vikasitarattapadumacārupokkharo iddhimā yogī viya vehāsagamanasamattho 6 manosilācuṇṇarañjitapariyanto viya rajatapabbato hatthiseṭṭho tasmim padese tiṭṭhati. So 7 Chaddantakulā āgacchanto sabbakaniṭṭho āgacchati. Uposathakulā 8 āgacchanto sabbajeṭṭho. Kāliṅganarādhipassa 9 pana Uposathakulā āgantvā aṭṭhāsi.

Evam pātubhūtam pana tam hatthiratanam disvā hatthigopakādayo hatthatutthā vegena gantvā rañño ārocenti. Rājā turitaturitam 10 āgantvā tam disvā pasannacitto: "Bhaddakam vata bho hatthiyanam sace damatham upeyyāti," cintayanto hattham pasāreti. Atha so gharadhenuvacchako 11 viya kanne olambetvā 12 sūratabhāvam dassento rājānam upasankamati. Rājā tam ārohitukāmo hoti, ath' assa parijanā 13 adhippāyain ñatvā tain hatthiratanam sovanna¹⁴ddhajasovannālaikārahemajālapaticchannam katvā upanenti. Rājā tam anisīdāpetvā va sattaratanamayāya nisseniyā āruyha ākāsagamananinna-Tassa saha cittuppāden' eva so hatthirājā citto hoti. rājahamso viva indanīlamanippabhājālānilaga¹⁵ganatalam abhilaighati. Tato cakkacārikāya 16 vuttanayen' eva sakalarājaparisā. Iti sapariso rājā antopātarāse 17 yeva sakalam pathavim anusāsitvā 18 rājadhānim paccāgacchati. Evam mahiddhikam cakkavattino hatthiratanam hoti. Kālingā-

¹ B nisīdi ² S₂ puññassa ³ B -maṇdalāhi

⁴ Sr sattaigappatitthito; B sattappattittho .

⁵ B susamhata- ⁶ S₂ B vehāsam ⁷ B omits so

 $^{^{8}}$ $\rm S_{2}$ -kulam 9 $\rm S_{2}$ -narapatissa 10 B turitam

¹² B ghare ¹² S₂ lambetvā ¹³ S₂ parijano

¹⁴ S₁ suvaṇṇa- ¹⁵ S₁ B -jālanīla-; S₂ -jālānilāga-

¹⁶ S₁ cakkavatticārikāya ¹⁷ S₂ pātarāso

¹⁸ S₂ anusamsāsitvā; B anupariyāyitvā

vanisāmino pi tādisam eva ahosi. Evam pātubhūtahatthiratanassa pana cakkavattino purisā i pakatimangalaassatthānam sucisamatalam kāretvā², alamkaritvā ca³ purimanayen' eva rañño tassa agamanacintanattham ussaham janenti. So purimanayen' eva katadanamanasakkaro samādinnasīlabbato pāsādatale sukhanisinno 4 puliliasampattim samanussarati, 5 ath' assa puññānubhāvacodito Sindhavakulato vijjullatāvinaddhasaradakālasetavalāhakarāsisassirīko rattapādo rattatuņdo candappabhāpunjasadisasuddhasiniddhaghanasaiighātasarīro 6 kākagīvā viya indanīlamani viva ca kālavannena sīsena samannāgatattā kākasīso sutthu 7 kappetvā thapitehi viya munjasadisehi 8 sanhavattaujugatehi 9 kesehi samannagatatta munjakeso vehāsaigamo Valāhako 10 nāma assarājā āgantvā tasmini Kālingabhūpālassāpi tādisam eva thane patitthahati. hayaratanam ahosi.

Sesain sabban hatthiratane vuttanayen' eva veditabbam.

Evam patubhūtaassaratanassa pana ranno cakkavattissa sakatanābhisamaparināham 11 ubhosu catuhatthāyāmam antesu kannikapariyantato viniggatasuparisuddhamuttākalāpehi 12 dvīhi kancanapadumehi alaikatam caturāsītimanitārāgaņaparivutassa puņņacandassa sahassaparivāraii sirim 13 patippharamānam viya Vepullapabbatato 14 maniratanam agacchati. Tass' evam āgatassa muttājālake thapetvā veņuparamparāya satthihatthappamānam ākāsam āropitassa rattibhāge samantato 15 yojanappamānam okāsam ābhā pharati, yāya sabbo so 16 okāso arunuggamanavelāya viya sanjātāloko hoti. Tato kassakā kasikamman vānijā āpanugghātanam te te ca sippino tam tam kammantam

¹ S₂ parisā

² S₂ inserts ca

³ S_{1,2} omits ca

⁴ B sukham

⁵ B anussarati 8 B puñja-

⁶ B -samhata-

⁷ B sutthum 10 S2 Valāho

¹¹ S₂ -parihānam

⁹ B -ujjugatigatehi

¹³ B sirisampati-

¹² S₁ viniggatehi 14 S₂ Vephulla-; B vipulapabba-

¹⁵ B samantā

¹⁶ B omits so

payojenti divā ti mainamānā. Kālinganaralokādhipassāpi sabbam tam tath' eva ahosi.

pātubhūtamaniratanassa pana cakkavattissa visayasukhavisesassa visesakāranam itthiratanam pātubhavati. Maddarājakulato vā hi 'ssa aggamahesim ānenti, Uttarakuruto vā puññānubhāvena sayam² āgacchati. pana abhirupā dassanīyā pāsādikā paramāya vannapokkharatāya 3 samannāgatā nātidīghā nātirassā nātikisā nātithūlā nātikālī 4 nāccodātā 5 atikkantā mānusam vannam appattā 6 dibbam vannam, manussanam hi vannappabha 7 bahi na niccharati, devānam atidūram niccharati. Tassā pana dvādasahatthappamānam padesam sarīrābhā obhāseti. rasamphasso pan' assā sappimande pakkhipitvā thapitassa satavihatassa tūlapicuno vā kappāsapicuno vā samphasso 8. viya hoti. Rañño sītakāle tassā unhāni gattani honti unhe sītāni,9 tassa niccakālam eva supisitassa 10 abhinavassa catujjātisamāyojitassa haricandanassa gandho kayato vāyati, hasitakathitakālesu II tassā mukhato tankhanam vikasitass' eva nīluppalassa atisurabhigandho vāyati. Evarūpasamphassa12gandhasampattiyuttā pi rājānam disvā nisinnāsanato aggidaddhā viya pathamam eva utthahati, tasmim nisinne tassa tālavantena 13 vījanādikiccam katvā "Kim karomi devāti" vācāya kinkāram pacchā nisīdati. patisāveti, rañño manāpam eva karoti, yam rañño piyam tad eva vadati, thapetvā rājānam aññam purisam cittena pi na 14 pattheti. Kālingagandhabbarūpassāpi 15 tādisam eva itthiratanam ahosi.

Evam pātubhūtaitthiratanassa pana rañño cakkavattissa dhanakaranīyānam kiccānam 16 yathāsukham 17 pavatta-

I S2 -sukhaya-

² B sayam vā

3 S₂ vannasundaratāya

4 B nātikālā

⁶ B asampattā dibbavannam 5 S, nātiodātā

7 S2 vannabhā-; B vannābhā

⁸ S_r phasso; B phassaviseso

9 S₂ sitāni

10 Sr supimsītassa 11 S2 sitakathitakāle

12 S_{1,2} evam rū-13 B -vandena bīja-15 S_{1,2} -kandappa14 S2 omits na

16 S. kiccāni

17 S2 -sukhappattanatthain

nattham gahapatiratanam pātubhavati. So pakatiyā 'va Mahābhogo Mahābhogakule jāto rañño dhanarāsivaḍḍhako seṭṭhigahapati hoti. Cakkaratanānubhāvaṣahitam pan' assa kammavipākajam dibbacakhum pātubhavati, yena antopaṭhaviyam t dviyojanābbhantare nidhim passatī. So tam sampattim disvā tuṭṭhahadayo gantvā: "Appossukko tvam deva hohīti,³ aham te dhanena dhanakaranīyam karissāmīti," rājānam dhanena pavāretvā pūram + hiraññasuvaṇṇassa kumbhim uddharitvā: "Alam ettāvatā mahārāja katam ettāvatā mahārājāti," sabbāni dhanakaraṇīyāni sampādeti. Kālingapuñūapuñjassāpi tath' eva sampādesi.5

Evanî pātubhūtagahapatiratanassa pana rañño ⁶ cakkavattissa sabbakiccasanvidhānasamattham parināyakaratanam pātubhavati. So rañño jetthaputto 'va hoti. Pakatiyā 'va paṇḍito byatto medhāvī vibhāgī,⁷ rañño puññānubhāvam nissāya pan' assa attano kammānubhāvena paracittañāṇam⁸ uppajjati, yena ⁹ dvādasayojanāya rājaparisāya ¹⁰ cittācāram nātvā upayāpetabbam ¹¹ upayāpetum apayāpetabbam apayāpetum tasmim tasmim thānantare thapetabbam ¹² thapetum rañño ahite ca hite ca vavatthāpetum samattho ¹³ hoti. So pi tam ¹⁴ attano ānubhāvam disvā tuṭṭhahadayo gantvā: "Appossukko tvam deva hohi, yathāsukham rajjasukham anubhava ¹⁵ aham anusāsissamīti," rājānam sabbakiccānusāsanena pavāreti. Kālinganarissaram ¹⁶ pi tath' eva pavāresi.¹⁷

Evam pätubhūtasattaratano ¹⁸ rājā ¹⁹ Kālingacakkavattī ekadivasam sabbālankārapatimandito mālāvilepanadharo

⁶ B omits rañño 7 S2 omits vibhāgī

⁸ S_z páracittavijānanañāṇam

⁹ B inserts ca; S₁ yo pana ro S₁ omits rāja-

¹¹ B upathāpetabbam upathāpetum anupathāpetabbam anupathāpetum ¹² B omits thapetabbam

¹³ S₂ samatthā 14 B omits tam 15 S₁ anubhavam

¹⁶ B Kālinganarindassa pi ¹⁷ B pavāreti

¹⁸ S₂ -bhūtatta- ¹⁹ S₁ omits rājā ; B Kālingo

rājamandalakirītakūtamanimadhukaraparicumbitapādapankajo chattinisayojanāva senāya parivuto sabbasetam Kelāsakūtapatibhāgam i gajaratanam āruyha lokalocanāni saphalāni 2 karonto mahatā sirivilāsena mātāpitunnam 3 assamapadam pāyāsi, ath' assa sabbaBuddhānam jayamaigalassa 4 puthuvīcakkanābhibhūtassa mahābodhimandassa 5 uparibhāgena 6 nāgo gantum nāsakkhi raññā punappuna 7 codito pi nāsakkhi veva, atha ranno purohito rannā saddhim gacchanto: "Ākāse āvaranam nāma natthi, kin nu kho rājā gajarājam pesetum na sakkoti vīmamsissāmīti," ākāsato oruvha sabbaBuddhānam jayapallankam puthavīnābhimahābodhimandam passi. Tadā kira tattha rājakarīsamatte 8 thāne sasakamassumattam pi tinam nāma natthi, rajatapattavannavālukā vippakinnā hoti, samantā tinalatāvanaspatayo 9 bodhimandam padakkhinam katvā āvattitvā bodhimandābhimukhā va atthamsu. Brāhmano tam bhūmibhāgam oloketvā: "Idam 10 sabbaBuddhānam kilesaviddhamsanatthanam, imassa uparibhagena II Sakkādīhi pi na sakkā gantun ti," cintetvā Kālingacakkavattino santikam gantvā: "Otara mahārāja, avam bhūmibhāgo sabbaBuddhavannito, 12 viddhamsitasakalakilesandhakārā sabbadasabalā tarunasuriyā viya idhāsīnā virocanti,13 catunahutādhikadviyojanasatasahassabahalāyācalāya bhibhūto, sāgarapariyantāya mediniyā 14 niccalatthānam, imassa sabbaBuddhānam kilesajālapadālanatthānassa namakkāram karohi, pūjāsakkāran cānuvidhehi, ye 15 te cakkavattino hatthiratanabhūtā Uposathakule jātā gajavarā sabbe pi te etam padesam patvā kottiyamānā pi na upagacchanti, etena nāgenāpi upagantum ito uttarim 16 na

 $^{^{\}mathtt{I}}$ B Kelāsasmakuṭa- $^{\mathtt{2}}$ S_{I,2} saphalam $^{\mathtt{3}}$ B -pitūnam

⁴ B jayamandalassa pathavī- 5 S_r -mandalassa

⁶ S₂-bhāge 7 B punappunam 8 B karīsamattathāne

^{. 9} B vanappatiyo 10 B imam 11 S2 uparibhāge 12 S2 -vannitoko 13 B virocenti

¹⁴ B medaniyā naccanathānam sabbaBuddhānam kilesajālapadālanathānam nayanasakkāram karohi.

¹⁵ B ye 'me ¹⁶ B uttari

sakkā, ākankhanto vajirankusena sannam datvā pesehīti" āha.

Rājā tassa vacanam sutvā: Nassāma mayam yathā imassa vacanam vadi vā saccam vadi vā alikan ti" vīmamsanto vajirankusena varakunjaram pesesi. pana gajarājā tena cakkavattinā vajiraikusena kottetvā 2 pesito patiravabharitadasadisākuharam saram nicchāretvā patisakkityā sondam ukkhipityā gīvam unnāmetyā garum bhāram vahitum asakkonto viya ākāse yeva nisīditvā kesarinakhapañjarena viya narindena punappuna 3 vijihayamāno koncasakuno viya naditvā vedanam 4 sahitum asakkonto kālam akāsi. Rājā tassa matabhāvam ajānanto 5 tatha nisinno 'va 6 ahosi.

Tadā Kālingabhāradvājo: "Mahārāja tava nāgo niruddho. na sakkā tayā gajavaram ārūlhena yam kinci kurutā bodhimandamatthakena gantum aññam nāgam 7 ākankhathati " aha. Ranno punniddhiya anno gajaraja Uposathakulā 8 gantvā 9 pitthim upanāmesi. Rājā tam abhirūlho 10 mataigam 11 patamānani disvā vimhito 12 ākāsato oruyha bodhimandam oloketvā tam pātihāriyam 13 passitvā Kālingabhāradvājassa thutim karonto: "Tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassāvīti," āha. Brāhmaņo tam anadhivāsetvā attānam nīcatthāne thapetvā Buddhe 14 yeva ukkhipitvā vannento: "Mahārāja mayam byanjanam disvā 15 byākaranasamatthā sutabuddhā nāma. Buddhā 16 pana 17 sabbaññū sabbayidū. Buddhā hi atītādibhedam sabbam jānanti ca 18 vadanti ca lakkhanena. Mayam pana āgama-

¹ S₂ B omit vajiran-

² B codetvā pesito patiravasahitam dasadisā-

³ B punappunam vijjhiyamāno

⁴ Binserts so

⁵ B anujānanto

⁶ Sr omits 'va

^{7.} Sr nāgam āsam ti; S2 āsankamāti

⁸ Sr-kulam

⁹ B āgantvā 10 B inserts 'va

II MSS. matanāgam

¹² S₁ vismito; S₂ vismino

¹³ B pātihāram

¹⁴ B Buddham

²⁵ B viditvā

¹⁶ S₂ B omit Buddhā

¹⁷ S2 omits pana

¹⁸ B vivaranti ca na lakkhanena

purisā attano sippabaleneva jānāma ¹ tañ ca ekadesam eva jānāma, Buddhā pana sabbam attham karatalāmalakam ² iva niravasesem jānantīti," āha.

Rājā Buddhaguņe sutvā somanassappatto hutvā sakala-cakkavāļavāsikehi bahūni vicittavatthābharaņagandhakusumādīni āharāpetvā jalanidhivelāpariyantam Jambusaņdam³ ekamaņdapam viya alankaritvā sattāham dhūpadīpapupphagandhadhajapatākam⁴ vassamānacandanacuṇṇam vīṇāveṇumurajanādamanoharam naccamānalalitayuvatīramaṇīyam bodhipūjam kārāpetvā tasmim⁵ padese aṭṭhārasahattham Mandāragirivirocamānam⁴ suvaṇṇatthambham ussāpetvā tassa 7 sattaratanamayam vedikam kāretvā 8 ratanavālukam okiritvā ratanapākārena parikhhipitvā sattaratanamayam Indacāpakalāpakappadvārakoṭṭhakam kārāpetvā devasikam pupphānam saṭṭhivāhasahassāni 9 sannipātetvā yāva jīvam mahābodhipūjam katvā tāvatimsabhavanam agamāsi.

Evam vimalalocano imam Dhammadesanam sandassetvā jātakam samodhānento pariyosāne, tividhamahādvārehi pañcadasakoṭṭhāsehi saṭṭhiyā ca nayasahassehi vibhajitvā, duddasattā gambhīrāni 10 gambhīrattā duddasāni dukkhasamudayanirodhamaggalakhaṇāni cattāri ariyasaccāni 11 pakāsetvā anekadevamanussasahassāni desanāmatarasam pāyetvā: "Na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando suranaravimhāpanīyam bodhipūjam akāsi yevāti," vatvā, therassa bodhipūjam candamaṇḍale 12 paharanto viya ukkhipitvā, sāgarapitṭhe vāsitatelam 13 vippakiranto viya sabbattha pattharitvā, ratanagharassa maṇikkhandhena kuṭam gaṇhanto viya Ānandattherassa bodhipūjāmaṇikkhandhena desanākuṭam 14 gāhāpetvā: "Tadā rājā Ānando

¹ S₂ jānamānatañ ca

³ B Jambumandalam

⁵ B inserts devasikam

⁷ Sr omits tassa

⁹ S2 satthim

¹¹ S2 B omit ariya-

³ B thapitatelam pattharanto

² B karatale

⁴ S₁ dhīpadhūpa-

⁶ S₁ -girim iva viro-

⁸ B kārāpetvā

¹⁰ S2 omits gambhīrāni

¹² B dhajamandale

¹⁴ B desanāya

ahosi, Kālingabhāradvājo aham asmīti," vatvā jātakam samodhānesi.

Evam phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre patiṭṭhitā ti.²

Iti Jetavane munirājasuto Phalasambhavabodhivaram varadhī Sunidhāya vidhāya maham ³ mahito Muninā katalokahito ti ⁴ thuto.

Ānandabodhikathā.

Katham dakkhinamahāsākhā parinibbute Bhagavati Lankādīpe patiṭṭhitā ti?

Tam pana vibhajante ⁵ hi: sā ⁶ panāyam dakkhinamahāsākhā kena gahitā? Kenānītā? Kena patitṭhāpitā? Kena pūjitā? Kena paripālitā ti? Ete pañca abbhantarapañhā pi ⁷ vissajjevyā bhavanti.

Tattha: Kena gahitā ti? Dhammāsokena narindena gahitā. Kenānītā ti? Sanghamitthattheriyā ānītā. Kena patiṭṭhāpitā ti? Raññā Devānampiyatissena patiṭṭhāpitā. Kena pūjitā ti? Buddhādīhi pūjitā. Kena paripālitā ti? Bodhiguttādīhi paripālitā.

Katham Dhammāsokena narindena gahitā ti.

Yo so Bhagavā catuvesārajjavisārado ⁸ dasabaladharo ⁹ āsabhaṇṭhānaṭṭhāyī sīhanādanādī sabbasattuttamo Dhammissaro Dhammarājā Dhammādhipati Dhammadīpo Dhammasaraṇo saddhammavaracakkavattī sammāsambuddho dvattimsamahāpurisalakkhaṇapatimaṇḍito ¹⁰ asītiyā ¹¹ anubyañjanehi samanubyañjito ¹² nīlapītalohitādivicittavaṇṇo ¹³ byāmappabhāparikkhittavilāso, vikasitakamaluppalapuṇḍarīkapatimaṇḍitasalilatalam viya tārāgaṇaramsijālasobhāsamujjalitagaganatalam viya sañjhāppabhā-Indadhanuvijjullatāparikkhittakanakagirisikharo viya

¹ S₂ Jetavanadvāre

² B S2 omit ti

³ S_{1,2} vidhā maham

⁴ B thuto ti

⁸ B catuvesārajjapatto ⁹ B omits dasa⁰ ¹⁰ B bāttimsa-

¹¹ B inserts dasabaladharo ¹² S_r samanubyāpito

¹³ B -lohitādīhi

attano sirivibhavena i lokam ekālokam kurumāno bodkanevyapuggale² disvā, Mahākassapādīnam atthāya tigāvute pi, Angulimāl Ālavakādīnam 3 atthāya timsayojane pi, Pukkusādīnam atthāya pañcacattālīsayojane pi, Mahākappinappabhutīnam 4 atthāya vīsādhikayojanasate Vanavāsika⁵Tissasāmamanerādīnam atthāya tigāvutādhikavīsātirekayojanasate 6 pi, Dhaniyādīnam atthāya sattayojanasate pi, Cūlodarādīnam 7 atthāya dīpantare pi, Mātudevaputtādīnam 8 atthāya devaloke pi, Bakabrahmadīnam atthāya Brahmaloke pi muhuttamattena 9 paññāyitvā nibaddham 10 turitacārikam caranto, kadāci Sāriputta Moggallānādīhi chalabhiññehi mahiddhikehi parivuto 11 usabhaganaparivuto mahāsāvakehi usabharājā, sīhaganaparivārito viya sīharājā, garuļanikaraparivārito viya supannarājā, Kulācalaparivārito girirājā ramsisahassaparivārito viya divasakaro. dandadīpanikaramajjhagato viya pajjalitadīparukkho, gāmanigamanagaravanabhavanādīni 12 chabbannāhi Buddharasmīhi 13 nimujjāpento, lokānukampāya 14 tisatachasatanavasatayojanāvattesu antomajjhimamahāmandalesu15 gāmanigamapatipātiyā aturitacārikam caranto, pasādapāmojjaparavasehi 16 janehi samantā yojanasatam veneyyabandhavānam ekakolāhalam kārāpento, amatapuradvāram vivaranto, padaparamānam gupagamananissenim 17 dassento, Dhammadundubhim 18 āhaññanto, Dhammasankham Dhammavansam dhamanto, Dhammaddhajam Dhammakuntam 19 ussāpento, veney-

¹ S₂ omits -vi- ² B S₂ -puggalam ³ S₂ Angulimālāvakā-

⁴ B Pakkusātippabhūtinam atthāya

⁵ B VanavāsiTissa-

⁶ S₁ -vīsatiyojana-

⁷ S2 Cūlodharā-

⁸ S2 Mātalideva-

⁹ B muhuttamatte

¹⁰ S₂ niccaṁ baddhaṁ; В nibaddha-

¹¹ B -parivārito viya

¹² S₁ -vanagahanādīhi

¹³ B Buddharasmimhi

¹⁴ S_{1,2} lokānukampakāya

¹⁵ S_{1,2} antesu

¹⁶ B -pāmojjamānasehi

¹⁷ B saggamagganissenim

¹⁸ B dudrubhim

¹⁹ B -kontam

yakamalakaram vibodhento, paramamadhuram catusacsaddhādhikānam capānam 1 pāyento, nirupamarūpakāyena 2 paññādhikānam gambhīraDhammakāyena rūpappasannarūpappamānānam vannasirivā ghosappasannaghosappamāṇānain saddasiriyā lükhappasannalūkhappamānānam appiechatādivatasiriyā 3. DhammappasannaDhammappamānānam mahāvajirañānādigunasiriyā 4 santappento, sattatimsavidham bodhipakvassāpento, anaññasādhāranam 5 khiyaratanavassam desanāGangam pavattento 6 ariyamaggasalilena kilesaparilāham nibbāpento, caturāsīti Dhammakkhandhasahassāni desetvā,7 catuvīsati asaikheyyadevamanusse bhavakantārato patāretvā,8 pañcacattāļīsavassāni thatvā paripaktikkhindriye satte 9 catusaccam bodhapetva. mudindriyānam aviditasattānam 10 aparipakkañānānam kathetvā. mohanDhakāravidhamanāva maggāmaggam Dhammadīpam, 11 samsārasāgarataranāya DhammamahānkusalaDhammavadane akusalatilakasodhanāya Dhammādāsam, kilesabyādhividdhamsanāya 12 Dhammosadhañca anāgatānam sattānam 13 atthāya patitthāpetvā, karacaranasarīrasamphutthasākhāpāsānapalālamattam 14 pi yāv'ajjatanā saggamokkhasukhasādhanam 15 cetiyam katvā, sabbam Buddhakiccam nitthāpetvā, mahāSinerumuddhani jalitvā 16 sakalalokagata 17 timiranikaram viddhamsetvā, mahāvutthidhārānipātena 18 nibbutamahāaggikkhandho viya, Kusinārāyam 19 upavattane Mallānam sālavane antare yamakasālānam visākhapunnamadivase rattiyā

^I S₂ B omit catu-

² B rūpakāyena

³ S_{1,2} appiechatāditapasiriyā

⁴ B.mahāvajīrañāņaguņasiriyā

⁵ S₂ -saraṇam

⁶ S₂ upavattento

⁷ B omits desetvā

⁸ B santāretvā

⁹ S₂ sacce

¹⁰ S₂ B saccānam

¹ B Dhammappadipam

¹² B sankilesabyādhividdhamanāya

¹³ B *omits* sattānam ¹⁴ B -palāsamattam

 $^{^{15}}$ S $_2$ -sādhakam 16 S $_2$ -muddham jalitvā

¹⁷ Bomits -gata- 18 B-vātanipātena 19 B Kusinārāya

paccūsasamaye nibbānapuram pavisanto, catuvīsati kotisatasahassasamāpattiyo pavisitvā, videsam gacchanto nātigaņam 2 ālingitvā viya sabbam samāpattisukham anubhavitvā, dasasahassalokadhātuyo kampetvā, anupādisesāya 3 nibbānadhātuyā parinibbāyi.4

Iti vihitavicittāsesalokatthacāro, Tibhavapati ⁵ mahiddhi Dhammarājā munindo, Ravisatajutisobho so pi yāto vināsam, Maraṇam akaruṇantam kam hi loke jaheyyāti ⁶?

Dasabalaparinibbānakathā."

Evam Magadhādhipassa Ajātasattunarindassa atthame parinibbute Bhagavati samvacchare lokanāthe . Kusinārāyam samāgatānam sankhyāpatham atikkantānam bhikkhūnam majjhe ganapāmokkhānam sattannam bhikkhusata7sahassānam saighatthero āvasmā Mahākassapo sattāhaparinibbute Satthari Subhaddena buddha8pabbajitena: "Alam āvuso, mā socittha, mā paridevittha, sumuttā mayam 9 tena Mahāsamanena upaddutā mayam homa 'idam vo kappati idam vo na kappatīti,' idāni pana mayam yam 10 icchissāma tam karissāma yam na icchissāma na tam karissāmāti" vuttavacanam anussaranto, edisassa 11 ca sanghasannipātassa 12 puna dullabhabhāvam "Thānam kho pan'etam maññamāno: viiiati pāpabhikkhū, atītasatthukam pāvacanan ti maññamānā, pakkham labhitvā na cirass' eva saddhammam antaradhāpeyyum, yāva Dhammavinayo titthati tāva anatītasatthukam eva pāvacanam hoti. Vuttam h'etam Bhagavatā: 'Yo vo Ānanda mayā Dhammo ca Vinayo ca desito paññatto so vo mam' accayena sattha ti, yan nūnāham Dhamman ca Vinayan ca sangāyeyyam yathayidam

¹ B pavīsetvā

² S₂ B ñātijanam'

³ B anupādisesanibbāna-

⁴ B parinibbāyīti

⁵ B mahiddhī

⁶ S₂ jaheyya

⁷ Bomits -sata-

⁸ B vuddha-

⁹ B omits mayam

¹⁰ B yam icchāma tam karissāma yam na icchāma tam na karissāmāti; S₁ yam icchissāma tam karissāmāti vuttavacanam
11 S₂ esassa
12 B sannipātassa

sāsanam addhaniyam assa ciratthitikam. Yancāham z 'Dhāressasi 2 pana me tvani Kassapa Bhagavatā: nibbasanānīti? vatvā pamsukūlāni sānāni ³ sādhāranaparibhogena ca, 'aham pi 5 bhikkhave yāvad eva ākankhāmi vivice' eva kāmehi pathamajjhānam upasampajja viharāmi, Kassapo pi 6 bhikkhave yāvad eva ākaikhati vivicc'eva kāmehi pathamajjhānam upasampajja viharatīti,' navānupubbavihārachaļabhiññapevamādinā navena pabhede uttarimanussadhamme attana samasamatthapanena ca anuggahīto, tathā ākāse pāņim cāletvā alaggacittatāva c'eva candopamapatipadāva ca pasamsito, tassa me kim aññam ānanam 8 bhavissatīti?' Nanu mam Bhagavā sakakavacaissariyanuppadanena kulavamsapatitthapakam puttam, 'Saddhammavamsapatitthāpako me ayam bhavissatīti, mantvā iminā asādhāraņena anuggahena 10 anuggahesi imāya ca uļārāya pasamsāya pasamsīti" cintetvā, DhammaVinayasangāyanattham 11 bhikkhūnam ussāham janayanto, Subhaddena buddhapabbajitena 12 kathitam anācāram ārocetvā: "Handa mayam āvuso Dhammañ ca Vinayañ ca sangāyeyyāma,13 pure adhammo dippati dhammo patibāhīyati, 14 avinayo dippati 15 vinayo patibāhīyati, adhammavādino balavantā honti Dhammavādino dubbalā honti, avinayavādino balavantā honti Vinayavādino dubbalā hontīti," vatvā: "Tena hi bhante thero bhikkhū uccinatūti," vutte, sakalanavaigaSatthusāsanapariyattidhare puthujjanasotāpannasakadāgāmianāgāmisukkhavipassakakhīnāsavabhikkhū 16 anekasate 17 anekasatasahasse 18 ca vajjetvā, tipitakasabbapariyattip-

7 Sr yathā

¹ S₁ sacāham ² B dhārissasi pana yo ³ S₁ sāsanāni

⁴ S₂ vatthā vivare; B cīvara- 5 S₂ B omit pi

⁶ S₂ oenits pi 8 S. kim maññam ānanyām · B ānanyam

 $^{^8}$ S₂ kim maññam ānanyām; B ānaṇyam

⁹ S₁ inserts cakkavattī 10 B omits anuggahena

¹¹ S2 -sangāhanattham

¹³ S₂ B sangāyāma

¹⁵ B inserts pure

¹⁷ S₂ anekasata-

¹² B vuḍḍha-¹⁴ S₂ B paṭibāhiyati

¹⁶ S₁ -khīṇāsave; S₂ inserts na

¹⁸ B anekasahasse vivajjetvā

pabhedadhare patisambhidappatte mahanubhave yebhuyyena Bhagavatā etadaggam āropite te vijjādippabhede khīnāsavabhikkhū yeva ekūnapañcasate patiggahetvā,3 pana kiñci Dasabaladesitam suttageyyādi Ānandena Bhagavato asammukhā patiggahītam nāma natthi. "Ānandam vinā sangīti 4 na sakkā kātum. Tathā pi so sakaranīvo Sakvakulappasūto, aham tasmim ativiva vissattho: keci bhikkhū chandāgamanam 5 viya ñamānā. 'bahū asekhapatisambhidāppatte 6 bhikkhū thapetvā Ānandam sekhapatisambhidappattam uccinīti,' upavadeyyum, tam parūpavādam parivajjento? bhikkhūnam vevānumativā gahessāmīti," cintento,8 tassa okāsam thapetvā bhikkhūhi: "Ayam bhante āyasmā? Ānando kiñcāpi sekho abhabbo 10 agatim gantum, bahu ca tena Bhagavato santike dhammo ca vinayo ca pariyatto, tena hi bhante thero Ānandam pi uccinatūti," abhivācito 11 tam gahetvā pancasatam paripūresi.

Tato therā ¹²: "Kattha nu kho mayam Dhamman ca Vinayan ca sangāyeyyāmāti?" ¹³ āvajjantā, ¹⁴ Rājagaham disvā, "Na anne bhikkhū ¹⁵ Rājagahevassam upagaccheyyun ti," anussāvetvā, Jambudīpe cārikam caramānā tattha tattha sokasallasamappitam mahājanam assāsentā, ¹⁶ Rāja-gaham agamimsu.

Ānandatthero pi Bhagavato pattacīvaram gahetvā bhikkhusanghaparivuto Kusinārāya nikkhamitvā cārikam caramāno attano ¹⁷ gatagatatthāne mahatā paridevanena: ¹⁸ "Bhante Ānanda ¹⁹ kuhim Satthāram thapetvā āgato' sīti?" rodamānam ²⁰ mahājanam anusāsento, anupubbena Sāvatthim

¹ B pariyattippabhedapatisambhidappatte

 $^{^2}$ S $_{\scriptscriptstyle \rm I}$ -ppatta- 3 S $_{\scriptscriptstyle \rm 2}$ pariggahetvā 4 B saṅgītim

⁵ S₁ jandagāminam 6 B asekhasambhidappatte

⁷ B parivajjanto 8 S_r cintetvā 9 B omits āyasmā

¹⁰ S₂ āhacco 11 S₂ adhiyācito 12 S_{1,2} thero

¹³ B sangāyāmāti ¹⁴ S₁ āvajjentā

¹⁵ S_2 inserts hi S_1 anusasento

¹⁷ S₂ omits attano 18 B paridevena

patvā Bhagavato parinibbānadivase viya mahāparideve pātubhūte aniccatāpatisamyuttāya dhammiyā kathāya tam mahā² janam saññāpetvā,3 Jetavanam pavisitvā+ Dasabalena 5 vasitam gandhakutim vanditvā dvāram vivaritvā 6 Bhagavato thitakāle karaņīyam vattam 7 sabbam katvā, gunaganāmatarasaññutāva 8 Tathāgatassa pemo 9 c'eva akhīnāsavo ca anekesu ca jātisatasahassesu aññam¹oaññopakārasañjanitacittamaddavo tasmim tasmim kāle gandhakutim vanditvā, "Nanu Bhagavā ayam tumhānahānakālo, ir ayam bhikkhūnam ovādadānakālo, ayam sīhaseyyakappanakālo, ayam mukhadhovanakālo ti?" ādinā nayena paridevamāno, "Aññatarāya devatāya bhante Ānanda tumhe 12 evam paridevamānā katham aññe 13 assasavissathati?" samvejito,14 santhambhitva vihāre khandaphullapatisankharanam kārāpetvā upakatthäya vassūpanāyikāya bhikkhusaigham ohāya Rājagaham agamāsi.

Tato thero Āsālhīpunnamāyam uposatham katvā, pātipadadivase vassam upagantvā: "Bhagavatā kho khandaphullapatisankharanani vannitani. Handa mayam āvuso pathamam māsam khandaphullapatisankharanam 15 karoma, majjhimam māsam sannipatitvā Dhamman ca Vinayañ ca sangāyissāmāti." Dutiyadivase rañño Ajātasattuno pativedetvā 16 tassa manusse ādāya Bhagavato vacanapūjanattham titthiyavādaparimocanattham ca chadditapatitaukkalāpe 17 atthārasa mahāvihāre khandaphullapatisaikharanam 18 katvā 19: "Nitthitam mahārāja vihāra20 pati-

1 S, aniccatādi-

² S₂ omits mahā-

3 B samassāsetvā 5 B omits Dasao vaso;

4 B pavīsetvā 6 B vivaretvā

7 B karaniyavattam; S2 omits vattam 8 S_{1.2} -aññatāva 9 S₁-pemen' eva 10 S₂ añña-; B aññupakāra-

11 B nhānakālo

12 S₂ omits tumbe

13 S₁ B assāsissathāti

14 So samvedito

15 B khandaphullam patisankharoma majjhimamāsam 16 S. patinivedetvā; B pativeditvā

18 B -phullam patisankharitvā

19 S₂ karityā

20 Sr. omit vihāra-

sankharaṇam idāni DhammaVinaya i sangaham karomāti," vatvā: "Sādhu bhante vissatthā i karotha, mayham āṇā-cakkam tumhākam Dhammacakkam hotu, āṇāpetha i bhante kim karomīti," vutte, "Dhammasangaham s karontānam bhikkhūnam sannisajjaṭṭhānan ti," vatvā, "Kattha bhante karomīti?" vutte, "Vebhārapabbatapasse Sattapaṇṇiguhādvāre kātum yuttan ti," āhamsu.

"Sādhu bhante ti," Ajātasattu rājā Vissakammena nimmitasadisam suvibhattabhittitthambhasopānam nānāvidhamālākammalatākammavicittam lokarāmanevvakam 6 iva sampinditam datthabbasaramandam mandapam kārāpetvā, vividhakusumadāmaolambakaviniggalantam 7 iva cāruvitānam ratanavicittamanikottimatalam 8 iva ca tam nānāpupphupahāravicittasuparinitthitabhūmikammam Brahmavimānasadisam alankarityā.9 tasmim mahāmandape pañcasatānam bhikkhūnam pañcakappiyapaccattharanasatāni 10 paññāpetvā, dakkhinabhāgam nissāya uttarābhimukham therāsanam mandapamajjhe puratthābhimukham Buddhassa Bhagavato āsanāraham Dhammāsanam paññāpetvā, 11 dantakhacitavījanim c'ettha thapetvā, bhikkhusanghassa ārocāpesi 12: "Nitthitam bhante mama kiccan ti."

Tasmim kho pana divase āyasmā Ānando bhikkhūhi: "Sace āvuso sve 13 sannipāto, tvañ ca sekho sakaraṇīyo,

¹ MSS.-vinayam ² B vissatthā; S₂ vissattham

³ S₂ hetu ⁴ B kathetha ⁵ B omits Dhamma-

⁶ B inserts abhibhavanam iva rājabhavanavibhūtim avahasantam iva devavimānasirim siriyā niketam iva ekanipātatittham iva devamanussanayanavihangamānam

⁷ S2 viniggalantañ cāru-; B-viniggalantacāru-

⁸ B nānāratanakoṭṭimatalam iva pupphupahāraviccittam 9 B alaṅkarityāna

¹⁰ B anagghāni kappiyapaccattharanasatāni

¹¹ B dantakhacitam bījanim thapetvā

¹² C bhikkhusangham ārocāpesi

¹³ S2 omits sve; B Ānando sve āvuso sannipāto

tena i tena yuttam sannipātam gantum appamatto hohīti," vutto,² bahu devarattim³ kāyagatāya satiyā vītināmetvā accāraddhaviriyattā visesam nibbattetum asakkonto: "Handāham viriyasamatham i yojemīti," paccūsasamaye cankamam s orohitvā vihāram pavisitvā mancake nisīditvā: "Thokam vissamissāmīti," kāyam mancake upanāmesi Tassa dve pādā bhūmito muttā z sīsam bimbohanam sasampattam, etasmim antare anupādāya āsavehi cittam vimuttam.9

Tato ¹⁰ therā dutiyadivase katabhattakiccā pattacīvaram paṭisāmetvā, ¹¹ sanjhāghanappabham pamsukūlam pārūpitvā, ¹² maṇicammavammitamahānāgā viya Dhammasabhāyam sannipatitvā, yathābuḍḍham ¹³ attano attano āsane ¹⁴ nisīdantā, Ānandattherassa āsanam ṭhapetvā nisīdimsu. Tattha keci: "Ekam ¹⁵ āsanam kassāti," vatvā: "Ānandassāti," vutte, "Kuhim ¹⁶ so gato ti?" āhamsu.

Tadā Ānandatthero attano arahattappattiñāpetukāmo, ¹⁷ therehi saddhim anupagantvā Dhammasabhāyain samuṭ-thitāya ¹⁸ kathāya: "Idāni mayhain gamanakālo ti," attano ānubhāvain dassento paṭhaviyain ¹⁹ nimmujjitvā ²⁰ attano āsane yeva attānain dassesi.

Tadā Mahā²kassapatthero āyasmato Ānandassa bandha²namuttatālapakkam viya paṇḍukambale² nikkhittajātimaṇi viya vigatavalāhake nabhe samuggatapuṇṇacandam viya bālātapasamphassavikasitareṇupiñjaragabbhapadumam viya ca parisuddham pariyodātam sappabham sassi-

¹ B tena yuttam ² B omits vutto ³ B sabbarattim

⁴ B viriyasamakam 5 B cankamā 6 S₂ padā 7 S₂ muttam 8 B bibbohanam 9 B vimucci

¹⁰ B tato Mahākassapamukhā therā 11 S2 patisāvetvā

¹² B pārupetvā maņivammika ekacarā mahānāgā

¹³ B pavīsitvā yathāvuḍḍham ¹⁴ B āsanam

¹⁵ B etāsanam ¹⁶ B kuhi

B arahatuppattim napetukamo
 S_{1,2} insert taya
 S₂ pathaviya
 B nimujja asane attanam

²¹ S₂ omits mahā- ²² MSS. bandhanā

²³ B inserts nimmalam

rīkam ¹ mukham disvā: "Sobhati vata bho arahattappatto Ānando; sace Satthā dhareyya ² addhā ³ ajja Ānandassa ⁴ sādhukāram dadeyya, handa dāni imassāham Satthārā dātabbam sādhukāram dadāmīti," tikkhattum sādhukāram adāsi.

Athāvasmā Mahākassapo vikasitam 5 iva kamalavanam tārāmarīcivikacam iva gaganatalam sunimmalam parisam oloketvā, bhikkhū āmantetvā: "Āvuso kim 6 pathamam sangāyāma Dhammam 7 vā Vinayam vā ti?" vatvā, "Bhante Mahākassapa Vinavo nāma Buddhasāsanassa āyu, vinaye thite sāsanam thitam 8 hoti, tasmā 9 pathamam Vinayam sangāyāmāti," bhikkhūhi vutto,10 "Kam dhuram katvā ti?" 11 vatvā, "Sammāsambuddho dharamāno yeva Vinayapariyattim 12 nissāya āyasmantam Upālim etadagge thapesi, 'Etadaggam bhikkhave mama savakanam bhikkhūnam Vinavadharānam yadidam Upālīti,' tasmā Upālittheram pucchitvā Vinayam sangāyāmāti," bhikkhūhi 13 vutte, Vinavam pucchanatthāva attanā 'va attānam sammannanto: 14 "Suṇātu me āvuso saṅgho, yadi saṅghassa pattakallam aham Upālim Vinayam puccheyyan ti," sangham napesi.15

Āyasmā Upāli pi: "Suṇātu me bhante saigho, yadi saighassa pattakallam aham Āyasmatā Mahākassapena vinayam puṭṭho¹6 vissajjeyyan ti," evam attānam sammannitvā, uṭṭhāyāsanā ekamsam cīvaram katvā, there bhikkhū vanditvā, Dhammāsane nisīdi, dantakhacitavījanim gahetvā. Tato Mahākassapo ¹7 therāsane nisīditvā āyasmantam Upālim vinayam pucchanto: "Pathamam Āvuso Upāli pārā-

- ¹ B pāsādikamukhaṁ
- 3 S2 omits addhā
- ⁵ B -vikāsam
- 7 S₂ Dhammañ ca Vinayañ cāti
- 9 B omits tasmā
- 11 S2 omits ti vatvā; B omits vatvā
- ¹² B Vinayapiṭakapariyattim
- $S_{1,2}$ sammannento
- 16 B puttho Vinayam

- ² B dharamāno
- 4 B omits Ānandassa
- 6 S₂ kam -
- 8 B cirathitam
- 10 S₁ vutte
- 13 B omits bhikkhūhi
- ¹⁵ B paññāpesi
- 17 Mahākassapatthero

iikam kattha paññattan 1 ti?" vatvā, "Vesāliyam bhante ti": "Kam ārabbhāti?" "Sudinnam Kalandakaputtam 2 ārabbhāti: " "Kasmim 3 vatthusmin ti?" "Methunadhamme 4 ti," vutte, pathamassa pārājikassa vatthum pi nidanam pi puggalam pi pannattim pi anuppannattim pi 5 āpattim pi anāpattim pi pucchitvā, eten' eva upāyena dutiyapārājikādīnam vatthuādīni pucchi. Sabbam Upālitthero vissaiiesi.

Tato cattāri pārājikāni 'pārājikakandam nāma idan ti' saigaham āropetvā, terasa 6 saighādisese 'terasakan ti.' dve sikkhāpadāni 'aniyatānīti,' timsa sikkhāpadāni 'nissaggiyapācittiyānīti,' dve 7 navuti sikkhāpadāni 'pācittiyānīti,' cattāri 8 sikkhāpadāni 'pātidesanīyānīti,' pañcasattati sikkhāpadāni 'sekhiyānīti,' satta dhamme 'adhikaranasamathāti' thapetvā 9 evam vīsādhikāni 10 dve sikkhāpadasatāni 'Mahāvibhango ti' kittetvā, II Bhikkhunīvibhange attha sikkhāpadānī 'pārājikakandam nāma idan ti 'thapetvā 12 sattarasa sikkhāpadāni 'sattarasakandan ti,' timsa sikkhāpadāni 'nissaggiyapācittiyānīti,' chasaṭṭhisata sikkhāpadāni 'pācittiyanīti,' attha sikkhapadani 'patidesaniyanīti,' pancasattati sikkhāpadāni 'sekhiyānīti,' satta dhamme 'adhikaranasamathā ti' thapetvā, evam tīni sikkhāpadasatāni cattāri ca 13 sikkhāpadāni 'Bhikkhunīvibhango ti,' kittetvā,14 catusatthibhānavārapatimanditam ubhatovibhangam sangaham āropetvā, eten eva upāyena asītibhānavāraparimānam khandhakam pancavīsati bhānavāraparimānam parivārañ ca saigāyitvā, "Idam Vinayapitakam nāmāti," vatvā, āyasmantam Upālim paticchāpesum. "Āvuso imam tuyham nissitake vācehīti." 15

² S₂ Kalandaputtain ³ MSS, kismim 1 S₂ paññan

⁴ B methunadhammehīti

⁵ S. paññattam pi anuppaññattam pi

⁶ B terasasanghādisesam terasakandan ti

⁸ S2 attha 7 S₂ chasatthisata-

⁹ S₂ omits from evam vīsādhikāni (line 15) to thapetvā 10 S₁ omits vīsādhikāni 11 B kittitvā (line 22)

¹² B dassetvā 13 B omits ca 14 B kittitvā

¹⁵ S2 vācāpehīti

Vinayasangahāvasāne Upālitthero dantakhacitavījanim nikkhipitvā, Dhammāsanā orohitvā, there bhikkhū vanditvā, attano pattāsane nisīdi.

Vinayam sangāyitvā Dhammam sangāyitukāmo āyasmā Mahākassapo: "Dhammam sangāyantehi kam 3 puggalam dhuram katvā Dhammo sangāyitabbo ti?" pucchitvā, bhikkhūhi, "Etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam bahussutānam yadidam Ānando gatimantānam satimantānam 4 dhitimantānam upaṭṭhākānam yadidam Ānando ti, evam Bhagavatā,5 'āyasmā Ānando atthakusalo Dhammakusalo byanjanakusalo niruttikusalo pubbāparakusalo ti,' evam Dhammasenāpatinā ca pasattho, tasmā āyasmantam Ānandam dhuram katvā Dhammam sangāyāmāti," vutte, Dhammam pucchanatthāya attanā 'va 7 attānam sammannanto, "Sunātu me āvuso sangho, yadi sanghassa pattakallam aham Ānandam Dhammam puccheyyan ti," sangham 8 ñāpesi.

Āyasmā pi Ānando: "Suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallam aham āyasmatā Mahākassapena Dhammam puṭṭho vissajjeyyan ti," evam attānam sammannitvā, uṭṭhāyāsanā ekaṃsam cīvaram katvā, there bhikkhū vanditvā, Dhammāsane nisīdi, dantakhacitam vījanim gahetvā. Tato Mahākassapatthero āyasmantam Ānandam Dhammam pucchanto, "Brahmajālam āvuso Ānanda kattha bhāsitan ti?" vatvā, "Antarā ca bhante Rājagaham antarā ca Nālandam rājāgārake ra Ambalaṭṭhikāyan ti": "Kam ārabbhāti?" "Suppiyañ ca paribbājakam Brahmadattañ ca māṇavakan ti": "Kismim vatthusmin ti?" "Vaṇṇāvaṇṇe ra ti," vutte, Brahmajālassa nidānam pi puggalam pi vatthum pi pucchitam tam āyasmā ra Ānando vissajjesi.

¹ B orohetvā

² B omits bhikkhū

3 S. inserts hi

- 4 B omits satimantānam
- ⁶ S_{1,2} omit āyasmantam
- 8 S₁ B omit sañgho ñão
- 10 B omits Dhammam
- 12 S₂ vannāvanno

- 5 B inserts ca.
- 7 S_{1,2} omit attanā 'va
 - 9 B nisīditvā
 - 11 B rājagārake ,
- , 13 B omits āyasmā

Evan tividhasīlālankatan nānāvidhamiechājīvakuhanala-panādividdhamsanam dvāsatthiditthijālavinivethanam dasarsahassalokadhātukampanam Brahmajālam sangāyitvā, tato param: "Sāmaññaphalam pan'āvuso Ānanda kattha bhāsitan ti?"ādinā puechāvissajanānukkamena tivaggasangaham² catuttimsasuttantapatimanditam catusatthibhānavāraparimānam tantim sangāyitvā, "Ayam Dīghanikāyo nāmāti,"āyasmantam³ Ānandam patiechāpesum. "Āvuso imam tuyham 4 nissitake vācehīti."

Tato anantaram asītibhāṇavāraparimāṇam Majjhimanikāyam saṅgāyitvā, Dhammasenāpati⁵Sāriputtattherassa nissitake paṭicchāpesum. "Imam tumhe ca⁶ pariharathāti."

Tato anantaram bhāṇa7 vārasataparimāṇam Samyuttanikāyam sangāyitvā, Mahākassapattheram paṭicchāpesum. "Bhante imam tumhākam nissitake vācethāti."

Tato anantaram vīsatibhāṇavārasataparimāṇam Anguttaranikāyam sangāyitvā, Anuruddhattheram paṭicchāpesum. "Imam tumhākam nissitake vācethāti."

Tato anantaram

Dhammasanganivibhangan ca Kathavatthun ca Puggalan,

Dhātuyamakapaṭṭhānam Abhidhammo ti vuccatīti.

Evam suvannitam 8 sukhumañānagocaram 9 tantim sangāyitvā, "Idam Abhidhammapiṭakam nāmāti," vatvā, pañca arahattasatāni sajjhāyam akamsu.

Tato anantaram Suttanipāta¹ºDhammapadaUdānaItivuttakaVimānavatthuPeta¹¹vatthuTheraTherīgāthā¹² JātakaNiddesaPaṭisambhidĀpadānaBuddhavamsaCariyāpiṭakādibhedam Khuddakavatthum saṅgāyitvā, sabbe yeva sajjhāyam akamsu.

Evam sabbam etam sangāyantena Mahākassapappamukhena vasiganena: "Ayam Dhammo, ayam Vinayo, idam

¹ S1,2 omit dasa-

² B tivaggasangāhacatuttimsasuttapaṭimaṇḍitam

³ B inserts kittitvā 4 S_r tumhākam 5 S_r -patino 6 B omits ca 7 B vīsatibhāna- 8 B samve pritori

 ⁶ B omits ca
 ⁷ B vīsatibhāṇa ⁸ B saṃvaṇṇitaṃ
 ⁹ B -gocaran ti saṇ ¹⁰ B KhuddakapāthaSuttanipāta-

B omits -vatthuPeta- 12 B -TheragāthāTherīgāthā-

pathamam Bhuddhavacanam, idam majjhimaBuddhavacanam, idam pacchima Buddhavacanam, idam I Vinayapitakam, idam Suttapitakam,2 idam Abhidhammapitakam, ayam Dīghanikāyo, ayam Majjhimanikāyo, ayam Samyuttanikāyo, ayam 3 Anguttaranikāyo, ayam Khuddakanikāyo,4 imāni Suttādīni navangāni, imāni caturāsīti Dhammakkhandhasahassānīti," imam 5 pabhedam vavatthāpetvā, aññam pi uddānasaigahavaggasaigahapeyyālasaigahādianekavidham tīsu pitakesu 6 sandissamānam sangahappabhedan ca vavatthāpetvā, evam sattahi māsehi sangahītam.7

Sangītipariyosāne c'assa idam Mahākassapattherena, "Dasabalassa sāsanam pañcavassasahassaparimāṇakālapavattanasamattham 8 katan ti," sanjātappamodā sādhukāram dadamānā viya ayam mahāpathavī udakāvanipariyantam 9 katvā anekappakāram sankampi sampakampi sampavedhi, anekāni ca acchariyāni pātur ahesun ti. Ayam 10 pathamamahāsangīti 11 therehi 12 katattā 'therikā ti.' rānam sambandhavacanattā 'theravādo ti.' Vibhajjavādinā Munindena desitattā 'vibhajjavādo ti' ca vuccati.

Te pana Mahākassapādayo khīnāsavā imam lokam obhāsetvā aggikkhandhā viya jalitvā anukkamena khīnā 13 sinehapadīpā viya parinibbāyimsu. Vuttam hi.

> Therā pi te matipadīpa¹⁴hatandhakārā Lokandhakārahananā 15 pi mahāpadīpā, Nibbāpitā maranaghoramahānilena Tenāpi jīvitamadam 16 matimā jaheyyāti.

Pathamasangītikathā.

- ^I B imam 3 B omits ayam Ang-
- ² B Suttantapitakam imam
- ⁶ B tipitakesu
- '4 B inserts ti 5 B omits imam
- 8 S₂ -samatthakan ti
- 7 B tam sangītam 9 B udakapariyantam
- 10 B inserts pana
- 12 S2 mahātherehi
- 11 B S₂ pathamasangīti
- 13 S₁ khīnāsavasineha-; B khīnāsanena mahāpadīpā
- 14 B matipadīpahatandhakārahananā hi mahāpadīpā.
- 15 S_{1,2} -hananam

¹⁶ B jīvitaparam

Tato Vajjinam patibāhanatthāya Gangāya nadiyā Gotamatitthävidure Pätaligamake 1 Pätaliputtain näma uttamain 2 nagaram māpetvā tattha vuttho 3 Ajātasattu rājā, tato aparabhage 4 Udayabhaddo Anuruddho Mundo Magadavako Susunago ti channam Magadharajunam 5 accayena pattābhisekassa Kālāsokassa dasame samvacchare vassasataparinibbute Tathāgate āyasmā Yaso Kākandakaputto 6 Vajišu cārikam caramāno: "Vesālikā kira Vajjiputtakā bhikkhū Vesāliyam dasa vatthūni dīpentīti," sutvā, "Na kho me tam 7 patirūpam so'ham Dasabalassa sāsanavipattim 8 sutvā appossukko bhaveyyam, handāham adhammavādino niggahetvā Dhammam dīpemīti," cintetvā, dvādasa 9 bhikkhusatasahassāni mahāvane sannipātāpetvā, 10 tesam majihe II Revatattherena dasa vatthūni pucchāpetvā, Ānandasamanindasaddhivihārikena ditthapubbaDasabalena vīsamvassasatikena 12 Sabbakāmittherena Vinayam 13 vissajjāpetvā, tāni uddhammāni ubbinnavāni apagata Satthusāsanāni katvā, "Puna Dhamman ca Vinayan ca sangāvissāmāti," tesu tipitakadhare pattapatisambhide satta14satabhikkhū uccinitvā, Vesāliyam Vālukārāme 15 sannisīdit-. vā, 16 Kālāsokanarindena katārakkho sabbam sāsanamalam ·sodhetvā, Mahākassapatthero viya puna pitakavasena nikāyavasena aigavasena 7 Dhammakkhandhanayavasena sabban Dhammañ ca Vinayañ ca sangāvitvā atthahi māsehi nitthāpesi.

Tadā theravādalankārabhūtehi dutiyasangītikārakehi niggahītā dasasahassamattā pāpabhikkhū Mahāsanghikam nāma ācariyavādam akamsu. Tato visarukkhato nikkhantapancasākhā viya Mahāsaighikanikāyato Gokuliko Ekabyo-

¹ B omits pātaligāmake

² S₂ omits uttamam

³ S, vutto; S2 vutte

⁴ S₂ B omit apara-

⁵ S₂ -rājānam 7 B kho pan' etam

⁶ B Kākandaputto ⁸ B sāsanapaccattikam natvā

⁹ B dvāsatthi bhikkhusahassāni

¹⁰ B S₂ sannipātetvā

¹¹ B inserts yeva ¹² B vīsavassa-

¹³ B omits Vinayam

¹⁴ B. sattasate ¹⁵ S₂ Vālikā-

¹⁶ B sannipatitvā

¹⁷ B āgamavasena Dhammakkhandhavasena

hāriko Pannattivādo Bāhuliko Cetiyavādo ti ete pañcācariyavādā jātā. Atha mahābodhito apahatāpahatavandākā 3 viya Theravādato nīhatanīhatā pāpabhikkhū, Mahimsāsako 4 Vajjiputtako Dhammuttariyo Bhaddayāniko 5 Channagāriko Sammittiyo Sabbatthavādī Dhammaguttiko 6 Kassapiyo Sankantiko 7 Suttavado ti ete ekadasacariyavade akamsu. Evam Theravādato sattarasa vādā candanakkhandhato nikkhantaanalakalāpā viya dutiye vassasate jātā. Tato param lābhasakkāranissitā gahitabhikkhuvesā vedapāragā aññatitthiyā Buddhadhamman titthiyadhamme pakkhipitvā, te ekato yojetvā puthujjanalokam vancetvā tesam tesam kathenta, dandhanam 8 sahakaraphalakaram kimpakkam iva adhammam 9 Dhammalesena dassetvā, "Idam Buddhavacanan ti," voharantā. Hemavato 10 Rajagirivo Siddhatthiko 11 Pubbaseliyo Aparaseliyo Vajiriyo 12 ti ete cha 13 ācarivavāde samutthāpesum. Ime 14 catuvīsati ācariyavādā Jambudīpe jātā. Dhammaruciya¹⁵Sāgaliyā ti dve ācariyavādā Lankādīpe jātā. Etesu Theravado pana Bhagavato patthāya 16 gaganaGangājalappavāho viva nimmalo, jātirangamani viya visuddho, padumadalehi 17 jalabindu viya nikāyantarehi asammisso hutvā, amatarasappavāhī punnacando viya sadevakam lokam 18 santappento yāv' ajjatanā āgañchīti.19

¹ S₂ Ekabbohāriko; S₁ Ekavyāhāriko

² B Bahulikato

з В pahatapahatā

4 S₂ Mahissāsako

5 S₂ Channāgāriko; B Bhadrayāniko Chandāgāriko Sappatiyo
 6 B Dhammaguttako

7 B Sankantiyo

8 B addhānam

9 S_2 adhammadhammalesanam

10 S₂ Hemavāto

11 Sr Siddhatthito; B Siddhatthako

12 B vājagīriyo

13 B omits cha

S_I inserts iti
 B parinibbutakālato

 15 S₂ B Dhammarucito 17 S₂ -dale

18 B omits lokam

19 B āgacchati

Ettāvatā dasasahassa sapāparbhikkhū Niddhūva dhutadasavatthumalā² akainsu Yan te sunimmalayasena Yasena saddhim Sangītim ujihitamalā api dassitā sā.

Dutivasangītikathā.

Tato Kālāsokanarapatisūnavo Bhaddaseno Korandavanno3 Manguro Sabbañjaho Jaliko Ubhako4 Sañjayo Korabyo5 Nandivaddhano Pañcamako ti dasa bhāturājāno 6 ahesum.

Tato c' orapubba 7 Uggasenanando Pandukanando Pandugatinando Bhūtapālanando Ratthapālanando Govisāna-8 kanando Dasasiddhakanando Kevattanando Dhananando ti nava nandarājāno ahesum.

Tato 9 Vidūdabhasangāme Kapilavatthuto nikkhanta-Sakvaputtehi māpite Morivanagare Narindakulasambhavo Candaguttakumāro Cāna¹okkadvija¹¹patisamussāhito¹² Pātaliputte 13 rājā ahosi.

Tassa putto Bindusāro nāma pituaccavena rājā hutvā ekasataputtakānam 14 janako ahosi.

Tesu Moriyayamsajāya Dhammādeviyā AsokaTissābhidhānānam dvinnam puttānam majjhe 15 jettho Asokakumāro Avantirattham bhunjati, pitarā pesito Pātaliputtato paññāsayojanamatthake¹⁶ Vidūdabha¹⁷bhayāgatānam Sākivānam āvāsam Vedisam 18 nāma nagaram patva, tattha surayuvatīnibbisesam Vedisam 19 Sakya20kumārikam ādāya

- 2 B -male I Sa supāpa-
- ³ B Korandavo Panguro Sabbañcayo
- ⁴ S_I Ubhato; B Usabho
- 5 S2 Kārando; Sx Korabbyo; B Sancayo Koo
- 6 B bhātikarājāno 7 B omits c'ora-
- 8 Sr Govisānanando; B Govisānikanando Pasiddhakan-
- ando Kevalanando 10 Sr Mānanakkadvija-
 - ¹² S₂ -patisamussāsito
 - 14 B -puttānam
 - 16 S₂ -matthato
 - •18 B māpita Vedisan; S,,2 Vethisam

 - 19 S_{1,2} Vethisam

- 9 B Vitatūbhasangāme
- 11 B Takkadvija-
- [13 B Pātaliputtarājā
- 15 B omits majjhe
- 17 B Vitatübha-
- 20 Sr Sakka-

Ujjenīrājadhāniyā ¹ rajjam karonto, Mahindābhidhānam sakalalokasivankaram kumāran ca Sanghamittābhidhānim² lokānandakaram kumārikan ca labhitvā, tesam mukhapadumavanāva³lokanasukham anubhavanto pituno gilānabhāvam sutvā, sīgham 4 Pāṭaliputtam upagantvā pitucaranapāricariyam ⁵ katvā tassāvasāne rajjam aggahesi.

Tam sutvā yuvarājā Sumanābhidhāno kujjhitvā: "Ajja maranam vā me hotu rajjam vā hotu 6 ti" atthanavuti bhātukesarinikaraparivuto,7 baddhavalāha8kādi9sīhasamānaparakkamehi sūramahāyodhehi sanāthikatāya ravikiranaparāmāsavipphurita vimalatalena uddhaigatakuntalatāvanena samuggatanīluppala¹²makulavanagahanam mahāsaram viya gaganatalam kurumānāya pāthīnavannehi sunisitakhaggapattehi thitamajjhantikadivasakarehi viva vijjotamānāya accimantīhi patti 3 pantīhi osadhītārakāvalīhi viya pajjalantiyā aparimitagajatura14garathāya caturanginiyā senāya parivuto, aññamaññasīhanādaghanagajjitāni vividhapaharanappahāragajakavacajalitadahanavijjucchatārsbhāsurāni 16 gambhīratthanitacāpajaladharanikkhantasaradhārāsahassāni vassāpento, kanakakinkiņikajālajhankāravirāviņam¹⁷ mahāmeghāvarodhamuttanabhatalanimmalanisitamukham vividharatanappabhābhāsuraramsisanghatikam 18 bhimsanaramanīyadassanam sattivassañ 19 ca vassāpento, samvattasāgarajalatarangasanghāto viya ajjhottharanto upagacchi.20

Tadā ²¹ Ujjenīrājā samaramahāussavapamodanibbharo ²²

¹ B -rājaṭhāniyā ² B -dhānaṁ ³ B -padumāvalokana-

⁴ B singham 5 S_r -paricayam 6 S₂ B omit hotu

⁷ S_r -bhātika- 8 B thaddhabalāhakādi- 9 S_r -kādīhi

¹⁰ B -parāmasanavippurita- 11 S2 -thalena

¹² S₁ -upphala- 13 S_{1,2} omit patti-

¹⁴ B -tunga- ¹⁵ B -ghaṭā ¹⁶ S₁ inserts gambhirāṇi

¹⁷ B kanakakikanikajālacankāravirāvitam

¹⁸ S_{1,2} -bhāsurasīsaghatikam

¹⁹ S₂ satthi-

²⁰ S2 -gañchi

²¹ S₂ Ujjeniyā

²² B -pamodananibbhayo

yodhavikkamadassanābhilāso i saigāmam pakkhanditvā, ripubalajalanidhimajjhe khaggajālāvalīļhāvaļabānalasadiso arātimathanam katvā, jalamānadivasakāro viya atthangate yuvarājarajanīkare rājadārakatārakānikaram 2 antarādhāpetvā, kusumapurasarasisajanakamalavanam 3 vikāsetvā. jinavaraparinibbānato dvinnam vassasatānam upari atthārasame vasse sakalaJambudīpe ekarajjābhisekam patvā, gaganamedinīyojanuggatāvagatatejadahanasañcayo 4 devatāhi patidinam upanīyamānasoļasakalas Ānotattasalilanāgalatākalāpo tathānītāgadāmalakaharītakasahakāraphalavividharaga 5 satakakaraparamasanapitavattha Chaddantadahanāgo7panīyamānadibbakuvalayavilepanañjanasumanakusumapato sukābhinīyamānanavutivāhasahassadaundurakatanitthusāha⁸ sarasa vañjātasālimañjarīnivaho khandatandulo 9 gahitamakarandabindu 10 madhukarakulakatamadhuniyahamahanaso acchaganapata¹¹nakūtakammārasālo madhuramanoharakaravīkasakuņaravapūritaantepuro, 12 iti vacanapathātītaya 13 satāya aparimānarājiddhi 14sampanno uparatavyāpāratāya SamaņaBrāhmaņapayirūpāsanam kātukāmo nānāpāsandavāsino ānāpetvā vīmamsitvā bhojetva vissajjento vitinameti.

Tato sagabblaya yuvarājablariyāya sāmino vināsain sutvā bhītāya pācīna¹⁵dvārāvidūre Caṇḍālagāmam paviṭṭhāya gāmadvāre nigrodhatarumūle ¹⁶ vijāto tatthādhivatthāya devatāya paripālito Nigrodhakumāro, sattavassiko vasamāno Mahāvaruṇattherena pabbajito, khuragge yeva arahattam patvā, samsārapariyante thito ekadivasam pācīnadisāvilāsini ¹⁷ udayācalasirasi rattuppalasekhare ¹⁸ viya

B -dassanalālaso
 B -tārānikaram
 S₁ sujana B -sañjalo
 B -anurāga S₂°-dahato; S₁ -dahāpāno
 B -Chaddantapānanāgo
 S₂ -lato
 S₁ -sibbu-; B omits -bindu B -pahata S₁ -antopuro
 S₁ -pathātikkamanatāya
 S₁ rājiddhiyā

¹⁵ B Pātali- 16 B -rukkhamūle; -puttanagare

¹⁷ S_2 -disāsinī ¹⁸ $S_{1,2}$ -sekharo

addhadivasakare virocamāne upajjhāyam abhivādetvā dakkhiņadvārena nagaram pavisitvā, mātaram Sumanarājinim daṭṭhum pācīnadvārābhimukham gacchanto rājangaṇam sampāpuṇi.

Tadā hārasisirasarīro pi ripujana2santāpakārī nimmalapmalinīkatārātivanitāmukhakamalasobho pabho pi olokento, Nigrodhasāmaneram Asoko sīhapañjarena ³ iriyāpathasampannam nagarajananayanāni 4 tam 5 dīghaputhulaniccalanayanappabhāhi yugamattam ranjayantam disvā, pasīditvā sanjātapemo sabahumāno, ānāpetvā, setacchattassa hetthā sīhāsane nisīdāpetvā. bhojetvā sāmanerassa vacanādāse dissamānam Dasabaladhammakāyam disvā, ratanattaye pasīditvā,7 sapariso saranasīlesu patitthāya, tato 8 patthāya manojalanidhisamvaddhamānasaddhoghanivaho pubbabhojanāni titthiyasatthisahassani niharitva, bhikkhusatthisahassanam sukahatasālisampāditam 9 bhattam patthapetvā, devatopanītam Anotattasalilam nāgalatādantakatthan ca upanāmetvā, niccam bhikkhupāricariyam karonto, ekadivasam kanakasankhalikābandhanam vissajjetvā kappāyukam kālanāgarājam 10 nāgabhavanā ānayitvā, tam 11 samussitasetacchatte rājapallanke nisīdāpetvā, vividhasurabhikusumādīhi pūjetvā. sabbālankārapatimanditehi solasitthisahassehi samantato parikkhipāpetvā, "Tam 12 anantañanassa munivarassa rūpam mama nayanavisayam 13 karohīti," vatvā, tena nimmitam mahāpurisalakkhaņānubyañjanopetam nānārāgavimalarasmimālāsamujjalam 14 Buddharūpam pītisukhasamappito, sattāham akkhipūjam katvā, "Tath-

¹ B tam Sumanarājinidatthum ² S₂ paripūjana-

³ S₂ -pañjare ⁴ S₂ nāgara-; B -manañayanāni

⁵ S₁ ākaddhayantam

⁶ B -pemabahumāno

⁷ S₁ inserts ta- pa-

⁸ S_r omits ta- pa-

⁹ S2 suvāhata-; S1 suvakāhata-

ю В kāļanāgarājānam

II S_I omits tam

¹² B omits tam

¹³ B -visayakammara

¹⁴ S_r -virāga-; B nānānurāga-

ägatassa ekam Dhammakkhandham ekena vihārena pūjessāmīti," 3 ekadivasam 4 eva channavutikotidhanam vissajjetvā, Asokārāmani 5 nāma mahāvihāran ca sakalaJambudīpe caturāsītiyā nagarasahassesu caturāsīticetiyasahassapatimanditāni caturāsītivihārasahassāni ca kārāpetvā vihāramahadivase sabbālankāravibhūsitāya sahorocaturanginiyā aparimitāva senāya amaranagarasirim apahasantam 6 iva alahkatapativattam ramanīyam 7 kusumapuram anuvicaranto 8 vihāram tasmin khane sannipatitānam asītikotibhikgantvā. khūnam 9 channavutīnañ ca bhikkhunīsatasahassānam lokavivaranapātihīrānubhāvena majjhe thatvā, tesam Asokārāme thito va catuddisā anuvilokento samantato jalanidhipariyantam Jambudīpam disvā, caturāsīti 10 ca 11 vihārasahassāni ulārāhi vihāramahāpūjāhi virocamānāni disvā,12 ulārena pītipāmojjena samannāgato, sāsanadāyādayuvarājassa bhāvam 13 patthayamano Tissakumārassa patthāya pabbajjam pabbajitakālato patthayamānam jetthaputtam paripunnavīsativassam Mahindarāja 14 kumārañ ca sāmikassa 15 Aggibrahmarājakumārassa pabbajitadivasato patthāya anāgārābhiratam atthārasavassam Sanghamittañ ca rājadhītaram pabbājetvā tato Nigrodhattherassa devasikam satasahassam Buddhassa cetiye gandhamālādi 16 pūjanatthāya satasahassam Dhammadharānam catupaccayatthāya 17 satasahassam sanghassa satasahassam catusu dvāresu bhesajjatthāya satasahassan ti evam divase divase 18 pañcasatasahassāni vissajjetvā sāsane ulāram lābhasakkāram pavattesi.

 $^{^{\}mathtt{I}}$ $S_{\mathtt{I}}$ ekekam $^{\mathtt{I}}$ $S_{\mathtt{I}}$ eke ekena $^{\mathtt{I}}$ B pūjissāmīti

⁴ S₁ ekadivasassam eva 5 B Asokam nāma

⁶ S₂ avasahantam; B avahasantam

⁷ B omits ramaņīyam 8 S2-puram api caranto

⁹ S₂ B asītibhikkhukotīnam 10 S₁ caturāsitin

¹¹ B omits ca ¹² S₂ passanto; B passamāno

¹³ S₂ sāsane ¹⁴ S₂ Mahindain ¹⁵ B sāmikaAggi-

¹⁶ S_{1,2} -dīni 17 B catupaccaº sataº catūsu dvāresu

¹⁸ S2 omits divase

Iti vibhavam anappam sādhupaññā labhitvā Vigatamadapamādā caţtakāmappasaṅgā, Akariya janakhedam puññakammābhirāmā ¹ Vipulavividhapuññam suppasannā karonti.

Tadā titthiyā rājānugataJambudīpavāsīhi bahumānam alabhamānā, lābhasakkāram patthayantā sāsane pabbajitvā, sakāni ² sakāni diṭṭhigatāni: "Ayam Dhammo ayam Vinago ti," dīpentā, pabbajjam alabhamānā pi ³ sayam eva muṇḍetvā,⁴ kāsāyāni vatthāni ⁵ acchādeṭvā, vihāresu vicarantā,⁶ uposatham pi pavāraṇam pi saṅghakammam pi gaṇakammam pi⁷ pavisantā, bhikkhusaṅghena Dhammena Vinayena Satthusāsanena niggayhamānā pi Dhamma-Vinayānulomāya paṭipattiyā asaṇṭha⁸hantā, anekarūpam ⁹ sāsanassa abbudañ ¹⁰ ca malañ ca kaṇṭakañ ca samuṭṭhāpetvā, aggim ¹¹ paricarantā, pañcatāpam ¹² tapantā, ādiceam anuparivattantā ¹³ viharanti.

Tato pubbe yeva ¹⁴ Tisso nāma Mahābrahmā parittāyuko upariBrahmaloku¹⁵papattiyā bhāvitamaggo dutiyasangītikārakehi Dhammarājasāvakehi Brahmalokam upagantvā: "Āvuso ito vassasatassa ¹⁶ upari aṭṭhārasame vasse sāsane mahantam abbudam uppajjissati, mayañ ca sakalam manussalokam kāmāvacaradevalokan ca olokayamānā kanci ¹⁷ tadupaddavaghātakam adisvā Brahmalokam vicinantā ¹⁸ bhavantam addasāma, ¹⁹ sādhu sappurisa, manussaloke nibattitvā sāsanam ²⁰ pagganhitvā dehīti,"

1 S2 -kāmābhi-

² B sakāni once

 3 $\mathrm{S}_{\mathtt{I}}$ insertssadhammavinayā hi lobhā

- 4 B munditvā 5 S₂ B omit vattho 6 S₂ calantā
- ⁷ S₁ omits ganakammam pi
- 8 B omits asanthao
- 9 B S₂ anekarūpasāsanassa
- ¹⁰ B abbudañ ca kaṇḍakañ ca ¹¹ S₁ aggim hi
- 12 B pañcātapam

- 13 B anuvattantā
- 14 B Tisso nāma Brahmā parikkhīņāyuko
- 15 B -lokūpa-
- 16 S₂ vassasatasahassato
- 17 B kiñci tam upao
- 18 B vicarantā
- 19 B ayam eva passāma
- 20 B sāsanapaccayo bhavitum paṭiñnam dehīti

yācito, "Sādhūti," tutthahattho patisuņitvā, theresu naralokam āgantvā, dahare SiggavaCandavajjitthere 2 "TissaBrahmā manussaloke uppajjissati. āmantetvā. tam 3 pabbājetu, eko Buddhavacanam tumhesu eko ugganhāpetu, idam vo saigītimandalam anupagamanena 4 samāropitam dandakamman ti," vatvā, anukkamena parinibbutesu, "Aham 5 kira sasane uppannam abbudam sodhetvā sāsanam pagganhitum 6 samattho bhavissāmīti." rasātalam 7 otaranto pītisāgare nimmujjitvā Brahmalokā 8 cavitvā, sujātam mahaddhanam aparimitayasopetam sakalalokapaññātam Moggalikamalayonisūnum paticca tassa kulasīlarūpasampannāva Brāhmanakaññāva kucchivam nibbattitvā, mahāparihārena parihariyamāno 9 man¹ooharinam yobbanam patvā, solasavass¹¹ uddesiko veva vedattavapārago madhuro 12 dāravacanalāvannavutto kavijanamanakamalayanavikasa 13 nakaro vadatam varo. Siggavattheram attano patisandhidivasato 14 patthaya geham pindāva pavisitvā 15 sattavassaccayena, "Aticchatha bhante ti" laddhavacanamattam pasainsitvä, tadupädäva patiladdhabhattam ekadivasani, "Samayo dani manavakam pabbājetun ti," tasmim gehe sabbāsanāni antaradhāpetvā attano pallanke nisinnam disvā, kupito anattamano tīsu vedesu sanighanduketubhesu sākkharappabhedesu itihāsapañcamesu vāni 16 yāni ganthitthānāni tāni theram 18 pucchitvā tena tāni vissajjetvā 19: "Yassa cittam uppajjati na nirujjhati, tassa cittam nirujjhissati n' uppajjissati, yassa vā pana cittam nirujjhissati n' uppajjhissati, tassa cittam uppajjati na nirujjhatīti," pucchita-

¹ S₂ gantvā ² S₂ Siggavam Candi- ³ S₂ omits tam

⁴ B anupagamane

⁵ B TissaBrahmā pi

⁶ S₂ B paggahetum

⁷ B dahatalam

⁸ B Brahmalokato 9 B inserts ti 10 B manohāriyam

 $^{^{\}text{11}}$ S₂ -vattuddesike $^{\text{12}}$ B madhuroļāra- $^{\text{13}}$ S_r -kāsa-

¹⁴ S₁ pațisandhito; B pațisandhigahaṇadivasato

¹⁵ R navīsetvā pattavayancayena

¹⁶ B yani once

¹⁷ S2 B omit tāni

 $^{^{58}}$ S, thera

¹⁹ B vissejetvā

Cittayamakapañho tamog bbham pavittho viya, "Dehi. me 2 samana mantan ti," vatvā, "Dema no vesadhārino 3 palobhito therassa ti," mantehi santike pabbajitvā, dvattimsākāre 4 parikammam karonto, na cirass' eva sotāpanno hutvā, Canda 5 vajjittherassa santike sātthakatham Satthuvacanam 6 ugganhityā.7 upasampanno ācariyu8pajjhāyesu attano hatthe sakalaBuddhavacanam dutiyasangītikārakāro⁹pitadandakammato patitthāpetvā. thatvā, parinibbutesu pi 10 mun 11 citvā, yāvatāyukam kammatthānam vaddhetvā, pancavimutti 12 padumasanvipassakahamsasamchannam vipassanātīralekham sevitam 13 atthaariyamaggasalilasampunnam nibbanamahāsaram ogāhetvā kilesalavamalam 14 dhovitvā arahattaphalam samadhiganchi.15

Tato so saradasamavaparipunnacando 16 viva jinasāsanāobhāsayanto 17 surāsuragarulavijjādharakinnaranaroragabrahmavanditapādāravindo MoggaliputtaTissatthero ti pākato sakalaloke sayam anubuddho 18 pi sammāsambuddho viya DhammaVinayam sandassetvā viharanto,19 tadā tatthātikakkha20lam Asokārāme titthiyopanītam sāsanavilopam disvā, "Uppannan dāni tam adhikaranam na sakkā ettha vasatā may' etam vūpasametun' dīghadassī 21 aggasissa 22 Mahindattherassa

¹ S₂ nabho-; B nisāgabbhapavittho

² B omits me

³ B vesam

⁴ B bāttimsāo

⁵ S₂ Candi-

⁶ S₂ B -sāsanam 9 B -kārakaro- 10 S2 B omit pi 11 B muccitvā

⁷ B uggahetvā

⁸ B hutvā ācariva

¹² B pañcavidhavimuttio

¹³ S₂ vipassakaigam sasevitam; B vipassakahamsasanghasevitam ariyamaggasalilasampannam

¹⁴ B kilesavalamalam sodhetvā; Sr kilesamalam

¹⁶ B saradasamaye punnacando 15 S. B omit sam-

¹⁷ B avabhāsavanto

¹⁸ B anubuddho viya DhammaVinayam sandasseo

^{19.} B tadā tittham atikkhamikkhalatitthiyosaritasāsanavilomam disvā uppannam adhio 20 S₁ -kal-khalā

²¹ S2 -dassi

²² S2 aggasissassa

nīyyādetvā, upariGaigāya Allogaigapabbatani gantvā, samāpattisukham anubhavanto riharati.

Tadā Jambudīpe sabbavihāresu titthiyagaņākiņņesu sattavassāni bhikkhūnam uposathapavāraņā nāhosi.

Tato rājā: "Asokārāme sattavassāni uposatho upacchinno ti," sutvā, ekam amaccam āṇāpesi: "Vihāram gantvā, tvam ī tam adhikaraṇam vūpasametvā uposatham kārāpehīti." So rājānam paṭipucchitum avisahanto, "Yathā nāma paccantam vūpasametvā core ghātenti," evam eva ye uposatham na karonti te mārāpetukāmo rājā bhavissatīti,"vihāram gantvā bhikkhusangham sannipātetvā rājasāsanam 3 sāvetvā, "Uposatham karothāti," vatvā, "Na mayam saha titthiyehi 4 uposatham karomāti," vutte, therānam paṭipātiyā asinā 5 sīsāni pātetum ārabhi.

Tato pure yeva rañño bhātā Tissakumāro yuvarājasirim anubhavanto ekadivasam migavam 6 gantvā, Mahādhammarakkhitattheram tarumūle 7 samāsīnam samadavanagajena 8 sakusumasālasākhāya vījiyamānam 9 disvā, "Aham pi jinasāsanam pavisitvā kadā vanagahane viharissan ti," cintento, tasmim samaye theram ākāsam o uppatitvā vikasitapadumānanesu kesaratādasanehi Nandanasarasirim 2 avahasantiyā 13 viya Asokārāmapokkharaniyā salilapitthe thatvā 4 cīvarāni gagane nidahitvā nahāyamānam disvā, "Ajj' eva pabbajeyyan ti," rājānam anujānāpetvā, uļāravībhavena purisasatatāsahassena saddhim Mahādhammarakkhitattherassa santike pabbajitvā arahattam pāpuni.

Tato so Asokārāme viharanto tenāmaccena katipayānam therāṇam sīsāni pātitāni ¹⁶ disvā gantvā tassāsanne āsane nisīdi.

I	B omits	tvam	² B gha	tanti	3 S,	rājāsanam
4	B titthi	ehīti vut	tatherānan			asīnam

⁶ S₂ migavana 7 B tarumūlasamāsinain

⁸ B samadavananāgena

⁹ B bījayamānam; S₁ vījanamānam 10 B ākāse

тт В -padumānanasukesara° гз В Nandasarasiri

 S_{x} apa- S_{x} 4 S_{z} thapetvā

¹⁵ B -satta- 16 S_{1,2} patitāni

So theram sanjānitvā sattham nipātetum avisahanto gantvā ranno tam attham appesi.

Tam² sutvā sasoko Dhammāsoko Asokārāmam gantvā: "Ayam bhante amacco mayā anānatto 3 bhikkhūnam jīvitā voropesi. Kassa nu kho iminā pāpena 4 bhavitabban ti?" pucchitvā, "Tav' 5 etam pāpan ti," ca "Ubhinnam pi vo pāpam etan ti," ca "Natthi 6 t'etam amacass' evāti," vutte,7 tadahe' va 8 cattāro Dhammakathike ekekam bhikkhusahassasahassaparivāram katvā cattāro ca amacce ekekam 9 purisasahassasahassaparivāram pesesi, "Rājā bhante āmantetīti," vatvā, "Theram ānethāti." 10

Thero tesam samīpam upagatānam II vuttam rājasandesam sutvā nāganchi. Dutiyam pi rājā attha Dhammakathike there attha ca 13 sahassasahassaparivāre amacce 14 yeva pesetvā 15 16 tath' eva vācāpetvā therassa 17 anāgamanam sutvā, "Bhikkhūpadesena sāsanam bhante avasīdati, sāsana¹⁸patiggahana 19tthāya no sahāyako hothāti," 20 solasa Dhammakathike there 21 solasa ca amacce sahassasahassaparivāre yeva pesesi. Thero tathā vuttam rājasāsanam sutvā, "Yam kho aham mūlato patthāya sāsanam paggaņhissāmīti 22 pabbajito, ayam dāni me 23 so kālo anuppatto ' ti," cammakhandam gahetvā 24 'va 25 utthahitva, "Thero mahallako pi vayham vā sivikam vā nābhiruhissatīti," 26

^I B pātetum ² S₂ inserts rājā 3 S₂ ānānatto va; B ānānatto 4 S_r imam pāpam 5 B tav' ev' ⁶ S_τ natthi te; S₂ na te tam 7 B inserts ca 9 B ekekapurisasahassaparivāre 8 S₂ omits va 10 B theram āharathāti 11 B samīpam upagantvāna 12 S₂ yathā 13 S₂ omits ca 14 S2 amacca-16 S2 omits from tath 'eva to pesesi 15 S₂ pesesi 17 B tath' eva rājakatham katvā therassa 18 MSS. sāsanam 19 B paggahana-20 B hohīti 21 B omits there ²² S₂ -hissatīti pabbā-; B pabbajjito

²³ B ce ²⁴ B gahetvā thero

²⁵ S₂ omits va ²⁶ S_{1,2} insert tam

sutvā, upanītāva Brahmavimānanibbisesāva nāvāva gandhadāmamālādāmamuttolavabakam viniggilantam I iva suvannamanirajatatārakākhacitavitānam bandhitvā. nānāpabhāsamudayasamujjalitasāni²pākāram barikkhipāpetyā, alankata 3 mandape mudusukhumavasanāsane nisinno, pasanna Ganganganaya tarangakarehi 4 viva phenavalīkusumehi 5 pūjivamāno, dvīsu tīresu vihitārakkhāva Gangāva Pātaliputtam patvā nāvāva otaranto veva iānumatta⁶udakam otinnassa vasudhādhipassa aggahesi, "Yasmā rannāham panham pucchanatthāva āmantito.8 tasmā 9 antevāsiko 10 me avan ti."

Atha rājā theram Sakiyam uyyānam II netvā bāhirato tikkhattum parikkhipanto ārakkham thapetvā, sayam eya therassa pāde dhovitvā makkhetvā 12 santike nisīditvā. "Patibalo nu kho thero ti," vīmamsanatthāya, "Aham bhante ekam pātihārī siyam datthukāmo ti," vatvā. "Kataram mahārājāti?" vutte, "Pathavīkampanam bhante ti," "Sakalapathavīkampanam udāhu padesanathavikampanan ti?" "Kataram ettha 14 bhante dukkarataran 15 ti?" "Kin nu kho mahārāja kamsapātivā udakapunnāva sabbam udakam kampetum dukkarataram.x6 udāhu upaddhan ti?" "Upaddham bhante ti." "Evam eva kho maharaja padesapathavikampanam dukkarataran 17 ti." "Tena hi bhante padesapathavīkampanam passissāmīti," vatvā, "Tena hi mahārāja samantā yojane yojane puratthimāya disāya ekena cakkena sīmam atikkamitvā 18 ratho titthatu, dakkhināya disāya dvīhi pādehi sīmam atikkamitvā 19 asso titthatu, pacchimāya

¹ B viniggao

² B -sāṇipākāraparikkhāram

³ So-kate

⁴ B tarangakarehi pi sikatacunnāvalikusumehi

⁵ S2 inserts su- 6 S2 B-mattam 7 S1 ranna panham

⁸ MSS. āmantiko 9 S_{r.2} insert me 10 -vāsiko yeva

¹¹ S₂ Sākiyauyyā° 12 B telena makkhityā

¹⁴ B katham etta 13 S2 -hāram 15 S. B dukkaran

^{16 .}S₂ B dukkaram

¹⁷ S₂ B dukkaran

^{- &}lt;sup>18</sup> B akkamitvā

¹⁹ B akkamitvā

disāya ekena pādena sīman atikkamitvā ¹ puriso tiṭṭhatu, uttarāya disāya upaddhal hāgena sīmam atikkamitvā ² ekā ³ udakapāti tiṭthatūti," vutte tathā kārāpesi.

Thero abhiññāpādakam catutthajjhānam samāpajjitvā vuṭṭhāya, "Rājā passatūti," yojanappamāṇam paṭhavīcalanam adhiṭṭhahi.4 Puratthimāya 5 disāya rathassa 6 anto sīmāya ṭhitacakkam cali, itaram na cali. Evam dakkhiṇapacchimāsu disāsu assapurisānam anto sīmāya ṭhitapādāy' eva calimsu, upaḍḍhupaḍḍham sarīram ca. Uttarāya disāya udakapātiyā pi anto sīmāya ṭhitam 7 upaḍḍhabhāgagatam eva 8 udakam cali, avasesam niccalam ahosi. Rājā tam pāṭihāriyam disvā, "Sakkoti dāni thero sāsanam paggaṇhitun 9 ti," niṭṭham gantvā, tam ev' attham ārocesi, "Kass' etam pāpam hotīti ?"

Thero tam sutvā: "Kim pana te mahārāja atthi cittam, ayam vihāram gantvā bhikkhū ghātetūti?" 10 11 "Natthi bhante ti," vutte, 12 "Sace te mahārāja natthi evarūpam cittam, natthi tuyham pāpan ti," vatvā rājānam tam attham Dhammarājavacanena bodhāpento, 13 "Cetanā 'ham bhikkhave kammam vadāmi, cetayitvā kammam karoti kāyena vācāya 14 manasā ti," idam suttam ca 15 Tittirajātakam ca āharitvā, kammam vibhajitvā, 16 Asokam nissokam katvā, tatth' 17 eva samantato 18 nīlādipancavannakusumapatimandite kusumagandhasugandhe rājuyyāne satta divasāni vasanto rājānam samayam ugganhāpesi.

Atha rājā tasmim yeva ¹⁹ sattāhe Yakkhadvayena sakalaJambudīpe bhikkhū Asokārāme sannipātetvā,²⁰ sattame

- ¹ B akkamitvā ² B upaddham eva sīmam akkamitvā
- ³ S₁ eko ⁴ S₂ adhitthahitvā
- 5 B puratthimabhāgāya rathassa
- 6 S2 inserts upaddhabhagena sīmam atikkamitvā
- 7 B omits thitam
- 8 B upaddhabhāgam eva 9 Sr paṭiggaṇhitum
- 12 S₂ omits ti vutte 13 B -vacanena thomento
- ¹⁴ S, vācā- ¹⁵ B omits ca ¹⁶ B vibhajetvā
- 17 B tath' eva 18 MSS. samantako
- 19 B omits yeva 20 B sannipātāpetvā

divase theram ādāya vihāram gantvā, sānipākārantare therena sahāsīno ekaladdhile būikkhū ekato ekato kāretvā, ekamekam bhikkhusamuham pakkosāpetvā pucchi. "Kim vādī bhante Sammāsambuddho ti?"

Tato Sassatavādino,2 "Sassatavādīti," āhamsu. Sassatikā Antānantikā 4 Amarāvikkhepikā ekacce 3 Adhiccasamuppannikā Saññīvādā Asaññīvādā 5 Nevasaññināsaññivādā Ucchedavādā Ditthadhammanibbānavādā 6 "Ditthadhammanibbanāvādīti," 7 āhamsu.

Rājā pathamam eva: "Uggahitasamayattā na yime bhikkhū aññatitthiyā ime ti," ñatva, tesam setakāni8 datvā satthisahasse aññatitthiye uppabbājetvā, bhikkhū 9 pi pakkosāpetvā, "Kim vādī bhante Sammāsambuddho ti?" vatvā, "Vibhajjavādī 10 mahārājati," vutte, "Vibhajjavādī bhante Tathagato ti?" theram pucchitva, "Ama maharajāti." vutte "Visuddhan II dani bhante sasanam, karotu bhikkhusaigho uposathan ti," ārakkhain datvā nāgaram pāvisi.12

Athāyasmā Moggaliputtatissatthero samaggena sanghena uposatham katvā, tasmim samāgame sannipatitānam satthisatasahassanan bhikkhunam majjhe parappavadam -maddanto, kathāvatthuppakaranam bhāsitvā, tesu uccinitvā tipitakapariyattidharānam pabhinnapatisambhidānam tevijjādibhedānam bhikkhūnam sahassam ekam gahetvā, Asokārāme sannisīditvā, 13 Dhammāsokanarindena katārakkho sabbam sāsanamalam visodhetvā, Mahākassapatthero viya Yasatthero viya ca 14 DhammaVinayam sangāyitvā navahi māsehi nitthāpesi.

^I B ekal^o bhikkhū^o bis

² B inserts pi

³ S₂ B_cekacca-

⁴ B Antānantakā

⁵ Bomits Asaññīvādā 6 S2 omits Ditthao 7 B inserts pi

⁸ Sr setakāni vatthāni ñatvā; S2 setakādīni

⁹ S2 bhikkhū pi pako; S, omits pi

¹⁰ B vibhajjavādī *bis* 11 B suddham

¹² B pavisīti

¹³ B sannipatitvā

¹⁴ S, omits ca

Sādhukāram dadantī va ¹ sāsanaṭṭhitikāraṇā,² Saṅgītipariyosāne akpmpittha ³ mahāmahī ti

Yā satthititthiyasahassanisāgatam 4 tam Dulladdhighoratimiram vinihacca sammā, Sā Tissatheraravinā gamitā vikāsam Sangīticārunalinī api dassitā me.

Tatiyasangītikathā.

Tato pubbe yeva janabhamaraganassa 5 vasantavanasannibhe Lalaratthe naranārīhamsasancayassa kamalasarasarikkhe Sīhapure sīhassa lātattā Sīhalo ti laddhābhidhā-Kālingacakkavattivamsajassa Sībabāhunarindassa jetthaputto Vijayakumāro yuvarājatthānam patva, kesarikisorako viya vikkamekaraso yodhasattasataparivāro nāvam āruyha munivaraparinibbānavāsare 6 Lankādīpam āgantvā, uppaladattaparittasuttābhisekato7sa8parijano Sārameyavesīsi9msapānugamanena10 nahānapānāva11 Tambapannisarasamotinnayodhasattasatam 12 adisvā 13 saram anupariyāyanto, Kuvenābhidhānim 14 yakkhinim tāpasīvesam 15 ādāya tarumūlasamāsīnam disvā, "Gahitā nūnam imāya me yodhā ti," sannaddhapañcāyudho 16 nāmam sāvento sīhanādam naditvā, gambhīram abhinavajaladharanivahaninnādam cāpaghosam sāvetvā yugantameghavigalitanigghātapātam iva tassā purato paññāyitvā, gīvāya 17 parigatanārācavalayena rundhitvā, 18 kesesu gahetvā, sunisitāsinā santāsetvā, bhūmigabbhaparikkhittam 19 asesaparijanam āharāpetvā,

¹ B ca ² S₁ -kāraṇaṁ ³ B akappittha-

⁴ B nisāgahan ti 5 MSS. -ghaņassa 6 B -vāre

 ⁷ B uppalapattadatta 8 S_I -to parijano; B toyapario
 9 S₂ Sārāmeyavesi-; B Sārameyyavesi pisāzānugama-

⁹ S₂ Sarameyavesı-; B Sarameyyavesı pısazanugamanenāṇṇapānāya ¹⁰ S₁ sīsapā- ¹¹ S₂ nahāpanāya

¹² B Tampapaṇṇiyasarasamotiṇṇam

¹³ S₂ -sataparivarem adisvā 14 B Kubbeņībhidhānam

¹⁵ S₂ tāpasīvedam 16 S₁ -āvudho

¹⁷ B gīvāpariggatanārā-

¹⁸ S_{1,2} rukkhitvā; B ruddhitvā ¹⁹ B -pakkhittam

tāya sakkato rattim r tasmim dumamūle dhavalajavanikāvitānasayane 2 nipanno, soļasavassīkam sabbābharanaatimanohararūpam 4 māpetvā, upagatāva vibhūsitam 3 tāya dibbasarīrasamphassam anubhavitvā, tassanubhāvena Sirīsavatthun nāma yakkhapuram pavisitvā. jetthayakkhassa Lankapuranitayuvatimangalatthaya sanghātetvā, jalanidhivelāpariyanipatitāsesavakkharāsiyo nțam Laikātalam gahetvā, tattha 5 Tambapanninagaram māpetvā, Pandurājadhītaram ānāpetvā,6 pubbabhariyam 7 Kuvenini nīharityā, rājābhisekam ādāya sāgaragatikilantavasudhālambitapānitalasamāsīnehi 9 vodhasattasatehi 8 tambabhūmirajasamākinnapāņim oloketvā, tambapānī ti vuttattā Tambapannī ti laddhadutiyābhidhāne Laikādīpe amitatejo hutvā rajjam akāsi.

Tato Bhaddakaccānābhidhānim Sākiyavilāsinim aggamahesini katvā, gahitaLankābhiseko Sīhapurānīto Sīhalavainsajo VijayabhātuSumittanarindavaramahesīMaddarājadhītuputto Panduvāsadevarājā. Tassa putto Abhayarājā. Tassa bhātā Ganatissarājā. 10 Tesam bhāgineyyo DīghagāmaniSakyasūnusambhavo sādhujanākarĀnurādhapuramāpako Pandukābhayarājā. Tass' aggavilāsinī Suvannapālisambhūto Mahāmeghavanuyyānamāpako Mutasīvarājā 12 ti etesain Lankādhipatīnam 13 accayena asambhinnakhattiyavamsajo abhisekamangale pathavitalasamutthitavividharatanānekanidhinivaho velātatasamuggatabahuvidha¹⁴jalanidhiratano jātapabbatanitambavelugumba¹⁵sañjātarathapatodaparimānapabhassararuciravividhalatākusumasakunayatthittayo sagaratatasamuggatagajaturaigarathamalakaka-

¹ B rattismim

² B bavalajavanikā-

³ S. B omit vi-

⁴ B ativiyamanoharam

⁵ B omits tattha

⁶ B ānāpetvā

⁷ B -bharivaKubbenim

⁸ B sāgarakilanta-

⁹ B vasudhāvalambita-

¹⁰ S₂ omits tassa bhāo Ganao

¹¹ B sādhujanānandakarĀnu-

¹² B Mutasiva-

¹³ S₂ B Lankādhipānam

¹⁴ B -vividha-

¹⁵ B jotapabbatanitampavelugumbe

kudhaphalavalayanguliyethal akāramuttāphalo ināmanibbhinnaripujanahadayo bhattivacchalāvanatasadesaparadesāsesajanasamūho Asokarājadāpitavarataradutiyābhiseko Devānampiyatisso rājā hutvā, apagatabhayasokasankam akalanka Lankam paripāleti.

Tadā Moggaliputtatissatthero tam tatiyasangītim nitthāpetvā, "Kattha nu kho anāgate sāsanam suppatitthitam bhaveyyāti?" upaparikkhanto, "Paccantimesu kho pana² janapadesu suppatitthitam bhavissatīti," disvā, Majjhantikattheram KasmīraGandhārarattham pesesi; tathā Mahādevattheram Mahimsakamandalam, Rakkhitattheram Vanavāsim, Yonakadhammarakkhitattheram Aparantakam, Mahādhammarakkhitattheram Mahārattham, Mahārakkhitattheram Yonakalokam, Majjhimattheram Himavantadesabhāgam, Sonattheram ca 3 Uttarattheram ca Suvannabhūmim, attano saddhivihārikam upasampadāmandale yeva saha patisambhidāhi arahattam patvā, attano yeva santike Tipitakasangahītam 4 sabbam theravādam tinnam vassānam abbhantare ugganhitvā, attano antevāsikānam sahassamattānam bhikkhūnam pāmokkhappattam āyasmantam Mahāmahindattheram Lankāsankhātam Tambapannidīpam pesesi. Te sabbe tam tam 5 disābhāgam gacchantā attapancamā āgaminsu.

Athāyasmā Majjhantikatthero Pāṭaliputtato vehāsam abbhuggantvā, Himavati Āravāladahe otaritvā, tassopari 6 cankamanto: "Ko7 'yam chinnabhinnapaṭadharo 8 udakan 9 no dūsetīti?" Kodhābhibhūtam Āravālanāgarājam antalikhe anekāni bhimsanakāni nimminitvā dhūmāyantam, pajjalantam paharaṇavuṭṭhiyo vissajjentam, pharusavacanehi tajjentam, o attano iddhibalena paṭibāhitvā rī vigatānubhāvam katvā, tankhaṇānurūpāya dhammiyā kathāya

B -kakudhapākatikavalayaigulivedhakākāramuttābalo
 nānāparibhinnaripujanahadayo
 B omits pana

³ B omits ca 4 B Tipitakam sangītam

 $^{^{5}}$ S₁ omits tam 6 S₂ tass' upari 7 B ko ayam

⁸ S₂ omits-bhinna9 B udake •
10 B tajiantam 11 B natihāhetvā vihatānuhhāva

¹¹ B tajjantam ¹¹ B paṭibāhetvā vihatānubhāvam

caturāsītivā nāgasahassehi alinehi pi bahūhi Himayantavāsīhi gandhabbadibbayakk na²rakkhasehi saddhim tam saranasīlesu patitthāpetvā, Pañcakam pi yakkham Bhāratiyā 3 ca yakkhiniyā pañcahi ca puttasatehi saddhini sotāpattiphalam pāpetvā, tena Coragādhipena pasādaparavasena 4 sakiye ratanapallaike nisīdāpetvā vijiyamāno nāgabalim ādāya, āgatānain KasmīraGandhāraratthavāsīnam āsivisopamasuttantani 5 kathetvā, asītivā pānasahassānam Dhammābhisamayam pāpetvā, kulasatasahassam pabbājetvā KašmīraGandhāram vāv' ajjatanā kāsāvapajjotam isivātapativātam akāsi.

Mahādevatthero 6 Mahimsakamandalam gantvā devadūtasuttantanir kathetvā, cattālīsāva pānasahassānani 7 Dhammacakkhum uppādetvā, cattālīsam yeva pāņasahassam pabbājetvā tattha sāsanam patitthāpesi.

Rakkhitatthero pana Vanavāsim 8 gantvā ākāse thatvā, anamataggapariyāyakathāya Vanavāsike pasādetvā, satthisahassānam Dhammābhisamayam katvā, sattatimsasahassamanusse 9 pabbājetvā, pañca vihārasatāni patiggahesi.

Yonakadhammarakkhitatthero pi Aparantani gantvā, aggikkhandhopamasuttantakathāya Aparantake pasādetvā, sattatimsapāņasahassāni Dhammāmatam pāyetvā, khattivakulato yeva purisasahassam 10 cha itthisahassani ca 11 pabbājetvā, tattha 12 sāsanam patitthāpesi.

Mahādhammarakkhitatthero pana Mahāratthain gantvā, MahānāradaKassapajātakakathāya Mahāratthake pasādetvā, caturāsīti 13 pānasahassāni maggaphalesu patitthāpetvā. terasasahassāni pabbājetvā, tattha sāsanam patitthāpesi.

Mahārakkhitatthero pi Yonakaratthani 14 gantvā, Kāļa-

I S. bahumhi

² B -devayakkha-3 B'S₂ Hārinivā

⁵ B āsivisūpama°

⁴ B pasādamanavasena

⁶ B inserts pi

⁷ S2 -sahassam; B pānasatasahassānam

⁸ B -thero pi Vanavāsim ⁹ B sattasatasahassamanusse

¹⁰ B purisasahassāni cha ca; S₂-sahassañ ca; S₃ sahassā

¹⁷ S2 B omit ca

¹² B omits tattha

¹³ B caturāsītivā

¹⁴ B Yonakalokam

kārāmasuttantakathāya Yohakalokam pasādetvā, sattatimsasahassādhikassa pāņasa asahassassa maggaphalālankāram datvā, dasasahassānī pabbājetvā, tattha sāsanam

patitthāpesi.

Majjhimatthero pana Kassapagotto Alakadevo I Dundubhissaro Sahassadevo ti catūhi therehi saddhim Himavantadesa2bhāgam gantvā, Dhammacakkappavattanasuttantakathāya tam desam pasādetvā, asītipānakotīnam maggaphalaratanāni adāsi,3 pañca 4 therā pañca ratthāni pasāekekasatasahassam 5 pabbājetvā, tattha

sāsanam patitthāpesum.

Sonatthero pi saddhim Uttarattherena Suvannabhumim gantvā, tam divasam rājakule jātadārakam pubbe viya khāditum samuddato nikkhamitvā 6 āgacchantim 7 ekam rakkhasim disvā, manussesu viravantesu 8 thero diguņe 9 attabhäve nimminitvä tehi attabhävehi tam rakkhasim parisamajihe 10 katvā, ubhosu passesu parikkhipitvā yāva adassanam tāva palāpetvā, dīpassa samantato rakkham thapetvā, tasmim samaye sannipatitam mahājanakāyam Brahmajālasuttantakathāya pasādetvā, saraņasīlesu patitthāpetvā satthisahassānam Dhammābhisamayam katvā. kuladārakānam addhuddhāni sahassāni kuladhītānam diyaddhasahassāni pabbājetvā, tattha sāsanam patitthāpesi.

Tena vuttam.

Mahādayassāpi jinassa kaddhanam Vihāya pattam amatam sukham pi te Karimsu lokassa hitam tahim tahim, Bhaveyya ko lokahite 11 pamādavā ti?

Mahindatthero pana: "Tambapannidīpam gantvā,

I S. Alavakadevo; B Alakarevo Duddabhiyo Mahārevo ti

³ B padāsi ² S₂ -padesa-

⁴ S2 pañca pi ca

⁵ B ekato ekekasahassam

⁶ S_{1,2} nikkhimītvā; B nikkhametvā 7 Bāgacchantam

⁸ S₂ vivarantesu

⁹ B dvigune

¹⁰ S_{1,2} saparisa-

II B lokahito

tattha sāsanam patitthāpehīti, i upajjhāyena ca i bhikkhusanghena ca 2 ajjhittho, "Kālonu kho me Tambapannidīpam gantum no ti," 3 vīmamsamāno, "Na tāva kālo ti." disvā, "Yāva so kālo āgacchati, tāva ñātake olokemāti." cintetvā, upajjhāyañ ca bhikkhusanghan ca vanditvā. kattikamāse Asokārāmato nikkhamma, Itthiyo 4 Uttivo Sambalo 5 Bhaddasālo ti etehi 6 catūhi therehi Saighaputtapattachalabhiñña7Sumanasāmanerena saddhin natisaigahan katun Rajagahanagaraparivattake Dakkhinagirijanapade cārikam caramāno, channam māsānam accayena Vedisanagaram 8 patvā, tadā 9 tattha vasantim Sākiyānim attano jananim 10 Vedisamahādevim 11 disvā, tāya kārāpitam Vedisagirimahāvihāram 12 pavisitvā, tatth' ekamāsan vāsan katvā, jetthamūlapunnamadivase sannipatitvā, "Kālo amhākam Tambapannidīpam gamanāyāti," ñatvā,13 Devindenāpi yācito Bhandukābhidhānena anāgāminā pabbajjābhilāsinā Vedisamahādevībhaginīdhitusūnunā 14 saddhim attasattamo 15 Vedisapabbatā vehāsam uppatitvā, 16 pasaune gaganatale nimmalasalilatale 17 sarasi hamsaganaparivuto rajahamso viya virocamano,18 khanena Tambapannidīpam āgantvā, Bhagavato parinibbānato dvinnam vassasatānam upari chattimsatime 19 vasse Dhammāsokanarindassa abhisekato atthārasame vasse Devānampiyatissassa abhisekato sattame māse sayam dvādasavasse 20 anurodhijanapūritassa 21 Anurādhapurassa, 22 puratthimāya disāya Missakābhidhāne nīlavanasaņdamaņdite

¹ S₂ omits ca

² S₂ omits ca

³ S₂ omits ti

⁴ B Ittiyo

⁵ B Sampalo

⁶ S₂ enehi

⁷ B puttena pattachalabhiññena

⁸ S_r Vethisa-; B tasmin Vedisanagaran

⁹ B omits tadā $^{\text{10}}$ B janettim $^{\text{11}}$ S₁ Vethisa-

¹² S_r Vethisa-; B Vedisagīri-

¹³ B ñātvā

¹⁴ Sr Vethisa-; B omits -mahā-

¹⁵ S₁ Vethisa- ; S₂ Vethisaka- ; B Vedisakapabbatā-

 $^{^{\}text{16}}$ B uppattitvā $^{\text{17}}$ S2 -salile $^{\text{18}}$ S1 inserts tain

¹⁹ B -chattimsame

²⁰ MSS. -vasso

²¹ B anurodhajanapüritassa

²² S2 omits Anurão

ghanacchāyāsilātale z sucithavalapulinabhūmibhāge sātasītalajalāsaye 2 tinnam rubbaBuddhānam padalanchanapavitte 3 pabbate otaritvā, ambatthale nisīdi.4

Tena vuttam.

Lankāpasādanagunena 5 viyākato so Lankāhitāva muninā savitena ante, Lankāya Satthusadiso hitahetu tassā Lankāmarūhi mahito 'bhinisīdi tatthāti.

Lankāvataranakathā.

Tam divasam rājā Devānampiyatisso: "SakalaLankādīpavāsino 6 chanam karontūti," nakkhattam ghosāpetvā, kīļāpasutesu nāgaresu 7 sayam cattālīsapurisasahassaparivāro migavam kīlitukāmo alankatanagarato nikkhamitvā, Missakapabbatābhimukham gacchanto, "There anarindassa dassessāmīti," 9 rohitamigarūpam gahetvā, naravarāvidūre 10 tiņapaņņāni khādamānam II viya vicaran I2tam devaputtam disvā, "Migo ti," maññamāno, "Ayuttam dāni 13 pamattam vijjhitun ti," jiyam pothetvā, cāpaghosena attānam oloketvā dhāvantam anujavanto, 14 ambatthalam abhirūhitvā, antarahitam tam adisvā, ito cito ca 15 olokento, Mahindattheram 16 "Maññeva rājā passatu mā itare 17 ti," adhitthahitvā, "Tissa Tissa ito ehīti," vadantam disvā, "Ko nu kho ayam manusso vā amanusso 18 vā ti?" cintento.

"Samanā mayam mahārāja Dhammarājassa sāvakā, Tav' 19 eva anukampāya Jambudīpā idhāgatā ti."

^I B -sītale

² B -sītalāpajalāsaye

3 B padavalanjanavicitte 4 S₁ nisīdimsu 5 S2 Lankāpasādajanano ti viyakato so

6 S. B omit Lanka-

7 S_{1,2} nagaresu

8 B theram 10 B narapatāvidūre

9 B dassissāmi ti 11 B -khādayamānam

12 S₂ B carantam

13 S, pavattam; B dāni pamajjitun ti

14 B anudhāvantam

15 B omits ca

16 S. B. tthero

17 S₂ itarehi

18 B yakkho vā

19 S_{1,2} tam eva

Idam therassa vacanam sutvā aditthasahāyakena Dhammāsokena,

"Aham Bhuddhañca Dhammañ ca Sanghañ éa saranam gato

Upāsakattam vedesim z Sakyaputtassa sāsane. Tvam pi 'māni ratanāni uttamāni naruttama,² Cittam pasādayitvāna saddhāya saranam vajāti.'' 3

Pesitam acirasutam sāsanappavattim anussaramāno, "Ayyā nu kho āgatā ti?" tāvadevāyudham 4 nikkhipitvā, ekamantam nisīdi, sammodanīyam katham kurumāno. Tato thero 5 cattāļīsapurisasahassesu āgantvā rājānam parivāritesu itare pi cha jane dassetvā, "Ime kadā āgatā ti?" vutte, "Mayā saddhim yeva mahārājāti," vatvā, "Idāni pana 6 Jambudīpe aññe pi evarūpā samaņā santīti?" vutte, "Santi mahārāja, etarahi Jambudīpo kāsāvapajjoto isi7vātapativāto tattha,

"Tevijjā iddhippattā ca cetopariyakovidā Dibbasotā ca ⁸ arahanto bahū ⁹ Buddhassa sāvakā ti,"

Vatvā, "Bhante kena āgat' atthāti?" vutte, "N'eva mahārāja udakena na 10 thalenāti," vatvā, "Atthi nu kho rañño paññāveyyattiyan 11 ti?" āsannam ambarukkham ārabbha rājānam pañham pucchanto, "Kim nāmo 'yam mahārāja rukkho ti?" vatvā, "Ambo nāma bhante ti," vutte, "Imam pana mahārāja ambam muñcitvā añño ambo atthi natthīti?" "Santi bhante aññe pi 12 bahū ambarukkhāti," "Imam ca ambam te ca ambe muñcitvā atthi nu kho mahārāja aññe rukkhā ti?" "Santi pana bhante 13 anambarukkhā ti." "Aññe ambe ca anambe ca

B dhāresi
 B sapuddho ti saraṇaṁ bhajā ti
 B therā
 B omits pana
 B omits isi-

⁵ B therā 6 B omits pana 7 B omits isi-8 S₂ omits ca 9 S₁ bahum 10 S_{1,2} omit na

¹² B paññāṇan ti ¹² S₂ omits pi

³ S. omit anambarukkhā

muncitvā atth' anno koci riekkho ti?" "Ayam eva bhante ambarukkho ti," vutte, "Sādhu mahārāja paṇdito 'siti," vatvā, "Santi pana te nithārāja nātakā ti?" "Santi bhante bahujanā ti." "Annātakā pi santi mahārājāti?" "Annātakā bhante nātakehi bahutarā ti." "Tava nātake ca annātake ca muncitvā atth' anno koci mahārājāti?" "Aham eva bhante ti," vutte, "Sādhu mahārājāti?" vatvā, "Paṇdito rājā sakkhissati Dhammam annātun ti," cūļahatthipadopamāsuttantam kathetvā, acatālīsapurisasahassehi 4 saddhim rājānam saraṇasīlesu patiṭṭhāpesi.

Tadā rājā bhattābhihāram sutvā, therānam vikālabhojanoparatabhāvam jānanto pi sadācārānu5rakkhanattham bhattenānupucchitvā,6 "Na bhunjāma adhunā mahārājāti," vutte, "Gacchāma 7 bhante nagaran ti," vatvā, "Tvam 8 gaccha mahārāja vasissāma mayam idhāti," vutte, "Evam sati kumāro 'yam 9 amhehi saha gacchatūti," vatvā, "Ayam hi agataphalo idani pabbajissatīti," vutte, "Tena hi bhante pāto 'va ratham pesessāmi 10 tattha 11 thitā āgaccheyyāthāti," vanditvā,12 Bhandukam 13 ekamantam 14 netva,15 therassa sarūpam pucchitvā, sakasahāyakāsokanarapatiputtabhāvam natvā, "Lābhā vata me ti," cintetvā, tuṭṭha-Tasmim khane thero Bhandukam, hattho pakkāmi. khuragge yeva arahattam pāpento pabbājetvā, Sumanasāmaneram āmantetvā, 16 "Ehi tvam Sumana 17 Dhammasavanassa 18 kālam ghosehīti," vatva, "Kim bhante dasasahassi¹⁹lokadhātum sāvento ghosemi udāhu imam cakkavāļam vā Tambapannidīpam 20 vā ti?" vutte, "Imam dīpam Sumana sāvento ghosehīti," vatvā, "Sādhu bhante ti," abhiññāpādakam catutthajjhānam samāpajjitvā

¹ B pana bhante ² B te pana ñātake

³ B kathitvā 4 B -sahassena 5 B saddhācārānu-

⁶ B bhattena pucchitvā 7 B gacchām' aham

⁸ S₂ B tuvam 9 B 'yam bhante ¹⁰ B pesissāmi

¹¹ S₂ B tatra
¹² B inserts tam
¹³ B Bhaṇḍakam

¹⁴ S₂B ekamantikam 15 B katvā 16 B omits āmano

¹⁷ S₂ samaṇa 18 B -savanakālam

¹⁹ S_{1,2} omit Kim . . . vatvā 20 B Tampapanni-

vutthava adhitthahitva samahitena cittena, "Dhammasavanassa kālo 'yani bhadar tā ti,'' tikkhattum sakalam Tambapannidīpain sāventena sāmaņerena Dhammasavanakālam 3 ghosāpetvā, tam sutvā upagatam mahantam devatāsannipātam disvā, samacittasuttantam kathetvā. asankheyyanam devatanam 4 Dhammabhisamayam katva, nāgasupanne saranasīlesu patitthāpetva, tassā rattiyā accavena udite ambaramahāsarekasahassapatte disāvadhūmukhamandanakunkumavisesake sakalabhuvanabhavanapadīpake divasakaramandale, "Āgato ratho bhante abhirūhatha rathan ti," patiniveditam narapatipesitassa sārathissa vacanam sutvā, "Nārohāma ratham gaccha mayam āgaechāma tava 5 pacchato ti," sārathim pesetvā, vehāsam abbhuggantvā, Anurādhapurassa puratthimadisābhāge anavaratam 6 ajjamānasamada Lankāvilāsinīkucakalasalulisamada7kāla 8 hamsakula9kalahamutakallolamālāva: kharitakūlāya 10 Kadambanadiyā 11 tīre pathamakacetiyatthane 12 otari. Raja pi sarathim pesetva, nagaram alahkarāpetvā antopura 13 närijanamanorathasampädanäya 14 antorājanivesane yeva gandhadāmamālādāmamuttolambakam 15 viniggilantam iva suvannamanirajatatārakākhacitaanekavidha¹⁶surabhikusumappakārābhikinnam ¹⁷ ativiya pāsādikam mandapan sampādetvā, tassa majjhe nānāratanajjuti¹⁸virājitāni ¹⁹ vicittattharaņatthatāni ²⁰ āsanāni paññāpetvā, sārathinā, "Āgatā 21 deva therā

3 S. -savanassa

B -savanakālo ayam bhaddantā

² B sāvento; S₁ sāvevento

⁴ B devānam

⁵ B gaccha pacchāma tava; S2 omits mayam

⁶ B anavataranimujjamānasakalaLaikā-; S2 -sakala-Lanka- -8 S. B -kala-7 B pamada-

⁹ S2 omits -kula-

¹⁰ MSS. -kulāya

¹¹ B Kadampanadiyā

¹² B pathamacetiyathāne

¹³ B antepura-

¹⁴ B -sampadāya

¹⁵ B -lambakayiniggalantam

¹⁶ B vividha-19 Sr -viracitāni

¹⁷ S₂ -kārākinnam 18 B -joti-

²¹ B omits āgatā

²⁰ Sr vicittattharanāni; B citta-

pacchato nikkhamitvā purato me pācīnadvāre thitā i ti," vutte, pahatthahadayo hutvā, sayam 2 sabbābharanavibhūsito alankatānekasatāmacca parivuto 3 vicittapupphadhajapatākādīhi pañcangikehi ca 4 turiyehi 5 therānam vidhīyamānapūjo mahatā rājānubhāvena paccuggamma 6 vanditvā, pattam gahetvā tesam purato 7 purato gacchanto abhinavasudhādhavalavividhapāsādehi Kelāsasikharanikarākāram⁸ candanāgarudevadārukappūrādigandhāpanehi Gandhamādanapabbatanitambasannibham kuvalayamallikasumanacampakādipupphāpaņehi sabbadā vasantasamayopamam cīnadukulakoseyyādidussāpaņehi 9 kappaddumasamānam ratanākarāyamāmanikanakarajatamuttādiratanāpanehi gajaturangayodhanaranārīniccasañ 11 cāram 12 nam 10 puññajala¹³dhotapāpamalasuddhasantānajananisevitam ¹⁴ vicittatoranadhajakadalīkalasamālālankatanimmalapabhassaravālukāpandaravividhavīthipatimanditam manthābhihatam 15 iva khīrasāgaram ākulībhūtam nagaram pavesetvā,16 sabbābharanapatimanditahāvabhāvalīlhā 17 cāturiyasamannāgatasurakaññāpatibhāgarājakaññānu¹⁸sañcaritam nāparihārūpasobhitam 19 rājabhavanam ānetvā, kancanamālālankatasetacchatte supannatte 20 uttamāsane nisīdāpetvā, panītāya bhojanavikatiyā sahatthā 21 santappetvā, amaccaganaparivuto ekamantam nisīdi.

Tadā rañño kanitthabhātukassa Mahānāgābhidhānassa yuvarājassa jāyā Anulā ²² nāma devī rājagehe vasantī raññānuññātā ²³ sabbālankārapatimanditā saradanisākara-

^{*} B'tītā ti vutte

² S₂ omits sayam

 $^{^3}$ B alankatānekasahassāpaccaparivuto $$ 4 S2 \it{omits} ca

⁵ S_I inserts ca

⁶ B paccuggamanam katvā

⁷ B purato once

⁸ S₁ -karam

⁹ B vividhacinadukula- 10 B ratanākarasamānam

¹¹ B -naranārīnam

¹² S₂ B -sañcaram

¹³ B paññājala- ¹⁴ B -janasevitam ¹⁵ B mandhābhi- ¹⁶ B pavīsitvā ¹⁷ B -lilā- ¹⁸ S₂ -kaññādānu-

¹⁹ S₂-parihārarūpa-; B-parikkhanupasobhitam rāja° āropetvā ²⁰ B supaññatta- ²¹ S₂ sahatthāya

opetva 20 B supannatta-21 S₂ sanatinaya 22 B Anulā 23 B rājarodhe heva sandhim rañño anuo

rucirayaravadanā vikasitaindīvara¹nīlalocanā bimbaphalapāṭaladasanavasanā maṇikuṇdalamakarapattabhaṅgakoṭikiraṇappahaṭa ² kapolatāya sal aṇṇapallavam iya mukham ubbahantī suvaṇṇavaṇṇasurattakaracaraṇa ³ talā ⁴ pīnasamasaṁhata5niruttarathanayugalā tanutaratanumajjhā 6 vipphuritahāralatārasmijāle nimuggasarīratāya khīrasāgaranimuggavadanā viya Siridevatā mahārahamekhalākalāpakhalita 7 visālajaghanatthalā 8 vicittavatthanivatthā gajabhujasamasahitorukā raṇitamaṇinūpurākulitacaraṇayugalā dīpasikhā viya bhāsamānā navavanalekhā viya komalatanulatā Meruvanalatā 9 viya kanakapattālaṅkatā pañcaitthisataparivutā āgantvā, there vanditvā pūjetvāekamantaṁ ¹o nisīdi.

Thero saparijanassa rañño Dhammaratanavassam vassāpetvā, Petavatthum Vimānavatthum Saccasamyuttam ca kathetvā, Anulādevīpamukhāni pañcaitthisatāni sotāpattiphalālankārena alankaritvā, mahājanasamūhesu rājanganesu rāsi hutvā theradassanam alabhitvā mahatā ravena viravantesu: "Sace te ettha pavisissanti okaso na bhavissatīti," hatthisālam jaggāpetvā, vālukam okiritvā, pancavannakusumāni 11 vikiritvā, celavitānain bandhitvā mangalagajavaratthāne 12 āsanesu pannattesu tattha gantvā nisinno devadūtasuttantam kathetvā, janasahassam sotāpattiphale patitthāpesi.

Tena vuttam.

Lankādīpe so Satthukappo akappo Lankādhitthāne dvīsu thānesu ¹³ thero, Dhammam bhāsitvā ¹⁴ dīpabhāsāya evam Saddhammotāram kārayi ¹⁵ dīpadīpo ti

Nagarappavesanakathā.

		And the second s		
¹ B -indavara-	² B -kiraņāhata-	3 S ₁ -varaņa-		
$4 S_2$ -kalā 5	B pinasamasahita-	6 B -majjhimā		
7 Srmekhalālā	pakhalita-; S2 -mel	khalālāpakalita- 🕻		
B-kalāpalalita-	⁸ B -ghanattalā	9 B Neru-		
¹⁰ S₂ ekamante	¹¹ S ₂ pañcavaṇṇāni kusumāni			
12 S2 -varathita-	[18] [18] 25 - 18: 4 - 12: 4 - 12: 12: 12: 12: 12: 12: 12: 12: 12: 12:			
¹⁴ B bhāsetvā				

samvattajalanidhivīcīsu viya naranārīghatāsu āgacchantīsu, "Hatthisālāti2sambādhā ti," dakkhinadvārappadese pupphaphalablarita3tarunikarapatimandite 4 kusumadasanena ⁵ AditinandanaNandanavanam sitvā pallavapāninā āmantetvā:6 "Mayā7 sametum8 alam tavāyāsenāti," 9 vihangamadhukararavena 10 gajjamāne Nandanābhidhānopavane II āsanesu paññattesu tatthāpi I2 nisīditvā, bālapanditasuttanītam kathetvā, itthisahassassa 14 sotāpattiphalavararatanam datvā, āgatāgatāhi kulavadhūhi saddhim sammodamāno sāyanhasamaye utthāy' āsanā Missakapabbatābhimukham gacchanto, dāni bhante tattha gantum idam eva Nandanavanam uyyānam ayyānam nivāsanatthānam hotūti," vutte, "Nagarāsannam mahārājāti," patikkhipitvā, "Tena hi bhante etam Mahāmeghavanam nāma uyyānam mama pitu samvaddhitam 16 nagarato nātidūram nāccāsannam gamanāgamanasampannam tattha therā 17 vāsam kappentūti," vutte, "Sādhu mahārājāti," nivattitvā, 18 nekapupphaphalapalla 19valankatataruvaranicitam madhumadamudita20 vividhamadhukaropakūjitam sucivimala²¹sītalasalilāsayasanāthikatam 22 yogānukulam Mahāmeghavanam nāma uyyānam pavisitvā, tattha dibbabhavanasannibhe rājabhavane surasayananibbisesasayanāsane samāpattisukhena vasitvā, yāminīpariyante āgatena Lankādhipena, "Kacci bhante phāsukam 23 pamadavanam 24 idan ti," vutte, "Āma mahārāja uyyānam samanasāruppan ti," vatvā, tam vanam Sanghassa Brahmadeyyam katvā dātukāmena Narindena,

¹ B -nidhivicapantīsu ² S² -sālāsuti- ³ B -phaladhārita-

⁴ S_r -patimanditesu 5 S₂ -dassanena; S_r -dasanehi

⁶ B āmantitvā 7 S₁ omits Mayā 8 B pametum.

⁹ B tavāssādenāti vihangamadhukarāravenāva

¹⁰ S₂ -rāven' eva 11 S₂ -pavanesu 12 S₂ B tattha pi

¹³ B -suttam ¹⁴ B -sahassam ¹⁵ S₁ akāle

¹⁶ B sambaddhitam ¹⁷ B therā vikappentūti

¹⁸ S₁ nivattetvā 19 S₁ -phallavā- 20 B mudamudita-

²¹ S₁ -vimalatala- ²² B -sanāvikatam

²³ B phāsukam mama vata vanam ²⁴ S₂ pavanavanam

"Kappati bhante bhikkhusanghassa aramo ti?" vutte, "Kappati mahārāja 'anujānāmi bhikkhave ārāman ti' veļuvanam patiggahetvā Bhagavatā anuññátor ti," vatvā, paramapītipasādapunnahadayena 2 rannā suvannabhinkāram 3 gahetvā, "Imam 4 Mahāmeghavanuyyānam Sanghassa dammīti," 5 therassa karatale manivannam udakam pātetvā tasmini khane kampamānam mahāpathavim disvā, "Kasmā bhante vasu 7 dhātalam idani kampatīti?" vutte, "Mā bhāyi mahārāja imasmim dīpe Dasabalassa sāsanam patifthahissati 8 idañ ca pathamam vihāratthānam tassedam 9 pubbanimittan ti," vatvā, rājānam pasādesi.

Tato Lankādīpappadīpo thero Mahāmahindo 10 Lankindam ādāya, tuhinajalakanikasisira isamīranaccutakusumappakāraviracitam12 abhinavavikasitakusumanikarabahalaparimalam vibhāta¹³kālaramanīyam ¹⁴ uyyānam anuvicaranto rājagharassa dakkhinadisābhāge picudumamūlam 15 gantvā, "Tīsu pubbaBuddhuppādesu 16 viya Saighakammattham etthädhunā pi mālako 17 bhavissatīti," pathavītalam kampento tam thanam atthah' eva jatikusumamutthīhi pūjetvā, tato rājagharassa uttaradisābhāge 18 pañcapadumasanchannam madhurodakasampunnam atimanoharam saram 19 gantvā, "Ayam Sanghassa jantā20gharapokkharanī bhavissatīti," dharanītalain cālento tain thānañ ca atthah' eva jātikusumamutthīhi 21 pūjetvā, tato rājagharassa dvārakotthakam gantvā, "Tinnam pubbaBud-

B anuññātā

² B pasādāpunnahadayena

³ B -bhingaram 6 B omits kasmā

⁴ B idam 7 S, suvasu-

⁵ S, dasammīti 8 Sr -hissatīti

⁹ B tass' etam

¹⁰ B Mahindo

¹¹ S2 -kanaka-; B -kanasisira-

¹² B -appabhāviracitam

¹³ B vibhātaramanīyam

¹⁴ S2 -ramanīyyānam; omits uyyānam

¹⁵ B sivuggidumamülam

¹⁶ B Buddhuppādesu

¹⁷ B simāmālako

¹⁸ B uttarabhage

¹⁹ S. gharam

²⁰ S. janto-

^{&#}x27;21 S2 B pupphamutthīhi

dhānam bodhirukkhato dakkhinasākhā i ānetvā ettha patitthāpitā 2 amhākam Bhagavato dakkhinabodhisākhā pi imasmim yeva thane patittha hissatīti," dharanīmandalam 3 khobhento tam thanam attnahi 4 sumanakusumanjalihi pūjetvā, tato mandamārutacalitehi tarunarattakomalapallavahatthehi āmantetvā silīmukharavehi,5 "Kva 6 gacchatha Sad7dhammavaracakkavatti8puttā? ettha etha no sirim anubhavathāti," vadamānāhi viva latākantāhi parivutam mahāmucalindamālakam 9 gantvā, "Idam Sanghūposathāgārassa lohakūtamahāpāsādassa thānan ti," bhūravam janayanto, tam thanam atthah' eva pupphamutthihi pūjetvā, tato pañhambamālakatthānam 10 gantvā, rājopanītam vannagandharasasampannam supakkam ekam ambapakkam 11 tatth' eva samāsīno paribhuñjitvā, bhūmisāminā ropāpetvā pattadhovanodakam āsincitvā, tasmim khane nikkhantaambankuram vissatthavitapasākhāpalāsam12 avaharitakusumaphalanikaram galamanaparinataphalam upagatamadhulīhakokilakalandakam sahakārataruvaram oloketvā, "Idam Sanghasannipātassa salākaggassa thānan ti," vasu¹³matīgajjanam kārento, tam thānam atthah' eva kusumamutthīhi¹⁴ pūjetvā, tato phalapāda¹⁵ pagaņākinņam catussālatthānam 16 gantvā, "Idam tinnam pubbaBuddhānam uyyānapatiggahanadivase samantā dīpavāsīhi āhaṭapaṇṇākāram 17 thapetvā bhājitatthānam 18 idāni bhattaggatthanan ti," mahīnādam samuppādento, tam thanañ 19 ca atthah' eva pupphamutthīhi pūjetvā, tato anto uyyāne

¹ B dakkhinasākham

² B patitthāsi

³ B dharāmaṇḍalaṁ 4 B aṭṭhahi kusumañjalīhi

⁵ B alimukharavehi āgacehatha ⁶ S₂ tvam

⁷ S₂ omits sad- 8 B -cakkavattino

⁹ S_{1,2} mahāmucalamālakam

то В райсатbamāļakathānam; S_r раййаhamba-; read mahamba°

¹¹ S₂ B ekambaphalam ¹² B -palāsam tava bharita-

¹³ S₂ vasumatim ¹⁴ B pupphamuṭṭhīhi ¹⁵ S₁ -pādaga-

¹⁶ B catusālathānam ¹⁷ B āgatam paṇṇākāram

¹⁸ B bhojitathānam ¹⁹ S₂ B thānam; S₂ B omit ca

sunimmalasītalasalilābhipuṇṇāya kamaluppala i kuvalayādivividhakusumābharaṇasamalaikatāya jaladevatānūpuraravānukārikāļahaṁsasitāya bahuvidhavihaṅgagaṇādhivāsabhūtāya saradasarasiriyā akkhu³ddikāya i Kakudhābhidhānāya vāpiyā upari jalasamīpe mahāthūpaṭṭhānaṁ gantvā, medinītalaṁ naccāpento, taṁ thānam aṭṭhah' eva s campakapupphañjalīhi pūjesi.

Tato thero Laikissarena: "Kasmā bhante avanitalam idam gajjatīti?" puṭṭho, "Ṭhānam idam mahārāja catūhi Tathāgatehi sēvitam, imasmim hi kappe paṭhamam pātubhūtassa Kakusandhassa⁶ bhagavato kāle imam 7 Mahāmeghavanam Mahātitthavanam nāma ahosi, nagaram pācīnadisābhāge Abhayapuram nāma rājā tatthĀbhayo nāma, dīpo Ojadīpo nāma Pilayakūṭo Bevakūṭo nāma ahosi. Tadā so dasabalo pajjarakābhibhūte 9 Ojadīpavāsino disvā, mahākaruṇāya coditahadayo cattāļīsasahassaariyagaṇaparivuto gaganenāgantvā ¹⁰ Devakūṭe aṭṭhāsi.

Tadā Ojadīpavāsino vigatapajjarakā tārāgaņaparivutam gaganamajjhe thitam puņņacandam viya sakaladīpam ekālokam katvā chabbaņņaBuddha¹¹rasmiyo vissajjentam ¹² Kakusandhadasabalam disvā, khippam āgamimsu. Rājā mahājanena saddhim Sambuddham ¹³ vanditvā pūjetvā, nagarāvidūre ¹⁴ Mahātātithavanam ānetvā, tattha ¹⁵ kata ¹⁶ vicittamaņdape varapallamke nisīdāpetvā, sahasāvakam lokanāyakam vividhabhojanena santappesi.

Tato Bhagavā bhojanāvasāne akālapupphālaikatam Mahātitthavanam ¹⁷ dharaņītalam cālento paṭiggahetvā, Dhammam desento cattālīsasahassajanasamūham maggaphalam pāpetvā, divāvihāram tattha katvā, sāyanhasa-

S_x -upphala S_x B -hansasarasitāya
 S₂-B akhu S₂ B insert khuddikāya

S₂ B aṭṭhahi
 B Kakusandhabuddhassa
 B idam
 B Sīlakūto
 B B-bhūtā

¹⁰ S_r gaņenā- ¹¹ B omits -Buddha- ¹² B vissajjantam

¹³ B Sammāsambuddham ¹⁴ S₂ -dūram

¹⁵ S₂ B ettha ¹⁶ B omits kata-

^{*7} B -vanavasudhātalam

maye¹ Bodhitthānāraham gantvā tattha samāpattim samāpajjitvā vuṭṭhāya, "Mama sirīsamahābodhito dakkhiṇamahā² sākham ādāya Rājar ındā³ bhikkhunī idhāgacchatūti," adhiṭthāsi.

Sā Satthucittam natvā, tam khaṇam yeva Khemavatīrā-jadhāniyam 4 Khemarājānam ādāya, Mahābodhim 5 upagantvā, dakkhiṇamahāsākhāya manosilālekham Khemarā-jena dāpetvā, tam sayam chinnam suvaṇṇakaṭāhe ṭhitam bodhisākham ādāya, pancasatabhikkhunīhi ca 6 devatāhi 7 ca parivāritā iddhiyā idhānetvā, sugatena pasārite dakkhiṇahatthe 8 sasuvaṇṇakaṭāham Mahābodhim ṭhapesi.

Tam Tathāgato Abhayanarindassa datvā, tena Mahātithavane Mahābodhim patiṭṭhāpetvā, tass' uttaradisābhāge sirīsamālakam gantvā, tasmim nisinno Dhammam desetvā, vīsatiyā 10 pāṇasahassānam Dhammābhisamayam katvā, tato pi uttarim 11 thūpārāmaṭṭhānam gantvā, tattha 12 samāpattipariyosāne Dhammam desetvā, dasapāṇasahassāni maggaphalam pāpetvā, manussehi namassitum Dhammakarakam 13 attano datvā, saparivāram Rājanandattherin 14 ca bhikkhusahassena saha Mahādevattheran ca asmim dīpe ṭhapetvā, tato pācīnadisābhāge ratanamālake ṭhatvā, dīpavāsino samanusāsitvā, 15 sasāvako gaganam 16 uggantvā Jambudīpam agamāsi.

Kakusandhe satthari parinibbute, antarahite ca tassa sāsane dutiyam pātubhūtassa Koṇāgamanassa bhagavato kāle mahārāja idam Mahāmeghavanam Mahānomavanam nāma ahosi, nagaram dakkhiṇadisābhāge Vaḍḍhamāna-

¹ B -samayena ² S₂ omits -mahā- ³ B Gajanandā

⁴ B Khemavatiyā rājathāniyā

⁵ B mahābodhimūlam gantvā

⁶ B omits ca 7 B devataparivāritā

⁸ S2 -hatthe suvannakaka-; S1 -hatthesu

⁹ B bodhim thapetvā 10 B vīsatipā-11 B uttarathūpā-

¹² B omits tattha 13 B dhamakaranam

¹⁴ S_r Rājanandana-; B Gajanandattheriñ ca

¹⁵ Banusāsetvā

¹⁶ Sz upagantvā; B nabham uggantvā

puram nāma, rājā Samiddho nāma, ayam dīpo ca Varadīpo nāma Pilayakūto Sumanakūto r nāmā ahosi.

Tadā Koṇāgamano ² dubbuṭṭ paripīlité ³ Varadīpavāsino disvā, timsasahassasamaṇagaṇa⁴parivuto tath' evāgantvā Sumanakūṭe ṭhatvā, sammā ⁵ vattāsu ⁶ vuṭṭhidhārāsu ७ sakaladīpavāsīhi sahopagatanarapatinā puravarāvidūre ⁶ Mahānomavanam ānīto ettha māpitālankatamaṇḍape pallankavaram āruyha sāvakagaṇa⁰parivuto nisinno bhojanāvasāne akālakusumasobhamānam Mahānomavanam mahītalam го kampento paṭiggahetvā, anumodanam karonto, timsajanasahassāni maggaphalam pāpetvā, pubbabodhipatiṭṭhitaṭṭhānam ragantvā, tattha samāpaṭtim samāpajjitvā samāpattipariyoṣāne, ''Mama udumbaramahābodhito dakhiṇamahāsākham ragatvā, Kanakadattā bhikkhunī idhāgacchatūti,'' cintesi.

Sā sugatacittam jānitvā, tam khaṇañ ñeva Sobharājadhāniyā ¹³ Sobharājānam ādāya Mahābodhim upagantvā, dakkhiṇamahāsākhāya ¹⁴ manosilālekham Sobharājena dāpetvā, tam sayam chinnam hemakaṭāhe ṭhitam Mahābodhisākham ¹⁵ ādāya, pañcasatabhikkhunīsurāsuraparivutā iddhiyā idhāharitvā, Satthārā ¹⁶ pasāritadakkhiṇapāṇitale sahemakatāham Mahābodhim ṭhapesi. ¹⁷

Tam Tathāgato Samiddhinarindassa 18 datvā, tena 19 Mahānomavane Mahābodhim patitthāpetvā, tass' uttaradisābhāge nāgamālakam gantvā, tasmin nisinno Dhammani desetvā, vīsatipāņasahassānam Dhammābhisamayani katvā,

¹ S₂ dīpo 'yam Varadīpo nāma ; B dīpo Varadīpo nāma Sīlakūto Sumanakūto ² B inserts bhagavā

³ S_r dubbitthi- 4 B omits -gana- 5 S₂ omits sammā

⁶ B vaddhāsu 7 S₂ suvuṭṭhi- 8 S₂ suravarāvidūram

⁹ B omits -gaņa- 10 B pathavītalam

¹¹ B -bodhithitathānam gantvā samāpattipariyosāne mama ¹² S₂ -sākhām ¹³ B -thāniyā

¹⁴ B -sākhāyam ¹⁵ B bodhisākham; S₂ bodhisākhām

¹⁶ B Satthupasārita- ¹⁷ B thapeti

¹⁸ B Pasiddhanarindassa 19 B omits tena

tato pi uttarim i thūpārāmatthānam gantvā, tattha i samāpattipariyosāne Dhammam desetvā, dasapāṇasahassāni maggaphalam pāpetvā, mar ussehi namassitum kāyabandhanam datvā, saparivāram Lanakadattattheriñ ca bhikkhusahassena saddhim i Mahā-sudhammattherañ ca asmim dīpe thapetvā, tato pācīnadišābhāge Sudassanamālake thatvā, Vara-sdīpavāsino samanusāsitvā sapariso ākāse uppatitvā Jambudīpam agamāsi.

Konāgamane mahārāja bkagavati pari⁶nibbute antarahite ca⁷ tassa sāsane tatiyam pātubhūtassā Kassapadasabalassa kāle imam ⁸ Mahāmeghavanam Mahāsāgaravanam ⁹ nāma ahosi, nagaram pacchimadisābhāge Visālapuram nāma, rājā Jayanto nāma, dīpo 'yam ¹⁰ Maṇḍadīpo nāma Pilayakūto ¹¹ Subhakūto nāma ahosi. ¹²

Tadā Kassapo bhagavā upaṭṭhitam ¹³ rājoparājayuddhena ¹⁴ pāṇinam ¹⁵ vināsam disvā, karuṇābalacodito ¹⁶ vīsatisahassānuBuddhaparivuto ¹⁷ nabhasā gantvā, ¹⁸ Subhakūṭe ṭhatvā, pajjalanto yuddham ujjhitvā ¹⁹ sakaladīpavāsīhi sahopagatanarādhipena nagarāvidūram Mahāsāgaravanam ānīto²⁰ ettha nimmite maṇḍitavaramaṇḍape bhāsuravarapallankam āruyha nisinno bhojanāvasāne akālakisalayakusumasamākulam Mahāsāgaravanam avanitalam cālento paṭiggahetvā, Dhammam desento vīsampāṇasahassāni ²¹ maggaphalam pāpetvā, mahābodhiṭṭhānam gantvā, tattha samāpattim samāpajjitvā, vuṭṭhāya: "Mama nigrodhamahābodhito dakkhiṇamahāsākham ādāya Sudhammā bhikkhunī idhāgacchatūti," adhiṭṭhāsi. Sā munindādhip

- ¹ B uttarithūpā- ² B tattha *bis*
- 3 S₂ B saha ; B pañcabhikkhu- 4 B Mahāsumana-
- 5 B omits Vara- 6 B omits pari-
- 7 B c' assa; S₂ omits ca ⁸ B idam
- 9 B Mahāsālavanam 10 B omits 'yam'
- ¹¹ B Sīlakūto ¹² S₂ āsi ¹³ B utthita-
- 14 S₂ B rājuparājayuddhena
- 15 S_{1,2} pāṇino; B pāṇivināsam 16 B karuṇāya codito
- 17 B -Buddhaparivuto tārāgaņaparivuto viya puņņacando nabhaṣā 18 S $_{\rm I}$ gantā 19 S $_{\rm I}$ muñcitvā

pāvam z viditvā, tam 2 khanam yeva Bārānasīrājadhānivā 3 Brahmadattarājānam + ādāya, māhābodhim upagantva. dakkhinamahāsākhāya mandsilālekham Brahmadattena dāpetvā, tam sayam chinnam kanakakatāhe thitam bodhipañcasata5bhikkhunīdevanikarapariādāya. sākham vutā 6 iddhiyā ettha 7 ānetvā, munindena pasāritadakkhisakanakakatāham mahābodhim Tam 8 dasabalo Jayantanaravarassa datvā, tena mahāsāgaravane mahābodhim patitthāpetvā, tassa uttaradisābhāge Asokamālakani gantvā, tasmini nisinno Dhammani desetvā catunnam pānasahassānam Dhammābhisamayam katvā. tato pi 9 uttarim thūpā rorāmatthānam rī gantvā, tasmim ra nisinno samāpattipariyosāne¹³ Dhammaii desetvā, ¹⁴ dasapānasahassāni maggaphalam pāpetvā, manussehi namassitum jalasātikam 15 datvā, saparivāram Sudhammattherin ca bhikkhusahassena saddhin Sabbanandasāvakañ 16 ca asmim dīpe thapetvā, 17 tato pācīnadisābhāge Somanassamālake thatvā, Mandadīpavāsino samanusāsitvā 18 sasangho gaganam uggantvā Jambudīpam agamāsi.

Kassape bhagavati mahārāja parinibbute antarahite ca tassa Satthusāsane catuttham 19 pātubhūto amhākam Satthā abhisambodhito navame māse phussapunnamadiyase yakkhapunnaLankādīpam upagamma,20 Lankāmajjhe tiyojanāyate yojanavitthate Mahānāgavanuyyāne mahāyakkhasamāgame upari Ravipathe thatvā kapputthānasamayasamutthitavutthivātanibbisesavassavāyunā21 ca lokantarikagho-

¹ B munino adhippāyam

² B tam khane ñeva

³ B -thāniyā

⁴ B Brahmadattarājam

⁵ S_r omits pañcasata-

⁶ B omits -deva-

⁷ B omits ettha

⁸ B omits tam 9 B omits pi

¹¹ B uttarithūpārāmathānam

¹⁰ S2 sathūpā-12 B omits tasmim

¹³ B samāpattim samāpajjitvā samāpattipariyosāne

¹⁴ S_r repeats catunnam . . . desetvā

¹⁶ S. Nandasāvakañ ¹⁵ B -sātakam 17 S₂ thatvā

¹⁸ B anusāsitvā sangho 19 B catuttha-20 S₂ B -gantvā

²¹ B -vutthidhārānibbi-

ratimiranikarena caz sitanarakabahalasitalena ca san vattakālajātavātasankhubbhitappacandaghana²gajjana³sadisena gaganamedinī4nādena ca ķakkhānam bhayam janetvā, tehi yācitābhayo5"Detha me samaggā nisīdanaṭṭhānan ti"6 vatvā, "Dema te sakaladīpam dehi no mārisābhayan ti." vutte, sabban 7 tam bhayam antaradhāpetvā, yakkhadattabhūmiyā8 cammakhandam pattharitvā,9 tatthāsīno10 samantato ādittam II cammakhandam pasāretvā, kappānalakalāpasadisadahanābhibhūtānam jalapidhisalilabhītānam 12 samantā 13 velante 14 bhamantānam yakkhānam Giri¹⁵dīpam dassetvā, tesu tattha patitthitesu tam yathātthāne patitthāpetvā, 16 cammakhandam sankhipitvā nisinno tadā samāgatānekadevatāsannipāte 17 Dhammam desetvā, anekapāņakotīnam Dhammābhisamayam katvā, Sumanakūtavāsinā Mahāsumanadevarājena samadhigatasotāpattiphalena yācitapūjiyo siram 18 parāmasitvā pānimatte nīlāmalasiroruhe tassa datvā, Jambudīpam agamāsi.

Dutiyam abhisambodhito ¹⁹ pañcame saṁvacchare CūlodaraMahodarānaṁ jalathalanivāsīnam mātulabhāgineyyānaṁ nāgarājūnam maṇipallaṅkaṁ nissāya upaṭṭhiṭamahāsaṅgāme ²⁰ nāgānaṁ mahāvināsaṁ disvā, cittamāsassa kālapakkhe² uposathadivase pāto' va Samiddha-²² Sumanadumadevena chattīkatarājāyatano Nāgadīpam ²³ āgantvā, saṅgāmamajjhe nabhasi nisinno ghorandhakārena nāge santāsetvā, assāsento ālokaṁ dassetvā, pamuditopagaṭanāgānaṁ sāmaggikaraṇīyaṁ Dhammaṁ desetvā, uraga²4-

¹ S₁ va; B c'eva ² B sankhubhitappāvakaghana-

 $^{^3}$ S $_2$ -gajjanā- 4 B -medanī 5 S $_1$ yācitahadayo

⁶ B nisīdathānan ti

⁷ S₂ sabbam upaddavam; B sabbam tam upaddavam

⁸ S₁-dinna- 9 S₂ B atthari- 10 B tattha nisinno

 $^{^{\}text{11}}$ S₂ B ādittan tam $^{\text{12}}$ B -salilapariyantabhitānam

¹³ S₁ samantato ¹⁴ B velante vasantānam ¹⁵ B Gīri-

B patitthāo nisinno
 B samāgatadevatāsannipāte
 B pūjito sīsam
 B dutiyam pi sambodhito

²⁰ B upattitam hi saṅgāme ²¹ S₂ B -pakkhassa

²² S₁ Samiddhi- ²³ S₂ nāmadīpam ²⁴ S_{1,2} uraṅga-

dvayapūjite vasumatīgatamanipallanke nisinno nāgehi dibbannapānam ānetvā santappito jalathalanivāsino asītikotināge saraņasīlesu patiṭṭhāpetvā, tehi namassitum pallankan ca rājāyatanapādapan ca tattha patiṭṭhāpetvā, Jambudīpam agamāsi. ¹

Tatiyam ² abhisambodhito aṭṭhame samvacchare Mahodaramātulena Maṇiakkhikanāgarājenābhiyācito visākhapuṇṇamadivase pañcabhikkhusataparivuto Kalyāṇidese ³ Maṇiakkhikassa bhavanam upagantvā, tattha māpitaruciraratanamaṇḍape manoharavarapallaṅke nisinno nāgarājena dibbannapānehi ⁴ santappetvā nāgamāṇavikānikaraparivutena ⁵ dibbakuvalayavilepanādīhi pūjito tattha Dhammaṁ desetvā, uṭṭhāyāsanā Sumanakūṭe padaṁ dassetvā, pabbatapāde divāvihāraṁ katvā, dīghavāpicetiyaṭṭhāne ca ⁶ mahābodhi/ṭṭhāne ca imasmim mahāthūpaṭṭhāne ca thūpārāmaṭṭhāne ca sasāvako ³ nisīditvā, samāpattiṁ ҙ samāpajjitvā, Silācetiyaṭṭhāne ca ro ṭhatvā, devanāge samanusāsitvā Jambudīpam agamāsi.

Evam idam mahārāja thānam catūhi Tathāgatehi sevitam, ettha ¹¹ anāgate ¹² Buddhassa bhagavato doņamattāhi dhātūhi Dasabalassa rūpakāyam abhinimminitvā sayito vīsamratanasatamucco ¹³ Ratanavālukacetiyo nāma asadiso mahāthūpo ¹⁴ bhavissatīti," vatvā: "Bhante tam aham eva kārāpessāmīti," vutte, "Bahūni ¹⁵ te mahārāja kiccāni tāni kārāpehi,¹⁶ bhātukassa ¹⁷ te Mahānāgassa putto Yaṭṭhālatisso nāma, tass' atrajo Goṭhābhayo nāma, tassa tanayo Kākavaṇṇatisso nāma rājā bhavissati, tassa putto Duṭṭhagāmini ¹⁸Abhayo nāma rājā sayam mahāyodho ¹⁹ dasama-

² B āgamāsi ² B *inserts* pi ³ B kalyāṇīdese

⁴ B nānādibbannapānehi 5 B -māṇavikāparivutena

⁶ B omits ca 7 S₂ inserts -cetiya-

 $^{^8}$ S₂ sasāvakatthāne ca sāvako 9 S₂ omits samāpattim

¹⁰ S₂ B omit ca ¹¹ S₂ etthānā-; B etth' anāgate ¹² S₂ inserts tam ¹³ B māpito vīsaratanasatucco

¹⁴ S₂ B asadisamahācetiyo ¹⁵ B bahū ¹⁶ B karohi

¹⁷ B bhātu° pana te mahā° atrajo Ghaṭṭālayakatisso nāma tassa tanayo Ghoṭābhayo nāma tassa nattā

¹⁸ B Duțthagămani 19 S₁ B omit mahă-

hāyodhaparivuto Kaṇḍulābhidhānam r mahāyodhagajarājam ² āruyha Malayato samāgantvā EļāraDamilarājena³ saddhim yujjhitvā vijitast igāmo samarajalanidhivilothanamantho 4 ganitasakalamahīmaṇḍalo mahabbalo jalanidhivelāmekhalābhūmibhattā nattā te thūpam ettha kārāpessatīti," ⁵ vatvā, rājānam pasādesi.⁶

Tadā rājā, "Yadi me bhante nattā karissati 7 katam yeva tam mayā ti," dvādasahattham silātthambham āharāpetvā, "Devānampiyatissanarapatissa nattā Duṭthagāmini8Abhayo nāma rājā imasmim padese thūpam karo-

tīti," 9 akkharāni likhāpetvā tattha patitthāpesi.

Evam thero dutiyadivase Mahāmeghavanam paṭiggahetvā, tattha aṭṭhasu ṭhānesu pupphāni pūjento mahāmahim kampetvā, saparivāro nagaram pavisitvā, rājagehe bhuñjitvā, Nandanavane nisinno aggikkhandhopamam DasabalaDhammadesanam¹o desetvā,¹¹ janasahassam maggaphalam pāpetvā Mahāmeghavanɛm˙¹² gato.

Tatiyadivase pi ¹³ rājanivesane bhuñjitvā, Nandanavane yeva āsīvisopamam ¹⁴ desetvā, ¹⁵ purisasahassam Dhammā-

bhisamayam kāretvā, Mahāmeghavanam pāvisi.16

Tam divasam rājā Mahāmeghavanam gantvā, theram vanditvā, "Patiṭṭhitam nu kho bhante asmim dīpe Buddhasāsanan ti?" pucchitva, 17 "Mahārāja natth' eva 18 patiṭṭhitan ti," vutte, "Kadā bhante patiṭṭhissatīti?" 19 vatvā, "Yadā pana mahārāja uposathapavāranopasampadādisanghakammattham ettha Satthussa āṇāya sīmā baddhā bhavissatī, tadā sāsanam patiṭṭhissatīti," 20 vutte,

¹ S₂ Kandābhi- ² S₂ B mahāyodhagajam

³ B Elāranāmakena Damilarājena 4 B -vilodhana-

⁵ B kārāpissa- 6 S_{1,2} pasādesīti

⁷ S₂ kāressa-; B karissati tam yeva katam

⁸ B -piyatissa nattā Duṭṭhagāmaṇi ⁹ B kāressatīti

¹⁰ B -Dhammam 11 S₂ dassetvā 12 B omits mahā-

¹⁵ S₁ dassetvā 16 B pāvīsi 17 S₂ inserts na tv eva

¹⁸ B omits natth' eva 19 S2 B patitthahissatīti

²⁰ S₂ B patitthahissatīti

"Buddhāṇāya bhante anto 'ham vasissāmi nagaram abbhantaram katvā sīmam sīgham bandhathāti," vatvā, "Tena hi mahārāja sīmāya gamanaṭṭhānam jānāhīti," vutte, "Sādhu bhante ti," nagaram agamāsi.

Thero ² catutthadivase pi rājagehe bhuñjitvā, Nandanavane anamataggiyam desetvā, ³ pāṇasahassānam ⁴ amata-

pānam pāyetvā, Mahāmeghavanam upaganchi.

Tam divasam rājā pāto 'va 5 bheriñ carāpetvā, vihāramagganagarāni alankārāpetvā, sayam sabbālankārabhūsīto alankatanārīganaparivuto devarājalīlāya rathavaram āruyha, mahatā balakāyena nagaram anuvicaranto Mahāmeghavanam gantvā, there vanditvā, tehi saddhim Kadambanadiyā Pāsānatittham upagantvā, tattha Kuntamālake thatvā, mangalanāgayugopetam hemanangalam ādāya, sīmantam 6 dassento vihārañ ca nagarañ ca padakkhinam katvā sīmāgamanaṭṭhānam 7 kasanto Pāsāṇatittham 8 eva gato.

Vuttain h' etam atthakathāyain

Mahāpadumo ⁹ Kuñjaro ca ubho nāgā sumangalā Suvannanangale yuttā paṭhame Kuntamālake. ¹⁰ Caturangamahāseno saha ¹¹ therehi khattiyo Gahetvā nangalani sīmam ¹² dassayanto arindamo. Samalankatam punnaghaṭani nānārāgadhajani subham Pātim candanacunnañ ca dīpam dhūpakaṭacchukam Ādāsam ¹³ kadalim pupphasamuggam kusumagghiyam Sīmantinīhi chattādim ¹⁴ gahetvā parivārito. Nānāturiyasanghuṭṭho ¹⁵ balogha ¹⁶ parivārito Thutimangalagītehi pūrayanto ¹⁷ catuddisam.

¹ B omits sīgham	² Y so thero	3 B desitvā
4 S ₂ -sahassam	5 S ₂ omits 'va	⁶ S ₂ B sītan
7 B sīmathapanathān	am 8 F	3 -titthagato
9 B mahādumo 1	 B kuntimāļak 	e ¹¹ S ₂ sahā

¹² S₂ sītam ; B nangalasitam

¹³ S₁ ādāya; B ādāsā kadalī pubbam ¹⁴ B chattādi

¹⁵ S_r -suriya- ¹⁶ B palogha- ¹⁷ S_r pūjayanto

Sādhukāraninnādehi ¹ celukkhepasatehi ² ca Mahatā janapūjāya kasanto bhūmipo agā.³ Vihārañ ça purañ c' eva ½ kurumāno padakkhiṇam Sīmāya gamanaṭṭhānam nadim patvā samāpayīti. Tatth' evam sīmāmaggo veditabbo.

So 'yam 5 Kadambanadiyā Pāsānatitthe Kuddavātakapāsānato 6 Kumbhakāraāvātam agamāsi, tato Mahānīpapā-7 dapam tato Kakudhapālim, tato mahantam anganarukkham, tato Khujjamātularukkham, tato Maruttapokkharanim,8 tato Vijayārāmauyyāne uttaradvārakotthakam, tato Gajakumbhakapāsānam, tato thusavattimajjham, tato Abhayavāpiyā Balākapāsānam, tato mahāsusānamajjham tato dīghapāsāṇam, 10 tato Candālagāmam 11 vāmena pariharitvā, atha 12 Kammāradevassa vāmapasse nīcasusānam, tato JotiyaGirisīmānigrodham, tato veluvanganam, tato Kumbhandabhidhananam 13 tinnam Niganthanam assamapadāni anto katvā, anekesam Paribbājakānam ārāmam vāmena pariharitvā, Hīyagallasamīpe 14 Dīyavāsa 15 Brāhmanassa devageham, tato Telumapālim, 16 tato Tālacatukkam, tato assamandalam vāmena pariharitvā Sasakapāsānam,17 tato Marumbatittham 18 agamāsi.

Tato paṭṭhāya sīmāmagge nadītaṭākena ¹⁹ uddham Sīhasinānatittham ²⁰ gantvā, tīrato gacchanto Pāsāṇatitthe

¹ S_{1,2} -kāraninādehi

² B -satāhi

3 B chanapūjāya karonto bhūmipo akā

4 B purañ c' ettha

5 S₂ So māyam

6 S₂ Kuddāvātapā-; B Kuttavāta-

7 B mahānimpa-

8 B padumapokkha-

9 B omits tato thusa-... dīghapāsāṇam

10 S₂ -pāsānakam

т В -gāmavāmena

¹² S₂ B omit atha

тз В -Giriya-

¹⁴ B Bhiyaggallasamīpe

15 B Dīghavāsa-

 $^{\text{16}}$ S $_{\text{2}}$ Neluma- ; B veļuvapāļim

17 S₂ Sakapā-; B Sasapāsāṇam

18 B Marumpa-

19 B nadītalāke

20 S₂ Sīhasa-

Kuddavāṭakapāsāṇaṭṭhānam ¹ upagantvā tattha 2 atthāsi.3

Thero imain sīmāmaggams anupariyāyanto nimittāni kittesi.

Vuttam h' etam tatth' eva.4

- Nadīpāsānatittham 5 hi pāsānam Kuddavā 6 takam Tato Kumbalavātañ ca Mahānīpam 7 tato agā. Tato Kakudhapāliñ ca Mahāanganakam tato Khujjamātularukkhañ ca Maruttapokkharanim 8 tato Vijayārāmauyyāne uttaradvārakotthato? Gajakumbhakapāsānam thusavattika omajjhato. Abhaye balāka¹¹pāsāṇam mahāsusānamajjhato Dīghapāsānakam gantvā Kammāradevavāmato. Nigrodham anganam gantvā Hīyagalla 12 samīpake Dīyavāsa¹³Bhrāhmanassa devokam pubbadakkhinam. Tato Telumapāliñ 14 ca tato Tālacatukkago 15 Assamandalavāmena Sasapānam 16 tato agā. Tato Marumba 17 titthañ ea tato uddhain nadim agā Külanten' eva so yava tittham mangalasammatam. 18 Sīha 19 sinānatitthena uggantvā tīrato vajam 20 Pāsānatittham gantvāna 21 nimittam ghattayi 22 isi. Nimittena nimittantu 23 ghattite devamānusā Sādhukāram pavattesum sāsanam suppatitthitan ti.

¹ S₂ Kuddāvātakapāsānam; B Kuttakāvātakapāsāna-

³ B athāsi vuttam h' etam tattha ² S_r tatthā

⁴ S₂ omits tatth' eva

⁵ B gacchanto pāsānatittham hi ⁶ B Kuttavā-

⁷ B tato Kumbhakāravātañ ca mahānimpam; S. Kumbalavātakañ; S2 Kumbhalavātakañ

⁸ B padumapokkharanī

⁹ S₂ -kotthakam

¹⁰ S2 -vatthika-; B thūpavattika-

¹¹ B palāka-

¹² B Bhiyaggalla-

¹³ B Dīghavāsa-

¹⁴ S₂ Neluma-; B veluva-

¹⁵ B -catukkato

¹⁶ B Sasapāsānam 17 B Marumpa- 18 S₂-sammatā 20 B vajī 19 S₂ Sīsa-

²¹ B gantvā

²² S2 ghatthayī isī; B ghattayī

²³ B nimittetu

Evam thero rannā dinnāya sīra sītāya mahāsīmāya nimittāni kittetvā, thūpārāmamālakādidvattimsa khanda-sīmāyatthāya abbhantaranimittāni sīma ntaranimittāni ca kittetvā, vasudhādhanim janayanto abandhi khandasabba sīmāyo.

Kammavācāpariyosāne yeva nimittāni bahi katvā, sabbā 'va tā sīmā heṭṭhāpaṭhavīsandhāraka ⁶ udakapariyantam katvā otarimsu.

Iti Mahindatthero catutthe yeva divase yāva sāsanantaradhānā tāva 7 pavattamānam sīmam bandhitvā, pancame divase rājanivesane bhunjitvā, Nandanavane khajanīyapariyāyam desetvā, janasahassam a amatapānam pāyetvā, evam chaṭṭhame divase gomayapindim o sattame divase Dhammacakkappavattanam desetvā, is sattāhe yeva addhanavamam jā pāṇasahassam abhisamayam pāpetvā, sattavi 4 nayam karonto Mahāmeghavane vihāsī.

Tadā rājā Devānampiyatisso: "Mahāmeghavane yathā sīhassa vāladhi 15 koṭiparicumbitaṭṭhāne bodhigharaṁ hoti, 16 dakkhinapādaṭṭhāne mahāpāsādo nāgaphaṇā 17 kāro, vāmapādaṭṭhāne sannipāta 18 gharaṁ, nābhiṭṭhāne dhātugharaṁ vāmodarapasse 19 rāsimālako, dakkhiṇahatthaṭṭhāne bhattagharaṁ, 20 vāmahatthaṭṭhāne mahāthūpo bubbulākāro, 21 kaṇṭhaṭṭhāne kaṇṭhakūpo, 22 gīvam 23 āvattetvā 24 dakkhiṇapassena olokentassa diṭṭhinipātaṭṭhāne 25 munigharaṁ hoti. 26 Evaṁ sīhavikkantaṁ katvā mahantānaṁ vihāro mahāvihāro ti," vatvā, tattha

¹ S² B omit sīra
² B -khandasimattāya

³ S₂ omits sīmo 4 B vasudhācalam 5 S₇ khandasabba-

⁶ S₂ B -sandhārakam 7 B omits tāva

⁸ B janasahassāni ⁹ B chaṭṭhe ¹⁰ B -piṇḍaṁ

 $^{^{\}text{11}}$ S₂ B sandassetvā $^{\text{12}}$ S₂ B sattāhên' eva

¹³ B addhanavapāṇasahassam ¹⁴ S₂ samatta-

¹⁵ S₁ vālayī-; S₂ vālayi- 16 B ahosi 17 S_{1,2} nāgavanā-

¹⁸ S_I sannipatita- ¹⁹ B vāhedarapasse gasi-

²⁰ B mahābhattagharam 21 B pupphuļākāro

²² B kanthaphutthakūpo ²³ S₂ gīvāvattetvā

²⁴ B āvattitvā ²⁵ B nitthānipātaṭhāne ²⁶ B ahosi

Kālapāsādam Loha pāsādam Salākaggam Bhattaggam nahāpitapariveņam adīghacam kamanapariveņam phalagga pariveņam therapassavapari veņam marugaņaspariveņam dīghasandasenā patissapariveņam rattiṭṭhānadivāṭṭhāṇacamkamanapokkharaṇīpatimaṇḍitam katvā patitthāpesi.

Tena vuttain.

Devānampiyavacanopagūlhanāmo Lankāyam pathamam idam 7 mahāvihāram Rājā so sumati Mahāmahindattheram Āgammāmalamatim ettha kārayitthāti.

Mahāvihārapatiggahaņakathā.

Tato thero nagare piṇḍāya caritvā janasaṅgahaṁ karonto rājagehe bhuñjitvā rājasaṅgahaṁ karonto s chabbīsatidivase mahāmeghavane patiṭṭhitaTissārāmamahāvihāre vasitvā, Missakapabbate pi o vihāram patiṭṭhāpetukāmo āsāļhīsukkapakkhassa terasame divase rājantepure mahāappamādasuttantaṁ kathetvā, pācīnadvārato nikkhamitvā Cetiyagirim agamāsi.

Tadā rājā: "Thero amhe gāļhena ¹² ovādena ovadi, ¹³ gaccheyya ¹⁴ nu kho ti?" ratham abhirūhitvā, tattha ¹⁵ dve ca deviyo āropetvā, mahābalenānugato Cetiyagirini gantvā, deviyo ekamantam apakkamāpetvā, ativiya kilantarūpo ¹⁶ therānam samīpam gantvā, ¹⁷ "Kasmā tvam mahārāja evarūpāya ¹⁸ uṇhavelāya ¹⁹ kilamāno āgato 'sīti?" vutte, ²⁰ "Gantukāmo ²¹ nu kho dāni bhante ti," vatvā, "Na mayam

¹ B omits loha^o ² B sunahāta-; S₂ suṇahāpita-

 $^{^3}$ S_{π} phalaggahana-; S_2 palagga-

⁴ S₁ theravassaya; S₂ theravassapari-

⁵ B madugaņā- \cdot 6 B -patipariveņam 7 S₂ imam

⁸ B karoti 9 S₂ chabbīsadiv- 10 B omits pi

¹¹ S₁ rājantopure ¹² B bāļhena ¹³ B ovādi

¹⁴ B kuhim gaccheyya 15 S₂ B omit tattha

¹⁸ B ajja evarūpāya ¹⁹ B unhāya velāya

²⁰ B vutto ²¹ S₂ -kāmā

mahārāja gantukāmā api c' ettha vassam vasissāmāti," vutte, tam khaṇam yeva kancanacetiyangaṇam parikkhipitvā atthasaṭṭhiyā lenesu kammam patiṭṭhāpetvā 4 nagaram eva agamāsi.

Tam divasam eva rañño bhāgineyyo Mahāriṭṭho 5 mahāmacco rājānam anujānāpetvā, pañcapaṇṇāsāya jeṭṭhakaniṭṭhabhātukehi saddhim therāṇam santike pabbajitvā, ariyamaggapokkharaṇiyam avagāhitvā,6 maggañāṇodakena kilesamalam dhovitvā, hirottappasāṭake nivāsetvā, sīlavilepanena vilimpitvā,7 arahattamaṇḍanena maṇḍitvā vimutti®pupphadāmam pilandhitvā, iddhipādapādukā 9 āruyha, nibbānanagaram pavisitvā, Dhammapāsādam āruyha 10 nibbānamahā11thale vicaranto ekaggasukha12-samappito viharati.

Tadā dvāsaṭṭhi khīṇāsavā āsāļhīpuṇṇamadivase raññā ¹³ dinnavihārā ¹⁴ pāṭipadadivase vassam upagantvā, Cetiyagirivihāre narāmarāṇaṁ saṅgahaṁ karontā vihariṁsu.

Tena vuttain.

Devamanussagaṇā gaṇinantaṁ Tañ ca gaṇaṁ guṇavitthatakittiṁ, Yātam upecca ca mānaya¹⁵mānā Puññacayaṁ ¹⁶ vipulam akariṁsūti

Cetiyagirivihārapatiggahaņakathā.

Tato theresu dasabhātikasamākulam rājakulam pasādetvā Cetiyagirimhi vassam vasitvā assayujapuṇṇamadivase pavāraṇatthāya sannipatitesu, pācīnaYugandharadivase

^I B khaṇañ ñeva

² B kanakacetiyanganam yeva kandakam parikkhipitvā

³ B lenesu sudhākammam 4 S₂ B patthapetvā

⁵ B mahā Arittho ⁶ B ogāhetvā ⁷ B vilimpetvā

S₂ vipatti S₁ -pādukāni; B -pādukam
 S₂ abhiruhitvā; B abhiruyha
 B -mahātale

¹² B ekantasukha- 13 S₂ rañño dinnavihāram

¹⁴ B -vihāre 15 B māniya- 16 Sr puññamayam

abbhamahikādhūmaraja 1 Rāhuvippamuttanir parikkhepato Buddhuppādapatimanditassa lokassa rāmaneyyakadassanattham lokapāla²devatāhi pācīnadisāya ukkhittarajatamayam mahāādāsamandalani viya paññāyitvā, nemi3viparivattiva4manarajatacakkasasvattivain gahetvā sirīkam punnacandamandalam 5 ullanghitvā anilapatham patipajji.6

Tadā rajataghataviniggatāhi khīradhārāhi dhoviyamānadisābhāgāya 7 viya rajatavimāna 8 vippamuttehi muttāvalīsumanakusumadāmasetadukūlakumudavisarehi kinnāya viva ca 9 caturūpakkilesavimutta opunna u candappabhāsamudayobhāsitāva tāya 12 rattiyā dvāsatthi arahanto visuddhi 13 pavāranāya pavāresum. 14

Athāvasmā Mahindatthero 15 kattikapunnamadivase arivaganaparivuto rājakulam gantvā, bhojanāvasāne: "Mahārāja amhehi ciradittho 16 Sammāsambuddho anāthavāsani vasimha icchāma Jambudīpam gantun ti 17," vatvā, "Nanu bhante tumbe avocuttha parinibbuto Sammasambuddho ti?" vutte, "Kiñ cā pi mahārāja parinibbuto atha khy assa 18: sarīradhātuyo titthantīti," vatvā, "Annātan karomi thūpam, dhātuyo kuto lacchāmīti?" vutte, "Sumanena 19 saddhini mantehi mahārājāti," āha. Tatorannā yācito Sumanasāmanero, "Mahārāja tvain vīthiyosodhāpetvā,20 dhajapatākapunna21ghatādīhi alankārāpetvā, saparijano 22 uposatham samādiyitvā, 23 sabbatālā 24 vacare upatthapetvā, maigalavaravāranain sabbālaikārapati-

16 Sr ciram

18 S. khvāssa

20 B sodhetvā

22 S2 saparijanam

r S₂ -rajo- ² B -devatāpācīna- ³ B nemi^o hutvā ⁵ B -mandalam viya ⁴ S₂ B parivattiya-

⁶ S₃ -pajjittha 7 S₂ bhāga : B -mānā disabhāgā viya

⁸ S2 -vimānaccutehi; B -vimānaviccutehi

⁹ Sr omits ca 10 Sr -vimutti- 11 Sr omits -punna-

¹² S2 omits tāya 13 B visuddha- 14 S1 B -pavāranam 15 S2 Mahāmahinda-

¹⁷ B Jambudīpagamanan ti

¹⁹ B Sumanasamanerena

^{· 21} S2 -patākā; S1 omits -punņa-

²³ S_r samādayitvā · 24 B sabbatālā-

manditam kārāpetvā, upari c'assa 2 setacchattam ussāsāvanhasamave Mahānāgavanuvyānābhimukho petvā, • yāhi, addhā 3 tasmim thane 4 dhātuyo lacchasīti," āha. Tato thero Cetivagirin gantva, samaneram amantetva, "Ehi tvam Sumana Jambudīpe tava ayyakam Asokam Dhammarājam ⁵ Sakkañ ca devarājānam ⁶ upasankamitvā ·dhātuyo ānehīti" 7 āha, "Sādhu bhante ti," Sumano® tāvad eva pattacīvaram ādāya, vehāsam abbhuggantvā, Pāṭaliputtadvāre 9 oruyha, pācīnamahāsālamūle thapitam Lankānīyamānam mahābodhim kattikachanapūjāhi pūjayantam 10 disvā, rañño santikam gantvā, "Sahāyo te mahārāja Devānampiyatisso Buddhasāsane pasanno thūpam 11 patitthāpetukāmo hatthe te dhātuyo santi tā me dehīti," vatvā, tena Satthubhuttapattam gahetvā, gandhehi ubbattetvā,12 varamuttasadisānam dhātūnam pūretvā, dinne tam gahetvā, Sakkam devarājānam 13 upasankamitvā, "Kim bhante Sumana āhindasīti?" vutte, "Mahārāja tvam 14 amhe Tambapannidīpam pesetvā kasmā pamajjasīti?" vatvā, "Na ppamajjāmi 15 bhante kim karomīti?" vutte,16 "Hatthe te dve dhātuyo atthi dakkhinadāthā ca dakkhinakkhakan ca, tato dakkhinakkhakam mavham dehiti." vatvā, "Sādhu bhante ti," Sakkena devānam indena. yojanappamānam' manithūpam ugghātetvā, 17 dakkhinakkhakadhātum nīharitvā, dinne tañ ca gahetvā Cetiyagirimhi 18 yeva patitthāsi.19

Tato Mahindapamukhā mahānāgā AsokaDhammarājena dinnadhātuyo Çetiyagirimhi ²⁰ yeva patitthāpetvā dakkhinakkhakam ādāya vaddhamānakacchāyāyam ²¹ Mahānāgavanam agamamsu.

77.00	0	
1	S ₂ B kāretvā	² S ₁ uparim assa ³ B tvam addhā
4	S ₂ omits thāo	5 B Dhammarājānam 6 S ₂ -rājam
7	S₂ nehīti	8 B Sumanasāmaņero
9	B -puttanagara	dvāre 🤼 B pūjiyamānam
11	S_r thūpā	¹² B gandhodakehi ubbattitvā
13	S ₂ -rājam	¹⁴ S _r tuvam
15	S. ppamajjamīt	i ; B pamajjīti 16 B omits vutte
		[문항 사용] 및 '' 그는 경기 보면 있는 것이다. 그는 그는 그는 그는 그리고 있는 것이다. 그는 것이다.

¹⁷ S₂ uṭṭhāpetvā ¹⁸ S₁ Cetigirimhi ¹⁹ S₁ aṭṭhāsi ²⁰ S₁ Cetigirimhi ²¹ B -cchāyāya

Rājā pi sāmaņerena vuttappakāram pūjāsakkāram katvā, hatthikkhandhavaragato mangaladantimatthake z setacchattam dhārayamāno Mahānāgavanam patvā, "Sace ayam Sammāsambuddhassa 2 (lhātu, setacchattam apaṇamatu, mangalamātango jannukehi bhūmiyam patiṭṭhahatu, dhātucangoṭakam 3 matthake me 4 patiṭṭhahatūti," cintetvā, saha cittuppādena sabbe te tathā bhūte disvā, amaten' eva abhisittagatto 5 dhātucangoṭakam ibhakumbhe 6 ṭhapesi.

Pamudito nago kuñcanadam 7 nadi, mahamegho utthahityā pokkharavassam vassi, udakapariyantam katvā mahābhūmicālo ahosi, "Paccante pi 8 nāma Sammāsambuddhassa dhātu patitthahissatīti," devamanussā pamodayimsu, atha 9 so gajarājā anekatālāvacara 10 parivuto 11 ativiya ulārena pūjāsakkārena sakkariya 12 māno 13 pacchimadisābhimukho 14 hutvā, 15 apasakkanto yāva 16 nagarassa puratthimadvāram tāva gantvā puratthimadvārena nagaram pavisitvā, sakalanagarena ulārāva pūjāva kayiramānāva dakkhinadvārena nikkhamitvā, thūpārāmain gantvā, tattha purimikānam tinnam Sammāsambuddhānam Dhammakarakam 17 kāyabandhanam udakasātikan ti 18 imesam tinnam paribhogacetiyanam nihitatthanam purato 19 katva, tassa pacchimadisābhāge bodhirukkhatthāne thūpābhimukho 20 hutvā, dhātum oropetum na danto atthāsi.21

Atha rājā kaṇṭhaka²²samākiṇṇasākhāhi ²³ kadambapupphikādīhi nānāgacchehi parivutam tam padesam sodhā-

¹⁵ S₂ B insert va

17 B dhamakaranam

¹⁹ B purato ca

²¹ B na dento ațhāsi

23 S₂ B -sākhehi

[≖] B -hatthimatthake

² B -sambuddhadhātu-

³ B dhātucankoṭakam 4 S_r omits me

⁵ B abhisattagatto ⁶ B gajakumbhe ⁷ B koñcanādam

⁸ S_r pi hi nāma 9 B atha so gajo 10 B -tāļā-

¹¹ S₁ -parivuto pi ¹² B sakkāriya° ¹³ S₁ inserts nāgo

¹⁴ S_r -disāyābhimukho

¹⁶ B apasakkanto yeva

¹⁸ B udakasātakan ti

²⁰ B thūpārāmābhimukho

²² B kandaka-

petvā, viditagajavarādhippāyo chinnodikāya ¹ Abhayavāpiyā sīghasīgham ² mattikapiṇḍam ³ āharāpetvā, karivarakumbhappamāṇam vatthum katvā, iṭṭhikā pi ⁴ kārāpetum ārabhi.

Tadā kunjaro katipāham tasmim thāne divā surabhikusumasamalamkate maņdape thatvā 5 rattim thūpatthān⁶abhūmim pariyāyati.

Tato rājā vatthum cināpetvā: 7 "Kīdiso bhante thūpo kātabbo ti?" theram pucchitvā, "Vīhirāsisadiso mahārājāti," vutte, "Sādhu bhante ti," janghappamāṇam thūpam cināpetvā, odhātuoropanatthāya mahāsakkāram kāresi, sakalanāgarā ca ii jānapadā ca dhātumaham dassanatthāya sannipatimsu.

Tasmim samaye Dasabalassa dhātusarīram dviradinda-kumbhato sattatālappamāṇam vehāsam abbhuggantvā, tehi tehi dhātuppadesehi ¹² channam ¹³ vaṇṇānam udakadhārā ca aggikkhandhe ca pavattetvā, tato nikkhantaudakaphusitehiTambapaṇṇitthalassa¹⁴ pariļāham vūpasametvā, gaṇḍambamūle ¹⁵ Dasabalassa pāṭihāriyasadisam ¹⁶ mahājanassa yamakapāṭihāriyam dassetvā, otaritvā rañno matthake patiṭṭhāṣi. Rājā saphalam manussattapaṭilābhan ti maññamāno, mahantam sakkāram katvā, dhātum patiṭṭhāpesi. Saha dhātupatiṭṭhānena mahābhūmicālo ahosi.

Tasmim pana dhātu pāṭihāriye cittam pasādetvā, rañño

¹ B viditagajādippāyatāya chinnodakāya

² S₂ sīgham; B singham singham mattikam

³ B omits -pindam 4 B itthakarāsim 5 S_2 thapetvā 6 S_x -tthāne 7 $S_{x,2}$ vināpetvā; B vināsetvā

⁸ B kimdiso 9 B jaghanappamānam

¹⁰ B vināsetvā; S_{1,2} vināpetvā ¹¹ B omits ca

¹² S₁ dhātupadehi ¹³ S₂ chabbaṇṇa-

¹⁴ B Tampapannitalassa

¹⁵ S_{1,2} gandabbamüle; B kandambarukkhamüle

¹⁶ B -sadise pāṭihāriye cittam pasādetvā rañño bhātā Mattābhayo nāma rājakumāro purisasahassena saddhim pabbaji, omitting from mahājanassa to pana dhātu-

bhātā Mattābhayo nāma rājakumāço purisasahassena saddhīm pabbaji. Evam antonogarato ca z bahinagarato ca pabbajitāni timsabhikkhusahassāni ahesum.

Nitthite ca pana thūpasmiju rājā ca ² rājābhātaro ca deviyo ca amaccā ca nāgarā ca jānapadā ³ ca devanāgayakkhānam pi vimhayakaram paccekapūjam ⁴ akamsu.

Tena vuttam.5

Sakadhātusarīrakena ⁶ p'evam Pariniobānagato pi lokanātho, Janatāya hitam sukhan ca sammā Bahudhā 'kāsi thite kathā 'va kā ti ?

Dhātvāgamanakathā.

Ito pubbe āyasmato 7 Mahāmahindassa 8 samaṇindassa uyyānapaṭiggahaṇadivase yeva Anulā 9 devī Mahāmeghavanam gantvā Dhammam sutvā, pancahi itthisatehi saddhim dutiyaphalam patvā, pabbajitukāmā hutvā, ramno tam attham ārocesi. Rājā tassā vacanam sutvā, "Anulā o devī bhante i saparisā pabbājitukāmā pabbājethanan ti," vatvā, "Na mahārāja mātugāmam no pabbājetum kappati, atthi Pāṭaliputte pana me i bhaginī Sanghamittā nāma bahussutā bhikkhunī, imasmin ca i mahārāja dīpe i purimakānam i tiņņam Sammāsambuddhānam bodhi patiṭṭhāsi, amhākam i Bhagavato pi sarasaramsijālavissajjakena todhinā i dha patiṭṭhātabbam, tasmā tava sahāyakassa bodhinā i dha patiṭṭhātabbam, tasmā tava sahāyakassa pahiņeyyāsi yathā Sanghamittā mahābodhidu

 $^{^{\}scriptscriptstyle \rm I}$ B omits ca $^{\scriptscriptstyle \rm I}$ S $_{\scriptscriptstyle \rm I}$ omits rājā ca $^{\scriptscriptstyle \rm I}$ S $_{\scriptscriptstyle \rm I}$ jāvapānapadā

 $^{4~\}mathrm{S}_{z}$ paccekabuddham pūjo; B
 paccakkham

⁵ S₂ cmits tena vuttam 6 B -sarīrakena paha 7 S₂ āyasmā 8 B Mahindassa 9 B Anulā

¹⁰ B Anulā 11 S₂ bhante devi 12 B mama

¹⁶ B amhākani pana Bhag^o sarīraranisijālavisajjanakena

¹⁷ S₂ -vissajanakena ¹⁸ B bodhinā pi

¹⁹ B sahāyakassa nam

mindato dakkhinamahāsākham ^x ādāya āgaccheyya,² sā imam pabbājessatīti ¾" vutte, "Sādhu bhante ti," therassa vacanam sampaticchitvā, antovasse ekadivasam therassa ⁴ santike sannisinno sabbāmaccehi ⁵ mantetvā, Arittham nāma attano bhāgineyyam amaccaratanam āmantetvā, "Sakkhissasi tvam tāta sahāyassa me Dhammāsokassa santikam ⁶ gantvā, mahābodhinā saddhim ayyam ⁷ Sanghamittattherim ānetun ti?" vatvā, "Sakkhissāmi sace ⁸ me pabbajjam anujānissasīti," ⁹ vutte, "Gaccha tāta therim ¹⁰ ānetvā pabbajjāhīti," pesesi.

So ranno ca ¹¹ therassa ca sandesam ādāya, vanditvā, assayujamāse sukkapakkhassa dutiyadivase sapariso Jambukolapatṭanam gantvā, nāvam abhiruyha, samuddam uttaritvā, therādhiṭṭhānavasena nikkhantadivasen' ¹² eva Pātaliputtam agamāsi.

Anulā devī pana ¹³ pancahi antepurikāsatehi pancahi ca puravilāsinīsatehi saddhim dasasīlam samādāya kāsāyavasanā ¹⁴ pabbajitukāmā theriyāgamanam pekkhamānā nagarass' ekadese ¹⁵ upassayam kārāpetvā vāsam kappesi. ¹⁶

Arittho pi kho amacco gatadivasam eva Dhammāsokanarindam disvā, rājasandesam dassetvā, therasandesam ravadanto: "Sahāyassa kira te bhātujāyā pabbajjam rakankhamānā gahitabbatā viharati, tam pabbājetum ayyam rayam rayam tathattherim pahināhi tāya eva rayadhim bodhisākham rayadhim takham rayadhim takham rayadhim rayadhim bodhisākham rayadhim ray

^I S_I omits -mahā-

- ² S₂ gaccheyya
- ³ B sā imā pabbājissatīti
- ⁴ B therasantike ⁶ B santike

5 S₂ amaccehi

- ⁸ B deva sace
- 7 S₂ ayya Samghamittam therim
- 9 $S_{\mathtt{2}}$ anujānissanti ; B
 anujānissatīti ; $S_{\mathtt{r}}$ anujayissatīti
- 10 B therim āharitvā
- 11 S₂ omits ca; B rañño c'eva
- 12 S2 divase yeva
- 13 S2 ca; B Anuļā devī pi
- ¹⁴ B kāsāvavasanā
- ¹⁵ S₁ ekapadese
- 16 S₂ samkappesi; B kāresi
- ¹⁷ B therassa sandesañ ca dadanto
- 18 B pabbajjāya kankhamānā
- 19 Sr ayyaSanghao

- 20 Sr evam
- ²¹ S₂ omits bodhi-; B -sākhañ ca
- 22 B omits tathā

tattheriñ ca upasaikamitva tam ev' attham patinivedesi."

Sā tāvad eva piturājasantikam 2 gantvā, bhātuttheravacanam samārocetvā,3 "Gacchām aham mahārāja Tambapannidīpan 4 ti," vatvā, "Amma putto pi me 5 Mahindatthero nattā 6 ca Sumanasāmaņero mam chinnahattham vīva karonto Tambapannidīpam gatā, tassa me 7 te apassantassa uppanno soko tava mukham passantassa vūpasammati, idāni mam sutavirahasokasāgare nimujjāpentī katham gacchasīti?" 8 vuttam naravīravacanam sutvā. "Garum 9 kho 10 me 11 mahārāja bhātuttheravacanam Anulā 12 pi khattivā itthisahassaparivutā pabbajjāpurekkhārā mam patimāneti, gacchāmi mahīpālāti," vatvā, "Tena hi amma mahābodhim gahetvā 13 'va gacchāhīti," vuttā,14 "Sādhūti," sampaticchi.

Atha rājā: "Kappānalo kira sakalalokam jhāpetvā 15 bodhitthanam 16 paccha gacchati, tassa matthakena pubbe Cakkavattinā pesito gajaratanavaro pi gantum nāsakkhi, evam mahiddhike mahābodhiduminde sattham ko 17 nipāteti? nipātitam 18 sattham katham 19 tassa pavisati? sattham anipātetvā khanditum bodhisākhā 20 na sakkā, akhanditā sākhā Lankam 21 katham gacchati? 22 evam asatthaghātāraham mahābodhiyā 23 sākham Lankādīpam katham nu kho pesessāmīti?"24 cintetvā, amacce pucchitvā, Mahādevābhidhānena ekenāmaccena,25 "Santi deva bahū panditā bhikkhū ti," vutte, "Sādhūti," bhikkhusangham bhojetvā,

¹ B nivedesi ² S ₂ omits -rāja-	3 B samārocitvā
4 B Tampa- 5 B omits me	⁶ B nattā ca me
7 S ₂ omits me 8 B gacchatīti	9 B garu
10 S ₂ omits kho 11 S ₁ omits me	12 B Anuļā devī pi
¹³ B gahetvā ca ¹⁴ S ₁ vutte	15 B tāpetvā
¹⁶ S ₂ B bodhitthānamhi	17 B ko nipātiyati
¹⁸ S ₂ B pātitam	

¹⁹ B katham tassam pavīsissati

²⁰ B bodhisākham 21 B Lankādīpam 22 B gacchissati ²³ S₂ B mahābodhisākham 24 B pesissā-

²⁵ Sa amaccena

"Gantabbam nu kho bhante Bhagavato bodhinā Lankādīpam no ti?" pucchi.

Tam sutvā Moggaliputtatissatthero: ¹ "Gantabbam mahārāja mahābodhinā ² Lankādīpan ti," vatvā, pancanettassa Bhagavato panca mahāadhiṭṭhānāni ranno ārocesi.

Katham? Bhagavā kira mahāparinibbānamañce nipanno Lankādīpe mahābodhipatiṭṭhāpanatthāya 3: "Rājā Dhammāsoko mahābodhigahaṇattham gamissati, tadā dumindassa dakkhiṇamahāsākhā sayam 4 eva chinditvā suvaṇṇakaṭāhe patiṭṭhahatūti," 5 adhiṭṭhāsi. Idam ekam adhitthānam.

"Tato pattehi 6 ca phalehi ca chabhannaBuddharas-miyo 7 muñcatūti," 8 adhitṭhāsi. Idam dutiyam adhitṭhā-nam.

"Tato mahābodhi valāhakagabbham 9 pavisitvā sattāham santitthatūti" adhitthāsi. Idam tatiyam adhitthānam.

"Thūpārāmacetiye mayham dakkhinakkhakadhātupatitthānadivase yamakapāṭihāriyam karotūti" adhiṭṭhāsi. Idam catuttham adhitthānam.

"Lankādīpe yeva 10 me doņamattā dhātuyo mahācetiye patiṭṭhānakāle Buddhavesam gahetvā vehāsam abbhug-gantvā yamakapāṭihāriyam karontūti," adhiṭṭhāsi. Idam pañcamam adhiṭṭhānan ti.

Rājā imāni pañca ¹¹ adhiṭṭhānāni sutvā, sañjātapītipāmojjo Pāṭaliputtato yāva mahābodhi tāva sattayojanikam maggam sodhāpetvā, tattha dhavalavipulavālukam okiritvā, lājapañcamāni ¹² kusumāni vikiritvā, vividhajjutivisaradha ¹³japatākānekasahassam ussāpetvā, evam anekadhā añjasam bhusāpetvā, suvanṇakaṭāhatthāya bahūni varakanakāni

¹ B Mahāmoggalitissatthero ² B omits mahā-

³ B patitthāya ⁴ B sayam eva vicchijjitvā

⁵ S₁ patitthatu ⁶ S₂ paccattehi ⁷ S₂ B omit -Buddha-

¹⁰ S₂ 'va ¹¹ S₁ pañcam adhitṭhā-

S₂ lājapañcayamaka-; B lājapañcamakusumāni

¹³ B vividhajotivisada-

nīharāpesi. Tāvad eva Sakkenāṇatto Vissakammadevaputto suvaṇṇakāravaṇṇam nimminitvā, rañño puratopātubhūto, "Tāta imam suvaṇṇam gahetvā kaṭāham karohīti," vutte, "Pamāṇam deva na jānāmīti," vatvā, "Tvam eva tāta ñatvā karohīti," vutte, suvaṇṇam gahetvā, attano ānubhāvena hatthena parimajjitvā, navahatthaparikkhepam pañcahatthubbedham tihatthavikkhambham 4 aṭṭhangulabahalam yuvakunjarasoṇḍappamāṇamukhavaṭtikam 5 bālasuriyamaṇḍalasannibham kaṭāham māpetvā, narindassa tam datvā antaradhāyi.

Tato rājā sabbābharaṇabhūsito ⁶ mangalamātangam āruyha, vikaṭakirīṭasanīvaḍḍhasīsena ⁷ Buddhābhisittakhat-tiyasahassena parivuto galamānamad⁸andha⁹gandhakuñja-randhakārāya caṭula¹⁰turanganikaramukharāva¹¹badhirīka-tadasadisāya padāti¹²balabahalakalakalaravaphālita¹³sota-vivarāya niddayāhatamutingamaddalapaṭahakāhalasankha-ravabodhitāya¹⁴ uddhūyamānadhavalacāmarasahassāya kanakadaṇḍātapattasanghaṭṭitagaganāya sattayojanāyāmāya tiyojanavithatāya¹⁵ senāya parivuto ¹⁶ suvaṇṇakaṭāhangāhāpetvā, ariyasangham ādāya mahābodhisamīpam agamāsi.

Gantvā ca samussitadhajapatākam ¹⁷ nānāratanavicittam ¹⁸ anekālankārapatimaņditam vividhakusumasamākiņņam anekaturiyasanghuṭṭham ¹⁹ mahābodhim senāya parivāra-

- ¹ B Visukamma-
- ² S_r inserts nāma
- 3 S₂ B pamāṇam deva jānāhīti
 5 S₂ -sondamānamukha-
 - 6 B -vibhūsito

4 B tihatthavitthatam

- 7 S₂ vikatapākatakirītasamvaddhakatasīsena; B vikatakiritakutasamkatasīsena
- ⁸ B galamānamadaddagandhakuñjarandhakārāya bātulaturaṅganikaramukharamukhavīrikatadasadisāya
 - 9 S2 -gandha-
- 10 S2 catucula-; S1 cathula-
- II S2 -mukhararava-
- 12 S_r pādāti
- 13 S₁ -pharita-; S₂ phārita-
- x4 Sx -mutingala-; B -mudingamattala-
- 15 S₂ -vitthatārāya; B -vitthārāya 16 B samparivuto
- ¹⁷ B nekasamussitasetacchattadhajapaṭākam
- ¹⁸ B -vicittitam
- 19 S2 anekaturiyan ghuttamahā-

yitvā, sāṇiyā parikkkipitvā, gaṇapāmokkhānam mahātherāṇam sahassena sakalaJambudīpe pattābhisekānam rājūnam sahassena ca attānañ ca mahābodhin ca parivārayitvā, mūle thatvā, añjalim pagg hetvā mahābodhim ullokesi.

Tadā mahābodhiyā khaṇḍhañ ca dakkhiṇamahāsākhāya ² catuhatthappamāṇam padesañ ca ṭhapetvā avasesam adassanam agamāsi.³

Tena vuttam.

Tassā 4 dakkhiṇasākhāya catuhatthappamāṇakam Thāṇam 5 khaṇḍhañ ca ṭhapayitvā 6 sākhā antaradhāyisun 7 ti.

Rājā tam pāṭihāriyam disvā, sanjātapītisomanasso annam kattabbam apassitvā,⁸ mahābodhiyā sabbam issariyam pariccajanto: "Aham 9 bhante imam pāṭihāriyam disvā tuṭṭho mahābodhim sakalaJambudīparajjena pūjemīti," ¹⁰ ariyasanghassa vatvā, abhisekam adāsi.

Atha rājā sabbālaikārapatimaṇdito alaikatarājasahassaparivuto mahābodhim pupphadhūpagandhādīhi ¹¹ pūjetvā, tikkhattum padakkhiṇam katvā, atṭhasu ṭhānesu vanditvā, vuṭṭhāya ¹² añjalim paggayha ṭhatvā, saccavacanakiriyāya bodhim ¹³ gaṇhitukāmo yāva mahābodhiyā dakkhiṇasākhā ¹⁴ tāva uddham ¹⁵ katvā, ṭhapitassa sabbaratanamayassa pīṭhassa upari suvaṇṇakaṭāham ṭhapāpetvā, sayam pācinābhimukho suvaṇṇasopānena ratanapīṭham āruyha, suvaṇṇatulikam gahetvā, dakkhiṇamahāsākhāya manosilāyā lekham katvā, "Yadi mahābodhinā Laikādīpe patiṭṭhātabbam, sacāham Buddhasāsane nibbematiko, mahābodhi ¹⁶ sayam

B mahābodhimūlan ca parivā° anjalim pagga° bodhim

² S₂ -bodhisākhāya ³ B agami ⁴ B tassa

⁵ S₂ thānañ ca khandham 6 B thapetvā

⁷ B antaradhārayun 8 B adisvā 9 S_x āha bhante

¹⁰ B puj^o ti attano issariyam datvā sanghassa vatvā sahassavāram abhisekam adāsi ¹¹ B pupphadhuma-

¹² S2 utthāya; B omits vutthāya

¹³ B mahābodhim 14 B mahāsākhā 15 S₂ B uccam

¹⁶ S2 mahābodhissa me vanditvā

eva chinditvā imasmin suvaņņakatāhe patitthahatūti," z saccakiriyam akāsi.

Saha saccakiriyāya ² bodhisākhā ³ manosilāya, paricchinnaṭṭhānena ⁴ chinditvā, ⁵ gandhakalalapūrassa suvaṇṇakaṭāhassa upari atthāsi.

Tena vuttam.

Lekhatthāne mahābodhi chinditvā sayam eva sā Gandhakaddamapūrassa kaṭāhassopariṭṭhitā ⁶ ti.

Atha rājā mūle 7 lekhāya upari tivangule padese aññam lekham paricchindi, tato tāvad eva bubbuļakā 8 hutvā dasa mahāmūlāni nikkhamimsu, puna uparūpari 9 tivangule 10 tivangule aññā rāva lekhā paricchindi, tāhi 11 pi dasadasabubbuļakā hutvā navuti mūlāni nikkhamimsu, paṭhamakā 12 dasamahāmūlāni 13 caturangulamattam nikkhantā itare pi gavakkhajālasadisam anusibbantā nikkhantā, ettakam pāṭihāriyam rājā ratanapīṭhamatthake ṭhito 14 yeva disvā, añjalim paggayha mahānādam nadi, anekāni bhikkhusahassāni sādhukāram adamsu, 15 sakalarājasenā 16 unnādinī ahosi, celukhhepa 17 sahassāni pavattayimsu, 18 paṭhavito yāva Akaniṭṭhā devā sādhukāram pavattayimsu. Rañño imam pāṭihāriyam 19 passantassa pīṭiyā nirantaram phuṭasarīrassa 20 añjalim paggahetvā 21 ṭhitass' eva mahābodhi sayam eva 22 mūlasatena 23 suvaṇṇakaṭāhe patiṭṭhāsi.

Tena vuttain

		Tena Angram
1	S. patitthātu ti	² S ₂ sacchi-
3	S _r bodhisākhāya	⁴ S _z B -thâne
5	B chajjitvā	6 S ₂ -patitthitā; B chijjitvā
7	S ₂ mūlalekhā; B	mülalekhāya ⁸ B pupphulakā
9	B upari	¹⁰ B tivangule once
ıı	B tāhi dasadasapı	ıpphulakā
12	B pathamatarada	samahāmūlā ¹³ S ₂ -mūlā
14	B thito 'va 15	S ₂ B akamsu 16 B unnādi ahosi
17	S2 -satasahassāni	¹⁸ S _{1,2} pavattimsu
19	S ₁ inserts disvā	∞ Sr putha-
21	B thitass' eva ma	hājanassa ca mahāboo mūlasatena

23 S2 mülasatte

22 S2 omits sao eva

Evam satena mūlānam tattha z sā gandhakaddame Patitthāsi mahābodhi pasādentī z mahājanan ti.

Tassā 3 dasa mahāmūlā suvannakatāhatalam āhacca atthamsu, avasesā navūti 4 anupubbena vaddhamānakā hutvā gandhakalalam oruyha thitā, tassā ubbedhena dasahattho khandho hoti catuhatthā catuhatthā 5 pañca mahāsākhā pañcahi yeva phalehi patimanditā, khuddakasākhānam 6 pana sahassam hoti. Evam 7 suvannakatāhe patitthitamattāya mahābodhiyā salilācalāvasāne 8 mahābhūmicālo ahosi, gagane devadundubhiyo 9 nadimsu, pabbatānam naccehi devatānam sādhukārehi yakkhānam bhimkārehi 10 asurānam thutisaddehi 11 Brahmānam appothanehi meghānam gajjitehi catuppadānam ravehi pakkhīnam virutehi sabbatālāvacarāņam 12 sakasakapatibhānehi pathavito yāva Akanitthā ekakolāhalam ekaninnādam ahosi. Pañcasu sākhāsu phalapattato nīlapītalohitodātādichabbannarasmiyo nikkhamitvā sakalacakkavāļam ratanagopāna¹³sīvinaddham viya kurumānā yāva Brahmalokā abbhuggacchimsu.14 Tato patthāya satta divasāni 15 mahābodhi himavalāhakagabbham 16 pavisitvā na kassa ci paññāyantī atth āsi.

Vuttam h' etam.

Sakaṭāham ¹⁷ mahābodhi uggantvāna tato nabham, Aṭṭhāsi himagabbhamhi sattāhāni adassanā ¹⁸ ti.

Rājā ratanapīṭhato oruyha tam sattāham tahim vasanto nirantaram mahābodhipūjam anekadhā 19 kāresi, sattame

I	B tattha	ssa	² S _{1,2} pa	asādenti	3 E	3 tassa
4	B navut	i mūlā		5 S ₃	inserts o	ca
6	B khudd	lakasākhā	nana sao	ahosi	7 So on	<i>its</i> evár

⁸ B salilāvasānā 9 B devadudrubhiyo 10 B himkārehi

¹¹ S₂ B -jappehi ¹² B sabbatāļāva- ¹³ S₁ -gopālana-

¹⁴ S₁ -gañchimsu ¹⁵ S₁ divasāya

¹⁶ B mahāvalāhaka- 17 B sakatāhā

¹⁸ B adassanī; Sr adassanan

¹⁹ B anekavidhā

divase sabbadisāhi himaramsiyo 2 ca āvattitvā 3 mahābodhim eva pavisimsu.4

Vigatahimavalāhake vippasannacakkavāļagabbhe mahābodhi paripuņņa 5 khandhasākhāpasākhānikarā pañcaphalapatimaņditā suvaņņakaṭāhe patiṭṭhitā 'va 6 paññāyittha.

Vuttam 7 h' etam.

Suddhe ⁸ nabhasi dissittha sakaṭāham patiṭṭhitā, Mahājanassa sabbassa mahābodhi manoramā ti.

Evam mahābodhi vividhapāṭihāriyan nimmale gaganatale sandassetvā, ṭhitā Candaguttarājakumārena kesaricammāvanaddhāya •haricandanabheriyā pahāre 9 dinne 10 mahājanam tosetvā, Sakkabhavanā 11 Sankassanagaram jinavaro viya mahītalam otari.

Tena vuttam

Pavattamhi 12 mahābodhi vividhe pāṭihāriye, Vimhāpayantī janatam paṭhavītalam 13 oruhīti.14

Rājā tehi pāṭihāriyehi sañjātapītivego taruṇamahābodhiyā sabbam issariyam pariccajanto: "Solasamahādesālaṅkatena¹⁵ sakalaJambudīparajjena¹⁶ taruṇamahābodhim pūjessāmīti," ¹⁷ vatvā, Anotattodakena abhīsekam datvā, sattāham tattha aṭṭhāsi.

Asandhimittä pi devī solasarājadārāsahassehi ¹⁸ saddhim mahābodhim sabbābharaṇena pūjetvā, ¹⁹ vividhasurabhiku-

1	B sabbāhi disāhi	² S ₂ mandaramsiyo
3	B āvattetvā 4 S _x pāvisir	msu 5 S_x -punnam
6	S_r ca	7 Sa vuttam etam
8	B biddhe nabhasi dissattha s	sakatāhe
	S ₂ B pahāram 10 B dinner	
	Sr pavattitamhi; B pavattay	
13	Sr pathavītalem oruhīti	¹⁴ B otarīti
	B-mahāpadesālankatena	¹⁶ S ₂ -dīpe
17	B pūjissāmīti	
18	B -rājadāra- ; Sτ -rājadāri-	19 B pūjitvā
	나 하는 사람들이 살아가는 것이 없어요. 그는 사람들이 되어 먹었다.	6 10 M. H. 마일 시민 중요 등록 "시간 등 사용하는 1. 일시 중요 중

sumopahāram adāsi. Sabbe rājāno pi manikanakakirītasahassena pūjayimsu.

Mahābodhi assayujamāse sukkapakkhapannarasūposathadivase sāyanhasamaye suvan akatāhe patitthāsi. ¹

Tato himagabbha²sattāham abhisekasattāham ca vītināmetvā, rājā kālapakkhass' uposathadivase mahābodhim setaturaigabhāsure samussitasitātapatte³ vibhūsitarathe thapetvā, pūjento alankatamaggena ekadivasen' eva Pāṭaliputtam pavisitvā, kattikamāse junhapakkhassa pāṭipadadivase pācīnamahāsālamūle alankatamahāmandape ṭhapesi. Suvanṇakaṭāhe patiṭṭhitadivasato sattarasame divase mahābodhiyā⁴ abhinavankurā pātur ahesum.

Te 5 pi disvā pasanno rājā puna mahāhodhim sakala-Jambudīpa 6 rajjena pūjetvā, atimanoharam vividhabodhipūjam kārāpesi.

Tena 7 vuttam.

Iti Kusumapure sare ⁸ saramsā Bahuvidhacārudhajākulā visālā Surucirapavarorubodhipūjā Marunaracittavikāsinī ahosīti.⁹

Sā panāyam dakkhiṇamahāsākhā evam Dhammāsokamahānarindena ¹⁰ gahitā.

Katham Sanghamittattheriyā ānītā ti?

Atha rājā Dhammāsoko pattachaļabhiññam attano dhītaram Sanghamittattherim āmantetvā, "Ayye dāni mahābodhim ādāya Lankādīpam gacchāhīti," vatvā, Vidhurindam nāgarājam i āmantetvā, "Tvam i saparivāro mahābodhim paripālehīti," vatvā, aṭṭhārasa devatākulāni ānetvā, "Tumhe saparivārā mahābodhim i parirakkhathāti" vatvā,

¹ S₂ patitthahi ² S₂ -gabbhe ³ B samussitātapattavi-

⁴ B mahābodhiyām abhi- 5 B tāni pi disvā

 $^{^6}$ S₁ -dīpe 7 S₂ vuttam hi 8 B pure

⁹ S_r akāsi ti 10 S_2 B omit -mahā- 11 B nāgarājānam

¹² S₂ tvam parivāro ¹³ B āmantetvā

¹⁴ B mahābodhiparikkhārathā; S₂ parikkhathā; S₁ parirakkhatā

tathā attha khattiyakulāni attha setthikulāni attha Brāhmanakulāni attha kutimbikakulāni r attha vānijakulāni attha dhanuggahakulani attha taracchakulani attha kalingakulani3 attha kappakakulani4 attha balatthakulani attha pesakārakulāni attha kumbhakārakulāni attha mālākārakulāni attha gandhakārakulāni attha sibbakakulānis áttha súdakakuláni attha kammárakuláni attha lohakárakulāni attha suvannakārakulāni attha vaddhakikulāni attha cittakārakulāni attha ātojjavādakakulāni 6 attha chattakārakulāni attha uyyānapālakulāni datvā, tesu divasakaravamsajātam 7 Vedisadeviyā 8 sahodarāņam aṭthannam khattiyakumārakānam aggam SumittaBodhiguttābhidhānam Sakyaputtayugam 9 attanā samatthāne thapetvā, kanitthassa rājakumārassa Sumittābhidhānassa 10 kulavāsino datvā, jetthena Bodhiguttakumārena mahābodhini 11 sampaticchāpetvā, mahābodhiyam salilāni¹² āsincitum khattiyakulato¹³ catasso parihāradeviyo datvā, udakasiñcanatthāya attha suvannabhinkāre 14 attha rajatabhinkāre ca 15 datvā, iminā parihārena 16 mahābodhim 17 Gangāya 18 vibhūsitam nāvam āropetvā, saekādasabhikkhunim Sanghamittattherin ca amaccaratanam Aritthakumārañ ca Bodhiguttapamukham jātisampannakulañ ca tatth' evāropayitvā, sese sesanāvāsu äropetvä, sayam pi 19 nagarā nikkhamitvā pubbāparasamuddavelāvalaggam Vinjhātavim 20 samatikkamma anupubbena sattahi 21 divasehi Tāmalittatittham 22 anuppatto. An-

¹ B kutumbika-; S₁ kutimbiya-

² B tiraccha-; S₁ taccha- 3 B kulinga-

⁴ B kappakulāni 5 B sibbikāra-; S₂ sibbika-6 B -vadakulāni 7 B -vamsajānam

⁸ S₂ B Vedisadevisahodarānam; S_r Vethisa-

⁹ Sx Sakkaputta-

¹⁰ S2 B Sumittarājakumārassa kulavāsino

 ¹⁴ B -bhinkārarajatabhinkāre
 ¹⁵ B omits ca
 ¹⁶ S₂ -varena
 ¹⁷ B bodhin
 ¹⁸ S₂ Gangāvi-

¹⁹ B omits pi 20 S2 B Vijjhāṭa-

²¹ S_r sattadivasehi ²² B Tāmalitthititham

tarāmagge devanāgamanussā ¹ gandhamālambarābharaṇacandanacuṇṇa²makarandavassehi mahābodhim pūjentā, sattāhen' eva Tāmalittatittham ³ agamamsu.

Tadā rājā mahābodhim unilabalavegavilulitajalanidhivelātate 4 manorame mandape thapetvā, sattāham sakala-Jambudī⁵parajjena pūjetvā, suvannasankham khattiyakaññāya hatthe thapetvā, rajatasankham setthikaññāya karatale nidahitvā, dakkhināvāttasetasankham Brāhmanakaññāya gāhāpetvā, Anotattasalilena tīhi 6 mahābodhiyā abhisekam dāpetvā, māgasiramāse 7 sukkapakkhassa pātipadadivase solasajātisampannakulehi saddhim mahābodhim ukkhipitvā, attano sirasi patitthāpetvā, galappamānam jalanidhisalilam ogāhetvā, alankatanāvāya suvannapīthe patitthāpetvā, Sanghamittattherim pi saparivāram nāvāya āropetvā, nānākulavāsiparivāre 8 nāvāsu āropetvā, BodhiguttaSumitte anusāsitvā, amaccaratanam Aritthakumāram āmantetvā: "Aham tāta mahābodhim tikkhattum sakalaJambudīparajjena pūjetvā, galamattam 9 sāgaravārim oruyha mayham 10 sahāyassa pesesim, 11 so pi evam evam 12 mahābodhim pūjetūti," Laikissarassa sāsanam adāsi

Vuttam hi

Aham rajjena tikkhattum mahābodhim apūjayim, ¹³ Evam ¹⁴ eva hi pūjetu rājā rajjena me sakhā ti.

Evam rājā sahāyassa sāsanam datvā, 15 tīre thito gacchamānam mahābodhim disvā, "Gacchati vata re Dasabalassa 16 sarasaram sijālam muncamāno 17 mahābodhidumindo ti," vatvā, anjalim paggayha, assūni 18 pavat-

^I B devamanussā ² S₂ B omit -cunna-4 B anilapathavātavegaviluļita-· з В -Tāmalitthio ⁶ S_r satehi 7 B migasiramāse 5 S₂ -dīpe 9 B galapattam ⁸ S₁ -parivuto; S₂ -parivārito 10 S₂ omits mayham 11 B pesesi 12 B evam eva 13 Bapūjayi 14 S2 evam ¹⁵ B tire'va thito 16 B Dasabalassa ramsijālam; S₁ sarīraramsijālam 18 S_{1,2} assuni 17 S₂ B vimuñcamāno

tento ¹ yāva dasssanavisayam ² olokento ³ roditvā paṭinivatti.4

Vuttam h' etam.

Mahābodhiviyogena Dhammāsoko sasokavā, Kanditvā paridevitvā agamāsi sakam puran ti.

Sā pi kho 5 mahābodhisamārūļhā nāvā jalanidhitalam pakkhantā,6 mahāsamudde samantā yojane yojane 7 vīciyo vūpasantā,8 tattha Chaddantadaham dassentā viya 9 pañcavaṇṇāni : padumāni pupphitāni, 11 antalikkhe devindarangamandalam dassentiyo 12 viya devānam caturangasanpavattiinsu,13 äkäsajalathalarukkhädisannissitähi devatāhi pavattītā 14 ativiya uļārā pūjā ahosi.

samuddavāsino nāgā mahābodhim gahetvā,15 Tadā Tam disvā Sanghamittattherī vikubbanam 16 akamsu. supannarūpam ādāya, kappānalakkhandhabhimsanena 7 garuļavesena 18 raviturangapatham 19 pūretvā, sikhāmarīcijālena gaganam ekandhakāram katvā, pakkhānilavegena 20 jalanidhipātālam āloletvā, yugantadinakarākārena bhimsanakanayanayugalena 21 bhujangahadayāni 22 bhinditvā, samvattajalanidhinādasadisena 23 ravena Te samuttāsarūpā 26 setvā ²⁴ nāgakulapalayam ²⁵ akāsi. āgantvā, tam vibhūtim passitvā mahätherim nāgā yācimsu.

1 S ₂ B vattento	² B dassanavisayā	з S ₂ В oloketvā
4 B nivatti	5 S ₂ on	iits kho

⁴ B nivatti 6 Sr pakkantā; B pakkhandā

⁷ B yojane once

⁸ Sr vupasamentā

⁹ S₂ B dassento 11 B supupphitāni

¹⁰ S. inserts ca 12 B dassentiyo viya ratanapañcangaturiyasangītiyo

¹⁴ B pavattitā rativiya

¹³ B pavattayinisu ¹⁵ B gahetum ¹⁶ S_{1,2} vikumbanam ¹⁷ S₁-kkhandhena

¹⁸ S2 garulasena; B garularūpavesena

¹⁹ B saviturangapatham

²⁰ S2 pakkhānilanivahena

²¹ S2 kanakanayana-

²² S. bhujaga-

²³ Sr -nālavisadena sadisena

²⁴ S_r santāsentā

²⁵ B nāgakulapalāyanam

²⁶ B samutrastarūpā

"Avye munindo mucalindauragindassa bhogāvalim " attano gandhakutim katvā, sattāham tassa sangaham · akāsi.

Abhisambujihanadivase² Nerañjarānadītīre³ attano ucchitthapattam 4 Mahākālanāgassa vissajjesi.

Uruvelanagena mapitam visadhumadahanam aganetva tassa saranasīlābharanam adāsi.

Mahāmoggallānattheram pesetvā, Nandopanandanāgarājassa visasāgaram yugantadivasakaro viva sosāpesi.5

Evam lokanāyako amhākam upakārako tvam pi no dosam asaritvā, muhuttam mahābodhim vissajietvā, nāgalokassa saggāpavaggam sampādehīti."6 Tam sutvā therī nāgānam 7 mahābodhim vissajjetvā evam āha: "Nāgā rasātalato ⁸ yāva bhavaggā sakaladasasihāssacakkavālesu mayham avisayappadeso nāma natthi, kattha ci pi gatam mahābodhim āharitum na me bhāro,9 tasmā tumhe sattāham māhābodhim pujetvā ānessathāti."10

Atha nāgā mahābodhim sattahi ratanehi pūjentā nāgabhavanam abhiharitvā, sattaratanamandape II sattaratanapīthake sattāham 12 thapetvā, setacchatttam ussāpetvā, sabbakusumadāmādīhī pūjentā, nāganātikādīhi 13 sattāham nāgarajjena pūjetvā, 14 sangītim kārāpentā, āharitvā nāvāya patitthāpesum. Tam divasam eva nāvā Jambukolapattanam agamāsi.

Sā panāyam dakkhinamahāsākhā evam Sanghamittattherivā ānītā.

Katham rannā Devānampiyatissena patitthāpitā ti? Tadā rājā Devānampiyatisso Sumana¹⁵sāmaņerassa vacanena māgasiramāsassa 16 sukkapakkhe pātipadadivasato

- ¹ S₁ bhogavaliyam attano gandhakutiyam
- ² B abhibujihana-
- 3 B Neranjarātīre; S. Neranjarāya nadī-
- 4 B ujjhitthapattam ⁵ B sussāpesi ⁶ B sampādetūti
- 7 B nāgabhavanam
- ⁸ B nāgadahatalato
- 9 Sr bhāro ti 10 B ānethāti 11 S2 B insert sattāham
- 12 S₂ B omit sattāo

13 B naganataka-

¹⁴ B pūjetvā tato

- 15 B omits Sumana-
- ¹⁶ B migasiramāsassa

ppabhuti nagarassa uttaradvārato patthāya yāva Jambukolapattanam maggani sodhapetva, tattha vimalavipulavālukam i okiritvā, nagarato nikkhamanadivase uttaradvārasamīpe samuddasālavatthusmiņi thito yeva mahāsamudde tāva vibhūtiyā āgacchantam mahābodhim therassānubhāvena disvā, tutthamānaso nikkhamitvā,2 sabbam maggam pañcavannehi pupphehi okirapento, nanavicittavatthadhajapatākā 3 ussāpento, antarantarā punnapātikalasakadalīmālādīhi + racayanto, tasmini tasmini 5 thāne vicittakusumagghikāni sandassento,6 ekāhen' eva Jambukolapattanam gantvā, santavīcisāgare vikasitapancavanna7padumāni disvā, apagatajalanidhighosākāse 8 dibbaturiravam sutvā, sabbatālā vacaraparivuto pupphadhūpagandhādīhi 11 pūjento, pītivegena galappamānam salilam ogahetvā, "Āgato 12 vata re Dasabalassa sarasaramsijālavissajjanako 13 mahābodhidumindo pasannacitto mahābodhim ukkhipitvā, uttamaige sirasmim patitthāpetvā, "Saphalo me manussattapatilābho ti," cintento, Bodhiguttapamukhehi solasajatisampannakulehi 14 saddhim 15 muddhanādāya samuddato paccuttaritvā, jalanidhivelätate ramaniye mandape 16 thapetvä, sakala-Laikādīparajjena mahābodhim pūjetvā, solasakulānam hatthe rajjam vissajjetvā, savam dovārikatthāne 17 thatvā, 18 tayo divase vividhapūjam kārāpetvā, dasamiyam 19 vibhūsitarathe thapetvā, ulāram pūjam kurumāno, pācīna Tissavihāratthānam ānetvā, sanghassa pātarāsam pavattetvā, Mahindattherena²⁰ bhāsitani tasmin thāne

т В -vipulapuļinam 2 S₂ inserts sā 3 В paṭākāni

⁴ S_2 supaņņa-; B puņņaghaṭapuņṇapātikala- sakadalīmālādīni 5 S_x tasmin once 6 B dassento

⁷ S2B omit vanna-

⁸ B -ghosākāsena

⁹ S₂ dibbaturiyavaram

¹⁰ B -tāļā-

¹¹ B pupphagandhādīhi pūjayanto ¹³ B omits sarasa
¹⁴

¹² S₁ āgato āgato

¹⁵ B saddhim nādāya

¹⁴ S₁ inserts pi

²⁷ S. Acronist hans

¹⁶ S₁ pandape

¹⁷ Sr doväritthäne

¹⁸ B thatvā tato divase divase

¹⁹ S₂ dasabhūmiyam

²⁰ B Mahāmahinda0

Dasabalena katam nāgadamanam sutvā, "Munindena nisajjādiparibhuttatthānesu" thūpādīhi sakkāram karissāmīti," saññāṇam kāretvā, tato āharitvā Tavakkabrāhmaṇassa 2 gāmadvāre thapetvā,3 pūjetvā evam tasmim tasmim thāne pūjam 4 katvā"

Suddhavālukasanthāre 5 nānāpupphasamākule Paggahītadhaje magge pupphaagghikabhūsite 6 ti.

Evam samvannite alankatamagge7 rattindivam atandito pūjento, nagarāsannam ānetvā, cātuddasīdivase vaddhamānakacchāvāva muttāphaladhavalavimala⁸pulinatthatam kuvalayacampakādikusumanikarābhikinnam gandhasalilapūritehi 9 kamaluppalavibhūsitehi 10 punnakalasasahassehi viracitarucirantarāpanam dhajataruvananivāritadivasakarakiranasantāpam II agarudhūpaghanapataladuddinagaganatalam alankatanagaram uttaradvārena pavesetvā, nāgaresu 12 naccantesu gavantesu 13 vadentesu 14 gandhabbam 15 karontesu selentesu nadantesu appothentesu celukkhepasahassāni pavattivamānesu nagaramajjhena maigalamahāvīthiyā atiharitvā,16 dakkhinadvārena nikkhamitvā Mahāmeghavanam pavesetvā, yattha amhākam lokanāvako khīnāsavanikaraparivuto nirodhasamāpattim samāpajjitvā nisīdi, purimakā 17 ca tayo 18 tādino samāpattim appetvā nisīdimsu, yattha 19 Kakusandhamunindassa sirīsamahābodhi Konāgamanamahesino udumbaramahābodhi Kassa-

⁶ S_{1,2} nisajjādinā pari°

² B Tavaggābrahmanassa

³ S₂ thatvā 4 S₂ pūjetvā

⁵ B -vālukasandhāre

⁶ B pupphamagghikadhūpite

⁷ S₁ -maggena

⁸ S₁ -vimalapulina- 9 S¹ -pūjitehi

 ¹⁰ В vikasitapadumaniluppalavibhūsitehi; $S_{\rm r}$ -upphala-

[😐] B dhajapatākataruvananivāritadivasakarasantāpam

 $_{12}$ $S_{1,2}$ nagaresu

¹³ B gāyantesu gajjam karontesu selentesu

¹⁴ S₁ vādantesu 15 S₂ gantabbam

¹⁶ S₂ āharitvā; B patiharitvā 17 S₁ purimikā

¹⁸ B catasso tādino 19 B yattha vadatam varassa Kaku°

passa i vadatam varassa nigrodhamahābodhi patitthāsi, tasmim Mahameghavanassa tilakabhute Sumanasamanerassa vacanena pathamam eva parikammasankhate 2 bhu-

mippadese 3 patitthāpesi.

Katham ? 4 Tāni pana Bodhiguttapamukhāni solasajātisabbālankāravibhūsitāni 5 sampannakulāni ganhimsu, rājā dovārikavesam ganhi, solasakulāni mahābodhim 6 oropetvā patitthāpanatthāya 7 tasmim padese vissaiiesum.

Mahābodhi tesam hatthato muttamattā asītihatthappaabbhuggantvā, chabbannarasmivo mānam vehāsam muñci, rasmiyo 8 sakaladīpam 9 pattharitvā upari Brahmalokam āhacca atthamsu.

Vuttam hi.

Hatthato muttamattā sā asītiratanam nabham, Uggantvāna 10 ito 11 muñci chabbannarasmiyo subhā ti.

Tam mahābodhipātihāriyam 12 disvā sanjātappasādāni dasar3purisasahassāni anupubbavipassanam 14 patthapetvā arahattam patvā pabbajimsu.

Yāva suriyass' 15 atthaigamā mahābodhi chabbannaras-

miyo vissajjentī 16 antalikkhe atthāsi.

Atthangate pana suriye otaritvā rohinī¹⁷nakkhattena pathavivam patitthahi, 18 saha bodhipatitthana udakavaniparivantam katvā 19 mahāpathavī kampi, tāni mūlāni katāhamukhavattito uggantvā tain katāhain vinandhantā 20 mahītalam otarimsy.

- ¹ B Kassapasammāsambuddhassa nigrodha-² S_r -sankhāte 3 S₂ bhūsitappa-4 B atha tani pana ⁵ S₂ -bhūsitāni
- 6 Bomahābodhioropanatthāya tasmim tasmim
- 7 S₂ patitthānatthāya 8 S₁ B omit muñci rasmiyo 9 B sakaladisam 10 B uggantvā II S₂ tato
- 14 S₁ -vissanam 12 S₁ mahā te 13 B omits dasa-
- ¹⁵ B suriyatthangamā ¹⁶ S₁ vissajjento 17 B rohanī-
- 18 B patitthäsi 19 Sr patvā
- 20 B vinandhitvā pathavītalam; S_{1,2} vinaddhantā

Samāgata¹sakaladīpavāsino gandhamālādīhi ² pūjayimsu.

Samantato dibbakusumāni vassimsu, ākāse dibbaturiyāni vajjimsu.

Mahāmeghā vuṭṭhahitvā ³ vuṭṭhipātam akaṁsu, ākāsaṭthadevā 4 viraviṁsu, vijjullatā nicchariṁsu,⁵ devaṭā sādhukāram adaṁsu.6

Gahitamakarandamandamārutā 7 vāyimsu, samantato ghanasītalahimavalāhakā 8 mahābodhim chādayimsu.

Evam mahābodhi 9 paṭhaviyam patiṭṭhahitvā himagabbhe sannisīditvā 10 sattāhaṁ lokassa adassanam agamāsi. Atha sattadivasāvasāne vigatahimavalāhake nimmalākāse 11 mahābodhito chabbaṇṇarasmiyo 12 jalantā vipphurantā nicchariṁsu.

Mahābodhikkhandho ca sākhāyo ca tāni ca pañca phalāni dassayimsu.¹³

Mahindatthero ca Sanghamittattherī ca rājā ca sabbe te saparivārā mahābodhitthānam eva agaminsu.¹⁴

Kācaragāme ¹⁵ khattiyā ca Candanagāme ¹⁶ khattiyā ca Tavakkabrāhmaņo ¹⁷ ca sakaladīpavāsino ca mahābodhipātihāriyam disvā, tam khaṇam ¹⁸ yeva ¹⁹ devatānubhāvena ²⁰ sannipatimsu.

Tasmim mahāsamāgame sabbesam passantānam yeva vijambhitapāṭihāriyāya ²¹ mahābodhiyā pācīnamahāsākhato ekam phalam pacitvā ²² vaṇṭato ²³ parigalitvā therenopanīte hatthe patiṭṭhāsi. ²⁴ Tam thero, "Ropaya mahārājāti," rañño adāsi.

- ¹ B samāgatā
- ² B inserts devamanussā
- 3 S2 uttha-
- 4 B ākāsadevā; S2 ākāsadesā
- ⁵ S_z viniccharimsu
- ⁶ B akamsu
- .7 S_2 -makarandā; B gahitamakarantā niecharimsu mandamārutā 8 S_r -sītalā- 9 S_2 -dhim
 - 10 B nisīditvā 11 S2 nimmalakāye 12 S2 -ramsiyo
 - S₂ dassińsu
 B Kādaragāme
 B Khandagāme
 - ¹⁷ Tavaggabrahmano ¹⁸ B khanaññeva
 - 19 S₂ omits yeva 20 S₂ devānu⁰ 21 S₁ vijahita-
 - ²² S₂ paccitvā ²³ B vaṇḍato ²⁴ S₂ -tthāpitam

Rājā tam gahetvā, suvaņņakaţāhe madhurapamsum ¹ ākiritvā gandhakalalam pūretvā, tasmini ropetvā, mahāāsanatthāne thapesi, sabbesam passantānair yeva tasmin khane catuhatthappamāṇā aftha taruṇabodhirukkhā utthahimsu.2

Rājā tam acchariyam disvā setacchattena te 3 pūjetvā, sankhattayena abhisekam 4 datvā pūjam akāsi.

Tesu ekam bodhirukkham āgamanakāle mahābodhiyā thitatthāne Jambukolapattane ropāpesi,5 ekaii 6 Tavakkabrāhmaņagāme, ekam thūpārāme, ekam Issarasamaņārāme,7 ekam pathamakacetiyatthāne,8 ekam Cetiyapabbate, ekani Rohanajanapadassa Kācaragāme, ekani tatth' eva Candanagāme 10 ropāpesi.

Tato itaresam pana catunnam phalānam bījehi jāte dvattimsa taruṇamahābodhi¹¹pādape ¹² samantā dīpavāsīnam hitāya sukhāya yojane 13 yojane vihāre patiṭṭhāpesi.

Sā panāyam dakkhiņamahāsākhā 14 evam raññā 15 Devānampiyatissena patitthāpitā.16

Katham Buddhādīhi pūjitā ti?

Paṭhamam Bhagavatā anekalokadhātūsu asesadevamanussehi ¹⁷ samāgantvā tibhuvananihitāni ¹⁸ maṇiratanāni āharitvā, 19 kappam pi thatvā iddhibalena tādisam locanam māpitum pi 20 asakkuņeyyatāya asādhāraņena aparimitasamayasamupacitakusalabalanibbattena animisena nayanayugalena sattāham pūjītā. Dutiyam 21 Dhammāsokana-

			~ (Tree C	kkham
			~ (J2 - LU	Trans
1 B suddhaj	กลากธนเน				
- D Suummaj	900	with the state of the state			
3 S. B omit	. D	tro to			
a C B amat	te · B Dule	10 450 00			

⁵ S2 ropesi 4 Sr abhisekakam

⁶ B ekam Tavaggabrahmanassa gāmadvāre

⁸ S₂ pathame 7 B -samanagāme 10 B Candagāme

⁹ S₂ B -Kādara-12 S₁ -pādapehi 11 S₂ B taruṇabodhipādato

¹³ S2 yojaniyayojaniyavihāre; B yojaniyavihāre

¹⁶ B inserts ti 15 S₁ rañño 14 B omits -mahā-18 S₂ vinihitā ; B tibhavana vinihitāni

¹⁷ Bomits asesa-21 B dutiyañ ca 20 Bomits pi 19 S, -ānitvā

rindena sakalaJambudīparajjena pūjitā. Tatiyam Lankissarena Devānampiyatissena: "Yāva sāsanantaradhānā tāva" rajjam mahābodhipatibaddhan ti," sanarāmaraariyaparisamajjhe sāvetvā sakalaLankādīparajjena pūjitā.

Tathā hi.

Tadā rājā Devānampiyatisso devamanussehi saddhim sakaladīpam ekamaṇḍapam² viya alankaritvā, suranaranayanamanoharam mahābodhipūjam kārāpesi.³

Rājānubhāvena devānubhāvena ca Lankā pupphavitānam viya samalankatā gandhabhājanam iva sugandhinī indacāpakalāpo viya vividharāgamahaddhajamālinī 4 surapatisamajjamandalam viya manoharasangītinirantarā ahosi. Kampamānā pana Lankābhūmi vikacaspancavannakusumanayanāni ummīletvā, vividhavihangaravaturiyaghosam kārāpetvā, 6 madhuramadhukaranādena gāyitvā, lalamānapallavakaratalam pasāretvā naccantīva jātā—"Kim pana sacetanānam 7 naccan ti."

Evam Buddhādīhi pūjītā. Katham Bodhiguttādīhi paripālitā ti ?

Ath's evam raññā⁹ Devānampiyatissena puttanattu¹⁰paramparāya Laṅkāvāsīnam atthāya Mahāmeghavane mahābodhiduminde patiṭṭhāpite, Ariṭṭhakumāro bodhihārakehi aṭṭha khattiyehi saddhim sakalakulavāsino ¹¹ ādāya, rañño santikam gantvā, Dhammāsokanarindasan ¹²desam dassetvā, Bodhiguttapamukhānam aṭṭha Sakya ¹³puttānam nāma gottam kathetvā, tehi rājānam ¹⁴ vandāpesi.

Rājā te disvā, "Ete amhākam Mahindattherassa mātulā ti," tussitvā, samīpe 15 nisīdāpetvā, "Sahāyena 16 me kim na 17

¹ S₂ tāvajjam ² B ekamandalam ³ B kāresi

⁴ B vividharāgavantadhajamālinī 5 B vikasita-

⁶ S₂ B kāretvā 7 B sacetanā na naccanti

⁸ S₂ tath' eva 9 S₁ rañño 10 S₂ B -natta

¹³ Sr Sakka- 14 Sr raññānam 15 B sadise nisio

¹⁶ B sahāyo ¹⁷ B omits kim na

dinnam ? — pathamam sutavaram • Mahāmahindattheram pesetvā, pacchā dumarājena saddhim dhītaram 1 Sanghamittattherim pesento, ime ² pi şuhadaya ³ parabandhuvagge pesesi, adinnam tena me 4 attamattam eva ' mahābodhi 5parihāram ekako⁶ katham karissāmīti?' uppajjamānasokam sahāyo me 7 dūram akāsīti," cintetvā, tesam thānantarāni dātukāmo amaccehi saddhim mantetvā, Bodhiguttakumāram 8 morapāsādapadhānagharam āpetvā, tattha tīsu 9 divasesu attano karaṇīyam sakalamangalam tassa kārāpento. mahābodhiyā saddhim 10 āgatehi mahājanehi ca parihāram kārāpetvā, maigaladivase sayam sadasavasanayugam 🚥 nivāsetvā, sabbesam mangalavatthāni datvā, mahābhikkhusangham piculamālake12 sannipātetvā,13 Bodhiguttam tattha ānetvā, tassa 14 thānantaram nivedetvā, " Ayam Lankājayamahālekhako mahābhikkhusangham vandatīti," Sumittena tikkhattum sävetvä, Bodhiguttena mahäbhikkhusangham vandāpetvā, rājageham gantvā, mahādvāram vivarāpetvā, tam anto 15 nivesanam āṇāpetvā, amaccagaṇaparivuto sīhāsane nisinno Sumittena Bodhiguttassa hatthe gähäpetvä, "Laikājayamahālekhako devam vandatīti," tikkhattum vācāpetvā, Bodhiguttena attānani vandāpetvā, tassa vinā 16 makutena sabbālaukārena patimaņditassa vetthitam analankatan sīsan disvā, kirītan tassa matthake patitthāpetvā, tam mangalahatthikkhandhe nisīdāpetvā, andhacolasīhalā¹⁷bhidhānāni tīṇi setacchattāni ussāpetvā, maṅgalabherim pahārāpetvā, mahābodhiyā saddhim āgatena mahājanena

B omits dhītaram 2 S_{1,2} imesu pi

³ B suhadabandha-; S₂ suhadabandhu- ⁴ S₂ omits me

⁵ S₂ omits from mahābodhio to kārāpento in line 9

⁶ B ekako 'va 7 B me dukkaram

⁸ B -kumāram gharam ānetvā 9 B tīsu thānesu

ю В saddhim parihāram kārāpetvā

¹¹ S2 navasana-; B varavatthayugan

¹² S₂ picuduma-; S₁ picucammālake; B pidhuvamālake

¹³ S₁ sannipatitvā

¹⁴ B assa thāo sāvetvā Lankājayalekhako ¹⁵ S_r attano

¹⁶ S₁ vinā makumāreņa 17 B antacoļasīhaļā

mahatā ca balakāyena parivārayitvā, meghanādasanniblehi mangalaturiyanādelni gharamayūre naccāpentam 2 nagaram padakkhinam kārāpetvā, vihāram gantvā, mahābodhim vandāpetvā, mahābodhiavidūre Mahindattherena kathitaṭṭhāne geham kārāpetvā, "Tvam asambhinnavamso hutvā mahābodhim paripālehīti," vatvā, tasmin vasāpesi.

Tathā Sumittassāpi Bodhiguttamangalasadisam sabbam mangalam kārāpetvā, mahābhikkhusangham tatth' 3 eva piculamā 4 lake sannipātetvā, Sumittam tattha ānetvā, "Jayamahālekhako 5 mahā 6 bhikkhusangham vandatīti," Candaguttena tikkhattum sāvetvā, Sumittena mahābhikkhusangham vandāpetvā, tam 7 rājabhavanam ānetvā, 8 sayam sīhāsanāsīno 9 Candaguttena Sumittassa hattho gāhāpetvā, "Jayamahārolekhako devam vandatīti," tikkhattum vācāpetvā, Sumittena attānam vandāpetvā, tam pi sabbābharanabhūsitam kirītālankatamatthakam katvā, "Sumitta tvam sakalakulavāsino gahetvā, Bodhiguttena saddhim mahābodhiparihāram karohīti," vatvā, tathā hatthikkhandhe nisīdāpetvā, sīhapañjaram 11 āruyha, 12 puravanitā¹³kamalinīnettuppala¹⁴sahassehi pūjiyamānam maigalamahāvīthiyam carāpetvā, vihāram gantvā, mahā¹⁵bodhim vandāpetvā, antonagare therena kathitatthāne geham kārāpetvā, 16 tasmim vasāpesi.

Evam rājā BodhiguttaSumittānam abhisekam datvā, tehi mahābodhiparihāram kārāpento 17 pacchā sesānam abhisekam adāsi.

"Candagutto mahābodhimangale suvaṇṇabherim vādetūti," ¹⁸ tassa Malayarājaṭṭhānam datvā, vɨrabāhu¹⁹janapadam adāsi.

- ¹ S₁ parivāretvā ² B nacchādentam ³ S₂ tath' eva
- 4 S₂ picuduma-; S₁ picuva-; B dhuvamāļake
- 7 B tam rājā rājabhavanam
- 8 B āṇāpetvā; S₂ ānāpetvā 9 B sīhāsane
- 10 S₂ omits -mahā- 11 B sīhapañcaram 12 S₂ B āruļha
- 13 B suravanitā- 14 S₁ -upphala- 15 S₂ B omits mahā-
- 16 B sopesi 17 B kārāpetvā
- 18 S₂ omits ti 19 S₂ bahu-

Devagutto mahā bodhimaigale parittodakam suvanna brinkārena maigaladantimatthake thapetvā, nagaram padakkhinam katvā ānetūti, tassā Lankāmahāratthikatthānam 4 datvā, 5 caturassi 9 yabhūmim adāsi.

"Dhammagutto mahābodhimaigale saikhaii dhamatūti," 7 tassa Moriyasetthithānaii datvā, Moriyajanapadam

adāsi.

 "Suriya gutto mahābodhimangale suvannabhinkārena parittodakam upanetūti," tassa 9 bhinkāragāhakaṭṭhānam¹o adāsi.

"Gotamo mahābodhimatthake chattam dhāretūti," tassa chattagāhakatthānam " adāsi.

"Jutindharo 12 mahābodhimangale rakkham karotūti," tassa ārakkhapāricariya 13 thānam adāsi.

Evam atthannam bhātukānam thānantaram datvā, sesānam pi mahābodhiyā saddhim āgatānam ca thānantaram dāpesi.

Tesu setthikula¹⁴jetthassa asiggāhakatthānam, Brāhmanakulajetthakassa ¹⁵ Brāhmanarājatthānam, ¹⁶ kutimbiya¹⁷-kulajetthakassa uttarāpathanāyakatthānam, vānijakulajetthassa mahāvānija¹⁸nāyakatthānam dhanuggahakulajetthassa mahābodhiārakkhitatthānam, taraccha²⁰kulajetthassa taraccha²¹nāyakatthānam, kulingakulajetthassa kulinganāyakatthānam, kappakakula²²jetthakassa ²³ kappakanāya-

¹ S₂ B paritto mahã ² S₂ omits suvanna

³ S₂ thatvā - 4 S₁ -ratthikāthānam 5 S₂ katvā

⁹ S₂ ath' assa 10 S₂ -gāhaṭṭhā-

¹¹ S₂ chattagāhaṭṭhānam 12 B Jutindaro

¹³ S₁ paricariya- 14 S₂ B -kule and so throughout

 $^{^{15}}$ S₂ B -jetthassa

¹⁶ B Brāhmaṇanāyakathānam; Sr Brāhmaṇassa rājao

¹⁷ B kuṭumbiya- ¹⁸ S₁ vaṇikulajeṭṭhamahāvaṇija-

¹⁹ S_r inserts from pesakāranāyakaṭṭhānam to gandhakārakula- as in lines 2-4, p. 167
20 B tiraccha-

²¹ B tiraccha- ²² B kappakule ²³ S₂ B -jetthassa

kartthanam, balatthakulajetthassa balattha2dvaranayakatthānam, pesakārakulajetthassa pesakāranāyakatthānam, kumbhakārakula³jetthassa kumbha4kāranāvakatthānam mālākārakulajetthassa mālākāranāyakatthānam, gandhakārakulajetthassa gandhakāranāyakatthānam, sibbakakulamahāsibbakanāyakatthānam,6 jetthassa 5 sūdakakula jetthassa mahānasa7rakkhitanāyakatthānam, kammārakukammāranāyakatthānam, lohakārakulajet? lajetthassa thassa lohakāranāyakatthānam, suvannakārakulajetthassa atthatulanāyakatthānam,8 vaddhakikula9jetthassa Lankāmahāācariyatthānam, cittakārakulajetthassa cittakāranāyakatthānam, ātojjavādakulajetthassa patahavādaronāyakatthānam, chattakārakulajetthassa chattakāranāvakatthānam, uyyānapālakulajetthassa uyyānagopakavidhānatthānam evamādikānam yathā yuttāni thānantarāni datvā, "Tumhe Sumittānumate 11 thatvā, yathā 12 yuttam mahābodhiparihāram karontā Bodhiguttassāpi pāricariyam karothāti," sabbe te gāmavarehi 13 santappesi.

"Catasso khattiyakaññāyo kanakarajatakalase gahetvā, mahābodhiyan salilāni āsiñcantūti," tāsam sabbālankārabhūsitānam kirītālankatamatthakānam parihārābhisekam nāma 14 thānantaram adāsi, catasso pi tā parihārābhisekiniyo 15 rājakulam pavisinsu.

Tadā sā Anulā devī tena mātugāmasahassena saddhim Sanghamittattheriyā santike pabbajitvā, na cirass' eva saparivārā arahatte patitthāsi.

^I S₂ B kappanāyaka-

² B balattha-

³ S₂ gives -kula- and so to the end of the slause; B -kule; S₁ kumbha° to gandhakāranā° in margine

4 S₂ kammāra-

5 S2 -jetthakassa

6 B mahāsibbakathānam

7 S₂ mahāyarakkhika-; B mahānasanāyakathānam

8 B atthakulanāyakathānam; S₂ addhakula-

9 B vaddhakakule

10 S2 patavāda-; B murajavādakathānam

¹² S₁ Sumittānumati thapetvā ¹² B inserts 'va

13 Sr -vārehi 14 S1 parihārābhisekanāyakaṭṭhānantaram

15 S₁ -sekāniyo

Aritthakumāro pi rājānam jānāpetvā, pancahi purisasatehr saddhim Mahāmahindattherassas santike pabbajitvā, na cirass' eva so 3 pi saparivāro arahatte patitthāsi.

Rājā tasmin samaye nagarass' ekapasse Hatthālhakan 4 nāma ramanīyam vihāram kārāpetvā, Sanghamittattheriyā adāsi, sā saparivārā tattha vasantī jinasāsanam yaddhesi.

Ath' ekadivasam rājā Lankāsare 5 janakumudavanam pabodhentena Mahāmahindattheracandena 6 bhāsamānam 7 gaganasannibham Mahāmeghayanam gantvā, tam 8 samar nindam vanditvā, sabbesam thānantaragāmavaradānam 9 sannivedetvā, 10 ekamante nisinno: "Patitthitam nu 11 kho bhante mahābodhiparipālakānam dvinnam 12 mahālekhakānam kulam 13 asmim dīpe ti?" vatvā, "Patitthitam mahārāja kulam mūlāni pan' assa na tāva 14 otarantīti." vutte. "Kadā pana bhante tesam kulānam 15 mūlāni 16 otinnāni nāma bhavissantīti?" vatvā, "Yadā te mahārāja puttanattārehi 17 saddhim mahābodhiparihāran karonti. tadā tesam kulānam 18 mūlāni 19 otinnāni nāma bhavissantīti," vutte, tussitvā, "Kulitthiyo 20 bhante tesam kuto lacchāmiti?" vatvā 21 "Te 22 eva mahārāja attano samānakuladhītaro jānantīti," 23 vutte geham gantvā, mahālekhadyayam²⁴ pakkosāpetvā, "Vamsam vo²⁵ paripālethāti," vatvā. "Deva amhākam theriyā sahāgatā amhākam samānakula-

B anujānāpetvā

² B omits mahā-

³ B omits so pi

⁴ B Hatthāļakam

⁵ B Lankāsarajanakumudākaram

 $^{^{6}~\}mathrm{S}_{2}$ Mahāmahindattheram sobhamānam

⁷ B bhasamanagaganasannibham

¹⁰ B sannivedityā 11 S₁ nanu 12 S₂ cittam

¹³ B kulam Lankadipe tī ¹⁴ B tāva na

¹⁵ B \tilde{S}_2 kulassa 16 \tilde{S}_r mūlānīti oto nāo bhavissatīti

¹⁷ S₁ puttadārehi ¹⁸ B S₂ kulassa ¹⁹ S₁ mūlānīti

²⁰ Sr kulitthiyo 21 B vutte

²² S₂ va te va; S₂ Te evam āha 23 B jānissantīti

²⁴ B -lekhakadvayam

²⁵ B te

kumārikāyo ¹ sainvijjantīti," vutte, tussitvā tesam ² vatthābharaṇādīni dāpesi. ³ Tadā Bodhigutto Saighamittatthēriyā santike Hatthālhakārāme ⁴ vasamānam Moriyavamsajam Bodhiguttattheriyā ⁵ kanitthabhaginim Sunandā ⁶sāmaṇerim ⁷ dhavalavāsakam ⁸ acchādetvā, sabbābharaṇena alaikaritvā, tato yāva sakiyam geham tāva maggam sodhāpetvā, kadalītoraṇam bandhāpetvā, puṇṇakalasamālāhi ¹° samalaikaritvā, mahatā parihārena ¹1 ānetvā attano gehe patitṭhāpesi.

• Sumitto ¹² pi attano mātunattāram Vedisa¹³puravāsinim Hatthālhakārāme ¹⁴ vasamānam apabbajitam Sumanakumārikam tath' eva ānetvā, attano gehe vasāpesi. Tadā Sunandādeviyā ¹⁵ Mahābodhiguttam ¹⁶ paṭicca jātā dve puttā ahesum Mahindo Vidhurindo ¹⁷ ti.

Sumanādeviyā ¹⁸ pi Sumittam paṭicca jātā dve puttā ahesum Kassapo Saṅghamitto ti.

Atha rājā te cattāro bhātaro ānāpetvā,¹⁹ "Ime kumārakā abhijātā asambhinnaSakyaputtā ²⁰ mahābodhiparihārassa ²¹ anucchavikā, imesam thānantarāni dassāmīti," amaccehi²² saha mantetvā, tesu Mahindakumārassa Cullajayamahālekaṭṭhānam, ²³ Kassapakumārassa Parihāramahā²⁴seṭṭhiṭṭhānam, Vidhurindakumārassa Lankāparisuddha²⁵nāyakaṭṭhānam, Sanghamittakumārassa Culla²⁶seṭṭhiṭṭhānam datvā, gāmavarehi ²⁷ te santappesi.²⁸

ım	datva, gamavarem 2/ te	samappesi.22
1	S ₂ -dārikāyo	² S ₂ B omit tesam
3	B dāpetvā tato	⁴ B Hatthāļakārāme
5	S ₂ B Bodhimitta-	6 S₂ B Sunanda-
7	S_i -sāmaņeram	⁸ B dhavalavasanam
9	S ₂ B bandhitvā	10 B puṇṇaghaṭasamālādīhi
TI.	B parivārena 12 S ₁	Sudatto 13 S. Vethisa-
14	B Hatthāļa°	15 B Sunandadeviyā
	S ₂ Mahabodhiyāguttam	¹⁷ B Vidhūrindo
18	B Sumanadeviya pi Sun	nittapațicca 19 Băṇāpetvā
20	S ₂ asmimnaSakyaputtā	²¹ B -parihārānucchavikā
22	B amacce saha	
23	S. Culajaya-; B culajay	yamahālekhakathānam
24	S ₂ omits -mahā-	25 B -parisuddhā-

28 B tesam santappesi

27 S₁ -varehi

²⁶ B cūla-

Tato ¹ rājā Mahāmahindattherena saddhini mantetvā, ² "Evam mahābodhiparihārani karontūti," cārittam thapetvā, "Idam tumhe parihārathāti," 3 tam Bodhiguttasumitte sampaṭicchāpetvā, anusamvaccharam parihārakajanam ⁴ sannipātetvā, ⁵ yathā fajjam mahābodhiyā pūjam kārāpetvā, mahālekhakayugena ⁶ mahābodhiyā abhisel ² n dāpesi.

Evan samantā vitthatāyatanimmalajalanidhivasanāya 7 maṇigaṇajutinikarasamujjalaratanākaramekhalāya amaramithuna⁸ nayanamanoharadharanīdharapayodharāya vaṇavasundharāpulinatalanipatitakusumarajangarāgāya ⁹ pāṭalapūgaphalataralamaṇiramaṇīyasatarangaGangāhārāya ¹⁰ sakusumapallavabhārabharitaMalayavanagahanadhammillakalāpāya sugatadhātupūjāvibhūsitĀnurādhapuravara¹¹vadanarajanīkarāya dinakaravarava¹²nīsasambhūtamahīpālālankārabhūtāya¹³Lankāmahesiyā mahāvihāraratanamakuṭamatthake marakatamaṇibhūtā saggāpavaggamaggā jananayanamanorasāyinī ¹⁴ namitāmaranaramolimālinī munindanayanindanīlamaṇikalasaviniggataanīsujālasalilābhisekābhi¹⁵sekinī Mahābodhiguttādīhi ¹⁶ paripālitā ti.

Ettävatä sa panäyam dakkhinamahäsäkhä kena gahitä, kenanitä, kena patitthäpitä, kena pajitä, kena paripälitä ti? ete panca abbhantarapanhä vissajjitä honti.

Evam dakkhinamahāsākhā parinibbute Bhagavati Lan-kādīpe patitthitā.

Ettāvatā ca

¹ B tattha ² S₁ nimantetvā 3 B omits ti tam

⁴ S2 pāṭihārikajanam; B pārihārikajanam

 $^{^{5}}$ S $_{2}$ sannipātāpetvā 6 S $_{2}$ mahālekhayugena

 $^{^{7}}$ B -jalanidhijaghanavasanāya 8 B bhamaramituna-

⁹ B vanavasundharapuļinanipatitakusumaparāgarangarāgāya

¹⁰ B pāṭalapugaphalapavāļamaṇiramaṇiyataraṅgamālā-Gaṅgahārāya sukusumapallava- ¹¹ S₂ B *omit* -vara-

¹² B omits -vara- ¹³ S₂ B omit -bhūtāya

¹⁴ B -manorasāyanī aparimitā- ¹⁵ S₂ omits -sekābhi-

¹⁶ B mahābodhibodhirattādīhi

Ken' atthena mahābodhi kassa sambandhinī ca sā? Kim sādhinī abhitthutā kena kattha ppatitthitā ti 2-

Ete pañca, mahāpañhā i vissajjentena 2 mayā 3 Mahābodhivamso dassito.

> Evam Lankālokahitam sāsanavuddhim Samsādhento 4 esa 5 mahābodhidumindo Lankādīpe ramme 6 Mahāmeghavanasmin 7 Atthā 8 dīgham kālam 9 anekabbhutayutto ti.

Dumindagamanakathā.

Ganthehi 10 tisahassehi upetam hadayangamam Sundaram madhuram suddham subham sotarasāyanam Citam yam kusalam tena duminde II Sugatodaye Pasādena Mahābodhivamsam racayatā 12 mayā Ciram titthatu Saddhammo, devo sammā pavassatu, Lokam rakkhantu rājāno, 13 pajā pappontu nibbutim. 14 Aham tu paramam 15 bodhim patvā Dhammam anuttaram Desetvā pāṇino 16 sabbe moceyyam 17 bhavabandhanā 18 Tamam viddhamsitum 19 kātum ālokam amsumālino Loke asmim yathā hoti ekakālam 20 samatthatā, Dukkham lokassa näsetum sukham kätum tathä mama

^I S₂ mahāpañhe

² B vissajjantena

- 3 S₂ B omit mayā 4 S₂ samsāvento ; S₃ samsādento 7 B -vanamhi
- 6 B ramma-5 S B omit esa
- ⁸ B omits atthā; S_{1,2} atthāsi
- 9 B kālam hobbhutayutto 'va aṭhāsīti 10 B gandhehi
- 12 S2,3 racāna; B racayitam 11 S₂ dumindena
- 13 S₂ dhammikā hontu rājāno 14 S₂ nibbutin ti
- 15 S₁ varasambodhim; S₃ paramasambodhim
- 17 S₃ moceyya 16 S₂ jantuno
- 18 Here S₁ ends with the words Bodhivamso nitthito
- 19 B vimamsitum; S2 viddhamsitam
- 20 Bekam kālam

Samatthatā sadā hotu samsāre sarato sato.¹ Kapparukkhasamānassa sattānam kasato² bhave Paññābhagavatī mayham vuddhim gacekatu³ sabbadā.

Mahābodhivariso nitthito.

^{*}B sarato sato ti. Here B ends with a colophon for which see pages v and vi 2 S2 vasatā 3 S3 gacchantu

INDEX OF WORDS.

Akanittha, 150, 151 Aggibrahma, 102 Anguttaranikāya, 94, 95 Angulimāla, 83 Ajātasattu, 85, 88, 89, 96 Atidevā, 10 Atula, 10, 11 Atthadassi, 11 Aditinandana, 123 Adhiccasamuppannikā, 110 Anāthapindika, 58, 59, 60 Anupiya, 26 Anurādha, 112, 116, 120, 170 Anuruddha, 94, 96 Anulā, 121, 122, 144, 145, 146, 167Anotatta, 36, 100, 101, 152, 155 Anoma, 26 Antakaketu, 32 Antānantikā, 100 Apadāna, 94 Aparagoyāna, 74 Aparaseliya, 97 Abhaya, 112, 126, 132, 133, 135, 136, 148 Abhidhammapitaka, 94, 95 Amarapura, 45

Amaravatī, 2

Amarāvikhepikā, 110
Ambalatthikā, 93
Arittha, 145, 154, 155, 163, 168
Arindama, 11, 72
Alakadeva, 115
Avantirattha, 98
Avīci, 57
Asaññīvādā, 110
Asandhimittā, 152
Asoka, 98, 101, 102, 105, 106, 107, 109, 110, 113, 116, 119, 130, 141
Assamandala, 136
Ahoganga, 106

Ānanda, 7, 58, 59, 60, 61, 65, 66, 81, 82, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96
Āravāla, 113
Ālavaka, 83
Ālāra, 28
Āsālhī, 88

Itthiya, 116 Itivuttaka, 94 Inda, 19, 24, 33, 40, 56, 81, 90, 118 Issara, 162

Uggasenanda, 98 Ucchedavādā, 110 Ujjenī, 99 Uttara, 10, 115 Uttarakuru, 74, 77 Uttiyo, 116 Udayabhaddha, 96 Udāna, 94 Uddaka, 28 Upaka, 38 Upacara, 13 Upatissa, 7 Upāli, 91, 92, 93, Uposatha, 106 Uppalavannā, 7 Ubhaka, 98 Uruvelā, 28, 35, 38 Usabha, 4 Usīraddhaja, 12

Ekabyohārika, 96 Ekarājajātaka, 11 Elāra, 133

Okkāka, 13 Ojadīpa, 126

Kakudha, 126, 135, 136
Kakusandha, 11, 126, 127,
159
Kajangala, 12
Kanthaka, 25
Kandula, 133
Kathāvatthu, 94
Kadamba, 120, 134, 135
Kanakadattā, 128, 129
Kapilapura, 7, 19, 23, 28, 40,
48

Kapilavatthu, 13, 98 Kamalāsaņasūnu, 2 Kammāra, 135, 136 Kalandaka, 92 Kalyāna, 13 Kalyānidesa, 132 Kasmīra, 113, 114 Kassapa, 11, 86, 114, 129, 160, 169 Kassapagotta, 115 Kassapiya, 97 Kākandaka, 96 Kākavannatissa, 132 Kācaragāma, 161, 162 Kāla, 31 Kāļadevala, 18 Kālakārāmasuttanta, 114 Kālāsoka, 96, 98 Kālapāsāda, 138 Kālinga, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79 Kālingabodhijātaka, 62 Kālingabhāradvāja, 80, 82 Kālingarattha, 66 Kāludāyi, 39 Kāsika, 14, 17 Kisāgotamī, 24 Kunjara, 134 Kuddavātakapāsāņa, 135, 136 Kuntamālaka, 134 Kumbalavātā, 136 Kumbhakaraāvāta, 135 Kumbhanda, 135 Kulācala, 83 Kuveņī, 111, 112 Kuvera, 58 Kusarāja, 50

Kusinārā, 84, 87

Kusumapura, 153 Kusumasara, 42 Kelāsa, 13, 24, 26, 45, 79, 121 Kevattananda, 98 Konāgamana, 11, 127, 129, 159Kondañña, 10, 50, 51 Korandavanna, 98 Korabya, 98 Kolita, 7 Kosala, 59, 61 Khantivādajātaka, 11 Khandha, 4 Khujjamātularukkha, 135, 136 Khuddakavatthu, 94, 95 Khema, 7, 11, 127 Khemavatī, 127

Gangā, 20, 27, 50, 66, 68, 96, 97, 108, 154, 170
Gajakumbhaka, 135, 136
Gaṇatissa, 112
Gandhamādanapabbata, 121
Gandhāra, 113
Giri, 135
Giridīpa, 131
Girimekhala, 31
Gokulika, 96
Gothābhaya, 132
Gotama, 7, 95, 166
Gotamī, 41
Godāvarī, 50
Govisānakananda, 98

Cakkaratana, 71, 74, 78 Caṇḍavajji, 105 Caṇḍālagāma, 100, 135 Candagutta, 98, 152, 165

Candanagāma, 161, 162 Cara, 13 Carivāpitaka, 94 Cānakka, 98 Cinnavasi, 10 Cittakūta, 62 Cittayamakapañha, 105 Citrakūtahamsa, 55 Cullakālinga, 66 Cullajaya, 169 Culodara, 83, 131 Cūlasutasomajātaka, 11 Cetiyagiri, 138, 139, 141 Cetiyapabbata, 162 Cetiyavāda, 97 Coraga, 114 Chaddanta, 55, 64, 75, 100, 156 Channa, 25, 26 Channagārika, 97

Jatika, 10 Jambukola, 145, 157, 158, 162 Jambudīpa, 2, 12, 53, 73, 74, 87, 97, 100, 102, 103, 106, 109, 117, 118, 127, 129, 130, 131, 132, 140, 141, 148, 149, 152, 153, 155, 163 Jambusanda, 81 Jayanta, 129, 130 Javamahālekhaka, 165 Jātaka, 94 Jālika, 98 Jutindhara, 166 Jetarājakumāra, 44 Jetavana, 25, 45, 53, 59, 82, 88

Jotipāļa, 11 Jotiyā, 135

Tatiyasangiti, 111 Tathagata, 59, 60, 61, 88, 96, 101, 110, 126, 127, 128, 132 Tambapannidīpa, 113, 115, 116, 119, 120, 141, 143, 146 Tambapanninagara, 112 Tambapannisarasa, 111 Tavakka, 159, 161, 162 Tamalitta, 154, 155 Tālacatukka, 135, 136 Tittirajātaka, 109 Tipitaka, 113 Tissa, 5, 11, 83, 117, 138, 158 Tissakumāra, 102, 106 Tissatthera, 105, 111 Tissabrahma, 104 Tusitapura, 5, 12, 14 -Tusitabhavana, 12 Telumapāli, 135, 136 Thūnu, 12 Therigatha, 94

Dantapuranagara, 66
Damila, 133
Dasabala, 1, 8, 39, 42, 58, 85, 87, 88, 95, 96, 101, 124, 132, 133, 143, 158, 159
Dasaratha, 13
Dasasatanayana, 31
Dasasiddhakananda, 98
Ditthadhammanibbānavādā, 110
Dīghagāmaṇi, 112
Dīghanikāya, 94, 95

Dīghapāsānaka, 136 Diparkara, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 51 Dīyavāsa, 135, 136 Dutthagāmini, 132 Dutiyasangīti, 98 Dundubhissara, 115 Devakūta, 126 Devagutta, 166 Devānampiyatissa, 82, 113, 116, 117, 133, 137, 141, 157, 162, 163 Devānampiyavacana, 138 Devinda, 40, 116 Dhatarattha, 58, 64 Dhananaida, 98 Dhaniya, 83 Dhammaguttika, 97 Dhammacakka, 5, 38, 89 Dhammadassi, 11 Dhammapada, 94 Dhammaruciya, 97 Dhammādevī, 98 Dhammāsoka, 82, 110, 116, 118, 145, 147, 153, 156, 162, 163 Dhammuttariya, 97 Dhātuyamakapatthāna, 94

Nandakumāra, 43 Nandana, 123 Nandanavana, 22, 123, 133, 134, 137 Nandanasarasa, 22, 106 Nandā, 5 Nandivaddhana, 98 Nandopananda, 157 Narinda, 59, 123 Narindakula, 98
Nāgadīpa, 131
Nāgarājā, 10, 11
Nārada, 10
Nālanda, 93
Nigaṇtha, 135
Nigrodha, 136
Nigrodhakumāra, 100, 101
102
Niddesa, 94
Nimi, 13

Nerañjara, 8, 28, 29, 35, 157

Nevasaññināsaññivādā, 110

Pañcasikha, 31, 57 Patisambhidā, 94 Pathamasangīti, 95 Pandavācala, 27 Pandukananda, 98 Pandukābhaya, 112 Pandugatinanda, 98 Pandurāja, 112 Panduvāsadevarāja, 112 Pannattivada, 97 Paduma, 10 Padumā, 4 Pabbata, 11 Parinibbāna, 144 Paribbājaka, 135 Pātaligāmaka, 96 Pātaliputta, 96, 98, 99, 108, 113, 141, 144, 145, 147, 153 Pāsānatittha, 134, 135 Pindagavesaka, 9 Piyadassi, 11 Pilayakūta, 126, 129

Pukkusa, 83

Puggala, 94

Pubbaseliya, 97 Purindada, 39 Petavatthu, 94, 122 Phussa, 11 Bakabrahma, 83 Balākapāsāņa, 135 Bārānasī, 130 Bāhulika, 97 Bimbā, 20, 25, 40, 41, 42 Bimbisāra, 27, 38 Bindusāra, 98 Buddha, 1, 7, 8, 9, 12, 28, 30, 34, 35, 39, 44, 46, 48, 50, 51, 56, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65 72, 79, 80, 81, 82, 84, 89, 91, 95, 97, 101, 102, 104, 105, 117, 118, 125, 129, 132, 133 134, 140, 141, 147, 148, 149, 162, 163 Buddharasmi, 55, 56, 58, 62 63, 83, 126, 147 Buddhavamsa, 41, 94 Bodhigutta, 154, 155, 158, 160, 163, 164, 165, 167, 169, 170 Bodhiguttattheri, 169 Bodhitthana, 127 Bodhiphala, 60 Brahma, 1, 3, 8, 12, 16, 20, 27, 35, 37, 38, 40, 51, 57,

64, 79, 89, 108, 151

Brahmajāla, 93, 94, 115

Brahmaloka, 35, 54, 83, 103,

Brahmadatta, 93, 130

Brahmadeyya, 123

104, 151, 160

Pubbavideha, 71, 72, 73

Bhagavat, 1, 5, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 44, 56, 59, 63, 64, 65, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 97, 116, 124, 125, 126, 144, 147, 162, 170 Bhagiratha, 13 Bhanduka, 116, 119 Bhattagga, 138 Bhaddakaccāna, 112 Bhaddayānika, 97 Bhaddasāla, 116 Bhaddasena, 98 Bharatha, 13 Bhavagga, 57 Bhāratī, 114 Bhikkhunīvibhanga, 92 Bhūtapālananda, 98

Makara, 24, 25 Makha, 13 Magadha, 35, 85, 96 Mangala, 10 Mangura, 98 Majjhadesa, 12 Majjhantika, 113 Majjhima, 115 Majjhimanikāya, 94, 95, 113 Maniakkhika, 132 Mandadīpa, 129, 130 Mattābhaya, 144 Madanasara, 24 Maddarāja, 66, 77, 112 Manu, 13 Mandākinī, 3 Mandāra, 81 Mandhatu, 13, 50 Marutta, 135, 136 Marumba, 135, 136

Malaya, 20, 165, 170 Malla, 184 Mahāanganāka, 136 Mahauposatha, 13 Mahākappina, 83 Mahākassapa, 83, 85, 90, 91, 93, 94, 95, 110 Mahākāļa, 157 Mahākālinga, 66 Mahājanakajātaka, 11 Mahātitthavana, 126, 127 Mahādeva, 113, 114, 127, 146 Mahādhammarakkhita, 113, 114 Mahānāga, 121, 132 Mahānāgavana, 130. 141, 142Mahānārada Kassapajātaka, 114 Mahānīpa, 135, 136 Mahānomavane, 127, 128 Mahāpajāpatī-Gotamī, 41 Mahāpaduma, 134 Mahābodhi, 127, 128, 153, 156, 160, 161 Mahābodhigutta, 169, 170 Mahābodhivamsa, 1, 171, 172 Mahābrahmā, 31, 37, 56, 58, 64, 103 Mahābhoga, 78 Mahābhogakula, 78 Mahāmandhātu, 13 Mahāmahinda, 113, 124, 138 144, 164, 168, 170 Mahāmāyā, 7, 14 Mahāmegha, 161

Mahāmeghavana,, 112, 123, 124, 126, 127, 129, 133, 134, 137<u>, 1</u>38, 144, 159, 160, 163, 168, 171 Mahāmoggallāna, 59, 157 Mahārakkhita, 113, 114 Mahārattha, 113, 114 Mahāratthaka, 114 Mahārittho, 139 Mahāvaruņa, 100 Mahāvibhanga, 92 Mahāsankhapālajātaka, Mahāsanghika, 96 Mahāsammata, 13 Mahāsāgaravana, 129 Mahāsutasomajātaka, 11 Mahāsudassana, 13 Mahāsudhamma, 129 Mahāsumana, 131 Mahinda, 99, 141 Mahindakumāra, 169 Mahindatthera, 105, 115, 117, 137, 140, 146, 158, 161, 163, 165 Mahindarāja, 102 Mahimsaka, 113, 114 Mahimsāsaka, 97 Mahesakkha, 10 Mahodara, 131, 132 Mahosadha, 50 Māgadāyaka, 96 Māgadha, 1, 28 Mātudevaputta, 57, 83 Māyā, 14, 17 Māra, 8, 21, 27, 33, 35, 36, 37 Mithilā, 50 Missaka, 116, 117, 123, 138

Mugapakkhajātaka, 11;
Muṭasīva, 112
Muṇḍa, 96
Meru, 18, 27, 32, 34, 40, 57, 122
Moggallāna, 83
Moggali, 104
Moggaliputtatissatthera, 105, 110, 113, 147
Moriyajanapada, 166
Moriyanagara, 98
Moriyavamsa, 169
Moriyasetthiṭṭhāna, 166

Yakkha, 109 Yatthālatissa, 132 Yasa, 96, 98, 110 Yasodharā, 42 Yugandhara, 63, 139 Yonakaraṭṭha, 114 Yonakaloka, 113, 115

Rakkhitatthera, 113, 114 Raghu, 13 Ratthapālananda, 98 Ratanavālukacetiya, 132 Ramma, 5, 8 Rammavatī, 4, 5 Ravipatha, 130 Rājagaha, 39, 44, 45, 87, 88, 93, 116 Rājagahika, 44 Rājagiriya, 97 Rāma, 13 Rāhu, 140 Rāhula, 40, 43 Revata, 10, 96 Roja, 13

Rohana, 162 Rohini; 13

Lankā, 1, 112, 113, 117, 120, 123, 124, 126, 130, 138, 141, 146, 155, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171

Lankādīpa, 35, 82, 97, 111, 112, 117, 122, 130, 146, 147, 149, 153, 158, 171

Lankāpura, 112

Latthivana, 38

Lālarattha, 111

Lumbinīvana, 14

Lomāhamsajātaka, 11

Vajji, 96 . Vajjiputtaka, 96, 97 Vaddhamānapura, 127 Vanavāsi, 113, 114 Vanavasika, 83, 114 Vararājagaha, 27 Vararoja, 13 Varakalyāna, 13 Varadīpa, 128, 129 Valāhaka, 76 Vasavatti, 33 Vasavattimāra, 31 Vājiriya, 97 Vālukārāma, 96 Vijaya, 111, 112 Vijayārāmauyyāna, 135, 136 Vijayuttara, 31 Vijitāvi, 10, 11 Viñjhātavi, 154 Vidudabha, 98 Videha, 50

Vidhurinda, 153, 169 Vinaya, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 103, 105, 110 Vipassi, 11 Vibhajjavādi, 95, 110 Vimānavatthu, 94, 122 Virūļha, 58 Virúpakkha, 58 Visäkha, 28, 59 Visālapura, 129 Vissakamma, 22, 57, 89, 148 Vejayanta, 45 Vedisa, 98, 116, 154, 169 Veluvana, 39 Vepulla, 76 Vebhāra, 89 Vesālika, 96 Vesālī, 92, 96 Vessantarattabhāva, 12 Vessabhu, 11

Sakiya, 108 Sakka, 11, 20, 27, 36, 57, 64, 79, 141, 148, 152 Sakya, 41, 43, 87, 98, 112, 118, 154, 163, 169 Sagarasāgara, 13 Sankantika, 97 Sankassanagara, 57, 152 Sankhapālajātaka, 11 Sangha, 118, 123, 124, 125 Sanghamitta, 99, 169 Saighamittattherī, 82, 145, 153, 154, 155, 156, 157, 161, 164, 167, 168 Sanghamittä, 102, 116, 144 Saccasaniyutta, 122

Sanjaya, 98 Saññivādā, 110 Sattapanni, 29 Sattubhattajātaka, 11 Saddhamma, 52, 86, 122,171 Santussita, 31 Sabbakāmi, 96 Sabbañjaha, 98 Sabbananda, 130 Samiddha, 128, 131 Samiddhi, 128 Sambala, 116 Salākagga, 138 Sarabhanga, 50 Salilavatī, 12 Sasakapasāņa, 135 Sasajātaka, 11 Sasapāna, 136 Sassatavādi, 110 Sassatikā, 110 Sahampati, 31 Samyuttanikāya, 94, 95 Sākiya, 13, 14, 19, 22, 40, 41, 44, 98, 112 Sākiyani, 116 Sākya, 22, 27, 43 Sāgata, 5 Sāgala, 50 Sāgaliya, 97 Sārameyavesi, 111 Sāriputta, 83, 94 Sāvatthi, 44, 45, 53, 58, 59, 87 Sikhi, 11 Siggava, 104 Siddhattha, 11, 27, 31, 32, 33

Siddhatthika, 97 Sineru, 10, 48, 57, 62, 84 Sindhana, 76 Siridevatā, 122 Sirīsavatthu, 112 Silācetiyatthāna, 132 Sītavana, 44 Sīha, 10 Sīhapura, 111, 112 Sīhabāhu, 111 Sīhala, 111, 112 Sīhalabhāsā, 1 Sīhasinānatittha, 135, 136 Setakannika, 12 Senānikutimbika, 28 Senāninigama, 28 Sugata, 35, 41, 17-Sujāta, 10, 11 Sujātā, 28 Suññāgāra, 44 Sutasoma, 50 Sutta, 95 Suttanipāta, 94 Suttapitaka, 95 Suttavāda, 97 Sudassana, 5, 11, 129 Sudinna, 93 Sudeva, 4 Suddhodana, 7, 14 Sudhammattheri, 130 Sudhammā, 129 Sunandā, 5, 169 Suppiya, 93 Suppāraka, 49 Subhakūta, 129 Subhadda, 85, 86

Sumangala, 5, 11

Sumana, 10, 99, 116, 119, 140, 141, 146, 157, 160, 169 Sumanakūta, 128, 131, 132 Sumanā, 169 Sumitta, 112, 154, 155, 164, 165, 167, 169 Sumedha, 2, 5, 8, 10 Sumedhā, 4 Suyāmadevarāja, 31 Suyāmavibudhādhipa, 16 Suragaja, 41 Surinda, 28 Suriyagutta, 166 Suruci, 10 Suvannapāli, 112

Suvannabhūmi, 113, 115 Susīma, 11 Susunāga, 96 Sonatthera, 113, 115 Sotthiya, 30 Sobharāja, 128 Sobhita, 10 Somanassa, 130

Hatthālhaka, 168, 169 Hāritamahābrahma, 64 Himavat, 2, 5, 113, 114 Himavantadesa, 115 Hīyagalla, 136 Hemavata, 97 The Gresham Press,

UNWIN BROTHERS,

CHILWORTH AND LONDON.